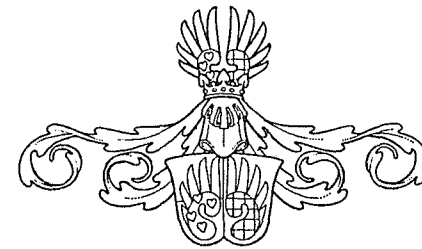
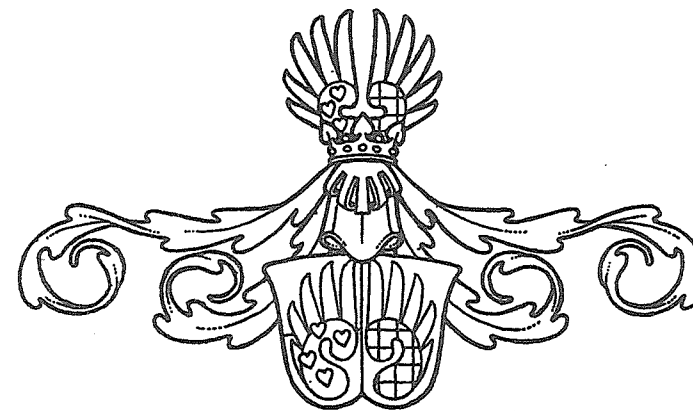

HERALDICKÁ ROČENKA

1991

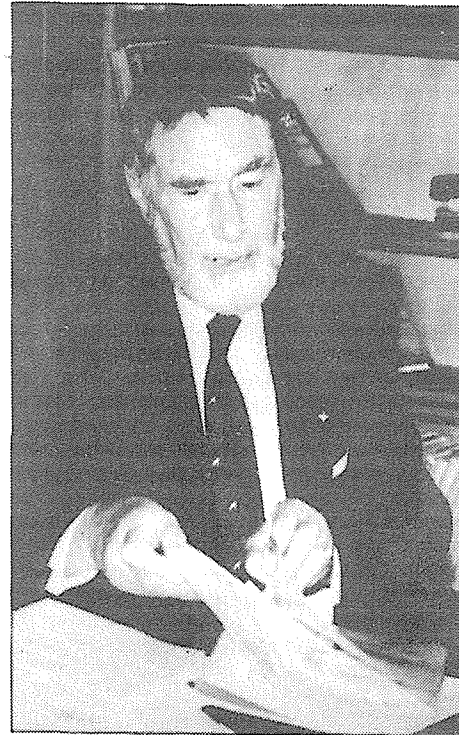
**HERALDICKÁ
ROČENKA
1991**

Heraldická společnost v Praze

ADOLF F. J. KARLOVSKÝ ZNOVU V PRAZE

Milan Buben

Dne 17. září 1991 měli členové Heraldické společnosti v Praze možnost seznámit se s plukovníkem Adolfem F.J. Karlovským a vyslechnout jeho heraldickou zpodobu. Protože převážná většina našich členů toto jméno nezná, předpokládáme, že bude účelné A.F.J. Karlovského poněkud přiblížit.

Adolf František Josef Karlovský se narodil v Praze 17. října 1922 jako syn herce a režiséra Adolfa Netrefy /1885-1946/, kterému bylo výnosem zemské politické správy v Praze ze dne 3. listopadu 1921 povoleno změnit příjmení na Karlovský. Maturitní zkoušku složil na státní reálce v roce 1940 a pak, až do roku 1945, působil jako účetní v krejčovském závodě. Zapojoval se do odboje nejruznějšími sabotážemi, zejména ochromováním železniční dopravy a v boji o Československý rozhlas byl zraněn. Byl vyznamenán Československým válečným křížem 1939, hvězdou Československého partyzána, křížem národní gardy, křížem "Za vlast 1939 - 1945" a medailí za zásluhy I. třídy.

V říjnu 1945 byl přijat do 2. ročníku vojenské akademie v Hranicích, kde byl jmenován poručíkem pěchoty. Později převážně působil v Praze /naposledy na generálním štábu/, kde po dobu dvou semestrů studoval historii jako mimořádný posluchač filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Dne 3. září 1948 byl jako nadporučík zatčen pro podezření ze špionáže ve prospěch cizí mocnosti, když ve skutečnosti šlo o jeho snoubenku nizozemského původu Inge de Kock. V dubnu 1949 byl odsouzen k trestu 25 let žaláře, přičemž výše trestu mu byla postupně třikrát snížena na konečných 14 let, z nichž si odseděl plných 9 let.

Po podmíněném propuštění dne 17. července 1957 pracoval manuálně jako instalatér, dřevorezbář a zedník a ve volném čase se věnoval studiu heraldiky. V letech 1965-1968 napsal více než 200 tzv. heraldických okének, tj. krátkých populárně vědeckých pojednání o různých znacích, odvyšiláných v tehdy oblíbeném rozhlasovém pořadu Kolotoč. V roce 1966 vydal v Československé společnosti přátel drobné plastiky Základy heraldiky a hojně publikoval své studie v řadě nejen odborných časopisů, zejména v souvislosti se svým návrhem na nový státní znak tehdy deklarované federativní ČSSR.

V roce 1968 stál u vzniku Heraldické sekce Klubu vojenské historie při Vojenském historickém muzeu a stal se jejím prvním předsedou. Tato sekce vydávala Erbovní sešity, a to až do roku 1971, kdy byla v rámci tzv. normalizačního procesu komunistů zrušena, aby po létech hledání našla v roce 1974 ochranu v rámci České numismatické společnosti, kde se znovu konstitovala jako pobočka Heraldika a začala vydávat Heraldické ročenky.

Heraldickou ročenku 1991 připravili:
Jaroslav Jásek /redaktor/, Pavel R. Pokorný /odborný lektor/
Uzávěrka: 30. září 1991

Redakce těchto ročenek otiskovala i nadále Karlovského kresby, ale protože nemohla z pochopitelných důvodů uvádět mezi autory jeho jméno, bývaly označovány jako "z archivu pobočky". Rovněž řada jeho článků byla použita jako statě převzaté, přeložené a upravené ze zahraničního tisku. Takto anonymně vystupoval A.F.J. Karlovský na stránkách našeho periodika i nadále, aniž by všemocná cenzura cokoliv tušila.

A.F.J. Karlovský se angažoval politicky během tzv. Pražského jara v roce 1968, ale po invazi vojsk Varšavského paktu do Československa opustil vlast, protože se právem obával další perzekuce a věznění. Teprve v exilu mohl využít svou znalost cizích řečí, jmenovitě angličtiny, francouzštiny, němčiny, italštiny a holandštiny. Usadil se ve švýcarské Basileji a začal se heraldice věnovat jako svému svobodnému povolání. Působil jako herold Českého velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského, pokud existovalo jen v exilové podobě a spolupracoval na vydání jeho reprezentativní publikace. Pořídil se i na vydávání Armorial Who Is Who, publikoval v řadě evropských i zámořských časopisů, vč. exilových, kde vždy propagoval dobré jméno své staré vlasti a hlásil se k jejím nejlepším tradicím. Převážná část jeho práce však spočívala v práci nezávislého heraldického a genealogického experta, který vypracovával různá znaková dobrozdání anebo přímo nové znaky tvořil, a to nejen ideově, ale i kresebně. Na stránky světového tisku se Karlovského jméno dostalo v souvislosti s autorstvím znaku tehdy guvernéra státu Kalifornie Ronalda Reagana po jeho zvolení prezidentem USA. A.F.J. Karlovský se stal mimořádným členem Mezinárodní heraldické akademie a Kanadské heraldické společnosti.

Po listopadu 1989 byl rehabilitován a byla mu přiznána hodnost plukovníka československé armády. Jeho návštěva rodné Prahy a přednáška, v níž se zabýval svou heraldickou prací a při níž formuloval své osobní heraldické krédo, vzbudila zaslouženou pozornost členů Heraldické společnosti v Praze, u jejichž kořenů kdysi stál i on jako zakladatel a první předseda její předchůdkyně.

Osobitý kresebný projev A.F.J. Karlovského si připomeňme jeho osobním znakem: V modrém štítě zlatý žernov s červenou kypřicí. Na přílbě s modro zlatými krydly dvě modrá křídla s zlatým břevnem, mezi nimiž je zlatá válečná palice /palcát/ s červenou násadou. Deviza: GLADIO ET PROPRIA VIRTUTE.

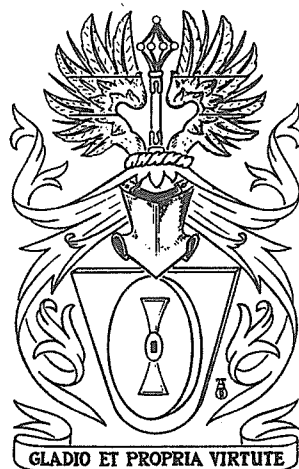

Foto: Ladislav Forman

Kresba: Adolf F.J. Karlovský

PÁNI DVOŘANÉ PETRA VOKA Z ROŽMBERKA A DVOŘANSKÁ SVĚTNICE TŘEBOŇSKÉHO ZÁMKU

I. část

Jakub Hrdlička

V dobovém označení, které příslušelo urozeným členům rožmberského dvora, lze postřehnout jejich vyšší stavovské postavení oproti ostatním služebníkům. Tato špička velmožského dvora je zachycena v pozoruhodné památce tehdejší doby - dvořanské světnici třeboňského zámku, kam byli vybráni samotným Petrem Vokem všichni dvořané a několik málo dalších osob, které se pohybovaly v jeho nejbližším okolí, či pro něj měly zásadní význam.

Dvořanská světnice, zvaná též erbovna, později i verbovna, německy Wappenzimmer, Wappensaal a v 18. století Offizierszimmer, se nachází v jihovýchodním rohu vnitřního třeboňského zámku. Je součástí tzv. Nového stavení, které nechal vybudovat částečně nově, částečně přestavbou, Petr Vok v letech 1599-1602. Po stavební stránce je tedy dílem italského dvorního stavitele Dominika Kometty z Eckthurmu. /1/ Její rozměry jsou dnes po probourání dalšího okna ve východní stěně /2/ roku 1761 a druhých dveří ve stěně severního rohu z roku 1914 /3/ následující: 9,68 x 12,62 x 11,97 x 10,68 m.

Nepravidelně čtyřúhelníkový půdorys byl zaklenut klenbou o čtyřech polích /každé nad jednou ze stěn/, nahore zakončenou obdélníkovým vodorovným polem o rozměrech 4,12 x 3,55 m.

První fázi výzdoby provedl v letech 1603-1604 malíř Tomáš Třebochovský. /4/ Do obdélníkového pole s ozdobným rámcem v klenbě provedl nástropní malbu rytíře na koni, držícího štít s rožmbersko-ursiniovským znakem, pole klenby byla ozdobena příčnými pruhy s ornamenty nebo růžemi. Červená růže byla taktéž na přílbici rožmberského jezdce. Na styku klenby a kolmých stěn byla pozlacená hlavní římsa, pod níž se nacházel po všech čtyřech stranách pás erbů. Zatím zde chyběly erby č. 31-34, které Třebochovského účet neuvádí. Jejich rozložení na stěnách je možno rekonstruovat přesně podle FR /5/, znaky dvořanů byly zřejmě stejné velikosti, jen na jednotlivých stěnách byly mezi nimi různé vzdálenosti. Uspořádání erbů bylo hierarchické, na čelní stěně byly znaky pána a jeho příbuzných, po pravé straně se nacházely znaky nejvýznamnějších členů dvora, z nichž první byl panského stavu, ostatní rytíři. Stejně tak vlevo řadu dvořanů zahajoval příslušník panského stavu, ostatní erby patřily rytířům. Na protilehlé straně /severní/ byly pak erby mladších a méně významných členů dvora, rytířů a erbovníků. Stěny v okolí oken a dveří byly vyzdobeny. Nad prvními dveřmi v západní stěně byl letopočet 1602, nad druhými, které vedly ze dvora vnitřního zámku a byly hlídány medvědy, rožmberskými štítonoši, se nalézal v nad dveři rožmbersko-ursiniovský štítek. /6/

V roce 1607 byly na východní straně přemalovány erby č. 35-42 takovým způsobem, že byly jen zmenšeny mezery mezi nimi v pásu a na uvolněné místo byly přimalovány erby č. 31-34. /7/ Někdy mezi léty 1603-1607 byly zhotoveny i malované vitráže oken, z nichž se zachovala pouze jediná s aliančním erbem rožmbersko-ludnickým ve východním okně jižní stěny. /8.6/ Erbovní výzdoba na vitrážích oken třeboňského zámku byla i staršího data. Světecký zachytil při její likvidaci v roce 1760 zlomek v podobě čtyř erbů: Viléma z Rožmberka, jeho manželky Zofie Rožmberské z Braniboru a dvou rožmberských úředníků třeboňského zámku s letopočtem 1567.

Okolo roku 1614 nechal nový majitel vymalovat na jižní pole klenby svůj erb a erby svých manželů spolu s historizujícími nápisy. Autorem maleb /č.3-5/ byl zřejmě opět Třebechovský, přímý doklad se však nedochoval. V této podobě světnice existovala až do roku 1761, kdy byla její výzdoba na příkaz knížete Josefa ze Schwarzenberku zničena./8/ Vše co se nalézalo pod hlavní římsou, tj. všechny znaky rožmberského dvora, bylo otlučeno i s omítkou /9/ a jen výzdoba klenby se zachovala tím, že byla pouze zabílena.

V roce 1891 byl zbytek výzdoby znovu odkryt a na přelomu let 1913 a 1914 restaurován. Nedochovaná část byla znovu namalována vídeňským restaurátorem Theophilem Melicharem. Ta část, která byla vymalována nově, se liší na první pohled od původní. Tvrdé kontury a jasné barvy její manýristické podoby se naprosto nepřizpůsobily duchu pozdně renesanční malby na klenbě.

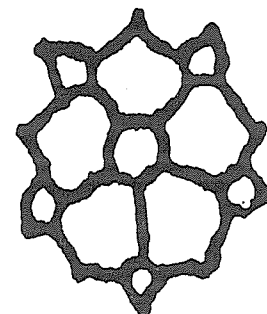
Nehledě na obsahové chyby, kterých se dopustili tvůrci nové dvořanské světnice, jimiž byli František Mareš, který dodával jako ředitel tehdejšího archivu, již zmíněné podklady k rekonstrukci erbů a Melicher, který odpovídal za vlastní výtvarný návrh i provedení /jsou rozebrány u jednotlivých znaků/, došlo i k chybám čistě formálními, které nelze ospravedlnit jen tehdejší stavem heraldické literatury u nás, protože ke korekci dosti nepřesných pramenů bylo použito podle odkazů jen prací Koláře, Krále a vyšlých dílů Sedláčkových Hradů, resp. jejich příloh. Kromě erbu Jana Zrinského nebyla použita vlastně jiná literatura.

Původní Melicherův návrh počítal sice se zazděním okna z roku 1761, ale nakonec, možná i na přání objednavatele, byly naopak probourány další dveře v severní stěně. Navíc bylo původní rozvržení znaků narušeno výzdobou obou dveří v severní stěně. Jejich dnešní podoba, když už byla nutná, měla být situována na severní dveře západní stěny, kde je popsána v pramenech /10/ a měla se skládat pouze ze štítonošů a rožmbersko-ursiniovského štítku a nikoliv i z přilby s klenotem růže. Vznikla tak neheraldická kompozice, kdy štít je umístěn na křídlech dveří, štítonoši na jejich stranách a přilba s klenotem na stěně nad dveřmi. Tak se stalo, že přilby nad oběma dveřmi severní stěny jsou vlastně v pásu dvořanských erbů a ještě více zmenšují místo pro vlastní erby na stěně, která je nejkratší, ale nese hned za stěnou východní, nejvíce erbů. Kromě toho Melicher rozdělil vždy na každé straně pole pro jednotlivé znaky tak, že délku pásu vydělil počtem znaků, které připadaly na jednotlivou stěnu, místo aby znaky namaloval stejně veliké a rozdíl byly jen v mezerách. Další chybou bylo umístění znaku č.30 před severní okno východní stěny, ačkoliv Froschauer jej jasně popisuje až za ním, v severovýchodním rohu světnice./11/ Nové erby jsou proto při stejné výšce 58 cm na severní straně široké 87 cm, na západní 126 cm a na východní pouhých 63 cm.

Takřka neřešitelnou je otázka tvaru původních štítů a je nutno říci, že byl každý asi o trochu jiný než předešlý, jak je tomu např. u zachovaných erbů švarberských. Světeckého kresby je zachycují již zjednodušeně, ale ani zde nejsou dva štíty stejné. Melicher věc vyřešil tak, že se držel buď přímo Světeckého, nebo u podobnějších štítů vytvořil společný typ. Všechny štíty však nakreslil, v rozporu s prameny, s šedým lemem.

Podobně je tomu s monile přileb. Froschauer je nepopisuje vůbec, v kresbách Světeckého rukopisu jsou zaznamenány jen výjimečně. Melicher je proto nakreslil u všech panských erbů a dále zcela vynesl u některých turnajských přileb a jindy doplnil i u kolčích přileb. Monile kreslí s penízkem i bez. U přileb je podstatnou chybou, že všechny, které by měly hledět vzhledem k orientaci klenoty vpravo, jsou nakresleny, až na jedinou výjimku, čelně./12/

Další nepřesností a chyby v rekonstrukci původních znaků jsou upřesněny u jednotlivých popisů. Ty jsou strukturovány tak, že rubrika DS uvádí současný stav v dvořanské světnici, SV uvádí odchylky oproti DS ve Světeckého rukopisu, FR totéž u Froschauera. Rubrika M popisuje podklady, které Mareš předal Melicherovi pro zhotovení dnešních erbů v dvořanské světnici, přičemž MA jsou kopie kreseb z SV, kde jsou přípisky Mareše a Melichera, především ohledně barev. VMĚ je pak opravený přepis Froschauera s barevnými i věcnými korekcemi, v PE je

správná rekonstrukce erbu v původní dvořanské světnici a jeho odchylky od DS.

Původní nápisy se jmény dvořanů se v pramenech nedochovaly./13/ Kromě toho jsou dochovány, nebo spíše v roce 1914 byly obnoveny, dedikační nápisy na jižním poli klenby, které uvádím i v částečně odlišné verzi zachycené Froschauerem:

a/ DS: Pan Gyrzi z Szwamberka na Ronsperce, Worliku, Zwikowe, geho MC radda prwny Pana dedicz wsech Panstw po slawnemu Geho M Wysoce Urozenym panu Panu Petrowi Wokowj z Rozmberku Poslednim Panu a Wladarzi Domu Rozmberskeho Anno 1614.

FR: Pan Gyrzi z Schwamberka na Ronsperce, Worliku, Zwikowe geho M: C: Rad-da prwny Pan a diedicz Panu Petrowi Wokowi z Rozmberku, poslednimu Panu a Wla-darzi domu Rozmberskeho Anno 1611.

b/ DS: Alzbeta Szwamberkowa Rozena Prgrabinka z Donina.

FR: Alzbieta z Schwanberka, rozena Purkrabinka z Donina.

c/ DS: Alzbeta z Szwamberkowa Rozena Colona a Swobodna Pani z Felsu.

FR: Alzbieta z Schwamberkowa rozena Colona swobodna Pani z Felsu.

d/ DS: Wysocze urozeni, Pan Pan Petr Wok z Rozmberka Posledni Pan a Wla-darz Domu Rozmberskeho Prigeti raczil z Krumlova na Trzebon se wssym Dworem swym y sluzebniky swymy gakz Erbowe y Gmena gegich w tomto Pokogi gse spatrzugi a to dne 3. Miesyce Dubna Letha Pane 1602.

FR: Wysocze urozeny Pan Pan Petr Wok z Rozmberka, posledni Pan a Wladarz domu Rozmberskeho prigeti raczil z Krumlova na Trzebon se wssym dworem swym y sluzebniky swymi, gakz Erbowe y Gmena gegich w tomto Pokogi gse spatrzugi, a to dne 3. Miesyce dubna Letha Pane 1602.

e/ DS: Wysocze urozeny Pan Pan Petr Wok z Rozmberka posledni Pan a Wladarz Domu Rozmberskeho umrzal na Trzeboni dne 6. novembris genz bilo 23 Nedieli po S. Trogiczy prsed Switanim Letha 1611.

FR: Wysocze urozeny Pan Pan Petr Wok z Rozmberka umrel na Trzeboni dne 6. novembris, genz bylo 23 Nedieli po S. Trogiczy przed Switanim Letha 1611.

Nahlédněme teď nejen do heraldických pramenů, ale i do osudů držitelů jednotlivých erbů a dvorských hodností. O některých víme mizivě málo, zatímco jiní se zapsali do osudů celého českého státu.

Vtipně je charakterizoval již Šimon Lomnický z Budče, když popisoval v příležitostné básni ke svatbě Viléma Slavaty s Lucií Otýlií z Hradce na Jindřichově Hradci 13. ledna 1603, pestrou společností hostů, mezi nimiž nechyběl Petr Vok se svými dvořany. O některých pak mluví i ve své písni o pohřbu Petra Voka 30. ledna 1612, opěvující, snad až trochu paleticky, vztahy pána s jeho dvořany, bývalými služebníky, přáteli, ale i věřiteli /např. Malovici, Vratislavové/ slovy, která se mohou stát i mottem následujícího pojednání:

"Pan Vaněk Malovec,
též sluha někdejší,
jsa pro smutný vdovec,
jest ještě smutnější.

Pan Jindřich Doudlebský,
po něm se roztoužil,
znal dům Rožmberský,
že je věrně sloužil,

i páni Kořenští smutek mají, kvílí,
neb jsou Rožmberští milovníci byli,
Homut, Špulíř, jiní služebníci staří
jsou v zármutku nyní po panu vladaři,..."

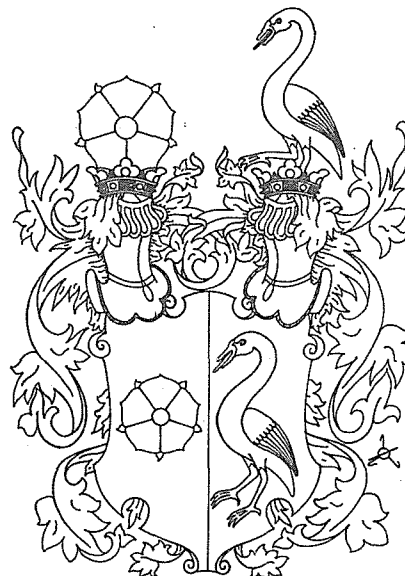
"... Páni Malovcové, stateční rytíři,
jakožto synové jsou všichni čtyři,

těž Vratislavové v službách volní všichni
i jejich otcové sloužili mu vždycky

i Mečerodové až do své starosti
byli opravdoví k němu hotovosti,
ale již ho s námi k hrobu provázejí,
s pláčem a slzami máry obcházejí

i jiní to činí urození páni,
kteří ráčí jíti k pochování,
zvlášť páni dvořané mají co želeťi,
dokud jich věk stane,
budou naň pomněti ..." /14/

V dvořanské světnici jsou zastoupeni ovšem nejen dvořané, ale svými znaky i Petr Vok z Rožmberka a jeho nástupce v roli majitele rožmberského dědictví Jan Jiří ze Švamberka, oba se svými nejbližšími příbuznými. Navíc byl motiv rožmberského znaku uplatněn v dominantním postavení na štítě a přilbě rožmberského jezdce, jehož dodnes zachovaná malba vyplňuje obdélníkový závěr klenby a drobný štítek se znakem téhož rodu byl umístěn i v naddverí vstupu, kterým se přicházelo z nádvoří do světnice /č.1,2, po heraldické stránce viz č.6 a 7/.

**Jan Jiří
ze Švamberka**

DS: Ve stříbrno červeně polceném štítě, s dvojitým ozdobným zlatým lemováním okrajů, vpravo červená růže, vlevo stříbrná labuť se složenými křídly a zlatou zbrojí. Na pravé turnajské přilbě, natočené vlevo, se zlatým lěmem okrajů, monile, mříží a korunkou, růže ze štítu. Křídla červeno-stříbrná. V levém klenotu stejná přilba natočená vpravo i křídla, na přilbě labuť ze štítu. Pod erbem nápis a/.

SV: Jasně je vidět zjednodušení štítu a přileb, polcení pravého pole je omylem kreslíře, v levém je nedokončené šrafování, které mělo zvýraznit barevnou odlišnost obou polí. To platí i pro oba další zachované původní erby při jejich srovnání s SV. Až na uvedené drobnosti je erb zachycen v kresbě správně.

FR: Pole s labutí jako zlaté, krydla údajně modro červená.

MA:A: Vyšrafováno celé pole s labutí.

B: Opraveny barvy jako v DS.

PE: = DS. Melicher provedl pouze fixaci původní malby. V této podobě byl znak u-
dělen Švamberkům císařem Matyášem 24.2.1614./15/

Alžběta Švamberková z Donína roz. Purkraběnka

DS: V modrém štítě se stříbrnou linkou lemující jeho okraje, dva zkrížené stříbrné jelení parohy. Na turnajské přílbě se zlatým lemem okrajů, monile, mříží a korunkou mezi dvěma stříbrnými parohy ze štítu, vyrůstá modře oděná panna se zlatými vlasy a korunkou, přidržující se rukama parohů. Krydla modro stříbrná. Pod erbem nápis b/.

SV: Bez odchylek.

FR: Paroží zlaté, štít černý.

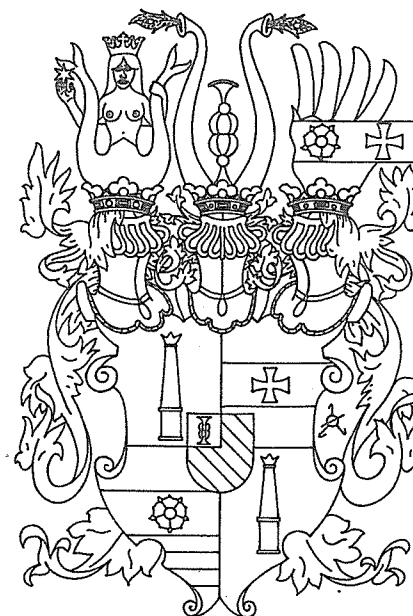
MA:A: Bez odlišností vůči DS.

B: Parohy opraveny na stříbrné, pole štítu na modré.

PE: = DS i v literatuře./16/

Alžběta Anna Švamberková z Felsu roz. svob. paní Kolonová

DS: Čtvrcený štít se srdečním štítkem, lemovaný po okrajích ozdobnou zlatou linkou. Srdeční štítek stříbrný s červenou čtvrtí v pravém horním rohu. V této čtvrti dva zlaté poháry postavené na sebe, v stříbrné části srdečního štítku tři černá kosmá břevna. V prvním a čtvrtém poli stříbrný sloup se zlatým podstavcem a korunkou. Druhé a třetí pole se stříbrným břevnem, ve kterém je v druhém poli červený křížek a ve třetím červená růže. Na prostřední turnajské přílbě, hledící dopředu, se zlatým lemem, monile, mříží a korunkou, mezi dvěma buvolími rohy na způsob tzv. olifantů černé barvy, na konci postrkanými třemi přirozenými pavími pery, jsou dva poháry ze srdečního štítku. Krydla

vpravo červeně stříbrná, vlevo černě zlatá. Na pravé přílbě, stejné jako prostřední, ale natočené vlevo, přirozená meluzína se zlatými vlasy, korunkou a ocasy, držící v pravé ruce zlatou hvězdu. Krydla červeně stříbrná. Na levé přílbě, stejné jako předešlá, ale natočená vpravo, černě rozložené orlí křídlo se stříbrným břevnem, které ho přesahuje a na němž je růže a křížek ze štítu. Krydla černě stříbrná. Pod znakem nápis d/.

SV: Některé dělicí čáry ve štítě nejsou vyznačeny správně.

FR: Volnou čtvrt v srdečním štítku popisuje jako zlatou a damaskovanou, sloupy v 1. a 4. poli uvádí jako kůl, křížek v 2. poli štítu a v klenotu jako zlatý. Krydla na pravém klenotu a vpravo na prostředním modro-červená, na levém a vlevo na prostředním modro-stříbrná.

MA:A: Vyšrafována obě černá pole, doplněny barvy jako v DS.

B: Opraveny odchylky FR od DS.

PE: = DS. Literatura tuto variantu kolonovského znaku nezná./17/ Nejblíže je jí tzv. novější znak svobodných pánů./18/ který má, až na záměnu dvou pohárů za ciborium, shodný štít a klenoty jen nepatrně odlišné a stranově převrácené.

Petr Vok z Rožmberka a Kateřina z Ludanic - alianční erb

Znak se dochoval v barevné původní vitráži z počátku 17. století na levém křídle východního okna jižní stěny. Jde o jediný pozůstatek jistě bohatší výzdoby originálních oken dvořanské světnice, která však minimálně roku 1761 /19/ prošla takřka celkovou výměnou. Oba rodové erby jsou umístěny na společném štítě i s klenoty. Vpravo je pole a klenot rožmbersko-ursiniovského erbu, vlevo totéž z erbu ludanického. Od PE popsaných u č. 7 a 8 se odlišují jen tím, že pruhy v dolním poli rožmberského znaku jsou šikmé, patrně z důvodů natočení celého štítu ke štítu manželky a husa drží v zobáku jakýsi zlatý předmět, snad šíp.

Petr Vok z Rožmberka

DS: Štít, dělený zlatým zúženým břevnem, s šedým okrajem, v břevnu zelený úhoř. V horní stříbrné polovici červená pětilistá růže se zlatým semeníkem a kališními lístky. Dolní polovice štítu pětkrát červeno stříbrně dělena. Turnajská přilba, hledící dopředu, se zlatým lemem okraje, mříží a korunkou, nese růži ze štítu. Krydla červeno-stříbrná.

SV: Chybí úhoř v dělicím břevnu.

FR: Uvádí úhoře jako modrého, dolní pole štítu se třemi červenými kosmými pruhy, místo pětkrát děleného a vlastní barvu pole opomenutím nezapsal. Důležitou odlišností je použití knížecího klobouku místo korunky na přilbě. S tím je ovšem v rozporu kresba v SV, kde je jasně korunka.

MA:A: Do kopie doplněn úhoř, který je popsán jako modrý v červeném břevnu, což je omyl tradovaný i v pozdější literatuře./20/ Oprava zlaté na červenou je v tomto případě nadbytečná, avšak jinde ve FR se tak děje správně, protože za více jak 150 let existence dvořanské světnice došlo u červené barvy erbů téměř všude k opadání na zlatou a Froschauer tedy popsal původně podkladovou vrstvu, již bylo užíváno k rozjasnění barev povrchových. V dalších případech je tato odchylka zaznamenána a automaticky opravena v PE, pokud se tak již nestalo v MA:A či B. Tato nadbytečná oprava nebyla ale realizována, podobně jako do A: přepsaná varianta dolního pole z FR.

B: Do popisu doplněna stříbrná barva spodního pole a korigovány některé gramatické nepřesnosti, které by mohly zavádět /místo Rossen Rose, místo Schreg-Balken Schräg-Balken; tyto pravopisné opravy se opakují i nadále a jelikož nepřinášejí obsahové odlišnosti, dále nejsou uváděny/.

PE: Původní erb měl pravděpodobně tyto odlišnosti od DS: úhoř v břevnu modrý, místo korunky na přilbě snad knížecí klobouk. Při malbě dnešního znaku Melicher nevzal v úvahu MA:B a držel se pouze SV, čímž také vznikly jmenované

odchylky. Toto nerespektování Marešových podkladů je patrné i na dalších erbech, srovnáme-li MA:A, ale především B s DS.

Kateřina Rožmberská z Ludanic

DS: V tmavě modrém štítě rozkřídlená stříbrná husa se zlatou zbrojí. Na turnajské přilbě, hledící dopředu, se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, figura ze

Štítu otočená vpravo. Krydla stříbrno-modrá.
 SV: Kromě patrného natočení přilby vpravo, jiné odchylky neexistují.
 FR: Pouze udává, že se zde nachází ludanický znak, ale nepopisuje ho.
 MA:A: Bez odlišností k DS.
 B: Do popisu vsunut český popis erbu Kateřiny z Ludanic, který odpovídá DS.
 PE: = DS i literatuře. /21/

Jan
hrabě Zrinský

/též i ze Serinu, Seriny,
 Sriny, Seryn, Zdriny, či
 Zrinyi/ /22/

9

- DS: V polceném štítě vlevo ve zlatě dvě černá rozložená orlí křídla natočená k sobě, vpravo v červeném poli dole stříbrná kvádřovaná zeď, za kterou vyrůstá stříbrná věž s pěti okny /2-1-2/ nahoře s cimbuřím o čtyřech stínkách. Na turnajské přilbě, hledící dopředu, se zlatým lemem okrajů, mříží a korunou vyrůstá zlatý, vpravo hledící, gryf se zlatou zbrojí. Krydla vpravo černo-zlatá, vlevo červeno stříbrná.
- SV: Velice nepřesná kresba štítu. Kreslíř si spletl dvě rozložená křídla s pávem, který má vějířovitě rozložený ocas, levé pole nakreslil polcené, dole prázdné, nahoře zaměnil věž za jakýsi neurčitelný předmět. V klenotu je korunovaná rostoucí saň s roztaženými křídly.
- FR: Popisuje štít v podstatě jako DS, jen levé pole uvádí jako zlaté, klenot neznatelný. Krydla vlevo zlato-stříbrná.
- MA:A: V kopii opraven páv na dvě křídla, což poznamenáno navíc i písemně pod štítem.
- B: Opravena zlatá v levém poli a krydlech na červenou, do nepopsaného klenotu doplněno "Greif".
- Pozn.: Fr. Mareš se v otázce erbu Jana Zrinského obrátil na maďarského heraldika Fejérpatakyho. Ten ve svém dopise z 11.4.1914 potvrdil popis štítu tak, jak je ve FR, ale s barevnými odlišnostmi uváděnými v literatuře, /23/ v klenotu nejdříve popisuje rostoucího korunovaného gryfa, i když v zápětí dodává, že se vyskytoval i zlatý drak či saň a i barvy celého erbu nebyly ustáleny.
- PE: Štít je v DS rekonstruován správně na základě korigovaného popisu ve FR a tuto variantu uvádí mezi jinými i literatura. Občas je uváděn na zdi a věži

různý počet stínek, jindy se uvádí jen u věže, u které se počet oken pohyboval od jednoho do tří, ale nikdy nedosáhl pěti jako v DS. /24/ Klenoty gryfa i draka a saň se užívaly promiskuitně i na erbech jediného příslušníka rodu. Vzhledem ke kresbě v SV je však jisté, že v PE byla v klenotu zlatá a zlatě korunovaná saň a nikoliv nekorunovaný gryf. /25/

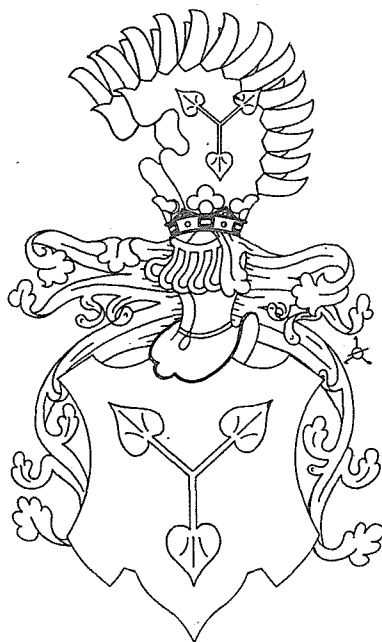
Marie Magdaléna
Zrinská z Kolovrat
roz. Novohradská

10

- DS: Polcený štít modro-stříbrně nese stříbrno-červeně polcenou orlici, se zlatým perisoniem na hrudi a korunkou téže barvy na krku, se zlatou zbrojí a červeným jazykem. Na turnajské přilbě se zlatým lemem okrajů, mříží a korunou, dvě roztažená orlí křídla, natočená vpravo, přední stříbrné se zlatým perisoniem, oběma viditelnými konci, zadní červené. Krydla vpravo červeno-stříbrná, vlevo modro-stříbrná.
- SV: Štít není polcen, místo orlice je uváděn orel, jehož drahá hlava je až později škrtnuta, s korunou na hrdle, ale bez perisonia, které rovněž chybí na křídle klenotu. Křídla jsou jednoznačně dvě.
- FR: Uvádí na modrém štítě stříbrno-červeně polceného orla /ovšem německý termín Adler není jednoznačný/, v klenotu pouze jedno zlaté křídlo, krydla zlato-stříbrná.
- MA:A: Ve štítě polcená orlice s perisoniem a korunou, pod obrázkem je připsáno: "stříbrná a červená křídla s perisoniem".
- B: Zlatá barva v krydlech a klenotu opravena na červenou, dále do textu připsáno jméno držitelky, jež v textu chybí a vedle něj Marešova kresba polceného štítu a připsány barvy stříbrná a červená, které se ale zjevně vztahují k figuře.
- PE: Mohl snad již obsahovat pozdější figuru Novohradských, totiž orla, jak by tomu nasvědčovala kresba v SV. Sedláček sice tvrdí, že ten se objevuje na erbech Novohradských až po polovině 17. století, ale sám přiznává, že přes důkladný výzkum ve vídeňských archívech, nenašel písemný doklad o tomto po-
 lepšení. /26/ Buď bylo staršího data, nebo šlo o pouhou uzurpaci, ale také

z předbálohorské doby. Další odlišnosti DS od PE jsou však jednoznačně nesprávné. Především jde o polcení štítu, který má být celý modrý /viz FR/, dále přehození barev křídel, přičemž vrchní bylo červené /nepřímo opět FR, který přehlédl spodní stříbrné a popsal horní jako zlaté, což u něj znamená takřka výlučně červenou barvu/ a spodní stříbrné, perisonium na křídle mělo mít viditelný pouze horní konec. Také krydla byla původně jen červeno-stříbrná a nikoliv dvojí. Zatím co nepřesnosti v klenotu jsou chybou tvůrců dnešní DS, pak polcení štítu a druhé krydla jsou nekriticky převzata od Vojtěcha Krále z Dobré Vody. Ten uvádí polcený štít modro stříbrný a u hrabat Novohradských dokonce čtvrcený modro-stříbrný, čemuž odpovídal i orel také čtvrcený stříbrno-červeně u všech kolovratských erbů v heraldické příloze Hradů /27/ a znovu ve své Heraldice./28/ Pouze v jediném případě se odkazuje na pramen. Totiž na erbovník Conrada Grünenberga z roku 1483./29/ zdá se však, že v pozdějších případech jde o autorovu hypotézu, nepodloženou prameny. Alespoň Sedláček a všichni další heraldičtí autoři zatím nepřinesli doklad z českého prostředí o takto zobrazeném štítě./30/ PE měl zcela určitě, ve shodě s FR, štít celý modrý.

Pe znodnocení prvního okruhu erbů, je možno přistoupit k druhému - dvořanskému.

**Zdeněk Lev
Kavka z Říčan**

- DS: Na červeném štítě s šedou bordurou stříbrný trojlíst. Na turnajské přilbě, hledící dopředu, červené rozložené orlí křídlo, které je otočeno vpravo a nese figuru ze štítu. Krydla červeno stříbrná. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Zdeniek Lew Kavka z Rziczán.
- SV: V klenotu jsou namalována dvě křídla. Přední je shodné s DS, zadní je stejné barvy a nese figuru ze štítu.
- FR: Pole štítu a vrchní křídlo v klenotu je zlaté, spodní stříbrné. Krydla stříbrno-zlatá.

MA:A: Doplněny barvy shodné s DS.

B: Zlatá opravena na červenou.

PE: Vzhledem k variabilnosti klenotů u jednotlivých větví panského rodu z Říčan /31/ byla v klenotu dvě křídla, vrchní červené se stříbrným trojlístem, spodní stříbrné.

Pocházel z panského rodu z Říčan, od něhož se Oldřichem Cechnickým z Říčan na počátku 15. století odštěpila větev Kavků. V roce 1415 získal tento Oldřich základnu rodového majetku, panství Stěken, ale skutečného vzestupu se dočkal až jeho vnuk Heralt /1521-1567/, hejtman prácheňského kraje, který, po finančním úpadku pánů z Rýzmburka, zakoupil jejich hlavní panství Švihov roku 1548. On i jeho synové byli s posledními Rožmberky v úzkých kontaktech. Jeden ze synů Heralt ml. byl spolužákem Petra Voka na Krumlově roku 1549, jiný se účastnil jeho cesty k císařskému dvoru v roce 1558. Zřejmě šlo o Zdenka, který později držel část Švihova, ale po svém smrti získal statky na Moravě /Vizovice a Brumov/ a trvale na ně přesídlil. V roce 1558 byl však dvořanem Viléma z Rožmberka, s platem na dva koně a byl v jeho průvodu, který 8. listopadu vstal v Praze Ferdinand I. poprvé, jako římského císaře. V roce 1580 pak měl zastupovat Kateřinu Rožmberskou z Ludanic ve sporu s bývalým poručíkem Zachariášem z Hradce, zodpovídajícím se za kořistnickou správu jejího jmění a panství Helfštejna v době, kdy byla nezletilým sirotkem. Současně 29. června 1580 pro ni přebíral od poručníků již zmíněné panství. Jeho násilná smrt v červnu 1580 rukou uherských či polských lapků, o které Viléma z Rožmberka informovali osobně na Krumlově bratři zastřeleného Heralt ml. a Mikuláš a upuštění od dalšího sporu se Zachariášem z Hradce, bývá některými autory dáváno do souvislosti. Zachariáš se prý tak chtěl zbavit dobře informovaného prokurátora rožmberských zájmů, jímž sice mohl být, protože podle Březana již roku 1545 sloužil u Kateřinina otce Páty z Ludanic na Helfštejně, ale přesvědčivější důkazy pro toto konstatování chybí. Další bratři pobývali často návštěvou na rožmberských sídlech, ale pouze Jan /1577/ je v letech 1548 a 1552 dosvědčen jako Vilémovo páže. Otec Zdenka Lva, nejmladší z Heraltových synů, Heralt ml. tak byl více vázán na rožmberské dvorské prostředí, vždyť už při smrti jeho otce v roce 1523 byli mezi hosty Petr V. Kulhavý a Jindřich VII. z Rožmberka, z nichž druhý, tehdy také vladař rodu, měl otce Heralta st. ve velké oblibě. Také jedna ze sester Heralta ml. Eliška se stala manželkou rožmberského dvořana Jana Jeřábka z Frankenleben.

Není tedy divu, že po zhroutení rodového majetku, které neodvrátilo ani spojení celého Švihova v otcových rukou, neboť bratr Zdeněk se v jeho prospěch zřekl své poloviny, ani prodej pustého hradu Skály v roce 1568 či pokus o převedení zadluženého majetku na druhou manželku Kateřinu Holickou ze Šternberka /sňatek 1581/ a dceru Sidonii v roce 1596, a když o rok později bylo panství Švihov zabaveno vříteli se Zdeněk Lev, který se měl navíc dělit s dvěma bratry a dvěma sestrami o zbytky toho co zbylo z majetku po otcově smrti, v roce 1602 rozhodl svou těžkou situaci řešit vstupem do služeb Petra Voka.

Zdeněk Lva, který byl členem dvořanské družiny minimálně již před příjezdem Petra Voka na Třeboň a čestným osobním šenkem, ale pravděpodobně již dříve, zastihneme roku 1605, jak v červnu spolu s rožmberským "Rožbereiterem" vede oddíl 192 pě-

ších a 12 jízdních z rožmberských panství, který v rámci zemské hotovosti měl pomoci Novým Zámčkům obleženým Bočkajem, ale především Ostřihomí, která z posledních sil odolávala Turkům. Jedno z posledních vystoupení zemské hotovosti se vyznačovalo chaosem. Nezvládnutí vojáci si jen cestou do Brna způsobili padesát zranění při vzájemných bitkách a než se dostala hotovost do Uherské Skalice, obě pevnosti již padly. Rožmberský odjel, jehož vystrojení stálo dvorskou komoru přes 4000 kop míšeňských, se vrátil zpět a již 8. října dorazil do Třeboně, kde byl rozpuštěn. O jeho veliteli, který dostal za výpravu 40 kop, se dozvídáme až roku 1608, kdy se 20. února ženil v Písku, protože zřejmě neměl ještě vlastní sídlo, s Marií Markétou ze Rtína. Brzo po obřadu přijeli oba manželé i se Zdenkovými bratry k Petru Vokovi na Třebon.

Teprve v roce 1609 je uváděn jako držitel tvrze Roudné ne-daleko Budějovic. Tento malý statek koupil asi od předchozího majitele Jana Častolara z Dlouhé Vsi, snad z věna manželky či dědictví po své matce N. z Klenové /+1579/, protože z otcova majetku mnoho nezbylo. V roce 1611, spolu s Petrem Vokem, doprovodil k místu posledního odpočinku svého vzdáleného příbuzného, dvorského maršálka Hanuše z Říčan /31. března/. O rok později se začal soudit se svým sousedem na tvrzi Hemru Kryštofem ze Svárova. Z příčin několika sporů známe jednu. Kryštof před poddanými urazil hrubě jeho manželku a současně prohlašoval, že každého, kdo mu bude tvrdit, že Eliška Dvořecká z Říčan nechodí ke svému bratru na Roudné roznášet klevěty, bude považovat za lehkomyšlného a nepoctivého. Nato se dal slyšet Zdeněk Lev, jestliže mu Kryštof nedá pokoj, "chci na něj lehkomyšlnost uvést a kde bych koliv přijel a on tu byl, před ním ubrus zřezati". O výsledcích malicherných sporů o čest není nic známo, ale časem utichly.

Zdenkovi, který po smrti Hanuše z Říčan zůstal s Erazimem Redernem jediným z panského stavu na Vokově dvoře, připadla i čestná povinnost vést na jeho pohřbu /30. ledna 1612/ skupinu dvorských služebníků. V posledních letech se jeho ekonomická situace zlepšila a tak se stal věřitelem Petra Voka, ale především Jana Jiřího ze Švamberka, který jemu a jeho manželce vydal od dubna 1612 do října 1616 úpisy na celkem 3750 kop míš., i když část z nich šla na dlužný odkaz Petra Voka.

Někdy na počátku roku 1616 Zdeněk Lev, podle zápisu v archivu města Soběslavi, umírá. Byl posledním rožmberským služebníkem z tohoto rodu, který již ze Jáchyma Kavky z Říčan roku 1460 hledal u bohatších přátel stejného stavu čas od času zajištění existence.

Po smrti bezdětného Zdeňka začal spor o jmění mezi vdovou a jeho bratrem Janem Kryštofem na Dobří, který žádal nejen statek, ale i všechny movitosti. Marie Markéta však přehodila čtyři dlužní úpisy svého manžela na své jméno ve výši 3627 kop a soupis darovaných klenotů. Vyrovnaním z 3. června 1616 získala tvrz a ves Roudné s poplužním dvorem a nedostavěným pivovarem, což ovšem obratem již 6. července 1616 prodala za 6000 kop Anežce Dvořecké z Hodic, Jan Kryštof pak dům v Praze pod Slovany. Jeho synem Janem, který žil v Sušici, pak celý rod Kavků z Říčan roku 1650 vymírá. /32/

...

Ludvík Quos z Pernštorfu

/také Kvos, Kwas, Kwos, Quaz, Quoos z Bärnsdorfu, Bernsdorfu či Pernsdorfu/

DS: Štít s šedým okrajem je polcen červeným kosmým břevnem černo-stříbrně. Křížem ke břevnu a pod ním, střelou dolů, je položen šíp střídavých barev. Na turnajské přílbě se zlatou mříží, lemem okraje a korunkou, jsou tři pštrosí pera: černé, červené a stříbrné. Krydla vpravo červeno-stříbrná, vlevo černo-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Ludvík Quos z Pernsdorfu.

SV: Nepřesná kresba zobrazuje pouze kosmé břevno na štítě, v klenotu tři pera.

FR: Ve štítě kosmo položená zlatá ostřev /v originálu popsána jako větve/, která poltí štít černo stříbrně a je prostřelena šípem střídavých barev. V klenotu pouze dvě pera, vpravo je zlaté, vlevo stříbrné. Krydla vpravo zlatá a černá, vlevo stříbrná a černá.

MA:A: Doplněn šíp, ale hrotem nahoru a barvy jako v DS.

B: Zlatá barva ostrve ze štítu a pravého pera v klenotu opravena na červenou, u šípů doplněno, že má mít zlaté opeření a klenot je popsán tak, jak je dnes v DS.

PE: Odpovídá pouze klenotem, který je co do obsahu rekonstruován podle SV a podle literatury. /33/ Špatné je však pořadí barev. Štít byl takový, jaký je popsán ve FR, ovšem s tím, že ostřev byla červená, přičemž suky byly tři, /34/ a šíp hrotem nahoru. /35/ Původní krydla byla pak vpravo červeno-černá a vlevo stříbrno-černá. V klenotu byla tři pštrosí pera: černé, červené a stříbrné. PE tak doplňuje řadu devíti dosud známých variant, /36/ které byly zatím v literatuře popsány.

Přišel do Čech jako cizinec a byl přijat do českého rytířského stavu roku 1590. Počátky rodu směřují do Kladska, kde se připomíná r. 1291 Nicolaus Quaz de Piscerowe, dále se však stále zvěšťující rozrod rozšířil nejprve do Lužice a Slezska, kde se děli Quosové na desítkách menších sídel; na počátku 16. století pak do Branibor, kam ovšem přešli někteří příslušníci rodu už v 15. století stejně jako do Sask. Z Míšeň se pak ta část rodu, která byla vazaly Biebrštejnů vrátila do Dolní Lužice, ale tato větev vymřela již v polovině 17. století, jiná se dostala

až do Brunšvicka, přičemž potomci některých větví žijí v Němecu dodnes, ale již si nejsou vědomi svého původu. Stejně tomu bylo i u Quosů žijících v pozdějším rakouském Slezsku v 19. století.

Ludvík snad byl příslušníkem právě dolnolučické větve, o čemž by svědčil jeho predikát z Pernsdorfu či Bärnsdorfu, vsi ležící nedaleko Frýdlantu. Jekýsi Václav z Pernsdorfu, snad jeho předek, se však roku 1561 připomíná při převedení královské zástavy panství Hluboké z Ondřeje Ungnada ze Sůnecku a Weissenwolfu na Jáchyma z Hradce. Ludvík se, kromě zmínky o jeho přijetí do stavu, připomíná ve stejný rok již jako dvořan Petra Voka v jeho bechynském sídle. Roku 1592 ho uvádí Březan ve funkci kuchmistra s lakonickou poznámkou "vyhryzli ho brzo", tedy o statní dvořané se zasadili, aby tuto funkci ztratil. Od té doby se asi začal věnovat všemu, co souviselo s koní a dopravou dvora.

Na uherském tažení Petra Voka byl nejen v jeho doprovodu, ale velel i pěšímu oddílu o 1500 mužích. Tehdy měl jako člen dvořenské družiny plat 3 koně. Krátce po smrti dosavadního dvorského štolmistra Jana Dvořeckého z Olbramovic /27. května 1597/ přijel tento úřad a zůstal v něm až do konce existence treboňského dvora. Tím se stal po maršálku nejvýznamějším hodnostářem.

O rok později mu Petr Vok /21. února/ vystrojil na svém letohrádku Kratochvíli svatbu s Annou, dcerou Beneše Bohuchvala z Hrádku v městě Milevsku a Johany Bohuchvalové z Rajtzenštejna. Podle toho, že je oddával Řehoř, farář v Netolicích, dalo by se soudit, že oba manželé byli katolíky. Nevěsta nebyla asi příliš bohatá, neboť byla dcerou zchudlého šlechtice, žijícího v poddanském městě. Majetek rodiny se tudíž omezil na poplužní dvůr na treboňském předměstí, který byl sice nejdražší v Třeboni, ale jeho cena na počátku 17. století představovala 320 kop, navíc byl jako celé předměstí později vypálen za českého povstání. K roku 1607 si Quos také musel vypůjčit od svého pána 440 kop.

Rodina se spíše orientovala na zisky z úroků, i když byly poměrně malé. Ludvík půjčil Janu Jiřímu ze Svamberka roku 1604 /ještě roku 1611 kvitoval příjem pololetního úroku 15 kop/ 500 kop, roku 1611 celkem 1500 a roku 1615 již 2500 kop grošů českých.

Dále o něm víme již málo. Roku 1605 je jeho manželka kmotrou při křtu Jana, syna rožmberského epatýkáře Zachariáše Škаты ze Škatenthalu. V roce 1604 vedl rožmberskou hotovost na přehlídku do Tábora. Snad i určité diplomatické poslání měla jeho cesta s darem šesti klisen od Petra Voka Janu Jiřímu Krnovskému z Braniboru v roce 1608, o něco později zastupoval Petra Voka na svatbě jiného dvořana Hanse Hoffmana z Neukirchen v Mirovicích. Při pohřbu Petra Voka měl na starosti po jezdecké stránce výpravu celého průvodu. Ve svém postavení se udržel i na dvoře Svamberků, kde byl např. jedním z prostředníků smlouvy z roku 1615 mezi Janem Jiřím a jeho synem Petrem o dědictví. Ludvík Quos se naposledy připomíná jako svědek na dlužním úpisu Petra ze Svamberka roku 1617 o jiřském účetním termínu.

Bílek uvádí jakéhosi Jana Quose z N. k roku 1629. V opravě doplňuje jeho predikát na z Quosu a Pernsdorfu a jelikož také

říká, že tento "Jan" byl štolmistrem u "starého Rožmberka" jde zřejmě o druhé křestní jméno Ludvíka či chybu autora nebo pramene. Podle toho se tedy Ludvík zapojil do povstání, ale asi nepatrně, neboť byl roku 1629 pardonován a měl složit jen pokutu. Posel dvorské komory však zjistil, že již před 5. únorem 1629, kdy tek měl učinit, zemřel a nezanechal žádné jmění.

Příbuznou Ludvíka Quose snad byla i Anna Kábová z Pernsdorfu /+1580/, manželka Bohuslava Káby z Rybnan na Červené Lhotě a matka známého povstalice Jana Káby z Rybnan na Dvorcích a Kvasejovicích. /37/

**Hynek Čáslav
z Podole**

- DS: Ve zlatém štítě s šedým okrajem je stříbrná ryba /okoun/ s červenými ploutvemi. Na turnajské přilbě, hledící dopředu, se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, tři pětrosí pera /modré, zlaté, modré/, na nichž je položen vodorovně okoun ze štítu. Krydla vpravo modro-zlatá, vlevo modro-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Hynek Časlaw z Podole.
- SV: Na nekorunované přilbě jakýsi trychtýřovitý předmět /kalamář ?/, z něhož vyrůstají tři pera.
- FR: V černém štítě stříbrná ryba, táž leží na třech zlatých perech na turnajské přilbě, u které není uvedeno korunování. Krydla zlato-stříbrná.
- MA:A: Do kopie připsány barvy shodně s DS a poznámka o umístění okouna do klenotu.
- B: Barva štítu změněna na zlatou, okouna na přirozenou a per na modrou-zlatou-modrou.
- PE: Barvy erbu nebyly ani v 17. století ustáleny /38/ a rekonstrukce je převzata přesně podle varianty z Královské Heraldiky, /39/ přičemž nebylo přihlédnuto vůbec k FR. PE měl tedy spíše tuto podobu: V černém či tmavě modrém štítě stříbrný okoun, v klenotu na třech modrých perech stříbrný okoun. Krydla modro-stříbrná. Zlato místo černé či modré ve FR je možno vysvětlit stejně, jako záměny červené za zlatou. Je také pravděpodobné, že turnajská přilba byla bez korunky.

Měl za předka Beneše z Podole /nedaleko Tábora/, jehož vdova Příba se připomíná již roku 1396. Z dalších příbuzných je významný Časlav z Podole, který se s Oldřichem II. z Rožmberka účastnil jeho odboje proti Fridrichu III. roku 1452.

Děd Hynkův stejného jména získal poměrně slušné pozemkové vlastnictví v podobě Dubu a Petrovic /dle Sedláčka 1571, dle Břežanovy genealogie 1573/. V jeho tvrzi Dubu byly roku 1783 nalezeny v zazděné kuchynce spousty mumifikované drůbeže a listy jeho sporu z roku 1548, předané do třeboňského archivu. Snad šlo o pozůstatek nějaké oslavy, která byla odvolána.

Hynkův otec Jan se roku 1570 oženil na Dubu s Alžbětou Vrchotickou z Loutkova /otec Ctibor Vrchotický z Loutkova/ a po otcově smrti roku 1573 se zbylí příbuzní rozdělili tak, že dvě otcovy sestry získaly každá 200 kop, Janův bratr Časlav dostal Petrovice a Jan sám s dětmi zemřelého bratra Petra Hynkem, Dorotou a Kateřinou, drželi Dub, který však roku 1579 i s částí vsi Chodčiny, pivovarem, mlýnem, dvorem poplužním a rybníky, mlynářem a jedním osedlým ve Velkém Pohnání prodali za 7500 kop grošů českých Ladislavu Vítovi ze Rzávého a koupili místo toho roku 1580 statek Hlasivo. Jan zemřel roku 1586, neboť téhož roku Vilém z Rožmberka vzkazuje vdově, aby dala jeho testament zapsat do desek zemských. Tehdy se připomíná poprvé Hynek, který s bratry Ctiborem a Petrem a bratrancem Hynkem byl nucen ještě ve stejný rok zastavit za dluh 5200 kop grošů českých celou ves Hlasivo s pustou tvrzí, poplužním dvorem, pivovarem, s dalšími příslušnými vesnicemi, třemi krčmami, ves Petrovice a některé další drobné podíly jinde, Janovi z Malovic na Kamenici a Chýnově.

Bratranec Hynek sice ještě roku 1588 mohl Petru Vokovi půjčit 500 kop, ale se svou ženou Anežkou z Lukavce získali jen horní dvorec v Němčicích a i ten musela pro dluhy po manželově smrti roku 1603 prodat.

Hynek našel východisko ve dvorské službě, v níž je snad připomínán již 1585, ale jistě již při příjezdu na Třeboň. Zdá se, že žil pouze z obligací, např. roku 1606 poskytl půjčku 200 kop grošů českých maršálku Hanušovi z Říčan. Kromě toho měl svůj plat člena dvořanské družiny na 3 koně.

V rožmberských službách podnikl i již zmíněnou výpravu do Uher roku 1605, přičemž počítal své útraty na 52 kop 52 grošů míšeňských. V letech 1609-1611 cestuje v různých Vokových záležitostech do Prahy, Budějovic a Tábora, kde roku 1611, mimo odezdání příznávacích listů krajským berníkům, převzal i zásilku zbraní pro rožmberskou posádku Třeboň. Při pohřbu Petra Voka 30. ledna 1612 kráčí spolu s Kašparem Enderem ze Sechova s černými smutečními hůlkami před dvaceti čtyřmi šlechtici, kteří nesli nosítka s velmožovým katafalkem.

I nadále je dvořanem Švamberků, v letech 1612 - 1615 je svědkem na jejich dlužních úpisech, sám jeden, ještě vystavený Petrem Vokem, na 1000 kop grošů českých kupuje roku 1616 od Jana Kořenského z Terešova. V roce 1619, kdy bydlel ve Veselí nad Lužnicí, se stal svědkem tržní smlouvy mezi Jindřichem nejst. Vrchotickým z Loutkova a Jindřichem Ondřejem z Ostešova a současně byl ustanoven poručíkem syna Kašpara Mecceroda z Meccerodu /viz/ Jindřicha Sigfrýda.

Hynek se zapojil do českého povstání a roku 1620 byl dokonce relátorem na generálním sněmu. Za to byl 9. listopadu

1622 odsouzen ke ztrátě jedné pětiny z jistiny okolo 1600 kop míšeňských, které měl na bývalém rožmberském dědictví, nyní v královských rukou, a jistých pohledávek na statku Hlasivo /zřejmě nedoplatek od Malovee, kterému bylo konfiskováno již 10. listopadu 1621 a spojeno s konfiskátem po Matyáši Vencelíkovi z Vrchovišť, Chýnovem, což obojí postoupeno Janu Oldřichovi z Eggenberku/. Po 10. říjnu 1631, kdy mu byly vyplaceny dluhy váznoucí na bývalých rožmberských panstvích českou královskou komorou, již o něm, ani o případných potomcích není zpráv. /40/

14

Kašpar Meccerod z Meccerodu

/také Metcerod, Metzrath
či Metzradt/

DS: Ve stříbrném štítě s šedým lemem kosmá řada pěti černých rout. Na kolíci přilbě, hledící dopředu, se zlatým lemem okrajů, bez korunky či točenice, stříbrné rozložené orlí křídlo, otočené vpravo. Krydla černo-stříbrná. Na bílé stuze nad erbem je nápis: Kaspar Meczerod z Meczerodu.

SV: Oproti DS bez odchylek.

FR: Na turnajské korunované přilbě je stříbrné orlí křídlo, na němž je řada rout ze štítu. Krydla zlato-stříbrná.

MA:A: Připsány barvy jako v DS.

B: Zlatá barva krydel opravena na černou.

PE: Jako původní erb Meccerodů je uváděn štít s kosmou řadou červených rout ve stříbrné, které byly vždy i na stříbrném křídle v klenotu. Krydla byla ve stejné kombinaci barev a to dlouho po tom, kdy došlo k barevným změnám ve štítě i klenotu. /41/ Takto vypadal zřejmě i PE, je však možná i kombinace černo stříbrná, pokud popis FR nezaměnil zašlou tmavě červenou barvu figury za černou a zlatý podklad u krydel nenesl původně červenou, ale černou barvu tak, jak tomu bylo např. u předchozího erbu. /42/

Kašpar Meccerod z Meccerodu, jak se podepisoval v Čechách tento příslušník rodu s německým jménem Metzrath či Metzradt,

pocházel z dolnolučické šlechty, jejíž členové, především ve vojenských službách, pronikli ke dvorům v Braniborech a Sasku a v druhé polovině 17. století až do Porýní a Vestfálska. Ačkoliv Mecerodové získali inkolát až roku 1597, již roku 1429 se připomíná jistý Mecerod na dvoře Čtveříně u Turnova /přibližně o padesát let dříve se objevují první Mecerodové v Dolní Lužici/ a další Kašpar Mecerod, zcela určitě rozdílný od rožmberského dvořana, byl v letech 1552-1558 hejtmánem na Křivoklátě. Hlavním úkolem bylo pro něj hlídání uvězněných českých bratří, mezi nimiž nechyběl ani biskup Jan Augusta. Ovšem za jeho hejtmánství získali v žaláři některé úlevy, mimo jiné i dovolení psát. V hospodářských záležitostech si vedl dost špatně a více se staral o přípravu honů pro místodržitele arcivévodu Ferdinanda Tyrolského.

V rožmberských službách zakotvil nejdříve Abrahám st., který byl přijat roku 1584 na přímluvu strýců Jana Viléma a Jana Jiřího ze Švamberka, zprostředkovanou jejich dlouholetým úředníkem Sigfrýdem Mecerodem z Reichswaldu, Abrahamovým strýcem. Jejich prosbě Petr Vok vyhověl i díky uchazečově literárnímu nadání, které uplatnil, když k Novému roku 1585 Petru Vokovi složil a věnoval sapfíkovou báseň, nebo o pět let později, kdy vezl Ferdinandu Tyrolskému do Ambras knižní dar Petra Voka v podobě skvostně iluminovaných pergamenových rukopisů tzv. Smíškovského kanonálu a dvou Šternberských graduálů, jejichž vazby zdobily drahé kameny. K prozaičtějším úkolům tohoto člena dvořanské družiny, ale zřejmě i správního úředníka, patřilo např. inventování příslušenství pražského paláce, dvora ve Vokovicích a Mičenské vinice, při nástupu nového rožmberského správce v roce 1594 spolu se sekretářem Martinem Šurerem z Waldheimu. Byl také v regentské radě, která vykonávala správu dominia po dmu Vokova uherského tažení, o rok později inventoval zámek Vimperk s R.J.G. Lišvicem před prodejem celého panství, a s týmě a kancléřem Jiřím Homutem z Harasova vyhlásil v krumlovské kanceláři 21. června 1595 nového jagrmistra /lovčího/ Oldřicha Kalenici z Kalenic. Po smrti jeho syna /?/ Abrahama ml. s Dorotou, dcerou po zemřelém Baltazaru z Rechenberka na Bayershofu, který se konal v Budyšině /22. ledna 1601/, oba zřejmě zůstávají na Krumlově a odcházejí z rožmberských služeb, neboť poslední doplatky služného podle účtů dostali roku 1602 a na rozdíl od Kašpara Meceroda, snad druhého syna Abrahama st., nejsou uváděni ani v seznamech dvořanů, kteří přijeli s Petrem Vokem na Třeboň.

Kašpar se příliš výrazně v rožmberském okolí neprojevoval, jeho první manželka Markéta Mecerodová z Karlovic již roku 1603 /29. června/ odesílá svůj kšaft k úschově švagru Abrahamu ml. Mecerodovi v Českém Krumlově. O devět dní dříve Kašpar složil revers, že bude, v případě její smrti, spravovat pro jejího syna z prvního manželství Ctibora Audražského z Kestřan, jmění, až do jeho zletilosti. Odkaz ukazuje možnosti rodiny. Šlo o 1000 kop míšeňských, zlatý řetěz a dvojce povlečení. Kašpar se pak podruhé oženil 20. listopadu 1605 na Třeboňském zámku s Johanou Vrchotickou z Loutkova.

Rodina byla bez pozemkového vlastnictví a přilepšovala si k dvořanskému služnému půjčkami; Abraham ml. Petru Vokovi půjčil 1500 kop grošů míšeňských. Kašparovi příbuzní otec Abraham st. a Sigfrýd byli domovem v poddanském městě Švamberku v Miro-

viciích, i když roku 1594 se druhý přechodně stal držitelem části vsí Kokovice.

Kašpar se zúčastnil roku 1606 vojenského tažení na Moravu, dále plnil spíše reprezentační úkoly. V roce 1608 zastupoval Petra Voka na svatbě šichtmistra Vinklera v Rudolfově a také na pohřbu pana ze Švamberka. Jeho finanční situace nebyla utěšená, protože v letech 1603 a 1604 mu Vok daroval 112 kop 30 grošů míšeňských a před svou smrtí mu půjčil 600 tolarů, ale jen na jedno pololetí a s rukojmími.

U Švamberků mu zajistil službu Sigfrýd Mecerod, jenž byl roku 1609 vyslán svým pánem spolu s Kašparovým tchánem Jindřichem Vrchotickým a Vaněkem Malovcem na Chvalešově, ke sjednání smíru s Petrem Vokem. Poté např. pro Petra Voka s jinými rožmberskými dvořany vypracovával odpověď na soudní odvolání Mirotických z Malešova v jejich sporu s Petrem Vokem a byl při vyúčtování nákladů na rožmberskou gardu 24. června 1611, spolu s dvořany Jindřichem Doudlebským, Rudolfem Pušem, Matějem Dekarou a Vitem Voštirálkem Soběslavským. Zůstával však u Švamberků, s kterými se dostal do Třeboně /roku 1611 zařizoval některé věci k pohřbu Petra Voka, jakož i Kašpar, který jel připravit rožmberskou hrobku ve Vyšším Brodě/ a v letech 1612 - 1616 je hejtmánem panství. Nejpозději roku 1616 získal dvůr ve vesnici Břilice nedaleko Třeboně.

Kašparovi mezitím zemřela druhá manželka, takže, když roku 1616 prodával jeho tchán Jindřich Vrchotický z Loutkova svůj statek Sadové Lhotice za 16000 kop míšeňských Jindřichu Ondřejovi z Ostešova, pamatuje z této částky dvěma tisíci na vnuka Jindřicha Sigfrýda Meceroda z Mecerodu, který je má obdržet od poručníka této záležitosti Hynka Časlava z Podole až dosáhne zletilosti. Kdyby však předtím zemřel, má místo něj 1000 kop míšeňských dostat jeho otec Kašpar Mecerod, toho času v městě Lomnici nad Lužnicí.

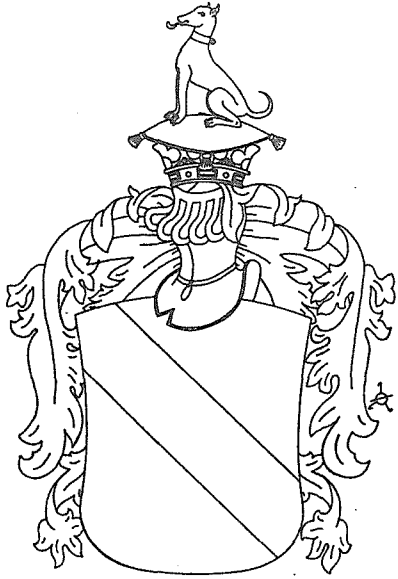
Po Bílé Hoře byl Kašpar odsouzen 22. října 1622 k manství, což se ale nerealizovalo, protože neměl pozemkové vlastnictví a Sigfrýdu byla zabavena třetina jmění, tj. dvůr v Břilicích u Třeboně /nikoliv dle Bílka v Předlicích = Prödlitz u Wesseln v Litoměřickém kraji/ a 800 kop míšeňských jistiny na bývalých statecích Švamberků, podle vyčíslení de Vitteho.

Mecerodové se však v jižních Čechách ještě objevují, např. roku 1641 prodává Hynek statek Velké Popovice, který získala jeho manželka po svém prvním manželu, Strahovskému klášteru, jistý Ignác Václav si 8. srpna 1677 půjčuje 1000 kop grošů českých od tehdejšího třeboňského hejtmána Mayerhofera a Hynek Václav Metzrodt von Metzrodt roku 1705 provádí revizitaci berní ruly na pozemcích borovanského kláštera jako královský komisař. /43/

Zdeněk Víta ze Rzávého

/také Vita, Vitha nebo Witha/

DS: Ve stříbrném štítě s šedým lemem červené kosmé břevno. Na turnajské přílbě, hledící čelně, se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, purpurová poduška se zlatými třapci, na které sedí stříbrný chrt se zlatým obojkem, hledící vpravo. Krytla červeno-stříbrná. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Zdeniek Wit-ha z Rzávého.

- SV: Chrt na podušce zaměněn za koně ve skoku, který stojí na jakési destičce, přilba není korunována.
 FR: Břevno ve štítě a červená barva krydel uvedena ve zlatě. Přilba turnajská a korunovaná, v klenotu není uvedena poduška.
 MA:A: Kopie obsahově /u klenotu/ opravena a barevně doplněna jako v DS, pouze poduška je červená a nikoliv purpurová.
 B: Břevno opraveno na červené, přikryvadla na červeno-stříbrná a je doplněna červená poduška.
 PE: Odpovídá, až na barvu podušky v klenotu, DS i literatuře. Barva podušky nebyla ustálena, vyskytuje se i zlatá či černá, obojek také červený atd./44/

Zdeněk Víta ze Rzávého, završil takřka nepřetržitou řadu rožmberských služebníků z rodu, jehož zakladatelem byl Rynárt ze Rzávého nedaleko Tábora /1352-1378/. Jeho synovec Víta, do roku 1406 na moravském Dvorci, nesl jméno, jež se v jedné větvi z rozrodu užívalo jako příjmení. Další potomek, také Víta /1437-1464/ se stal po roce 1457 rožmberským purkrabím na Choustnici za Jana II. a jeho otci Oldřichu II. sloužil vojensky v jeho sporu s císařem Fridrichem už roku 1452. Získal od nich koupí panství Dobronice, které drželi Vítové po tři generace. Později se jejich hlavním sídlem stal Stádlce. Z této větve pocházel Mikuláš, v letech 1458-1463 rožmberský služebník na tvrzi Houžná, Adam /+1596 na Dubu/ v roce 1567 v úřadu na Choustnici a jeho syn Jiřík /+1610/ byl roku 1595 pážetem Petra Voka. Jiný Jiřík s bratrem Vítou /+1580/, oba na Stádlci, byli v 70. letech 16. století častými hosty Petra Voka na Bechyni a jejich podpisy s žertovnými zápisy nechybí v "registrech pokutních", kam se zapisovali Vokovi kumpáni při pitkách. V rožmberských službách byl i jistý Bohuslav /+1543/, který držel roku 1534 tvrz Slavkov.

Zdeněk byl synem Ezdryáše Vítvy ze Rzávého, jednoho ze čtyř

bratrů, kteří se v roce 1569 přiznali k jednotě bratrské, za jejichž možného otce Sedláček uvádí Zdenka, který byl roku 1525 hejtmánem na Jindřichově Hradci a roku 1556 mezi rytíři rožmberské strany ve sporu s knížaty z Plavna. Jelikož v jednom z dopisů Petru Vokovi Víta na Stádlci Ezdryáše roku 1578 nazývá svým strýcem je možné, že jejich otcové byli bratry. Pro úplnost je třeba dodat, že na uherské výpravě Petra Voka roku 1594 se nalézal v dvořanské družině čtyřmi koni Bohuslav Víta na Stádlci, který se také s Pavlem Boubinským staral Petru Vokovi o zbroj a ručnice, byl vnukem již uváděného Vítvy /+1580/ a jedním z povstalců, kteří se nevzdali ani po Bílé Hoře. Zemřel při obléhání Tábora císařskými vojáky roku 1621.

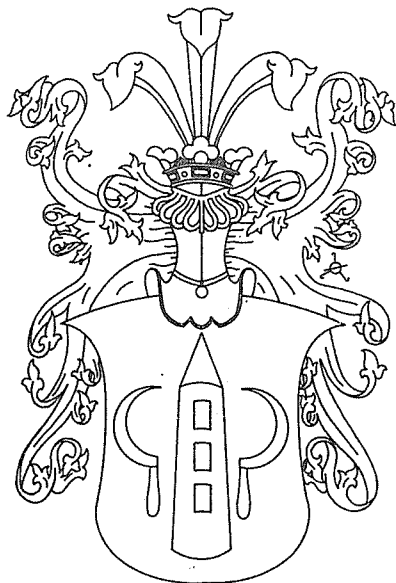
Ezdryáš patřil ke dvoru Petra Voka po mnoho let. V letech 1575-1578 je dosvědčen na bechyňském zámku a ještě roku 1582 byl hejtmánem na Želči. Vlastnil pouze dům v Bechyni, kde odmítal, k nespokojenosti měšťanů jakožto příslušník rytířského stavu, plnit povinnosti obyvatele města. K Vokovi byl v srdečných vztazích, např. roku 1579 od něj dostal, spolu s ostatními nejbližšími přáteli, prsten, který jej měl ochránit před padoucníci a psotníkem. Z bratrů Zdenkova otce Jindřicha na Udičově byl hejtmánem na Bechyni ještě za Svamberků /1563/ a vdovu po něm roku 1579 doporučila Anna Hradecká z Rožmberka svému bratru Petru Vokovi jako dvorskou hofmistryni jeho nastávající manželky. Oldřich sice nebyl služebníkem, ale ještě roku 1603 posílá Vokovi na Třeboň z Moravy, kde seděl na svobodném dvoře v Zaječči, darem osmnáct želv, které se pak neuvěřitelně rozmnožily po celém třeboňském panství. Největší služby však prokázal Rožmberkům Václav. Od roku 1571 do roku 1595 je úředníkem u Petra Voka, nakonec i radou kanceláře a roku 1594 členem regentské rady, jenž zastupovala pána po dobu jeho nepřítomnosti ve vztahu k poddaným. A za tyto služby mu byla postoupena ves Vlčoves s dvaceti sedmi osedlými a poplužním dvorem. Podle Sedláčkových Hradů byl otcem Viléma Voka Zdeněk /rozdílný od rožmberského dvořana/, též autor v Ottově slovníku naučném však Viléma Voka uvádí jako syna Bohuslava na Chotovínách /rozdílný od již uvedeného Bohuslava na Stádlci/. Oba však byli katolíky a na jejich náboženství nic nezměnil Petr Vok, který Zdenka po studiích u jezuitů na vlastní náklady vyslal na univerzity v Basileji a Frankfurtu nad Mohanem. Po malé účasti na povstání byli pardonováni, Marradas jim dokonce postoupil statky příbuzných, zemřelých za povstání na straně stavů.

Námí sledovaný Zdeněk byl zřejmě jako otec českým bratrem a stejného vyznání byla asi i jeho matka Johana Radkovicová z Mirovic. Zdeněk vlastně nebyl ani později dvořanem, protože vykonával úřad hejtmána libějovického panství. Poprvé je v blízkosti Petra Voka roku 1594 na jeho tažení do Uher, kdy byl jedním ze dvou nižších velitelů pěších, podřízených hlavnímu hejtmánu Ludvíku Juosovi /viz/. Vedl oddíl o pěti stech vojácích.

V úřadu hejtmána zodpovídal za správu a hospodářství malého, ale velmi výnosného panství, které bylo obilnicí celého dominia. Kromě centra v Libějovicích, kde se nalézala tvrz, sídlo hejtmána, pivovar a jeden ze tří poplužních dvorů, přičemž u jednoho byl ovčín, patřilo k panství městečko Lhenice, na čas v majetku Martina Grejného /viz/ a 23 vesnic celých a díly v dalších čtyřech. K ekonomickému potenciálu patřily i četné lesy a 19 rybníků, z nichž největší byl Plástovský. Na zdaři-

lém pěstování obilí záležel především provoz všech režijních pivovarů, které představovaly pro Rožmberky značný příjem. Zde-
něk se připomíná jako hejtman ještě v počátcích Švaberské vlá-
dy, ale jeho další osudy nejsou známy./45/

16

Fridrich Frokštejn z Načeslavic

/v německé verzi Fried-
rich von Nimsdorf/

DS: V červeném šedě lemovaném štítě stříbrný rozdvoující se stonek, který je na-
hoře propletený se čtyřmi bledě zelenými listy, jež se střídají se čtyřmi
tmavě modrými vinnými hrozny. Po každé straně je réвовý keř doprovázený jed-
ním stříbrným srpem se zlatou rukojetí, ostrím dovnitř. Na turnajské přílbě,
vpřed hledící, se zlatým lemem okraje, mříží a korunkou, tři pštrosí pera:
stříbrné, červené, stříbrné. Krydla vpravo-červeně stříbrná, vlevo modro-
stříbrná. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Friedrich Frokštejn z Nacseslo-
wicz.

SV: Na štítě obdélný předmět, zřejmě tmavší než štít, nahoře se rozšiřující a
různé členěný. Klenot se neodlišuje.

FR: Na damaskovaném štítě neudané barvy zlatá "apatykářská piksla". V klenotu
tři zlatá pera. Krydla zlatá a černá.

MA:A: Figura ve štítě změněna a erb barevně upraven do podoby v DS.

B: Barva štítu a per v klenotu upravena jako v DS a to s přímým odvoláním:
"Viz Kolář:Heraldika 191".

PE: Oba popisy jsou v naprostém rozporu s běžně uznávaným původním rodovým erbem
Frokštejnů, který popisují, v podstatě shodně, naši přední heraldičtí autoři
/46/ i zatím poslední článek, který se jejich erbem a rodem zabýval. /47/ A
v této variantě byl i rekonstruován v DS. Lze se však odvolat na ten fakt, že
domácí literatura převzala údaje o původním rodovém znaku ze Siebmachera, /48/
kde jsou doklady až pro druhou polovinu 17. století, a kde na rodový znak by-
lo usouzeno z druhé varianty znaku svobodných pánů, /49/ který měl nedělený
štít, jenž odpovídal tehdy používaným štítům u erbů šlechtických větví. Od-
tud se implicitně usoudilo, že původní rodový erb měl štít se stejnými figu-
rami. Stejná publikace však uvádí dvě pečeti z 60. let 17. století, které
přinášejí čtvrcený frokštejnský štít: v 1. a 4. poli jsou dva vinné srpy, me-

zi kterými je žezlo provlečené korunkou, což je vlastně jedna z variant pů-
vodního erbu Larišů z Nymadorfu, teprve ve 2. a 3. poli se nalézá vinný hro-
zen. I když příbuzenství Frokštejnů a Larišů není bezpečné pro nejstarší do-
bu prokázáno, v 16. století však mezi oběma rody toto přesvědčení převažova-
lo, a tak bylo bráno i tehdejšími genealogy, /50/ kteří uvádějí i společný
rodový erb. Tím byl u Larišů štít zde popsán u 1. a 4. pole uvedené frok-
štejnské pečeti, přičemž pole bylo stříbrné a figury zlaté /v nejstarším vy-
obrazení chybí korunka/, v klenotu pak většinou byla tři pera. Teprve na pře-
lomu 16. a 17. století ho čtvrtí s polem, kde byly dvě zkřížené vinné věté-
vky s hrozny, později vystřídán celým vinným keřem, který nakonec dočasně vy-
tlačil figuru žezla a na některých vyobrazeních ze 17. století je pak umístěn
mezi srpy či noži tak, jak to známe později u Frokštejnů. V jednom případě
/51/ dokonce zbyl na štítě pouze vinný hrozen a srpy se přesunuly do klenotu.
Nakonec se však Larišové vracejí ke čtvrcené variantě štítu, která byla dále
polepšována až v 18. století s udělením hraběcího stavu. Dle analogie s erbem
Larišů však na bezpečné určení prostřední figury ve štítu PE nelze usoudit.
Naštěstí se zachovalo zobrazení erbu Fridricha Frokštejna z Načeslovic a na
Hradisku v Památku P2 na fol. 70. Toto vyobrazení bylo zřejmě velmi podobné
PE a částečně odpovídá i popisu ve FR. Ve stříbrném štítě dva srpy celé zlaté,
obrácené ostrím k sobě a mezi nimi štíhlá oválná věž s kuželovou střechou a
tření okny, rovněž celá zlatá. Na PE ovšem byla asi ve formě nižší a širší a
pouze s jedním oknem, zato střecha je posazena na cimbuří, které věž zakonču-
je. Tak je tomu na pečeti téhož Frokštejna, /52/ kde v klenotu jsou důsled-
ně tři pštrosí pera, která byla v PE zlatá, zatím co v Památku jsou nahra-
zena chocholem z černého perí ve stříbrné násadce. Krydla byla pravděpodobně
ve shodě s P2 a to zlato stříbrná.

Moravský šlechtic jehož německý predikát z Nimsdorfu je
podle osady jihovýchodně od Velkého Hlohova. Frokštejnův, pů-
vodně hornoslezský rod, se dostali i na Moravu. Tak Václav byl
úředníkem na panství Bystřice pod Hostýnem roku 1592, Jan kou-
pil roku 1610 Chrástilov a byl přijat mezi krnovské stavy, Ol-
dřich ve stejném roce seděl na Džbancích a roku 1619 prodal Po-
rubu Stařímskému z Bítova. Hornoslezští Frokštejní nabyli vel-
ké pozemkové vlastnictví na Opolsku, Ratibořsku a Krnovsku a
dvě jejich větve byly roku 1644 a 1709 povýšeny do stavu svo-
bodných pánů.

Fridrich byl s největší pravděpodobností příslušníkem mo-
ravské větve a členem dvořanské družiny s třemi konmi. Zúčast-
nil se uherského tažení Petra Voka roku 1594. O čtyři roky po-
zději bylo na Krumlově již všechno připraveno na jeho smutek
s Ludmilou Hřebenářovou z Hřebene dcerou Markvarta / + 1565 /
a Voršily ze Rzávého, jejímž prvním manželem byl Ctibor Kořen-
ský z Terešova na Komeřicích /1552-1592/, s kterým měla celkem
šest dětí, ale jen tři se dožily dospělosti. Svatba však byla
odložena pro nevěstinu náhlou nemoc a v určeném termínu 5. led-
na Petr Vok vystrojil svatební veselí pro jiného dvořana Adama
Tuněchodského z Poběžovic /viz/. Zajímavé je, že ve stejný rok
Petr Vok svým vlivem urovnal spor mezi Fridrichem a Ctiborem
Čejkovským z Čejku, kterému Fridrich zabil bratra, taktéž dvo-
řana Petra Voka. Nejdříve Vok prostřednictvím Bohuslava Malov-
ce a Petra Boubínského přiměl Čejkovského, aby spor stáhl z
jednání zemského soudu a pozval ho k dohodě o peněžitou náhra-
du /šlo zřejmě o neúmyslné zabití, nebo bylo vykonáno pod vli-
vem alkoholu či v zuřivosti/ na svůj letohrádek Kratochvíli.
K dohodě skutečně v létě došlo, neboť o něco později Ctibor
Vokovi připomíná, že by měli s prostředníky Janem Zrinským, Bo-

huslavem Malovcem, Adamem Chřepickým a Jindřichem Budkovským ústní dohodu zlistit, jinak se Fridrich Frokštejn vystavuje nebezpečí dalšího stíhání. Dále chce, aby mu byly vydány věci po jeho bratru, rovněž Fridrichovi, které zůstaly po něm, jako po rožmberském úředníku, na Vimperku, Drslavicích a Krumlově a sděluje mu, že nehodlá platit dluhy svého bratra u rožmberských poddaných, pokud se neprokáží platným dlužním úpisem a také žádá Petra Voka, aby se dlužníkům nařídilo splacení půjček do rukou Ctiborových. Využívá tedy situace nepříznivé pro dvořana a snaží se od Petra Voka získat výhody.

Snatek s Ludmilou Hřebenářovou se nakonec přece jen uskutečnil, protože je dosvědčena jako jeho manželka na svatbě dvorního malíře Tomáše Třebochovského v únoru 1603. Dědictvím po manželce získal Fridrich statek Doubravici, kterou držel alespoň v letech 1614-1616.

Fridrich, pokud je známo, ve službách Petra Voka vykonal jen dvě cesty v letech 1602-1611. Roku 1609 s "Rošbereitrem" Mikulášem Wirtweinem na vystrojení zemské hotovosti v Českých Budějovicích a o rok později titíž zastupovali Petra Voka na svatbě důlního podnikatele K. Wislera v Rudolfově. Mimo členství v dvořanské družině měl Fridrich neplacený a čestný úřad dvorského kraječe. U rožmberského dvora sloužili ještě dva jiní Frokštejnové, ale jejich příbuzenský stav k Fridrichovi není zatím znám. 9. září 1607 byl do dvorské služby přijat za páže Vilém, avšak již v roce 1609 mu dvorská komora zaplatila cestu k jinému pánovi.

Při loži umírajícího Petra Voka pak zastihneme kromě jeho dvou dědiců Jana Zrinského a Jana Jiřího ze Švamberka a osobního komorníka i dvě pážata. Jedním byl Hynek Frokštejn, který pak na pohřbu Petra Voka jel v průvodu na koni s červenostříbrným čabrakem, sám oblečen do zdobného kyrsu s chocholem stejných barev a držel červený praporec se znakem Českého království, okolo něž byl stříbrem vetkán nápis: "Insignia Regni Bohemiae". Když v roce 1614 Švemberkové zaplatili Hynkovi Vokův odkaz ve výši 200 kop, je zde označen jako Fridrichův /přebíral pro něj tuto částku/ strýc, což ovšem mohlo v tehdejší době znamenat, že Hynek byl i Fridrichovým synovcem nebo bratrancem.

V letech 1612 a 1614 půjčil Fridrich Janu Jiřímu ze Švamberka celkem 2700 kop grošů českých a Sedláček ho k roku 1616 uvádí na Doubravici.

V pamětech Viléma Slavaty je uveden N. Frokštejn, kterému jako "Wachmistru" na Karlštejně, spolu s hejtmánem Burianem Švábem z Chvalin, nařizuje Martinic na svém útěku po defenestraci chránit hrad, i když stavy zatím /24. května 1618/ neoznačují ve svém rozkaze za nepřátele. Tím se stalo, že hrad byl stavům vydán, ale roku 1620, kdy byl opět v císařské moci se připomíná již jen zmíněný hejtmán. Snad byl oním "Wachmistrem" Fridrich, který se naposledy objevuje roku 1627 v souvislosti s manskými statky olomouckého biskupa. Potomci některého z Frokštejnů však museli žít v Čechách, neboť ještě těsně před rokem 1692 je zmiňována nadace 100 zlatých rýnských pro kostel v Tušapeči, kterou založil Jan Jiří Frokštejn a jejím prvním správcem byl Adam z Loutkova./53/

Hynek Vrchotický z Loutkova

/též z Lautkova/

DS: Štít s šedým lemem pětkrát stříbrno-černě dělen. Na turnajské přilbě, on face, se zlatým lemem okraje, mříží a korunkou, stojí černý kohout se zlatými ostruhami a ostatní zbrojí červenou, hledící vpravo. Přikrývadla černo-stříbrná. Nad erbem stuha s nápisem: Hynek Vrchotický z Loutkova.

SV: Štít dělen pětkrát černo stříbrně.

FR: V černém štítě dva stříbrné "příčné pruhy".

MA:A: Vedle kopie ze SV nakreslena i varianta z FR, u níž jsou německy popsány barvy.

B: Štít opraven na stříbrný se třemi černými pruhy /rozumí se tedy zřejmě pětkrát stříbrno-černě dělený tak, jak to bylo nakonec realizováno v DS/.

PE: V literatuře je štít rodového znaku popisován buď černý se třemi stříbrnými břevny./54/ nebo stříbrný s třemi černými břevny./55/ V praxi ale mohlo dojít k dělení pěti a nikoliv šesti čarami, avšak těžko jen čtyřmi, jak je určitě chybně popsáno u obou vrchotických znaků ve FR /viz č.27/. Oba popisy však uvádějí první pruh černý /SV pouze u Hynka, protože u Viléma Vrchotického není barva temnějších pruhů znázorněna/, a proto měl PE štít pětkrát dělený černo stříbrně./56/

Hynek a Vilém Vrchotičtí z Loutkova, bratři a členové dvořanské družiny, jako Vítové, byli z rodu, kde valná část sloužila u Rožmberků. Původem se nejednalo o příliš starou šlechtu, zakladatel rodu Ondřej Šafrán sloužil roku 1403 jako purkrabí na tvrzi Loutkové a vlastnil Obrataň, zatímco Loutkov spravoval pro Přibíka Tluksu z Kamene. Syn Adam pak získal rodinný statek Vrchotice roku 1457. Tam se od poloviny 16. století připomínají

bratři Ctibor a Mikuláš, kteří dále drželi Vřesnou, Vodice a Uhřice. Mikuláš /+ před 1572/ v únoru 1557 provázal Viléma z Rožmberka na jeho svatbu s Kateřinou Brunšvicovou /28. února/ v Münden a byl i v průvodu Petra Voka, který přivezl Vilémovi další nevěstu Žofii z Braniboru. Cesta z Krumlova do Berlína a pobyt tam trval po celý leden a únor 1552. I jeho bratr, ačkoli nebyl dvořanem, byl ve styku s Rožmberky, když jako plnomocník Jáchyma z Hradce žádal, na základě smlouvy s Petrem V. Kulhavým roku 1546, o ruku Anny, sestry Viléma a Petra Voka, rožmberské poručníky. Ale v 60. letech udržoval přátelství se Švamberky a byl ve službě u pánů z Hradce.

Syny jednoho z nich byli Mikuláš, Burian, Jan a Jindřich, kteří si jmenované statky roku 1572 rozdělili mezi sebe. Je možné, že dvořanská poslání jejich možného otce Mikuláše vlastně připadají jeho synu stejného jména, který tudíž mohl být na dvoře Viléma z Rožmberka a v jeho družině vítat roku 1558 císaře Ferdinanda v Praze.

Významnou úlohu měl pro Petra Voka i Jindřich, postupně sezením na Uhřicích a Libenicích. Roku 1592 bydlel v Soběslavi, při rozprodeji rožmberských statků koupil roku 1593 ves Lhotu Hrušovu, jinak Fridrichovu, za 1400 kop míšeňských, pak byl na Sedavých Lhoticích od roku 1603, ty ale opět prodal roku 1616 /viz Kašpar Mecerod, jehož byl tchánem/. Kromě toho jeho druhou manželkou byla Dorota Čáslavová z Podolí, teta Hynka Čáslava z Podolí /viz/. V roce 1592 je dosvědčen jako rada rožmberské kanceláře, ale i potom dojíždí na Třeboň; roku 1608 je hostem na svatbě dvorského krejčího; roku 1609 vyjednává s jinými šlechtici smír mezi Petrem Vokem a Švamberky /viz Kašpar Mecerod/.

Také třetí z bratrů Burian /+1609/ byl již roku 1564 na dvoře Viléma z Rožmberka s platem 20 kop míšeňských /zřejmě družiník a částka představuje plat na dva koně za měsíc/, aby se později účastnil jeho první legace v Polsku na přelomu let 1572-1573.

Hynek a Vilém byli syny Mikuláše, který při dělení roku 1572 dostal Vrchotice a je zde uváděn ještě roku 1574, ale někdy před rokem 1577 umírá, protože tehdy jeho synové s dalšími bratry Ctiborem, Adamem a Mikulášem rodové sídlo prodávají a nedrží až do roku 1609, kdy zdědili po bezdětném strýci Janovi Pluhoví Žďár, žádné statky. Hynek, asi starší než Vilém, je členem dvořanské družiny již před příjezdem na Třeboň s platem na tři koně a umírá okolo 23. února 1608, protože do tohoto data bylo jeho pozůstalému bratru vyplaceno služné. Mladší Hynek měl plat na dva, od roku 1606 na tři koně a přistoupil k dvorské službě zprostředkováním svého bratra až roku 1603. Oba dvořané asi nebyli příliš činní, protože v účtech komory je zaznamenána pouze jediná cesta Viléma Vrchotického v roce 1609 s Hynekem Čáslavem z Podolí v záležitostech Petra Voka. V roce 1604 se na svatbě dvorského malíře připomínají dvě paní Vrchotické /jedna z nich jménem Anna/, snad dcery Viléma. Roku 1609 se konaly křtiny jeho dítěte u Václava Kořenského z Terešova v Trhových Svinech. O dva roky později proběhlo majetkové vyrovnání mezi Vilémem a jeho bratrem Ctiborem o dědictví po Hynkovi, a Vilému připadla jistina 800 kop míšeňských pojištěných Petrem Vokem.

Bratra Ctibora /na Přestavlcích a moravském Dvořci/ za-

stihneme i na pohřbu Petra Voka roku 1612, kde s Jozue Kořenským z Terešova /syn z prvního manželství Ludmily Hřebenářové, pozdější manželky Fridricha Frokšteina, viz/ vedli "koně černé oděnýho do aksamitu s erby krumplovanyými ursinovskými pěti". O rok dříve ještě hostil Petr Vok své dvořany a přátele, mezi nimiž byla manželka Viléma Vrchotického, 15. června na banketu s hudbou ve svých pokojích v nároží třeboňského zámku naproti náměstí.

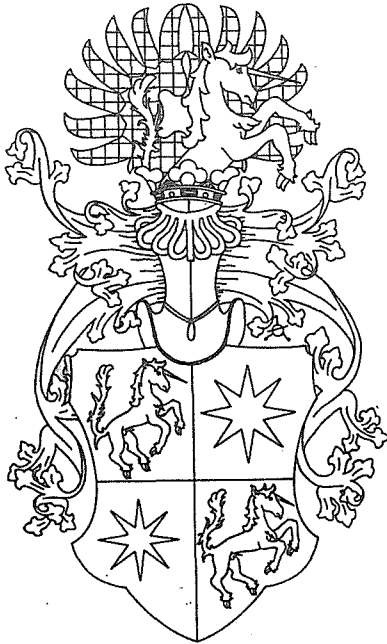
Teprve roku 1613 Vilém opět získal malé pozemkové vlastnictví, dvůr svobodný Douchovský ve vsi Slavěnice, ale již o tři roky později jej prodal své manželce Magdaleně Vrchotické z Loutkova za 1100 kop míšeňských grošů, tedy za stejnou cenu, za jakou jej kupoval od Urbana Douchy, purkmistra v Lomnici. Po ní jej zdědily dcery Johana Eusebie /provď. Hagenová/ a Magdalena. Mezi tím byl ale dvorec vypálen za povstání, takže obě ho prodaly roku 1636 za 500 kop míšeňských synovi někdejšího Vokova komorníka Janu Hagenu ze Švarcpachu a na Dubu. Vypálení tohoto statku je popsáno i v přiznávacím listě Viléma Vrchotického z 13. června 1620, jímž podle sněmovního nařízení oznamuje škody na svém dvoře půl druhé míle od Českých Budějovic stavovským komisařům, který při výčtu věcí a zařízení, zničeného a pobraného císařskými vojsky, nás informuje značně podrobně o vybavě domu chudého šlechtice v předbělohorském období. Přesto odhaduje ztráty, do nichž je ovšem započítána i půjčka, vzniklá tím, že Vrchotičtí neměli kde bydlet a přišli o všechny prostředky a důchody ze svého hospodářství, na 3250 kop míšeňských.

Vilém se zapojil do povstání tím, že přistoupil ke konfederaci a ke sněmu, který sesadil Ferdinanda II. a zvolil za krále Fridricha Falckého. Byl proto 5. listopadu 1622 odsouzen ke ztrátě dvou třetin majetku. Byla mu zkonfiskována Lhota Hrušova u Soběslavi, kterou snad koupil či zdědil po Johance Vrchotické z Loutkova, jež se připomíná jako její majitelka v roce 1615. Statek byl císařskou komorou o tři roky později prodán 15. května 1625 Maximiliánovi Pechlarovi z Meminku za cenu 2244 kopy míšeňské. Vilém zřejmě neměl mužské potomky, takže rod pokračoval větvi na Pluhovém Žďáře, která však vymřela již roku 1651 /1. Zigmund Konrád, syn Vilémova bratra Buriána, sice zúčastněného v povstání, ale pardonovaného, roku 1626 padl v císařském vojsku v Uhrách/ a na Přestavlcích, ale syn Vilémova bratra Ctibora Mikuláš ml. je prodal již roku 1638. Jeho otcí byl za trest konfiskován moravský statek Dvořec roku 1624. Dle Sedláčka potomstvem dalšího Vilémova bratra Adama /k 17. únoru 1630 uváděn již jako zemřelý a bez jakéhokoliv majetku/, které vlastnilo jen malé statečky, roku 1740 vymírá celý rod Vrchotických.

Třicetiletá válka a perzekuce následující po českém povstání, spolu s velkým rozrodem v druhé půli 16. století, kdysi poměrně bohatý šlechtický rod natolik zdecimovaly, že jeho zánik byl nevyhnutelný./57/

Kašpar Ender ze Sechova

DS: Čtvrcený štít s šedým lemem. 1. a 4. pole je červené se stříbrným jednorožcem vlevo obráceným, v 2. a 3. modrém poli je zlatá osmihrotá hvězda. Na turnajské přílbě, hledící dopředu, se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, je

rostoucí stříbrný jednorožec otočený vlevo, z každé strany doprovázený jedním roztaženým orlím křídlem, modro-stříbrně šachovaným. Pravá příkrývadla jsou zlato-modrá, levá černo-stříbrná. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Kaspar Ender z Sechowa.

SV: Vzhledem k DS bez odchylek.

FR: V 1. a 4. zlatém poli stříbrný jednorožec. Křídla v klenotu jsou uváděna jako černo-stříbrně šachovaná. Krydla vpravo zlato-stříbrná, vlevo modro-zlatá.

MA:A: Doplněny barvy jako v DS.

B: Barva 1. a 4. pole opravena na červenou.

PE: Souhlasí kromě krydel s DS a opraveným FR. Navíc však šachování křídel bylo modro stříbrné, protože ve FR byla zřejmě tmavě modrá změněna na černou. Modrá totiž odpovídá barvě ze štítu, zatímco černá se na štítě nevyskytuje. Další chybou v DS je přehození krydel, protože FR nepoužívá heraldické strany, ale přesto Melicher při popisu barev v MA:A jeho rozvržení u krydel dodržel, jen použil opravu Mareše a levá krydla nakreslil ve správné kombinaci, ale na špatné straně. PE měl tedy vpravo krydla červeno-stříbrná a vlevo modro-zlatá. PE v tom sice odporuje znaku popsanému v privilegii Ferdinanda I., daném ve Vídni 22.3.1564, na obnovení šlechtictví pro zhořelecké měšťany bratry Kryštofa a Jana Endery, ale to není jediná odlišnost. Další je natočení figury jednorožce vlevo /zachyceno jasně v SV/ a jiné zbarvení křídel v klenotu. Ale i zde jsou křídla zbarvena tinkturami ze štítu, a to červenou, modrou, stříbrnou a zlatou. Tyto změny v PE oproti znaku z roku 1564 mohly být dány v potvrzení šlechtictví Rudolfem II. z roku 1587, jež ale v literatuře není popsáno /58/ a nenalézá se ani v opisech privilegií Rudolfa II., které se zachovaly v rámci dnešního fondu Saalbuchy v SÚAR Praha.

Byl pravděpodobně jediný příslušník tohoto rodu, který žil v Čechách. Neexistuje záznam o tom, že by některý z jeho příbuzných držel statek, či žádal o inkolát v zemi. Přesto ovšem patřila tato rodina svým působením do České koruny, ovšem o jejich počátcích nejsou doklady. Její příslušníci totiž zchudli a usadili se v různých městech Zhořelecka. Až teprve bratři Martin, Kryštof a Jan opět rod povznegli a císař Ferdinand majestátem daným ve Vídni 22. března 1564 potvrdil a obnovil jejich šlechtictví, což bylo opětovně potvrzeno Rudolfem II. roku 1587. Mezi největší statky, které rodina držela na Zhořelecku, patřily Cosma a Leopoldstein, ale již 28. března 1643 umírá poslední člen rodu Karel Walter.

Kašpar byl s největší pravděpodobností synem některého ze tří bratrů, kterým bylo roku 1564 obnoven šlechtictví a do služby k Petru Vokovi se dostává poměrně pozdě. Dosvědčen je teprve ve skupině dvořanů, která přijela s Vokem na Třebon z Krumlova, o čemž také svědčí poznámka, že v červnu 1602 byl již služebníkem, tedy ke dvoru přišel nedlouho před tím. Jako člen dvořanské družiny a současně rada dvorské kanceláře byl pověřován dosti často různými úkoly. V roce 1606 jel do Soběslavi s Mikulášem Šreiberštorfem k výplatě vojska, které se vrátilo z Uher, roku 1609 a 1611 cestuje s Vokovým diplomatem, agentem, stavitelem a velitelem rožmberského oddílu k ochraně Třeboně Janem Lukánem do Českých Budějovic, s týmž o rok později na Rožmberk a s jiným dvořanem Horštolarem do Vyššího Brodu /1610/, v roce 1611 pak opět k vojskům shromážděným v Benešově nad Černou. I v čestných úlohách je vidět jeho význam: 21. ledna 1608 doprovázel s Theobaldem Hockem /viz/ z Třeboně odjíždějícího knížete Kristiána z Anhaltu, který zde s Vokem jednal o utvoření celoorlíšské konfederace evangelických stavů proti Habsburkům. V letech 1610 a 1611 jej Březan uvádí při slavnostních večerech, o vánocích a velikonočních přímo u stolu pána.

Ender měl na starosti i výstavbu nového rožmberského "Zeughausu". V roce 1611 s Jindřichem Doudlebským /viz/ /8.6./ provádějí rozpuštění větší části rožmberského oddílu a hoďují v dvořanské světnici s jeho důstojníky. Konečně při pohřbu Petra Voka v lednu 1612 byl jedním ze tří organizátorů, a zde je také uváděn ve funkci místomarsálka rožmberského dvora. Poslední zmínka o něm pochází z roku 1613, kdy půjčil Janu Jiřímu ze Švamberka 2000 kop grošů českých, o rok dříve poskytl dvojnásobný úvěr ještě Petru Vokovi. /59/

Dominik Cometta z Eckthurmu

/též Kometa, Cometa, z Ekemthurmu či Ekthurnu/

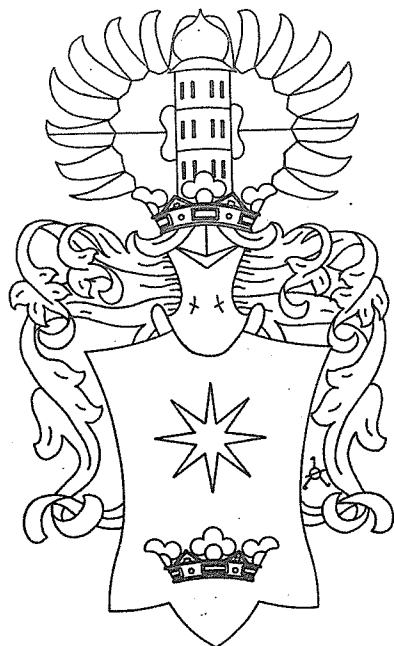
DS: V modrém štítě s šedou bordurou je zlatá korunka a nad ní osmihrotá zlatá hvězda. Na kolíci přilbě se zlatým lemem okrajů a korunkou, stříbrná válcová věž s devíti okny /3-3-3/ a červenou kuželovitou střechou mezi dvěma rozvřenými orlími křídly. Pravé děleno modro-zlatě, levé opačně. Příkrývadla modro-zlatá. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Dominik Cometa z Eckthurmu.

SV: Bez odchylek.

FR: Bez odchylek.

MA:A: Doplněny barvy jako v DS.

B: Žádné opravy.

PE: Lze rekonstruovat z obou popisů, který DS vzácně odpovídá. Tím je PE ojedinělým dokladem o původním rodovém erbu Comettů, jímž se zatím naše heraldická literatura nezabývala. Tito českobudějovičtí erbovníci a stavitelé italského původu ho užívali společně s predikátem dávno předtím, než byl ve zmíněné podobě udělen 4.1.1670 Leopoldem I. Štěpánovi Comettovi, děkanu v Meziříčí./60/ Znak byl následující: V modrém štítě stříbrná věž s okny a červenou střechou, na jejíž špičce se nalézala zlatá šestihrotá hvězda. Turnajská korunovaná přilba s modro-zlatými příkrývadly nese dvě křídla, zadní děleno zlato-modře, přední opačně.

Podle dosavadních výzkumů /analogie příjmení/ byl spřízněn s některými stavitelskými rody italské oblasti dnešního Švýcarska a současně, což je již pravděpodobnější, byl příbuzným Antonie Cometty z Eckthurmu, stavitele jindřichohradeckého zámku za Adama II. a Jáchyma Oldřicha z Hradce, který pracoval především na třetím nádvoří.

Dominik vystupuje v Českých Budějovicích od roku 1580. O něco později se oženil s dcerou tamního měšťana Plánka /Plánka- ta/ a v roce 1587 kupuje již první dům od Jílka Hempergera u Svinenské brány v ceně 350 kop, z nichž 100 složil ihned a další splácel po dvaceti pěti kopách. V letech 1589, 1594, 1596, 1602, 1607, 1608-1612 soustavně kupuje nebo získává do zástavy pozemky na dolování. Z jiných nemovitostí získal roku 1590 zhradu a dvůr u Neustiftu a další na Starém městě v Budějovicích, o dva roky dříve pole u Rischkova dvora. Cometta nebudoval ucelené pozemkové vlastnictví a zaměřoval se na těžbu. V zemědělské produkci pak, kromě zásobení své rodiny, se podílel na do- dávkách městskému trhu, neboť část platu za jím vedené stavby si vždy nechával vyplácet v naturáliích. Stavební podnikání, pře-

devším pro Petra Voka, který ho obdařil titulem dvorského stavitele, ho zařadilo mezi nejbohatší měšťany Českých Budějovic, což signalizuje i koupě domu na Rynku v roce 1601 /čp. 263/.

V městské radě zasedal v letech 1609-1620, přičemž v ní nedosáhl významnějšího postavení, pouze v roce 1620 byl pověřen výsledkem hejtmána Weisbacha, který chtěl město vydat stavům. 9. října 1620 dal sepsat závět a někdy poté umírá.

Pracoval asi i pro budějovické měšťany, ale doklady jsou jen pro díla financovaná Rožmberky a krumlovskou obcí. V letech 1594-1598 stavěl bývalou rožmberskou zbrojnicí v Krumlově, stejně jako jeho nejzdobnější dílo, krumlovskou Budějovickou bránu i s přilehlým opevněním a mostem. V téže době provedl přestavbu kaple sv. Jošta v Krumlově na luteránský kostel sv. Trojice, a to přesto, že Cometta i jeho pozdější příbuzní byli katolíky.

Od roku 1599 zabezpečoval úpravy Třeboně na příští reziden- ci, především je jeho dílem přestavba jihovýchodního nároží vnitřního zámku s dvořanskou světnicí a úřední dům při východ- ní straně vnějšího nádvoří /1603, později v něm sídlila buch- halterie a kancelář/, spojený v jeden celek s příkoupěným do- mem Ruthardovským /1604/ a severní zámecká brána /1605/. Nově bylo postaveno i křídlo na místě staré Brilické brány. Z ní zbyl podchod z tzv. Lipovky /nádvoří/, po jehož třech stranách byly zámecké budovy, nově postavené křídlo knihovny a archivu dokončené roku 1608, křídlo starého zámku s pánovými pokoji a již zmíněné křídlo /do zámecké zahrady, nad nímž byl vybudován velký erbovní sál, jehož výzdoba se na rozdíl od dvořanské světnice nezachovala ani v nejmenším. V letech 1605-1610 pro- vedl stavbu nové Brilické /později zvané Budějovické/ brány podle návrhu Jana Lukána. Kamenickou výzdobu na ní pořídil Hans Colfing. V letech 1608-1611 byla stavěna dlouhá chodba, která na místě městských hradeb spojila nové křídlo s Budějovickou branou a tím se stal ze zámku a bývalého kláštera augu- stiniánů, v němž byl tehdy hospodářský dvůr a treboňská fara, jednotlý stavební celek.

O podnikatelském duchu Dominika Cometty svědčí i to, že během těchto náročných staveb dokázal roku 1605 provést pře- stavbu krumlovského městského pivovaru a roku 1607 stavební ú- pravy na kostele sv. Jiljí v Třeboni. V roce 1610 i čistě úče- lové stavby mlýnů v Horusicích a Vidově.

Z uměleckého hlediska jde o jednoduché stavby, zdobnější byly jen Budějovická brána v Krumlově a její skromnější kopie v treboňském zámku, navíc převzaté přesně podle cizích vzorů. Jeho stavby zdobily jen sgrafita a lunety /na treboňském zámku, avšak roku 1681 byly odstraněny/. Oproti tomu Cometta svou práci vždy odevzdal v dohodnutém termínu./61/

Václav Marek z Bavorova

DS: V červeném štítě se šedým okrajem je sedící zlatý lev s modrými rozloženými křídly, v levé přední tlapě drží rozevřenou nepopsanou stříbrnou knihu, v pravé přední vzhůru zdvižené tlapě stříbrný písařský brk. Na kolčí přilbě se zlatým lemem okrajů, bez korunky a točenice, která je vyjímečně natočena správně, tj. souhlasně s klenotem, figura ze štítu. Krydla vpravo červeno- zlatá, vlevo modro-stříbrná. Nad erbem je bílá stuha s nápisem Waczlav Marek z Baworowa.

SV: Ze lva udělán sedící gryf.

Fr: Přílbu popisuje jako korunovanou a turnajskou.

MA: Doplněny barvy jako v DS s poznámkou, že gryf má být nahrazen "lvicí".

PE: Odpovídá DS, kde ovšem vynechána chybně korunka přílby, i erbovnímu listu pro Václava Marka, jímž ho Rudolf II. dne 6.4.1595 obdařil predikátem a nahore popsaným erbem. Jedinou odlišností od DS je tzv. "načelek", což je jakýsi kroužek zlaté barvy na čele lva./62/ V praxi se asi pro svou drobnost vynechával a neuvádí ho ani Sedláček./63/ jenž však má lva sedícího na zeleném pahrbku. Tato varianta však není ani v erbovním listě, ani v obou popisech.

Václav Marek z Bavorova je příkladem rožmberského služebníka, který se vypracoval, ale nakonec zůstal přece jen v poddanském stavu. Snad byl jeho otcem Petr Marek, v roce 1560 obroční písař krumlovský.

Až na samém počátku roku 1596 je uváděn Václav Marek a to hned jako český sekretář dvorské kanceláře. Tehdy byl s ostatními členy této instituce přítomen opětovnému přijetí poddaných pod vládu Petra Voka, jenž byl zastoupen svými úředníky a který je, krátce před tím, se všemi panstvími nechal převést na svou manželku, jež se jich nedlouho nato zase vzdala v jeho prospěch. Celá akce měla Rožmberský majetek zachránit před Vokovými věřiteli, ale císař příslušné zápisy v deskách zemských obstaral, takže pak se převod stal zbytečným. Kromě toho se již silně začala projevovat duševní choroba Kateřiny z Ludanic.

Již 6. dubna 1595 Rudolf II. udělil Václavu Markovi na přímluvu Petra Voka predikát z Bavorova a erb, takže Marek měl za sebou určitě již delší úřední dráhu, na níž vystřídal místa písařů na různých panstvích. Spolu s radou Mikulášem Šreiberštorfem předává vyslancům pasovského biskupa Leopolda 20. listopadu 1599 prodané rožmberské panství Haslach v rakouském Hochberku. O dva roky později se dozvídáme o jeho majetku, neboť Petr Vok nařizuje obročnímu písaři v Krumlově, aby do Markova dvora v Prachaticích na dokončení stavby nechal přivést z panské pily prkna na krov a šindele. Po přechodu na Třeboň mu byl zvýšen plat na jednu kopu míšeňskou na týden a současně mu měl hejtman Adam Kroupe z Rajnsštejna vydávat jeden centnýr másla ročně a z důchodů panství platit i jeho ubytování u některého z třeboňských měšťanů, protože zámek nebyl ještě náležitě rozšířen, aby v něm mohli všichni dvořané v pohodlí bydlet. Přes tyto výhody 26. října 1604 odešel od dvora, jak praví Březan: "...neboť se často trhal. Pak nehrubě se mu chtělo a přece tu zůstával i druhý rok. Chtěl nejvěrnější sám býti, druhdy ničemné mantle spravoval". Při odchodu ze služby musel odevzdat i sekretní pečeť Petra Voka /velkou měl v opatrování kancléř/, ale Březan má pravdu, že se Marek ještě po svém odchodu často objevoval u dvora, ale ani ne tak ze své vůle, ale z přání Petra Voka. Vždyť musel vydávat svědectví o jednání a písemnostech, na nichž se za dobu svého sekretářství podílel a spolupodepisoval je. Tak pro příklad v roce 1605 při sporu Petra Voka s Alžbětou Kolovratovou z Lobkovic o vyvázání z rukojemství na dlužním odkaze Oldřicha Filipa z Lobkovic, jehož byl Vok poručníkem, odpovídá Marek na Vokův dotaz, zda se dotyčné někdy k něčemu písemnému zavázal, že žádnou takovou písemnost, alespoň pokud se pamatuje nikdy nepečetl, ale radí pánovi, aby nechal prohlédnout komoru a buchhalterii, zda se tam nenalézá tato písemnost či korespondence kolem celé záležitosti. V útech dvorské komory se i nadále objevují položky za cestovní útraty Václava Marka /3 cesty 1605, jedna 1606/ To jako příklad. Je odměněn i za některé práce v kanceláři a je mu placeno ubytování u Vity postřihače. Potom se trvale usadil v městě Prachaticích, odkud si Petru Vokovi stěžuje roku 1611, že nemůže vyplnit jeho rozkaz, neboť u něj bydlí pasovští vojáci, které musí živit a v městě je nebezpečno, že se bojí vycházet ven. To je i poslední zpráva o něm. Mimo to půjčuje v témže roce Janu Jiřímu ze Švamberka 1000 kop grošů českých.

Ještě v polovině 18. století však u jeho potomků neupadl v zapomnění erbovní původ. Petr Kašpar Světecký v Suchdole nalezl kantora Jakuba Marka z Bavorova, který mu ukázal staré rodinné písemnosti. Jeho syn Jan Antonín Augustin Marek vystudoval v Praze teologii /posílal jako student Světeckému zprávy o bojích s Prusy a o událostech v roce 1741/ a později se stal kanovníkem a farářem v Třeboni. Jeho genealogické zájmy dokumentuje i vlastnictví Paprockého Diadochu. /64/

Theobald Hock ze Zweibrücken

/v německé verzi Höck nebo Hok von Zweibrücken/

DS: Ve zlatém štítě se šedou bordurou jsou tři černé háky ve tvaru velkého kapitálního "Z" /2-1/. Na turnajské přílbě se zlatým lemem okraje, mříží a korun-

kou, jsou dvě roztažená orlí křídla proti sobě, a na každém po jednom háku ze štítu, přičemž háky na křídlech jsou natočeny k sobě. Příkrývadla černo-zlatá. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Theobald Hock z Zweibrücku.

SV: Háky na křídlech oba natočeny vpravo.

FR: Štít a nápis nad ním jsou seškrabány tak, že štít nemohl být popsán. Pouze v klenotu na korunované přilbě rozeznal dvě roztažená orlí křídla.

MA:A: Doplněny barvy jako v DS.

B: Doplněn český popis odpovídající DS.

PE: Odpovídá DS i znaku udělenému Theobaldovi Hockovi poprvé 6.10.1595 nobilitační listinou falckého kurfiřta Friedricha IV. /65/ a podruhé obnovením šlechtictví majestátem Rudolfa II. z 4.2.1602. PE však měl v rozporu s oběma uděleními i s DS oba háky na křídlech v klenotu natočené vpravo /viz SV/.

Theobald Hock ze Zweibrücken je dvořanem, o kterém se v historické literatuře psalo nejvíce a jehož je možné považovat z celého treboňského dvora za jedinou osobu, která se aktivně a do jisté míry i samostatně podílela na stavovské politice.

Podle sbírky jeho básní "Schönes Blumenfeld" se narodil 10. srpna 1573 v Impachu /dnes Limpach-Altstadt/ ve vévodství Zweibrücken, které patřilo pod vládu kalvínských porýnských Wittelsbachů. V mládí musel projevovat značné vlohy, protože kurfiřt Jan I. /1569-1604/ mu v roce 1586 udělil, jelikož byl z chudé rodiny, stipendium a roku 1589 ho osvobodil od některých školních povinností s ním souvisejících. Podle záměrů svého chleboďárce měl Theobald nastoupit duchovní dráhu, ale po přerušení studií se s vojsky Kristiana z Anhaltu, poslanými na pomoc Jindřichu Navarrskému v letech 1591-1592, dostal až do Itálie a do porýnských oblastí Francie. Byl spíše úředníkem, než

vojákem. V Itálii se naučil jazyk, takže kromě němčiny a později naučené češtiny /v písemnostech používá němčinu/, ovládal i latinu, řečtinu, jež znal především z děl klasických autorů.

Kratší dobu sloužil u Jana II., kde u dvora působil jako písař a poté kancelista dvorské kanceláře, který jemu a jeho bratru Anastaziovi udělil 6. října 1595 predikát a erb. Tehdy už ale Theobald byl členem dvora Kristiána z Anhaltu v Amberku, který jako místodržící porýnských kurfiřtů spravoval Horní Falc. Ani zde však nevydržel dlouho a roku 1598 po doporučení svého strýce Jana Hocka, písaře a od roku 1611 rady spelačního soudu, byl přijat k císařskému dvoru v Preze. Theobald jeho úplatnost a bezpráví v něm páchané kritizuje ve svých básních a tak po smrti dosavadního německého sekretáře v dvorské kanceláři Petra Voka, Martina Šurera z Waldheimu, roku 1599 nastupuje na jeho místo. Záhy dosáhl slušného platu /od roku 1604/ ve výši více jak 85 kop ročně, kromě toho měl nárok na stravu u stolu vyšších kancelářských úředníků a hejtmána, na šaty z karmazínu, anglického sukna a aksamitu, vč. vysokého klobouku a harasových punčoch a jednoho chlapce z poddaných, jako osobního služebníka. V kanceláři měl k ruce písaře.

Již 24. února 1602 Rudolf II., na přímluvu Petra Voka tlumočenou Jeronýmem Makovským z Makové, jeho bývalým služebníkem a tehdy komorníkem Rudolfa II., byl Theobald, Anastaziovi a Janu potvrzen rytířský stav, na nějž neměli nárok, ovšem zatím jen z moci císaře římského, takže v Čechách jim toto privilegium nebylo nic platné. Proto byly použity padělané listiny, v nichž bylo vyřadováno jméno původního příjemce, dopsáno jméno Jakuba Hocka, jejich údajného děda, kterému bylo, prý šlechtictví udělené jeho předkům ze Karla IV. a potvrzené Ruprechtem Falckým roku 1405, znovu potvrzeno Karlem V. roku 1548. Ve své druhé obhajobě z roku 1619 Theobald uznal, že tyto listiny mohl padělat starý Jan Hock, ale že on o tom nic nevěděl. Tento argument u zkušené kancelářské síly je však nepřijatelný. I kdyby se Theobald nepodílel přímo na padělání, musel poznat, že listiny, které předává Petru Vokovi, aby se za ně opětovně přimluvil u císaře, jsou nepravé.

Petr Vok jejich pravosti uvěřil a po nové přímluvě, v níž se zaručil, že podle přiložených listin jsou Hockové stará šlechta, která sloužila, kromě jmenovaných panovníků, i Ludvíku Bevorskému, Fridrichu II. a Jakub Hock i Ferdinandu I., císař sice z moci českého krále, ale opět jen potvrdil jejich starý rytířský stav 22. března 1605. Jan, který ale pracoval na císařském dvoře, již 26. března 1605 obdržel další privilegium, jímž ho císař, jako český král, povyšuje do rytířského stavu s novým predikátem z Hockenau. Stačilo mu tedy jen u zemského sněmu po císařově zásahu dosti formálně zažádat o přijetí do českého rytířského stavu. Tehdy poprvé mezi Theobaldem a Janem zavládlo nepřátelství zatím skryté, protože je spojovaly společné ziskuchtivé plány, navíc dočasně ztlumené, když po dvou letech průtahů vydal Rudolf II., z moci císařské i královské, 30. května 1607 pro všechny tři Hocky nové privilegium. V něm se rytířský stav přiznával všem, navíc byli definitivně zproštěni měštnských povinností /Theobald a Anastazius do té doby mohli vystupovat jen jako erbovníci a navíc cizinci/ a povoleno jim, ještě před získáním inkolátu, kupovat v Čechách statky, počítat červeným voskem a polepeni jim erb. František Mareš tvrdí ve své

studii /66/, že Theobald nevěřil novému privilegii, vydanému na základě nepravých listin a proto nikdy nepoužíval polepšený znak. Avšak na dlužním úpisu Petra Voka z Rožmberka z 23. dubna 1611 pro Jana Zrinského na 1500 kop grošů českých je jedním ze dvou svědků i Theobald Hock ze Zweibrücken a na Zumberce. Zde na jeho pečeti, opatřené nejen příslušným opisem, ale vedle i vlastnoručním podpisem, je v pečetním poli červený štít se srdečním štítkem. Srdeční štítek není patrný, ale byl asi shodný s původním štítem používaným Hockem před i po vydání privilegia z roku 1607, zde popsán u PE. V prvním a čtvrtém poli štítu lev, druhé a třetí je čtyřikrát polceno. I klenot je změněn, místo původních křídel je na přilbě, mezi dvěma bůvolími rohy na způsob olifantů, sedící lev.

Mimo své vlastní povinnosti v kanceláři Theobald obstarával Vokovi i knihy /byl ve styku s knihkupci z Prahy, Norimberka, Lince, Žatce a Týna nad Vltavou/, ale i výpůjčky historických spisů z vídeňské císařské knihovny pro Václava Březana /korespondoval s císařským knihovníkem dr. Hugo Blotiem/, starožitnosti a nákupy na velkém bertolomějském trhu v Linci. Literárně se uplatnil sbírkou "Schönes Blumenfeld", jejíž vydání v Lehnici roku 1601 financoval Petr Vok. Formou satirických a někdy i ostře ironických básní autor postihl většinu stránek tehdejší doby, od náboženských problémů až po erotiku. Mnoho údajů, které básně přinášejí je autobiografických. Vok financoval i další tři knihy, z nichž je ovšem znám jen traktát, který Theobald napsal se svým přítelem ještě za pobytu v Amberku, Matyášem Singrem, do roku 1606 třebonským školmistrem. Byl kritikou útočných katolických tezí jezuitů a kardinála Roberta Bellarmína z pozic neméně krajního kalvinismu. Několik exemplářů Theobald s děkovným věnováním daroval svému pánu. Na vratislavském exempláři jeho sbírky básní je zase věnování příteli Erenfrýdu Berbištorfu, který ovšem od dvora rychle odchází, hlavně kvůli neshodám s bratry Vrchotickými /viz/.

Vlivné postavení Theobald založil na své úloze prostředníka mezi Petrem Vokem a Kristiánem z Anhaltu, jenž se Voka snažil získat pro již uváděnou myšlenku konfederace a úplné sesazení Habsburků při rodové a politické krizi v letech 1608-1611. V červenci a srpnu 1607 byl vyslán s 10000 tolarů od Petra Voka na politické účely k Anhaltovi. Zde s ním asi dohodl účast na schůzce politických předáků evangelických stavů na Třeboni. Kromě Anhaltova požadavku na dalších 30000, měl Vokovi vnuknout i myšlenku, že pravým dědicem rožmberských statků je Anhalt, jako potomek Albrechta Medvěda, který "musel" být spřízněn s Ursiny, jako domnělými předky Rožmberků. Kdyby se mu to podařilo, měl získat desetinu z dědictví. Schůzka na Třeboni 17. listopadu 1608, na níž se sešli Jiří Erazim Tchernembl, Bernard Puchheim, Ondřej Hoffman z Grünpüchlu a Střechova ze rakouské, Jáchym Novohradský z Kolovrat a Petr Vok z Rožmberka za české stavy a Kristián Anhalt za protestantskou Unii, sice nepřinesla Anhaltovi splnění jeho nadějí, ale rakouští stavové na ní získali Vokovu finanční podporu. Hock s Rudolfem Pušem /viz/ a Kašparem Enderem /viz/ doprovázeli pak odjíždějícího Anhalta 21. listopadu. Hock též doručoval různé částky, o kterých je v účtech poznamenáno, že přijdou na místo povědomá Petru Vokovi a byl v korespondenci s Anhaltovým osobním lékařem a agentem dr. Oswaldem Crollem. Po jeho náhlé smrti roku 1609, byl cí-

sařskými komisaři zabaven v jeho pražském bytě komplex dokumentů kompromitující Hocka.

Theobald měl na Petra Voka stále větší vliv. V roce 1607 je jím doporučený Pavel Farenšchon přijat Rožmberkem za vyšebrodského opata, v roce 1608 žádal Theobald o přidělení vlastní komnaty ze zdravotních a pracovních důvodů a skutečně ji po nemoci roku 1609 získal i se značným vybavením. O rok později, na přímluvu Rudolfa II. a Petra Voka, byli všichni tři Hockové přijati za obyvatele Českého království a 12. února složili revers k zemi u desek zemských.

Tím už nic nestálo v cestě, aby je Vok mohl obdarovat, protože jinak se nedá říci prodeji statku za 1000 kop, který před tím koupil za 11500 kop, přičemž ani tato směšně nízká částka, v porovnání s původní cenou, nebyla nikdy Hocky úplně zaplacená. Kupní smlouvou z 13. června 1609 jím byl "prodán" statek Zumberk s kolaturou, vsí a tvrzi tamtéž, tvrzi Chvalkov, vesnicemi Žďár a Buková, s mlýnem, pilou, sladovnou, pivovarem a podíly v dalších sedmi vsích. 9. srpna 1610 pak byli noví páni uvedeni na statek buchhalterem Vítem Voštirálkem Soběslavským.

Vok se postaral Theobaldovi i o nevěstu. V únoru 1611 pozval na Třeboň jejího otce Melichara a bratra Jana Křištofa Kolkreitere z Kolkreitu, kteří si sice vzali čas na rozmyšlenou, ale již od července se děly přípravy na svatbu. Z nedávno rozpuštěného oddílu bylo ponecháno 41 vojáků na stráž při budoucím veselí, dopředu byla lovena zvěřina, Hockovi bylo jen na šaty poukázáno 500 kop míšeňských. Hock se blížil kulminaci bodu své kariéry. Nedlouho před tím prosadil stále nemocnějšímu Vokovi za třetího lékaře svého bratra Anastázia, při změně původní závěti dokázal na Voka zapůsobit tak, že ponechal ustanovení o doporučení Hocků celé šlechtické obci, v níž ještě byla nedůvěra k cizozemcům, kteří udělali tak rychlý vzestup, ale byla vynechána všechna ustanovení o spoluzúživání a případném dědictví /v případě, že by Theobald zemřel bez dědiců/ jeho strýce Jana. Navíc mu Vok v závěti odkázal částku 10000 kop míšeňských, které mu vynesou, jelikož Švamberské je stejně nemohou ihned splatit /později je Jan Jiří zvýšil na 12000 za služby, které pro něj Hock vykonal/, každým rokem na úrocích 600 kop. Radost z úspěchu mu nemohlo zkazit ani odmítnutí některých hostů, které Vok pozval a chtěl se s nimi, zřejmě naposlědy, shledat, a proto pojal svatbu tak velkoryse. Mezi ostatními odmítli i zemští úředníci. Na svatbě s Anežkou Kolkreiterovou se přesto sešlo několik desítek šlechticů, mezi nejvýznamnějšími vyslanec Anhaltův hrabě Fürstenberk z Vitoraze, hrabě Mrakeš z Ližova, Jan Zrinský, Jan Jiří se synem Petrem ze Švamberska, Erazim Redern atd. Na svatbě, která trvala od 27. do 30. září se mimochodem vypilo 40 věder vína a koně hostů spotřebovali 90 štrychů ovsa. Na smrt nemocný Petr Vok, který ležel ve svých komnatách, byl bezohlednými svatebčany a jejich povykem, trvajícím dnem i nocí, spíše sužován.

I v posledních letech rožmberského dvora byl Theobald nadále účasten v různých poselstvích a finančních záležitostech s Martinem Grejnárem /viz/, několikrát navštívil Pavla z Říčan, pozdějšího stavovského direktora. Roku 1608 prohlédl a potom zakoupil pro Petra Voka knihovnu pana Schreinera v Mostkách, roku 1610 s buchhalterem Matějem Dekarou inventoval nástroje

rožmberské kapely.

Nedlouho po smrti Petra Voka opouští dvůr, naposledy se připomíná ve službě 13. února 1612 a odchází na své sídlo Žumberk. Od té doby se však jeho život stává stále méně šťastnějším. K pochybám o jeho šlechtictví, které velice jednně ještě na Třeboni vyjádřil roku 1611 Ludvík Quos /viz/ a Fridrich Vořík Bradský z Labouně /viz/, se přidaly daleko nebezpečnější obvinění strýce Jana Hocka. Ten nejdříve donutil svého synovce, aby mu přepustil polovinu panství s tvrzí Chvalkovem a část dlužních úpisů. Od té doby, mezi ním na jedné a Theobaldem a jeho bratrem na druhé straně, zavládla zášť na život a na smrt, kterou si několikrát vyhrožovali. K Theobaldově katastrofě přispělo i jeho nekompromisní jednání v náboženských otázkách, stále spory především s bechyňským arciděkanem a krumlovským farářem o majetek i církevní otázky. Naopak Jan Hock byl pochopitelně s oběma v dobrých vztazích, přičemž se zdá, že Jan byl katolík a od takto orientovaných stavů si sliboval podporu ve svém sporu. V něm chtěl Theobalda a Anastázia odstranit a získat za své zásluhy o katolickou stranu celý Žumberk. Spoléhal se, jak je vidět z jeho dalších osudů, na podporu Viléma Slavaty a svůj vliv na císařském dvoře.

Na Pražském hradě proto začal prohlašovat při různých shromážděních šlechty, že Theobald zfalšoval Vokův testament ve svůj prospěch a soudně vedl v letech 1608-1610 protihabsburskou korespondenci s knížetem Brunšvickým bez vědomí Petra Voka. Na počátku roku 1617 Theobaldovy spory s katolickou církví vyvrcholily předvoláním k pražskému arcibiskupovi, které nejdříve odmítl neuctivými slovy. Pro jeho vztah k církvi je typické, že nejen zakazoval svým poddaným katolické náboženství a dosadil podle svého práva na faru Žumberk evangelického faráře, ale přijal i sesazeného zlatokorunského opata Valentina Schönbecka, který se později, již jako český bratr, účastnil povstání. I Jan Hock vedl při a to se svými poddanými. Současně předvolal Theobalda k zemskému soudu již k dalšímu sporu o čest a výhrůžky smrti. Theobald sice předvolání arcibiskupa odmítl, ale když se musil stejně dostavit k zemskému soudu a navíc se doslechl o zvěstech, které o něm šíří jeho strýc, přijel do Prahy a 10. června 1617 chtěl svoji obhajobu předložit nejvyššímu kancléři Zdeňku z Lobkovic. Místo toho byl zatčen a vsazen do Bílé věže Pražského hradu. Stejně se stalo i Janovi a pouze Anastázia, který se skrýval, zůstal na svobodě.

Všichni tři byli obviněni z falšování a použití listin, které jim měly dokázat rytířský původ, Theobald s Anastáziem, i podle Janovy výpovědi, pak z vlastizrady, když prý stavy chtěli v letech 1608 a 1611 získat pro úplné sesazení Habsburků, což Jan dokládal Theobaldovými dopisy, které však nikdy nepředložil. V nich ho Theobald údajně upozorňoval, že brzo dojde v Praze k bojům, aby zde proto nekupoval žádný majetek a raději se odstěhoval. Vzhledem k Theobaldově politické orientaci mohlo být obvinění pravdivé, ale soudu chyběly zjevně písemné doklady. Konečně třetím bodem obžaloby bylo zfalšování závěti Petra Voka. I zde svědčil Jan proti Theobaldovi, který na něj zase svaloval vinu za padělání listin. V otázce závěti, i tak Hockům nepřející autor jako August Sedláček říká, že podle prohlídky originálu mohlo těžko dojít k tomu, z čeho Theobalda vinila obžaloba. Totiž, že sejmul pečeť, vytáhnul šnůry, které byly

závěti na způsob pergamenové knihy protaženy a vyjmul z ní listy, jež se týkaly jeho, pak je nově zformuloval, německy a česky je nechal přepsat svým písařem, aby je opět vložil do závěti. Sedláček se domnívá, že padělat předlohu, ale tou byl tzv. první originál, do něhož byly učiněny vpisky, v případě Hockově byly některé pasáže naopak vynechány. Po přepsání ale musela být závěť kolaciňována, takže by Vok těžko nepoznal, že je definitivní verze pozměněna i tam, kde měla zůstat stejná. Spíše Theobald Voka prostě přesvědčil o těchto změnách ve svůj prospěch, zvláště jestliže Jan byl katolíkem. Obvinění vše odmítali, ale zemský soud je uznal vinnými ve všech bodech. 23. března 1618 byli odsouzeni cti hrdla a statků, které měli, kromě podílů jejich manželek, propadnout císaři. Slavatové, především Lucie Otylie, která podle Pavla Skály ze Zhoře byla vlastní původkyní sporu, mohli s ostatními pretendenty na rožmberské dědictví /např. Polyxena Lobkovicová dříve Rožmberská z Pernštejna, vdova po Vilémovi z Rožmberka a manželka katolického ariivisty a nejvyššího kancléře Zdeňka z Lobkovic/ započít spor se Švamberky, protože závěť na podkladě které dědili, ztratila svou právní cenu. K tomuto sporu se již schylovalo a těsně před defenestrací vyhledával Václav Březan na Třeboni v rožmberském a švamburském archivu na Orlíce podklady pro jeho vedení ze strany Petra ze Švamberka.

Rozsudkem z března 1618 celá záležitost pro Hocky nebyla ukončena. Jan, který směl ve vězení psát a pro nějž výsledek sporu musel být obrovským rozčarováním, se vzdal císaři na milost a nemilost a počítal s přímluvou svých katolických protektorů /např. pražského arcibiskupa žádá, aby mu u císaře zprostředkoval přímluvu přes jeho rádce kardinála Khlesla/. Theobald Hock se odmítá přiznat a je s ním zavedeno nové vyšetřování, tentokrát přímo ze strany císaře. Matyáš měl zájem o získání kompromitujících písemností z let, kdy bojoval proti svému bratru Rudolfovi II. Jeden ze tří císařských prokurátorů, v jejichž čele stál jezuita a inkvizitor dr. Fabius Ponson, se dokonce vloupal na hrad Orlík, ale nic nenašel. I přes drastické mučení 5. a 9. května a urychlování výsledků ze strany místodržících Slavaty a Martinice Theobald odmítl nějakou velezrádnou činnost i to že by věděl o nějakých takových písemnostech. Podle Oldřicha Hulce byla politická korespondence z let 1608-1611 zničena na příkaz Petra Voka nebo Švamberků samotným Hockem nebo někým jiným už roku 1612. K ostatním zločinům se po nelidském týrání katem přiznal. Mezitím byl málem zajat jeho bratr Anastázia, který byl objeven písařem české kanceláře Fabriciem v domě někdejšího dodavatele Petra Voka lékárníka Gunstetera, u něhož v Praze bydlila i Theobaldova manželka Anna.

Po známých květnových událostech roku 1618 a defenestraci se protagonistům celého sporu, který se stal do té míry známý, že ho uvádí i Mikuláš Dačický z Heslova v Kutné Hoře, sice zlepšily podmínky a Theobald mohl sepsat dvě obhajoby, z nichž druhá z 20. července 1619 byla i vytištěna, ale jako císařští vězňové nebyli zatím stavy propuštěni. V obhajobách Theobald apeluje na evangelické stavy, jimž popisuje své minulé zásluhy o jejich věc a obvinění odmítá. V otázce listin v druhé obhajobě konstatuje, že je mohl padělat strýc Jan, ale on o tom nic nevěděl, při sestavování závěti se pak přimlouval jen k ještě

většinu obdarování evangelického gymnázia, které mělo být z Vokova odkazu založeno v Soběslavi a vyslovuje lítost, že kvůli švaberskému zadlužení nebyl plán takřka realizován.

21. června 1618 nařídil císař konfiskaci Hockovského majetku svému hejtmanu na Krumlově. Ihned po defenestraci se druhá manželka Jana Hocka neobrací 2. června s žádostí ke stavům, ale k císaři, aby hejtmán na Krumlově její podíl na Zumberku v ceně 400 kop, které jí manžel upsal v roce 1614 za svědectví Fridricha Votika, tedy jednoho z dvořanů, kteří roku 1611 napadli Theobaldovo šlechtictví. A skutečně dvorská komora již 29. června tuto žádost kladně vyřídila. Hockové, jejichž manželky dostaly od stavů pasy k cestě na svůj majetek, byli propuštěni až po sesazení císaře Ferdinanda II., jako českého krále na generálním sněmu v srpnu 1619, již jedenáctým článkem sněmovní rezoluce z 25. srpna.

Další osudy Theobalda a Jana ukázaly, na čí straně kdo stál. Theobald přijal vojenskou hodnost ve stavovském vojsku a podlehl buď svým zraněním způsobeným mučením nebo padl, protože už roku 1624 se manželka Aniška uvádí jako vdova. Zbytek života strávila v nouzi, musela si půjčovat od židovských lichvářů. Z jejich úpisů pojištěných na bývalém švaberském majetku v ceně 22000 kop, vřně od manžela 2000 kop a půjčky svému manželovi 2700 kop se jí po srdečném líčení císařským úřadům, jak byla na tvrzi v Zumberku přepadena císařskými vyjádry hraběte Buquoye, okradena o šperky a s malými dětmi, aby si zachránila život, musela v noci uprchnout, dostalo na výživu její a malých dcer roku 1625 z dvorské komory 3000 zlatých. Teprve roku 1628 doporučil císař pojistit jí u komory 20000 kop, úroky z této sumy jí k životu však nestačily a postupně zastavovala části císařských obligací různým věřitelům. Naposledy jim roku 1646 postoupila 5583 zlatých a poté o ní již neexistují další zprávy. Tak dopadla žena, již Petr Vok roku 1611 pořádával svatbu s dcerou české, německé a rakouské šlechty, jak výstižně připomíná Arnošt Krause ve své studii.

Anastázios Hock, kterému do roku 1619 švaberské vyplatili dvě třetiny z 10000 kop odkazu Petra Voka, byl roku 1620 osobním lékařem Kristiána z Anhaltu, maršála Fridricha Falckého a s ním po Bílé Hoře odchází z Čech.

Jan Hock ihned po propuštění zamířil pod ochranu biskupa Leopolda Pasovského, jeho žena Markéta Mollerová se roku 1625 dočkala náhrady za svůj podíl na panství, on sám od Leopolda získal rentu 10 kop míšenských týdně. Poté odchází na dvůr Viléma Slovaty, kde se pod jeho ochranou dočkal roku 1629 udělení titulu císařského rady /za věrné služby prokázané Ferdinandu II. !/ a o rok později i úplné rehabilitace. Jeho snaha stát se královským hejtmánem na Třeboni byla ale odmítnuta. Nadále používá predikátu ze Zweibrücken, potěšit se ožení, provdá své dvě dcery se slušným věnem a když umírá roku 1648 máže svým dědicům odkázat jmění ve výši 20000 zlatých rýnských.

Statek Zumberk je už roku 1620 přičleněn císařskému generálovi hraběti Buquoyovi, který jej již před tím nechal vojensky obsadit a je spojen s jeho novým, kdysi švaberským panstvím Nové Hradky.

Na počátku třicetileté války se připomíná ještě Augustin Hock, dle Jelínka syn Jana Hocka, který byl plukovníkem u stavovského vojevůdce Mansfelde, ale 2. května 1619 vydal Buquoyo-

vi Písek a přešel do jeho služeb, takže byl roku 1629 pardonován. Či příbuzný byl Sebestián Jindřich Hock ze Zweibrücken pardonovaný roku 1623, protože neměl žádného jmění, není možno zatím doložit, ale jde možná o Bílkův omyl, neboť v genealogii Hocků zjevně tápe. Také Mareš ztotožnil Augustina Hocka s Theobaldem Hockem, jelikož uvěřil zprávám Pavla Skály ze Zhoře, který je měl jen z doslechu. /67/

**Adam Sudek
z Dluhé**

- DS: Ve zlatém štítě se zlatým lemem je kráčeající černý medvěd se zlatým obojkem, od něž vede zlatý řetěz. Na kolči přilbě, en face, se zlatou korunkou a lemem okrajů, rostoucí černý medvěd se zlatým obojkem, hledící vpravo. Krydla černo-zlatá. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Adam Sudek z Dluhé.
- SV: Ve štítu kráčeající kanec, v klenotě jeho hlava /?/ či jiného, neurčitelného zvířete. Přilba kolčí, otočená vpravo, s točenicí či korunkou /?/.
- FR: Ve zlatém štítě správná figura černého medvěda se zlatým obojkem, ale bez řetězu, týž vyrůstá v klenotu, přilba kolčí s korunkou.
- MA:A: Erb překreslen s figurou medvěda, barvy jako v DS.
- B: Bez oprav.
- PE: Odchyluje se od DS ve dvou věcech. Ve štítě snad nebyl řetěz /shodně FR i SV/, který nebyl nutnou součástí erbu /68/ a místo korunky mohla být zlato černá točenice, jak by tomu snad nasvědčovalo SV, což je ovšem v rozporu s FR.

Adam Sudek z Dluhé, příslušník jihočeské šlechty, která byla od svých počátků svázána s rožmberským rodem. Již první předek Petr z Dluhé /ves nedaleko Kaplice, predikát použit v německé formě názvu Dlouhá/ byl v letech 1429-1437 purkrabím Oldřicha II. z Rožmberka na hradě Velešíně. Jan zvaný Sudek z Dluhé je ve službách téhož pána roku 1452 a později je rožmberským úředníkem na Prachaticích /1454-1457/. N. Sudek je roku 1478 úředníkem na Choustnici a o pět let dříve se připomíná již v nespecifikovaných rožmberských službách.

Dědem našeho dvořana byl Petr Sudek z Dluhé na Omleničce a také zastával různé úřady. V letech 1535-1538 byl hejtmánem

panství Nové Hradky a odtud přešel na Krumlov, kde byl purkrabím střídavě se svým bratrem Jindřichem st. a Buškem Záhorským z Brloha v letech 1539-1545. Sám i se svou manželkou Hedvikou Sudkovou roz. Ojířovou z Protivce, jak to ostatně bylo u úředníků běžné, byl věřitelem svých pánů, především Petra V. Kulhavého.

Jindřich st. na Čártlích /Čártlích/ byl hejtmanem na Krumlově již roku 1531 a ještě dříve, pokud nešlo o jeho předka, purkrabím na Rožmberku v roce 1502. O jeho purkrabování na Krumlově na konci 30. a počátkem 40. let se již stala zmínka, tehdy stejně jako bratr půjčoval Petru V. Roku 1546 byl vypraven spolu s dalším bratrem Adamem st. k prodeji Helfenburka, v 50. letech se již stal hejtmanem na Třeboni, v roce 1556 je z ní na čas odvolán, protože byl Vilémem vybrán spolu s Melicharem Stolinským z Kopist a Antonínem Kyzaurem z Mejova za regenta. Současně mu Vilém vydal instrukci jako úředníku nad "kuchyní a pivnicí", ale výkonným kuchmistrem byl Matěj Pišek. K roku 1558 získal již členství v dvořanské družině Viléma z Rožmberka s platem na tři koně a dva služebníky, ale ještě roku 1559 byl svým pánem na nějaký čas učiněn hejtmanem nově přikoupeného Rábí, kde měl dát do pořádku hospodářství rozvrácené za předchozích majitelů. Mimo to již roku 1548 je podílníkem na rožmberském dílním podnikání.

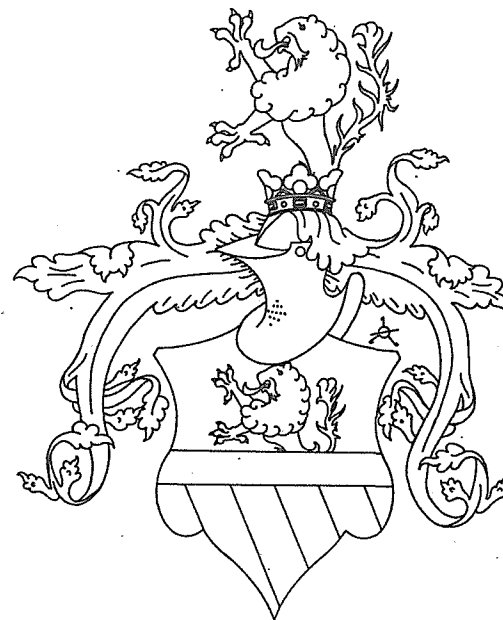
I třetí z bratrů Adam st., nejdříve purkrabí na Rožmberku /1520/, byl roku 1534 vyslán Joštem III. z Rožmberka k brandenburskému kurfiřtu, aby mu oznámil narození Joštova syna Oldřicha IV., na počátku 40. let rožmberský věřitel, v roce 1546 přidán k ruce rožmberskému regentu Petru Doudlebskému z Doudleb /viz Jindřich Doudlebský/. V letech 1547 a 1549 je dvořanem Anny Rožmberské z Rogendorfu, je vypraven na sjezd prácheňského kraje v Písku a tehdy také vyvrací pomluvy, že by se kriticky vyjadřoval o rožmberských poručnících. Nakonec se stal s kancléřem Albínem z Helfenburka a Mikulášem Rumpolcem z Turochova regentem všech panství a takto je uváděn ještě roku 1554. O dva roky později je již dvorským hofmistrem Viléma z Rožmberka, ale pak se opět vrací do správních funkcí. V nich v Říjnu 1562 umírá na mor v Českém Krumlově, zatím co Vilémův dvůr se z větší části před touto nemocí odstěhoval do Vyššího Brodu.

Ani Adam st. na Poříčí, ani Jindřich st. nezanedali potomky a tak jejich statky přešly na tři syny Petra Sudky. Z nich Jan st. /1570-1589/ je v doprovodu Viléma z Rožmberka, který podnikl legaci do Polska, kde žádal korunu pro Maxmiliána II. /15.8.1572-3.6.1573/.

Druhý bratr Jindřich ml. získal postupně celé Čartle výměnou za Omlenickou a koupil část Dobrého. S manželkou Annou z Grannperka měl tři syny, z nichž nejstarší Adam ml. se ženil na Třeboni 18. února 1607 s příbuznou jiného dvořana Mikuláše Šreibrstorfa Evou. To je také jediná zpráva o tom, že Adam byl ve styku s rožmberským dvorem. Zřejmě stejně jako Oldřich Kalenice /viz/ po roce 1602 nebo Štěpán Bulven byl pouze titulárním členem dvořanské družiny a z přízně Petra Voka mu byla vystrojena svatba, přičemž při jeho pobytech na Třeboni, které jistě nebyly časté, byl placen nabyt jemu i jeho doprovodu, jak bylo obvyklé.

O jeho potomcích není nic známo, on sám se uvádí ještě

roku 1629, kdy byl po uděleném pardonu jen pokutován. Vnukové jeho bratra Jana Krištofa Mikuláš a Jindřich, kteří žili ještě na samém počátku 17. století jsou posledními členy rodu, který později zcela zchudl a není v důsledku toho o něm dalších informací. /69/

Jan Hagen ze Švarcpachu

/též Hanuš či
Hans, Hoken nebo
Hogen ze Schwarz-
pachu/

DS: Štít s šedým lemem dělen modrým zúženým břevnem. Nahoře v červeném vyrůstá zlatý lev, dole pětkrát stříbrno-červeně děleno. Kolčí přilba, na face, se zlatou obrubou okraje a korunkou, nese lva ze štítu hledícího vpravo. Krydla vpravo zlato-červená, vlevo červeno-stříbrná. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Hanuss Hagen z Swarzpachu.

SV: Bez odchylek k DS.

FR: Dolní polovina štítu popsána jako 3 stříbrná břevna ve zlatém. Přilba turnajská s korunkou. Krydla zlato-červená.

MA:A: Do kopie doplněny barvy jako v DS.

B: Opravena zlatá barva v dolním poli a v levých krydlech na červenou.

PE: Liší se od DS pouze přehozemí krydel. Vlevo byla podle nobilitační listiny pro Hanse Hageny, vydané Rudolfem II. v Praze 21.3.1597 /70/, červeno-zlatá, vpravo červeno-stříbrná.

Byl asi rožmberským poddaným. V roce 1594 sloužil Vokovi na jeho uherském tažení jako stolník a později se stal jeho osobním komorníkem. Svému každodennímu působení ve vladařově blízkosti vděčil i za vydání erbovního listu Rudolfem II. dne 21. března 1597 a udělení predikátu ze Švarcpachu. 6. ledna 1598 se společně s třemi rožmberskými písaři, jejichž svatby Petr Vok na Krumlově pořádal, konal sňatek Jana Hageny a oblíbené služebnice Kateřiny z Ludanic v jejím fraucimoru, Angličanky Anny Koperové. Dle ošidlavajícího kněze Ondřeje Baudisia byl pár evangelického vyznání.

Krátce potom získal Hagen od svého pána dvůr v Pozděrazi, rozmnožený roku 1601 ještě dvěma vesničkami Kručlovem a Jamným. Jak poznamenává Březaň, stěhování dvora z Krumlova na Třeboň mu přineslo nejvíce práce ale i užitku, protože si mnoho věcí, které se na menší Třeboň prostě nedaly převést, jako jiní dvořané jednoduše přivlastnil. Někdy potom byl Vokem propuštěn z poddanství a 18. března 1604 po přijetí na sněmu se u desek zemských osobně přiznal k rytířskému stavu spolu se synem Petrem /z prvního manželství?/.

O jeho dalším majetku slyšíme ve zprávě o požáru v Krumlově v noci z 26. na 27. květen 1610, kdy mu vyhořel dům. Při ukládání statku Žumberku strýcům Hockům do desek zemských mu Petr Vok nechal vložit také ves Homolí. Jan byl při smrti Petra Voka a s dvěma pážaty mu posluhoval až do posledních chvil. Ve svém odkazu mu pán věnoval ves Planou u Budějovic s mlýnem a příslušnou částí řeky Lužnice.

V letech 1609–1611 Petr Vok přispíval ročně padesáti kopami na vzdělání jeho syna Jana. V dopise téhož z 23. ledna 1623 českému místodržiteli Karlu z Lichtenštejna se dozvídáme, že Janův otec zemřel již dávno před povstáním a poručníkem vdovy se dvěma nezletilými dcerami a dvěma také nedospělými syny učinil Viléma Koce z Dobruše. Celé povstání strávila rodina v otcovském domě v Krumlově a Jan, jenž mezitím dospěl, se pak pod velením Jindřicha Hyšerleho z Chodů stal císařským vojákem, na což má potvrzení Baltazara Marredase. Protože se doslechl, že by snad měl být jeho statek konfiskován za údajnou účast na povstání, chce, aby proti tekovému zákroku Lichtenštejn vydal dekret.

Dávno, zde někdy po roce 1615, koupil Jan od Melichara Kolkreitera z Kolkreitu na Černodubu a Větrově v lednu Černodub za 4500 kop míšeňských. Ve stejném prameni je uváděna i jeho první manželka Magdalena Vrchotická z Loutkova. Při koupi Černodubu byly asi prodány menší statky Hagenů, ale ještě roku 1625 Jan ml. v dopise českobudějovické městské radě se označuje za pána vsi Homolí. Větev na Černodubu, jejíž příslušníci jistě přestoupili ke katolictví, vymřela roku 1679 vnukem rožmberského komorníka Jindřichem Václavem a s ním i celý rod Hagenů. Nejvýraznější postavou byl Jan ml., který včasným příklonem na císařskou stranu, zajistil jeho další prosperitu. Roku 1637 je královským komisařem v záležitosti obnoveného kláštera augustiniánů v Třeboni, o rok před tím prodává otcovský dům na Latráně před krumlovským zámek knížeti Janu Antonínu z Eggenberku, v roce 1638 upsal své manželce Regině z Budkova na vsi Planá 4000 kop míšeňských, roku 1647 žádá Viléma Slavatu, aby si navzájem sdělovali zprávy o pohybu vojsk a mohli tak ochránit své statky. Umírá až roku 1676.

Ženou jednoho z jeho dvou bratrů byla Anna Kateřina Švarc-pachová z Mínic, jež se svým synem Václavem Karlem, farářem v České Kamenici a kanovníkem v Budyšině, držela v letech 1629–1650 Chrástany u Unhoště./71/

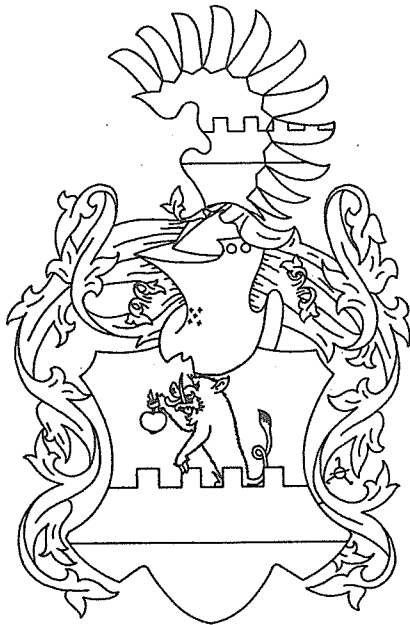
Kryštof Hořický ze Štampachu

/v německé verzi
Christof Hoeric-
zer či Horiczer
von Steibach/

- DS: V modrém štítě s šedým okrajem, zlatý chrt ve skoku. Na turnajské, čelně hledící, přilbě se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, rostoucí chrt ze štítu, hledící vpravo. Krydla modro-zlatá. Nad erbem bílá stuha s nápisem: Kristof Horiczky z Sstampachu.
- SV: K DS bez odchylek. Přilba turnajská s korunkou.
- FR: V modro-zlatě děleném štítu je chrt střídavých barev. Přilba kolčí a korunovaná, nese rostoucího zlatého chrtá. Krydla modro-zlatá.
- MA:A: Barvy doplněny jako v DS.
- B: Bez oprav.
- PE: Měl formu, která je popsána ve FR a souhlasí i s podobou, běžně uváděnou v literatuře, /72/ v níž je ovšem varianta s přehozenými barvami štítu. V DS byl tudíž úplně ignorován správný popis FR, jenž Melicher obdržel od Mareše bez úprav.

Byl z německé rodiny, která byla původně měšťanská a sídlila v Českých Budějovicích. Již v roce 1451 se připomínají její členové s příjmením podle německého pojmenování vsi Hořic u Prachatic, kterou měli v držení. Kryštof I. /+19. května r. 1550/ získal koupí od Mikuláše Robenhaupta ze Suché svobodný dvůr Veste Stainbach na pozemcích kláštera ve Waldkirchen. Syn Kryštofa I. Eustach roku 1550 Stainbach prodal, roku 1566 byl přijat do rytířského stavu v Horních Rakousích a roku 1560 se oženil s Rosinou z Rödern na Pergu, s níž, kromě syna Zikmunda II., měl i syna Jana Kryštofa, který s titulem rožmberského lovčího /"Jagmistra"/ přijel s Petrem Vokem na Třeboň. Šlo o čistě titulární funkci, která nebyla placená. Jan Kryštof se později v Třeboni neobjevuje, neboť získal stejnou funkci, ale zemskou, v Rakousku nad Enzí, kde pak strávil větší část života. Z jeho synů Hans Jáchym z náboženských důvodů odchází roku 1627 do Německa, Hans Volf, taktéž nejvyšší hornorakouský lovčí, založil větev rodu, která na zámku Windern vymírá až ve 40. letech 18. století.

• • •

**Martin Grejnár
z Veverí**

DS: V modrém štítě s šedým okrajem, do poloviny výšky stříbrná, kvádrovaná zeď o šesti stínkách. Za ní vyrůstá muž červeně oděný, obrácený vlevo, pravou rukou drží opřenu o třetí stínku zprava, v levé zdvižené ruce drží šedou dělovou kouli. Na kolčí přilbě, natočené vpravo, se zlatým lemem okrajů a čepem, bez korunky či točenice, dvě rozevřená orlí křídla. Zadní je stejné jako přední, červené se zlatým břevnem, obě natočena vpravo. Krydla vpravo červeno-stříbrná, vlevo modro-zlatá. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Martin Greynar z Wewerzi.

SV: Štít dělen. Spodní pole dále děleno, v horním poli z dělicí čáry vyrůstá neurčitě zvíře, levou horní tlapou opřené o dělicí čáru, v pravé drží jakýsi hranatý předmět. Kolčí přilba, otočená vpravo, bez korunky či točenice. Na předním křídle naznačeny dvě dělicí čáry.

FR: Štít dělen. Dolní pole děleno stříbrno zlatě, v horním vyrůstá černý medvěd v modrém. Na turnajské přilbě, bez korunky či točenice, dvě křídla dělená modro stříbrno zlatě. Krydla vpravo jen stříbrná, vlevo červeno-stříbrná.

MA:A: Ke kopii přidán text jako v MA:B, navíc křídla popsána německy jako černá se zlatým břevnem s poznámkou: "Hrady". /73/

B: Místo medvěda napsáno "červeně oděný mladík?", krydla vlevo červeno zlatá. Později připisán popis i němčině: Štít modrý, v něm stříbrná zeď, za kterou vyrůstá červeně oděný mladík, držící černou kouli /granát/. Krydla vlevo opravena na černo zlatá /1/.

PE: Jeho rekonstrukce v DS je provedena špatně. Částečně vinou tehdejší literatury, ale i neznalostí pramenů. 24.2.1598 Rudolf II. na přímluvu Petra Voka udělil v Praze erbovní listem Janu Benýdkovi a Martinu Grejnárovi predikát z Veverí a erb, který až na drobnosti /záměna figury kance za medvěda, nepopisání jedné ze tří barev krydel, obvyklá změna červené za zlatou na štítě a v klenotu a vynechání jablka, které drží figura/ se shoduje s popisem ve FR. Ročený erb měl modrý štít, v němž se nalézala nekvádrovaná hradební zeď o čtyřech stínkách, dělená stříbrno-červeně. Za ní vyrůstal přirozený /tj.

šedivý až černý/ kanec, jenž má levou přední nohu opřenu o stínky, v pravé zdvižené pak drží červené jablko. Na kolčí přilbě, bez korunky či točenice, bylo roztažené orlí křídlo, které odpovídalo štítu, až na to, že neneslo horní figuru. Krydla byla po obou stranách stříbrno-modro-červená. Takový byl bezpochyby i PE. Není bez zajímavosti, že Sedláček /74/ chybně, už pro majestát z roku 1598, uvádí jako figuru ve štítě rostoucí opici místo kance, což však bylo polepšení realizované až listinou císaře Matyáše, danou dne 15.2.1614 v Praze Janu Grejnárovi z Veverí jako potvrzení erbovnictví, i když původní majestát z roku 1598 není zřejmé, s ohledem na vydavatele, inzerován. /75/ Teprve po tomto majestátu byl erb kreslen často tak, jak udává Sedláček v závislosti na Královi, /76/ tj. z opice se dělал červeně oděný jinoh, z jablka granát, spodní červené pole se vynechává a křídla v klenotu jsou zbarvena různě.

Je druhým z dvořanů, který se z rožmberského poddaného stal rytířem a získal i pozemkové vlastnictví, jež však nedržel příliš dlouho.

Martin Netolický, jinak Grejnár, začal svou kariéru jako jeden z mnoha písařů, v roce 1585 byl důchodním na třebonském panství. Prošel zřejmě ještě několika písařskými místy, než byl povolán do buchhalterie /1595/, aby se nakonec roku 1598, po odchodu Matyáše Fucha z Fuchýřova, stal mistrem rožmberské komory. Ještě jako Buchhalter byl ve sboru úředníků, kteří přijímali nový slib poddaných Petru Vokovi /viz např. Marek z Bavorova/ na počátku roku 1596. V září 1597 mu Petr Vok vystrojil svatbu s Annou Švarcovou ze Semanína, sloužící ve freucimoru Kateřiny z Ludenic a příbuznou s tehdejšími bratrským dvorským kazatelem.

V roce 1599 podnikl jednu ze svých mnohých cest za nákupy pro dvůr a správu rožmberského dluhu, tentokrát do Prahy s osobním lékařem Petra Voka dr. Bulderem a již zmíněným Jindřichem Švarcem Danielem ze Semanína. V květnu, tedy o čtyři měsíce později, měl, i přes každodenní práci s Vokovými dluhy, jeden významný úkol. Jednou z největších věřitelů, který si již dělал nároky na některé zástavy, Adamu Hrzánovi z Harasova, odvedl všechny jeho pohledávky ve výši 80000 kop míšenských. Za podobné služby, zvláště při sjednávání nových půjček a umořování starých, se Grejnár, snou se svým sousedem z Netolic a zároveň purkrabím na Krumlově, dočkal roku 1598 udělení erbu a predikátu z Veverí a Mysletína a již 30. března 1599 se přiznal u desek zemských osobně ke stavu rytířskému, takže z poddanství byl asi propuštěn ještě před udělením erbovního listu.

V lednu 1600 daroval Petr Vok oběma erbovními strýcům statky. Jan Benýdek získal svobodný statek Sedlec koupí za symbolickou cenu 500 kop a Vok mu ho nechal zapsat do desek, zatímco Grejnár získal Lhenice, ovšem jen do smrti Petra Voka, takže mezi oběma strýci vypuklo nepřátelství, jež ale netrvalo asi příliš dlouho. Vok jedněm přidal Grejnárovi dvůr kdysi Brikcího Býčka ve vsi Hrbové a pustý mlýn Šimkovský. Nadále mu potvrdil dvůr dvora, který daroval Grejnárovi ještě Vilém a osvobodil vše od platů i s loukami a poli, která Grejnár zdědil či koupil u Netolic a spojil v jedno poplužní. Vše ovšem jen do Vokovy smrti. Benýdek byl již roku 1601 "požádán", aby Vokovi Sedlec odprodal zpět /zřejmě zde zanechalo i to, že proti oběma darům Švarberkové vložili odpor/ se 14000 kop, ale přesto Benýdek úspěšně Voka ve svém domě prosil, aby mu po-

nechal alespon jednu vesnici a některé dvory, což se asi stalo.

I nadále byl Grejtnár u Voka v přízni, což se projevovalo i menšími dary a úsluhami, které dnes už nikdo všechny u jednotlivých dvořanů nespočítá. Např. v roce 1603 zaplatil pro Grejtnárův dvůr dva mlýnské kameny a nechal je svým správcem v Praze přivést až na Lhenice. Grejtnár v rožmberských službách často cestoval na trhy v Linci, do Prahy za nákupy a svědčit proti Švamberkům, do Českých Budějovic k císařskému mincmistrovi ap. Z "kamrmistrovského" úřadu vyplývala i povinnost evidence financí kolem rožmberského báňského podnikání. Od roku 1605 se objevují položky v dvorských účtech, které svědčí o tom, že Grejtnár na Třeboň jen dojížděl v nutných záležitostech /Bydlel u ženy rybníčního písaře Vavřince Bendy/ a jinak sídlil na svém dvoře u Netolic. Ve Lhenicích, kde si postavil zámek, nejspíše jen větší dům, dnes patrný jen podle pomístního názvu "starý zámek" a pivovar s krčmou, už nežil, protože roku 1605 je musel postoupit zpět Vokovi.

Z úředních výkonů jmenujme ještě uvedení do úřadu nového opata ve Vyšším Brodě Pavla Farenschona spolu s Mikulášem Šreiberštorfem, generálním vizitátorem cisterciáckého řádu Janem Martinem, opatem v Clarlieu a zbraslavským opatem Antoninem Flemingem; roku 1606 je jedním z členů regentské rady, která zastupovala dočasně uprázdněnou funkci třeboňského hejtmána, řešil s dalšími soudní odvolání Mirotických z Malešova /1609/, v roce 1610 sháněl úvěr pro půjčky Petra Voka stavům a byl zastupován Jindřichem Doudlebským /viz/.

Ve švaberských službách již není, ale ještě roku 1617 půjčuje Petrovi ze Švamberka 1750 kop grošů českých. Martin Grejtnár byl také jediným svědkem z dvořanů, který pečetil dědickou smlouvu ze 4. ledna 1610 mezi Petrem Vokem a Švamberky, již se urovnávaly přešlé spory. Pohledávky rodiny na rožmberském a švaberském majetku byly daleko větší, neboť jediný známý potomek Grejtnárův dcera Estera, poprvé vdaná Bilská ze Skaříšova, postoupila roku 1619 svému druhému manželu Jiřímu Vilému, bratru rožmberského dvořana Erenfrýda Berbištorfa /viz/, dlužní úpisy na 38900 kop míšenských. Je vidět, že její otec dovedl svého vlivu na rožmberské finance řádně využít. Manžel, který velel Slánské setnině při dobývání Vídně, moudře opustil zemi po Bílé hoře s Fridrichem Falckým, takže ani on je už nemohl nikdy uplatnit. /77/

Jáchym Chrt ze Rtína

DS: Ve stříbrném štítě, s šedivým lemem, červené kosmé břevno. Turnajská přílba se zlatým lemem okrajů, mříží a korunkou, natočená čelně, nese stříbrného chrta se zlatým obojkem, hledícího vpravo a sedícího na purpurové podušce se zlatými trápci. Příkryvadla červeno-stříbrná. Nad erbem je na bílé stuze nápis: Joachim Chrt ze Rtína.

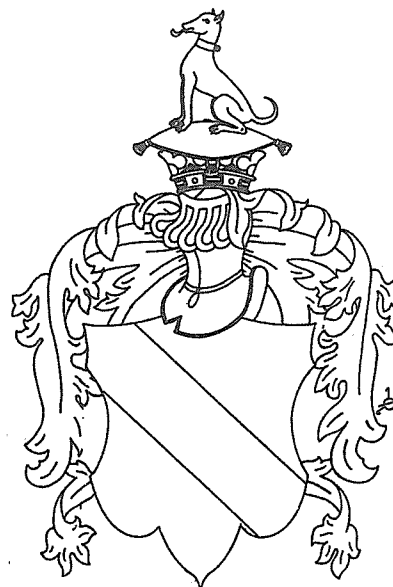
SV: Na rozdíl od erbu č. 15 nakreslen správně a shodně s DS.

FR: Břevno zlaté, krydla zlato-černá, chybí korunka u přílby a uvedení podušky v klenotu.

MA:A: Do kopie vepsány barvy jako v DS.

B: Břevno opraveno na červené, krydla na červeno-stříbrná, doplněna poduška červené barvy.

PE: Platí o něm to, co bylo řečeno u č. 15.

Snad ani nebyl v rožmberských službách, ale jen přítelem Petra Voka a možná titulárním dvořanem bez nároku na plat. V roce 1604 mu Vok daroval pouze z přízně 50 kop míšenských. Snad se sprátelili oba na Vokově výpravě, neboť Jáchym ze Rudolfa II. i Matyáše bojoval v Uhrách proti Turkům.

Jáchym pocházel z chudší větve rodu, jehož původní sídlo zatím nebylo lokalizováno, a jenž se připomíná poprvé roku 1471. V roce 1496 byl Bohuslav Chrt ze Rtína služebníkem Petra IV. z Rožmberka a později hejtmánem Prežského hradu. Mezi věřiteli Rožmberků a Švamberků nacházíme bohatší členy rodu. V 50. letech to byli Baltazar a jeho matka Eliška, v 90. letech a na počátku 17. století Kateřina Chrtová z Dlouhé Vsi, Baltazar Chrt na Ratajích, Eliška Chrtová z Drahenic, Martin Chrt ze Rtína ve městě Vimperku.

Otec Jáchyma Zikmund /+1620/ se oženil s Annou Častolárovou z Dlouhé Vsi /1624/, seděl nejdříve na Hradišti u Lnář, kde si postavil tvrz /1579-1583/ a pak na Opařanech. Ty po něm zdědil Jáchym, jehož povzneslo až české povstání. Nejdříve se sice nechal naverbovat do stavovského vojska, ale rychle poznal na čí straně je převaha. Před koncem roku 1618 z něj odešel, ihned žádal císaře osobně ve Vídni o odpuštění a stal se hejtmánem u vojska císařského. Ferdinand II. mu 11. prosince 1620 udělil generální pardon pod jedinou podmínkou, že se již nikdy nepřidá na stranu jemu nepřátelskou. Jáchym i nadále působil v císařském vojsku a z konfiskátů roku 1623 koupil bývalý statek Jana Radkovce z Mirovic Skočice za 4500 zlatých rýnských od české komory. Kromě toho až do své smrti užíval od roku 1625 dům "U Vrabců" na Uhelném trhu, konfiskovaný Eliášovi ml. Rozínovi z Javorníka.

Za své zásluhy byl povýšen Jáchym dne 1. srpna 1629 do

panského stavu. Dále získal z konfiskací i Bílsko a roku 1641 zdědil po své bezdětné sestře Juditě Heřmaničce /manžel Ol-
dřich Byšický z Byšic a na Heřmaničkách/, ale nedočkal se muž-
ského potomka. S Esterou Vratislavovou z Mitrovic měl jedinou
dceru Ludmilu /+1662/, která po otcově smrti v roce 1649 zís-
kala pro svého manžela Karla Přehořovského z Kvasejovic vše-
chny jeho statky./78/

**Vilém Vrchotický
z Loutkova**

DS: = č.17, rozdíl jen v monile. Nad erbem je bílá stuha s nápisem: Wilem Wrcho-
ticzky z Loutkova.
SV: Bez odchylek k DS, na rozdíl od kresby u č.17 není naznačena tmavší barva
některých břevien.
FR: = č.17.
MA:A: = č.17.
B: = č.17.
FE: = č.17.

Prosopografie viz Hynek Vrchotický z Loutkova.

DOKONČENÍ V HERALDICKÉ ROČENCE 1992.

27

Poznámky:

- /1/ Mareš-Sedláček /1900/, s.80; Matouš /1972/, s.65, přiřkl mylně všechny dneš-
ní malby Tomáši Třebochovskému a určil polepšený znak švaberský jako rožm-
berský. /Všechny zkratky v textu i v poznámkách jsou uvedeny v seznamu zkra-
tek na konci této statě./
- /2/ Viz strojopisné kopie účtů řemeslníků pracujících ve dvořanské světnici v
roce 1761, SOA Třeboň, Vs Třeboň, I C 6B/3 2a; kromě položek za výstavbu
nového okna přináší i zprávy o pracích na novém obložení dveří, zasklení
oken, postavení rohových kamen v severozápadním rohu a též zabílení stropu
a zhotovení nové omítky na stěnách. Stejně, jako dopis tehdejšího ředitele
panství Johanna Gottlieba Mayera o těchto pracích kníže Josef ze Schwar-
zemberka, nepřináší však žádné informace o původní výzdobě. Dopis uložen
tamtéž.
- /3/ Původní návrh Theophila Malichera na obnovu dvořanské světnice z r.1912;
definitivní verze, na rozdíl od původní kreslené tužkou, zhotovená tuší, za-
chycuje již dnešní stav výzdoby. Dnešní rozměry stěn jsou:
1. Délka stěn: severní - 9,68 m = 2,07 + 1. dveře /1,42/ + 2,70 +
2. dveře /1,42/ + 2,07
západní - 12,62 m = 1,47 + 1. dveře /1,30/ + 2,85 +
2. dveře /1,55/ + 5,45
východní - 11,97 m = 3,75 + 1. okno /1,83/ + 3,66 +
2.okno /1,85/ + 0,88
jižní - 10,68 m /3 okna s pravidelnými rozestupy,
každé široké 1,78 m/
2. Výška stěn - 3,10 m, okna o něco vyšší zasahují již mírně do klen-
by, 1. a 2. dveře v severní stěně mají výšku
2,23 m, 1. dveře v západní stěně 2,10 a 2.
dveře v téže stěně 2,45 m.
- /4/ Srovnaj opis jeho účtu otištěný u Mareše /1896-1897/, originál uložen v SOA
Třeboň, Vs Třeboň, sign. I A 6B/32.
- /5/ V rukopisu FR, ve kterém je zachycen písemný popis světnice, jsou erby popí-
sovány podle svého umístění na stěnách, navíc u švaberských erbů je upřes-
něno, že se nacházejí na klenbě, u erbů na jižní stěně jsou udány okenní
mezpilíře, které je nesou a u erbu Adama Tuněchodského je výslovně podot-
knuto, že leží až za oknem na východní stěně, tedy v severovýchodním rohu
světnice. Pouze na západní stěně je sporné, kde řadu erbů přerušoval leto-
počet 1602 a rožmberský štítek, který mohl být jen na klenbě nad dveří se-
verních dveří.
- /6/ SV, column 1290.
- /7/ Platební příkaz Petra Voka komornímu písaři Bartoloměji Daškovi z ledna
1607, aby zaplatil malíři Tomášovi Třebochovskému za práce ve světnici "kde
kůň skáče", na 60 kop grošů míšenských, SOA Třeboň, Vs Třeboň, I A 6B/3 2.
- /8/ SV, col. 1278, příspěvek na pravé straně: "Sprostnost officiantův knížecích,
kterým mnohem více jest na dětských hračkách než-li na starožitných pamětech
záleženo, přivedla to tak daleko, že jest se dal kníže pan Josef za Švarcen-
bergu léta 1761 navštíti, na předestření těch hnupův, že jest pokoj ten pro
ty erby tmavý, a všechny ty erby dal zabíleti, já nevěda /- Petr Kašpar Svě-
tecký/ o tom dajíc ty erby před tím několik neděl košírovati, najvíc toho
litují, že má čas nepostačoval barvy zaznamenati dáti".
- /9/ Tamtéž, příspěvek Františka Mareše: "R. 1891 stlužena malta z klenuté Dvorské
světnice, přičemž se znak Jana Jiřího z Švamberka a jeho obou paní Alžběty
Švaberské z Donína a Alžběty Švaberské z Collony-Felsu na straně jižní ob-
jevily. Všechny ostatní strop byl šedou barvou natřený, o ostatních znacích
žádné stopy, protože r. 1761 před zabílením ty malby byly seškrabány a stlu-
ženy. R. 1914 byly malby v Dvořanské světnici od restaurátora Malichera z
Vídne opět obnoveny".

- /10/ Viz pozn./5/
- /11/ FR: "Ferners an dieser Seiten /myšlena východní stěna/ hinterenklein Fenster in dem Stinkt: Adam Tuněchotský,...".
- /12/ Snad jen u Marka z Bavorova je patrně natočení přilby vpravo, z tohoto důvodu je uváděno i nesprávné natočení přileb u jednotlivých popisů v rubrice DS; monile není popisováno, neboť na základě pramenů nelze posoudit u znaků nově namalovaných v r. 1914, zda bylo monile použito ve shodě s původním ztvárněním erbu či nikoliv. Proto je uváděno jen u erbů zachovaných v originále.
- /13/ V účtu /viz pozn.4/ jsou obecně zmíněny pásky se jmény dvořanů u jejich erbů. Ve FR i SV jsou jména a ve FR i tituly dvořanů uvedeny německy, ovšem se zřetelnými stopami po původně české formě. Z FR je patrné, že nápisovými páskami nebyly opatřeny erby na jižní stěně světnice. Původní nápisy se jmény zřejmě nenesly titulaturu dvorských funkcí a údaje o nich ve FR jsou pravděpodobně z jiných písemných pramenů. Dnešní nápisové stuhu a s největší pravděpodobností i nápisy na jižní klenbě byly namalovány znovu r.1914, napodobeninou pozdní gotické minuskuly černé barvy na bílém pozadí. Druhé snad na zbytcích původních a na podkladě záznamu ve FR, který však nebyl dodržen. Původní nápisy byly ve shodě s tehdejšími zvykem zlatené na modrém pozadí /tzv. "lazauru"/.
- /14/ Dvorský /1884/, s.502-507.
- /15/ Sedláček /1925/, s.39.
- /16/ Tamtéž, s.114.
- /17/ OSN, díl V., s.524; Sedláček /1925/, s.479; Sieb.PrAE, s.9/T.5; Bö, s.117/T.61.
- /18/ Sieb.SchlA, díl 2., s.21/T.14; Si Su, díl 12.,/T.21.
- /19/ viz pozn./2/
- /20/ Sedláček /1925/, s.8.
- /21/ Tamtéž, s.303.
- /22/ Sieb.NÖ, díl 2., s.355, 645.
- /23/ Uložen společně s korespondencí Melichera s Marešem, MA:A i B pod sign. I C 6B 2a. Ve fondu Vs Třeboň v SOA Třeboň je také uložena předběžná faktura Melichera za provedení prací v dvořanské světnici, v níž požadoval k l. 1913 8000 rakousko-uherských korun. Jak ve faktuře, tak v korespondenci jsou zmíněny výhradně technické záležitosti celé věci.
- /24/ Sieb. Dal, s.92/T. 55,56; Kro, s.178, 211/T. 153; Un, s.737/T. 503. Tak tomu je i na pohřebním štítě Jana Zrinského z r. 1612, který je reprodukován, ale po heraldické stránce nepopsán, u Pletzera /1964/, s. 94-95. Tvar štítu jeho i Petra Voka je velice podobný nejčastějším typům ve dvořanské světnici /rozmíří se v jejím původním stavu/.
- /25/ viz pozn. /24/
- /26/ Sedláček /1925/, s.21.
- /27/ Hradý, heraldické tabule od Vojtěcha Krále z Dobré Vody, 1883-II d, 1891 - VII f, 1905 - XIII, s.91.
- /28/ Král /1900/, s. 271.
- /29/ Tamtéž, s.96 a úplná citace erbovníku na s. 7.
- /30/ viz pozn. /26/
- /31/ Sedláček /1925/, s.40.
- /32/ Anonym /1953/ s.77; B, s.163, 164, 240, 377, 381, 449, 453, 456, 465, 469, 576, 591, 622, 634, 699; Hradý, díl III., s. 185; IX., s.19; XI., s. 282; SOA Třeboň, Cizí rody, registratura, z Říčan, sign. 49 - genealogie rodu od Václava Březana, 50, 52-54; údaje o dvořanech, kteří byli v průvodu Petra Voka, při jeho příjezdu na Třeboň 3.4.1602 jsou čerpány z pamětního zápisu, který podepsali a vložili do makovice zámecké věže v červnu 1602, v 18. století byl nalezen a nyní je uložen v SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. IA 6B/32. Zprávy o darech, cestovních útratách, nákupech pro pána a půjčkách dvořanům podle PÚ.
- /33/ Sieb.Bö, s.251/T 114, odtud čerpáno i k MA:B, protože tam uváděné opesření šípů a barvy per klenotu je v literatuře jediné.
- /34/ Literatura uvedená v pozn./33/ popisuje 2-4 suky, viz i pozn./35/
- /35/ Tak je tomu na pečeti Ludvíka Quose, přitištěné na dlužním úpisu Jana Jiřího ze Švamberka z 23.4.1617 /SOA Třeboň, Cizí rody, registratura, ze Švamberka, sig. 21/96/. Oproti popisu ve FR se liší použitím jen horní poloviny šípů /nad ostrvů/, což je jedna ze známých variant a třemi pery v klenotu. V tomto případě jde o chybu ve FR.
- /36/ Sieb. SchlA, díl 1, s.83/T. 61; Pr, díl 2., s. 311-312/T. 365; SaA, s.126/T.83; BraA, s.71/T. 42.
- /37/ Jílek /1916/, díl I., s.24; Pilnáček /1972/ díl III., s.30; Cironisová /1977/, s.88-92; Bílek /1882,1883/, díl I. a II., s.361, 1269; Hradý, díl VII., s. 142; B, s.524, 536, 544, 575, 637; Cizí rody, listina inv. č. 592, Quos z Quose, č.1-3, ze Švamberka, sign. 21/96; SV, díl I., s.175, 512, díl III., s. 14.
- /38/ Sedláček /1925/, s.177 a 179.
- /39/ Král /1900/, s.346.
- /40/ Cikhart /1936/, s.64-65; Bílek /1883,1882/, s.59, 878, 1264; B, s.321, 576, 636; SV, díl I., s.213; Hradý, díl IV., s.199, 290, 294, 296; Cizí rody, listina inv.č. 562, 595, Podolský z Podolí č.4 - genealogie V. Březana, ANM Praha, CH 38.
- /41/ Sieb. BraA, s.60/T. 35; MeA, s.126/T. 71; Pr, díl 2., s.261/T. 311; SaA, s. 39/T. 43; Pilnáček /1972/, 3. díl, s.30.
- /42/ Pro úplnost je třeba uvést i variantu, kdy routy byly zlaté na stříbrě jak ve štítě, tak v klenotu a tomu odpovídala i krydla u erbu Abraháma Meceroda z 5.3. 1598 v P2, fol.60.
- /43/ Bílek /1882,1883/, s.362; B, s.478, 479, 496, 501, 515, 516, 520, 525, 527, 528, 557, 559, 567, 578, 604, 607, 627; Hradý, díl VIII., s.35, díl X., s. 269; SV, díl III., s.233, díl IV., s.349 a 910; Cizí rody, Mecerod z Mecerodu č. 1-3, ze Švamberka sign. 20/87 a 21/28, 33, 40; 56, 57, 68, 83, 73, 74, 75, 90; ANM Praha, H 40 a CH 38.
- /44/ Sedláček /1925/, s.8 - většinou byl štít červený se stříbrným břevnem, ale známy jsou i přehozené barvy. U všech dobových zobrazení je na stříbrném štítě červené kosmé břevno a v klenotu stříbrný sedící chrt. Kolísá jen barva podušky a obojku. Na erbu Zdenka Vítý ze Rzávého z 21.11.1601 v P2, fol. 69, je poduška zlatá a obojek červený, zatímco na stejném erbu Volfa Kašpara Chrtu ze Rtina na Suchém Pohořelci, z roku 1619 v P1, fol. 125, je prvé černé a druhé červené, a konečně u znaků Chrtů ze Rtina v kodexu Rakouské národní knihovny ÖNB Cod.8.330, fol. 89a, je obojí zlaté /1570-1572/. O tomto rukopisu, viz Pokorný /1983/, s.29-32. U všech těchto zobrazení, ať už mají turnajskou či kolčí přilbu, chybí korunka i točenice.
- /45/ Cikhart /1936/, s.141; Hanzal /1979/, s.181-191; Hradý, díl III., s.290, díl IV., s.85, 88, 273, 351, díl VII., s.7, 11, 26, 29, 39-43, 53; B, s. 92, 41, 417, 419, 423, 424, 443, 447, 456, 472, 490, 495, 516, 520, 523, 524, 528, 567; SV, díl III., s. 108, díl IV., s.32n., 576, 585n., 628, 636, 700; Cizí rody, Vítu ze Rzávého, č.3 a 4 - genealogie V. Březana; Cizí statky, Rožmberské panství, sign. II 357 la; ANM CH 31.
- /46/ Král /1900/, s.350; Kolář /1902/, s.191; Sedláček /1925/, s.412; Pilnáček /1972/, 1.díl, s.213.
- /47/ Šustek /1986/, s. 4 - oproti uvedenému literatuře pouze barevné odlišnosti.
- /48/ Sieb. ÖSchl, s.18, 120/T. 10, 63; Pr, s.130/T. 134; SchlA, díl 1., s.29.
- /49/ Udělen Václavu Ferdinandovi 18.1.1709, Sieb. ÖSchl, s.120.
- /50/ S odkazem na Paprockého Stammbuch Slezský, literatura v pozn. /47/
- /51/ Sieb. ÖSchl, s.144/T. 79.
- /52/ Na listině Fridericha Frokšteina z Načeslavic a na Doubravici z 16.10. 1614 /SOA Třeboň, Cizí rody, ze Švamberka, inv.č.578/ a dlužních úpisech Jana Ji-

- řího ze Švamberka z 23.4. a 16.10. 1612 /Týž fond, registratura, sign. 21/51-54 a 21/57/.
- /53/ Pilnáček /1930/, s.525; Pilnáček /1972/, s.211-213; Jireček /1866/, s. 98 - 100; B, s.524, 537, 587, 632, 636, 640; Hradý díl III., s.262, 281; SV, díl III., s.27; Cizí rody, listina č.inv.578, Frokštejn z Načeslavic č.1,2, Čejkovský z Čejku č. 6-8.
- /54/ Sedláček /1925/, s.166.
- /55/ OSN, díl XXVI., s.1045; Král /1900/, s.292.
- /56/ Příbuzný obou dvořanů Ctibor st. Vrchotický z Loutkova má štít pětkrát dělený a to v památníku P1, fol. 150, k roku 1618 černo-stříbrný a v P2, fol.71, k roku 1597 stříbrno černý, klenotem vždy černý kohout s černou zbrojí.
- /57/ Tywoniak /1957/, s.78; Matásek /1939/, B, s.20, 22, 153, 158, 188, 507, 565, 597, 604, 626, 635; Hradý, díl III., s.254; Cizí statky, Rožmberské panství - totožné s pozn. /7/; SV, díl I., s.229, 505, 541, 547, díl IV., s.13-15; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 24a; ANM, H 77, CH 38; Bílek /1882,1883/, s. 905-907.
- /58/ Sieb. SchlA, díl 2., s.31.
- /59/ Sieb. SchlA, díl 2., s.31; Cizí rody, Ender ze Sechova č.1,2; B, s. 563,598, 600, 619, 623, 627, 636, 637.
- /60/ SÚAR Praha, Saalbuchy, č.83, fol. 1-5.
- /61/ Kubák /1958/, s.84; Šmrha /1938/ a /1958/, s.6-8; Kubíková /1986/, s.12-13; B, s. 518, 570, 610; Vs Třeboň, sign. IA 6B/2,9; SV, díl IV., s.601.
- /62/ viz pozn. /60/, č.12a, fol. 450-451.
- /63/ Sedláček /1925/, s.522.
- /64/ B, 530, 549, 563, 573; Vs Třeboň, sign. IB 7B 7; SV, díl I., s.308, 347, 523, 568, díl II., s.243, 536, 261-265; Cizí rody, Marek z Bavorova, č.1,2; SÚAR Praha, Registra a Saalbuchy, č.12a, fol. 450-451.
- /65/ Kilian /1931/, s.369, 384.
- /66/ Mareš /1904/, s.147-163, 247-263, zde i události kolem druhého Hockova povýšení.
- /67/ Jelínek /1916/, díl II., s.19; Volf /1963/, s.81-82; Weiss /1965/, s.25; Čapek /1958/, s.122; Gross /1925/, s.399-400; Palivec /1979/, s.33; Hulec /1961/ a /1968/; Hanson /1975/, Mareš /1904/; Kraus /1936/ - zde i přehled předchozí literatury o Hockovi; Kilian /1931/, s.369 a 384; Klecanda /1926/, s.66; B, s. 589, 598, 602, 604, 615, 620, 626, 627, 630, 631, 665, 721, 723; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 24a; SÚAR Praha, Česká dvorská kancelář, sign. IV D 1, Registra a Saalbuchy, č.32a, fol. 497-498.
- /68/ Sedláček /1925/, s.42.
- /69/ Hradý, díl III., s.37n., 113, 135, 151, 216, 227, 235, 259, 262n., 279n., díl VII., s.223, díl XI., s.91; B, s. 20, 26, 29, 37, 60, 64, 81, 150, 163, 171, 240, 241, 388, 584; SV, díl I., s.7, 58, 63n., 72, 79-82, 85, 112n., 117, 210, 213, 222-225, 229, 500, díl III., s.3, 57, 60, 82, 213, díl IV., s. 545, 550, 562, 60; Cizí rody, z Rožmberka, sign. 2/č.12; Bílek /1882,1883/, s. CXXXVI.
- /70/ SÚAR Praha, Saalbuchy č.12a, fol 569-570.
- /71/ Klecanda /1928/, s.107; B, s.348, 522, 524, 538, 555, 569, 614, 615, 631; Hradý, díl VIII., s.45, 286; SV, díl I., s.502; Cizí statky, České Budějovice, sign. II 31 - 1; ANM, H 20, CH 8; Saalbuchy a registra, č.12a fol.569-570, č.89, fol.170; Česká dvorská kancelář, sign. IV D 1.
- /72/ Sieb. OÜ, s.135/T. 39.
- /73/ Hradý /1891/, VIII, heraldická příloha u s. 292, z Veverí, Král zde zobrazil jen jednu z možných variant bez jakékoli zmínky o dalších. Ta byla okopírována v DS vč. natočení figury vlevo /v příloze stojí znak na konci řady čtyř erbů a Král krajní natáčen do středu řady, v tomto případě tedy vlevo/.
- /74/ Sedláček /1925/, s.419 - nobilitace z roku 1598 v Saalbuchu č. 12b, fol.599 - 600.

/75/ Saalbuch č. 22, fol. 142-143.

/76/ viz pozn. /73/ a Král /1900/, s.277-317.

/77/ B, s. 530, 537, 543, 546, 550, 571, 581, 588, 590, 602, 607, 614; Cizí rody, listina inv.č. 562, z Rožmberka, sign. 9c, fol. 12 - 13, Grejtnár z Veverí a Mysletina č.1; Hradý, díl III., s.200, díl VIII., s.125; Registra a Saalbuchy, č.12a, fol. 599 - 600, č.22, fol. 142-143; Bílek /1882,1883/, s.11; SV, I. díl, s.181, 523n.

/78/ Hradý, díl VII., s.139, 263; ANM, H 23; SV, díl I., s.216; Cizí rody, Chrtové ze Rtína č.1-12; Registra a Saalbuchy, č.31, fol. 14-17, č.32a, fol.6 - 6, 489 - 493'.

Seznam zkratk:

ANM	Archiv Národního muzea
Anonym /1943/	Upozornění na úmrtní zápis Zdenka Lva Kavky z Řičan, Časopis rodopisné společnosti české, č.2-3/1943, s.77.
B	Březen,Václav: Životy posledních Rožmberků, /vydal a závěrečnou studii napsal J.Pánek/, Praha 1985.
Bílek /1882,1883/	Bílek,T.V.: Dějiny konfiskací v Čechách po r.1618, Praha 1882,1883.
Cikhart /1936/	Cikhart, R.: Šlechtické erbovní rodiny z Táborska, Jihočeský sborník historický, č.5/1936,s.61,104 n., 133 n.
Cironisová /1977/	Cironisová,N.:Domy a řemesla v Třeboni v 16. a 17. století ve světle urbářů, Jihočeský sborník historický, č.46/1977, s.88-92.
Čapek /1958/	Čapek,Fr.: Soudní pře Jana Hocka z Zweibrückenu s jeho poddanými, Jihočeský sborník historický, č.27/1958, s.121-124.
DS	Dvořanská světnice /dnešní stav znaku ve dvořanské světnici/.
Dvorský /1884/	Dvorský,Fr.: O Šimonovi Lomnickém z Budče, Časopis českého muzea, č.58/1884, s.498-511.
FR	Manuale oder Compendi oder Urbarium der Herrschaft Wittingau, samt Incorporationen gefertigt im Jahr 1749 Froschauer von Sittenberk ..., SOA Třeboň, Vs Třeboň, IA 6W No5 A.
Frolíková /1963/	Frolíková,M.: Šimon Lomnický z Budče, Jihočeský sborník historický, roč. 32/1963, s.97-109.
Gross /1925/	Gross,H.: Zmínky o lékařích pana Viléma a Petra Voka, Časopis lékařů českých, č.64/1925, s.399-400.

- Hanson /1975/ Hanson, K.: Theobald Hück, "Schönes Blumenfeld", úvodní studie sborníku, Bonn 1975.
- Hanzel /1979/ Hanzel, J.: Pobělohorská rekatolizace v jižních Čechách, Jihočeský sborník historický, roč. 48/1979, s. 181-191.
- Hrady Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze království Českého, Praha 1882 - 1927.
- Hulec /1961/ Hulec, O.: Konspirační charakter předbělohorské protihabsburské opozice, Jihočeský sborník historický, roč. 30/1961, s. 197-202.
- Hulec /1968/ Hulec, O.: Politická činnost Petra Voka z Rožmberka, Jihočeský sborník historický, roč. 37/1968, s. 144-159, 209-223.
- Indra /1952/ Indra, B.: Původ malíře Tomáše Třebechovského, Časopis společnosti přátel starožitností, roč. 60/1952, s. 54-55.
- Jelínek /1916/ Jelínek, B.: Die Böhmen im Kampfe um Ihre Selbständigkeit 1618-1648, Praha 1916.
- Jireček /1866, 1868/ Jireček, J.: Paměti nejvyššího kancléře království Českého Viléma hraběte Slavaty ... od léta 1608 do 1619, I. a II. díl, Praha 1866 a 1868.
- Kilian /1931/ Kilian, W.: Kurpfälzische Wappenbriefe, Archiv für Sippenforschung und alle verwandten Gebiete, roč. 8/1931, seš. 11-listopad, s. 369-384.
- Klecanda /1926/ Klecanda, V.: Zakupování cizozemců v Čechách bez práva občanského v Praze, Časopis archivní školy, roč. 3/1926, s. 64-119.
- Klecanda /1928/ Klecanda, V.: Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku, Časopis archivní školy, roč. 7/1928, s. 1-125.
- Kolář /1902/ Kolář, M.: Českomoravská heraldika I., část všeobecná, Praha 1902.
- Kolda /1986/ Kolda, V.: Epigrafické památky města Trhových Svinů, Archivum Trebonense 1986, s. 148-161.
- Král /1900/ Král, V.: Heraldika, Souhrn pravidel a předpisů znakových, Praha 1900.
- Kraus /1936/ Kraus, A.: Theobald Hück, Věstník královské společnosti nauk, č. 3/1935, Praha 1936.
- Kubák /1958/ Kubák, J.: Městská rada Českých Budějovic během XVI. a počátkem XVII. století, Jihočeský sborník historický, roč. 27/1958, s. 81-89, 109-121.
- Kubíková /1986/ Kubíková, A.: Českokrumlovské městské brány, Jihočeský sborník historický, roč. 55/1986, s. 11-22.
- MA:A: Podklady Františka Mareše pro Theophila Melichera k znovu vymalování dvořanské světnice /náčrty a předpisy z pramenů a heraldické literatury/, SOA Třeboň, Vs Třeboň, IC 6B 2a.
- MA:B: Druhá verze téhož, doplněná německými "korekturami" T. Melichera a předběžnými plány na rekonstrukci i fakturami za práci téhož, SOA Třeboň, Vs Třeboň, IC 6B 2a.
- Mareš /1896, 1897/ Mareš, Fr.: Materiál k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podobným, Památky archeologické a místopisné, roč. 1896/1897, s. 43n., 233n., 349n., 403n., 639n., 731n.
- Mareš /1904/ Mareš, Fr.: Německý básník Theobald Hock v službách Rožmberských, Věstník královské české společnosti nauk, roč. 13/1904, s. 147-163, 247-263.
- Mareš-Sedláček /1900/ Mareš, Fr.-Sedláček, J.: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Třeboňském, Praha 1900.
- Matouš /1972/ Matouš, Fr.: Třeboň, Praha 1972.
- ÖNB "Österreichische Nationalbibliothek
- OSN Ottův slovník naučný
- P 1 Památník Viléma Kunáše z Machovic z let 1603-1692, ANM, sign. B, č. 1166.
- P 2 Památník Lamberta Richemia z Limburka a v Jindřichově Hradci z let 1587-1608 v tisku: Emblemata Andreae Alciati ... postremo ac ultimo ab ipso autore recognita ... Francofurti ad Moenum, vydáno u Sigmunda Feirabeta a Simona Hudera r. 1567, ANM, sign. B, č. 15.
- P 3 Památník Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic z let 1631-1668, ANM, sign. B, č. 5.

Palivec /1979/	Palivec, V.: Erbovní lékaři českých velmožů, Zpravodaj genealogické a heraldické společnosti v Praze, 7. řada, č. 3-4/1979.	Sieb OO	von Starkenfels, A. - Kirnbauer von Erzstätt, J.: Oberösterreichischer Adel, Nürnberg 1904.
Pilnáček /1930/	Pilnáček, J.: Staromoravští rodové, Víden 1930.	Sieb "Schl	Blažek, C.: Der Adel von Österr. - Schlesien, Nürnberg 1885.
Pilnáček /1972/	Pilnáček, J.: Rody starého Slezska, Jílové u Prahy 1972, díl I.-V.	Sieb PoA	von Mülwerstedt, G.A.: Ausgestorbener Preussischer Adel, Provinz Pommern, Nürnberg 1894.
Pletzer /1964/	Pletzer, K.: Posmrtné štíty Petra Voka z Rožmberku a Jana Zrinského, Časopis Národního muzea, č. 133/1964, s. 91-96.	Sieb Pr	von Hefner, O.T.-Grenser, A.-von Mülwerstedt, G.A.: Der Adel des Königreichs Preussen, Grafen und Freiherrn, Nürnberg 1859; Der blühende Adel des Königreichs Preussen, Edelleute, Nürnberg 1878.
Pokorný /1983/	Pokorný, P.R.: Codex 8 330 ÖNB jako stavovský erbovník 16. století, Sborník příspěvků II. setkání genealogů a heraldiků, Ostrava 1984, s. 29-32.	Sieb PrA	von Mülwerstedt, G.A.: Abgestorbener Preussischer Adel, Provinz Preussen, Nürnberg 1874.
PÚ	Kniha pololetních účtů rožmberské dvorské komory z let 1597-1612, SOA Třeboň, Cizí rody, registratura, a z Rožmberka, sign. 23B/II.	Sieb PrAE	von Mülwerstedt, G.A.: Ausgestorbener Preussischer Adel, Provinzen Ost- und Westpreussen, Supplement, Nürnberg 1900.
Sedláček /1925/	Sedláček, A.: Českomoravská heraldika II., část zvláštní, Praha 1925.	Sieb Sa	von Hefner, O.T.: Der Adel des Königreiches Sachsen, Nürnberg 1857.
Sieb An	Hildebrandt, A.M.: Der Adel des Herzogthums Anhalt, Nürnberg 1869.	Sieb SaA	von Mülwerstedt, G.A.: Ausgestorbener Preussischer Adel, Provinz Sachsen, exl. Altmark, Nürnberg 1884.
Sieb AnA	von Mülwerstedt, G.A.: Ausgestorbener Anhaltischer Adel, Nürnberg 1905.	Sieb Schla	Blažek, C.: Der abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesiens, Theil 1-3, Nürnberg 1887, 1890, 1894.
Sieb Ba	von Grass, C.A.: Der Adel in Baden, Nürnberg 1878.	Sieb Si Su	Johann Siebmachers grossen Wappen-Buch, XII. Supplement, Verlaaspische Handlung 1806.
Sieb Bš	von Meraviglia-Crivelli, R.J.: Der Böhmsche Adel, Nürnberg 1886.	Sieb Thü	von Mülwerstedt, G.A.: Abgestorbener Adel der Saechsichen Herzothümer, Nürnberg 1907.
Sieb BraA	von Mülwerstedt, G.A.: Der Abgestorbener Adel der Provinz und Mark Brandenburg, Nürnberg 1880.	Sieb Un	von Csergheß, G.: Der Adel von Ungarn samt den Nebenländer der St. Stephanskronen, Nürnberg 1894.
Sieb Dal	Heyer von Rosenfeld, F.: Der Adel des Königreichs Dalmatien, Nürnberg 1873.	SOA	Státní oblastní archiv
Sieb Kro	von Bojničić, I.: Der Adel von Kroatien und Slavonien, Nürnberg 1889.	SÚAR	Státní ústřední archiv v Praze
Sieb Me	von Hefner, O.T.: Der blühende Adel der Grossherzogthümer Mecklenburg-Schwerin und Strelitz, Nürnberg 1858.	SV	Petra Kašpara Světeckého "Historische Nachrichten...", kvatern 1-4, dokončeny v letech 1759-1760, SOA Třeboň, rukopis A 22.
Sieb MeA	von Mülwerstedt, G.A.: Ausgestorbener Mecklenburgischer Adel, Nürnberg 1902.	Šmrha /1938/	Šmrha, K.: Vlastní stavitelé v nejjižnější části Čech v době renesance, Praha 1938.
Sieb NÖ	Witting, J.: Die Niederösterreichische Landständische Adel, Theil 2., S-Z, Nürnberg 1919.		

- Šustek /1986/ Šustek, Fr.: Kamenný alianční znak na věži kostela v Luboměři z roku 1677, Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků Ostrava, č.25/1986, s.3-7.
- Toman /1983/ Toman, J.: Odprodeje zvíkovské a vznik nových rytířských panství v severním Písecku koncem 16. století, Jihočeský sborník historický, roč.52/1983, s.61-70.
- Tywonik /1957/ Tywonik, J.: Torso náhrobního kamene z Prčice s jménem Krčín, Jihočeský sborník historický, č.26/1957, s.74-78.
- Volf /1963/ Volf, M.: Druhá polovina roku 1619 na jihočeských bojištích, Jihočeský sborník historický, roč.32/1963, s.79-91.
- Vs Velkostatek
- Weiss /1965/ Weiss, O.: O zlatokorunském opatu Valentinu Schönbecku a jeho početním penízi, Výběr prací členů Historického kroužku při Jihočeském muzeu, č.2/1965, s.20-26.

Kresby: Michal Fiala

Die Kamarilla von Petr Vok und die Hofstube des Třeboň /Wittingau/ Schlosses. Teil 1.

Die Hofstube des Wittingau Schlosses, welche vom Gebot des letzten Herrn von Rosenberg Petr Vok in den Jahren 1604-1607 entstammte, ist ein merkwürdiger Beleg nicht nur der Renaissance-Kunst, aber auch der Hofkultur, die mit dem Anfang des dreissigjährigen Krieges von Böhmen verschwunden war. Im heutigen Zustand ist dieses Denkmal nur ein Torso der originellen Arbeit des Hofmalers Tomáš Třebochovský, der nur die Gewölbeverzierung präsentiert. Der Rest wurde im J. 1761 vernichtet und im J. 1914 wieder vom Restaurator Theophil Melicher aus Wien zugemalt. Da die damalige Rekonstruktion, welche fahgemäß der schwarzenbergische Archivar František Mareš geführt hat, obwohl sie aus zwei aufbewahrten Denkmalsbeschreibungen, die unlängst vor der Vernichtung /im J. 1749 Froschauer von Sittenberg, im J. 1761 Petr Kašpar Světecký/ entstanden sind, sich durch eine Reihe von Inhalts- und Stilfehlern auszeichnet, ist in der ersten Fortsetzung der vorliegenden Arbeit, die die Korrektur in der Form des heraldischen Atlases präsentiert. Sein erster und zweiter Teil /s. die zweite Fortsetzung im nächsten Jahrbuch/ sind auch mit möglichst sicher gestellter Prosopographie der Wappenbesitzer ergänzt mit Bezug auf sonstige Stammangehörige, wenn sie in der Rosenbergsdiensten waren. Diese erwähnten prosopographischen Angaben zeigen wörtlich verwandtschaftliche Stränge der Spitzen des rosenbergschen Hofes in einzelnen Zeithorizonten und gleichzeitig auch in der hundertjährigen Kontinuität des Dienstverhältnisses bei einzelnen südböhmischen Stämmen. Ausserem ist auch sichtlich ein-

ne Tendenz in immer sich vergrösserter Vertretung des evangelischen Adels aus den Grenz- und Nachbarländern der Tschechischen Krone in der Hofstube von Petr Vok, was auf einer Seite von seiner Religions auf anderer Seite seiner veränderten Gesellschaftsstellung des letzten Rosenbergs und seiner politischen Haltung auskommt.

Zusammenfassung Cecilie Durdilová

... po uzávěrcce

SEDM STOLETÍ PRAŽSKÉ HERALDIKY.

V roce 1894 byla v pražské Rytířské ulici dostavěna budova Městské spořitelny. V době svého vzniku prezentovala tato instituce svůj vztah k umění, který prohlubovala po celé období své svobodné činnosti, v podstatě až do okamžiku, kdy její honosná budova byla přetvořena v Muzeum K. Gottwalda.

Pro Městskou spořitelnu pražskou, stejně jako pro kulturní život hl.m. Prahy, se stal 18. listopad 1991 /toho dne byla oficiálně znovuotevřena právě obnovená budova/, počátkem nové éry nejen peněžnictví, ale i sponzorské aktivity tohoto peněžního ústavu.

Je milou povinností dodat, že se tak stalo výstavou Sedm století pražské heraldiky, uspořádané ve spolupráci s Archivem hl.m. Prahy. Jelikož se jedná o výstavu zcela ojedinělou připomeneme si ty osoby a instituce, které se o tento počín zasloužily:

Sponzor: Česká státní spořitelna, obl. závod v Praze.

• Odborná realizace: Archiv hl.m. Prahy, PhDr. Michal Fiala, PhDr. Jakub Hrdlička.

Výtvarné a technické řešení: Agentura Signum, ing. arch. Věra Dvořáčková.

Exponáty zapůjčily tyto instituce: Archiv hl.m. Prahy, Archiv Národního muzea, Benediktinské opatství v Břevnově, Heraldická společnost v Praze, Magistrátní úřad hl.m. Prahy, Místní úřady v Praze-Mohřanech a v Praze-Radotíně, Muzeum hl.m. Prahy, Národní knihovna České republiky, Státní ústřední archiv Praha a Státní židovské muzeum.

Reprodukce pro katalog Jaroslav Beneš, pro expozici Jana Jelínková.

Ostatní fotografie byly zapůjčeny z fondů Archivu hl.m. Prahy, Archivu Národního muzea a Státního židovského muzea, náhledové fotografie zhotovil Mgr. Marek Laštovka.

V podzemní výstavní síni, strážné ozbrojenci agentury Fénix, ve vzácně vyváženém prostoru, dostávají jednotlivé exponáty, reprezentující průřez heraldických památek za posledních sedm století, velkou vypovídací schopnost. Už samotný výběr exponátů byl pro oba autory, Michala Fialu a Jakuba Hrdličku, tvrdým oříškem. Neustále se zmenšující počet exponátů, požadovaný vznikajícím architektonickým řešením, nutil ke stá-

le těsnější selekci. Oba mladí archiváři se však zhostili tohoto úkolu jako skuteční profesionálové. Dokázali touto komplexní zkratkou zprostředkovat jednoduchý, přehledný, i pro laickou veřejnost srozumitelný, pohled do historie pražské městské symboliky.

Z exponátů nutno vyzdvihnout pergamenovou listinu z roku 1264 s nejstarší pečetí Starého Města pražského, nejstarší dochované pečeti Starého Města pražského z období po roce 1280, pergamenovou listinu z roku 1649, kterou císař Ferdinand III. polepšuje Starému Městu pražskému znak, část praporece cechu řezníků na Starém Městě pražském s městským znkem, pečeti primátora hl.m. Prahy z roku 1931, atd. Nezajímavé nejsou ani doklady o změnách znaku hl.m. Prahy z roku 1927, 1964, či z roku 1991.

Výstavě vévodí Malostranský graduál pocházející pravděpodobně z písařské a iluminátorské dílny Jana Kantora, zajímavé jsou i doklady o udělení či užívání znaků jednotlivých pražských měst i později připojených obcí, vč. návrhů znaků městských částí z doby současné.

Přes sedmdesát exponátů opravdu zdařile ilustruje heraldické snahy historické i současné a právě v tomto je tato výstava bezprecedentní.

Česká státní spořitelna vydala k této výstavě dvě publikace.

Dvanáctistránková, barevně vyvedená, na křídovém papíře, na naše poměry nezvykle kvalitně vytištěná, brožura, promlouvá v úvodu ústy ředitele Spořitelny JUDr. Jiřího Klána o kulturních tradicích tohoto peněžního ústavu a v další stati doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc., ředitel Archivu hl.m. Prahy, dokresluje heraldické povědomí pražských symbolů. Kvalitní barevné fotografie heraldických památek vytvořil Jaroslav Beneš. Název publikace je stejný jako název výstavy: Sedm století pražské heraldiky.

Druhou publikaci Signae Pragenses /Znaky pražských měst sedmi století/ tvoří devatenáct xerograficky rozmnožených stran textu J. Hrdličky, které prezentují podstatná fakta týkající se heraldiky pražských měst a připojených obcí. Tuto studii doplňuje třináct xerograficky rozmnožených stran seznamu vystavených exponátů, to vše v bílých deskách s razítkem pořadatele výstavy.

Ještě jednou je třeba ocenit snahu všech, protože výstava, která má probíhat do 3. ledna 1992, je opravdu znamenitá.

Jaroslav Jásek

... po uzávěrce

KE VZNIKU NOVÝCH ČESKÝCH, SLOVENSKÝCH A ČESKOSLOVENSKÝCH STÁTNÍCH SYMBOLŮ

Milan Hlinomaz

Podnětem k napsání tohoto příspěvku se staly některé statí uveřejněné ve Vexilologii č. 78, 79 a 80, kde se někteří autoři snaží z převážně subjektivně oslavných pozic dokumentovat proces hledání nových státních symbolů našeho státu a obou národních republik. /1/ Jelikož se jednalo o problematiku převážně heraldickou, bylo by logické, aby tato byla shrnuta heraldiky v heraldickém periodiku. Přestože k tomuto účelu byl materiál sebrán, nedošlo liknavostí shromažďovatelů k jeho včasné publikaci. Proto se nelze divit, že se problematiku zmocnili vexilologové, kteří na její řešení aspirovali oficiálně již počátkem roku 1989. /2/ Díky zmíněnému přístupu nezbyvá heraldické obci v tomto případě, než hrát druhé housle a pokusit se alespoň takto opožděně čelit jednostranným interpretacím ve Vexilologii. Tam uvedená dokumentace je záslužná hlavně po stránce obrazové dokumentace. V textu však pozorný čtenář najde vedle vyložených omylů z nepozornosti /3/ i vyložené nehoráznosti /4/ a dokonce mystifikace. /5/ Bohužel pojetí prezentace tak důležité problematiky prizmatem vlastního osobního prospěchu přesáhlo i naše hranice, doufáme, že pouze k ostudě autora samotného. /6/ Účelem tohoto příspěvku, jak je snad z výše uvedeného patrné, je snaha po kritické objektivizaci základních skutečností, které vedly k formulování obecného návrhu pro potřeby Federálního shromáždění. Tomuto účelu nejlépe poslouží z prostorových důvodů zkrácená parafráze o jednání komise expertů ve Federálním shromáždění konané dne 5.2.1990. Dále bude vhodné, jelikož J. Louda několikrát zpochybnil heraldickou kvalifikaci většiny účastníků, /7/ konfrontovat u přítomných, kteří k účasti měli odborné předpoklady, jejich slovní projevy s jejich vlastní písemnou produkcí na toto téma.

Úvodem k protokolu je však třeba říci ještě několik slov k historii nejnovějších snah o změnu státního znaku z roku 1960. Obecná východiska řešení změny musela být heraldikům v zásadě jasná již dávno před skutečným řešením, /8/ jak o tom svědčí různé iniciativy zvláště na Slovensku již od roku 1987, /9/ jež nabyly intenzity zvláště v roce 1989, kdy se začaly nesměle přidávat i české země. Od počátku roku se připrav k řešení tohoto úkolu ještě v rámci "demokratizace" totalitního režimu ujal o předsednictvo federální vlády na kabinetní úrovni. /10/ Přestože byl úkol svěřen heraldicky nekvalifikovaným osobám, nesly jejich návrhy zjevné stopy odborné spolupráce s heraldiky. Jednalo se hlavně o polcený a čtvrcený federální znak se znaky Čech a Slovenska. Pro republiky se počítalo s těmito znaky samostatně a s tradičními národními vlajkami. Federální znak měl však nést nad štítem rudou pěticípou hvězdu jako ideologický symbol režimu. Dá se tedy shrnout, že představy o podobě těchto symbolů byly již tehdy dosti konkrétní a šlo pouze o jejich objektivizaci formou diskuse mezi kolektivem odborníků a

o konfrontaci návrhů s názory veřejnosti.

Na oficiální platformě byly tyto návrhy prezentovány JUDr. Jiřím L. Bílým na IV. Setkání genealogů a heraldiků v Ostravě v polovině října 1989 spolu se slovenskými návrhy, o čemž se tam rozptýlala živá diskuse, v níž členové tehdejší pobočky Heraldika České numismatické společnosti odvážně kritizovali nepatřičnost ideologického symbolu hvězdy do státní heraldiky. Z pléna pak vzešlo oficiální stanovisko k této problematice, které bylo zasláno státním představitelům.

Během prosince téhož roku bylo ze sdělovacích prostředků jasné, že se iniciativy ke změně státního znaku chopili někteří arivisté a že hrozí kabinetní projednávání a řešení celé záležitosti. Tato úvaha vedla autora této stati rovněž k vyvinutí iniciativy na svolání odborné komise pro vyřešení změny státních symbolů. /11/

Nalezení nosných řešení problému bylo tedy, jak prokáže parafráze protokolu z 5.2.1990 ve Federálním shromáždění, kolektivním dílem a zásluhou všech zúčastněných, i když někteří z nich, zvláště ti, co postrádali odborné historické vzdělání, zastávali zhusta vzhledem k odborným zásadám oportunní názory. I ty však alespoň donutily oponenty k argumentační precizaci při prosazování heraldicky a historicky nosných řešení.

Při řešení státní symboliky totiž nestačí jen heraldické znalosti, jež mohou být dvojího druhu /kreslířské a teoretické, zvláště, či pospolu/, ale je nutno ovládat i historii a státoprávní historii. Vedle toho je též nutno přihlížet i k aspektům národnostním a územním, což předstahuje mít ponětí o oborech jako historická demografie a historická geografie. Velmi důležité je rovněž správné užívání termínů, jako znak národní, státní, panovnícký, dynastický a zemský, jejichž užívání kolísá dosud i u odborníků. /12/

Rovněž je nebezpečné podléhat politickému konjunkturalismu, který vede k potírání výše zmíněných odborných hledisek. Naopak opodstatněným politickým postulátům je třeba vyjít vstříc, jako v tomto případě byl brán zřetel na oprávněný požadavek Slováků po paritním zastoupení ve federální symbolice, či zastoupení znaků Moravy a Slezska v českém znaku.

Na poradě ve Federálním shromáždění se tedy projednávala převážně heraldická tematika, vedle níž byla zmíněna i problematika vexilologická s tím, že podobu národních vlajek budou projednávat národní rady. Proti podobě federální vlajky nebyly vzneseny námítky, neboť je v podstatě kompromisem obou vlajek národních, přestože byla za první republiky chápána vedle významu státního i v čechoslovakistickém smyslu jako národní.

Ze zmíněných článků ve Vexilologii je možno jako seriózní dokumentaci slovenské a české problematiky označit příspěvky L. Vrteľa a A. Brožka. /14/

Parafráze stenografického zápisu porady expertů pro změr československého státního znaku ze dne 5. února 1990:

Místopředseda FS prof. ing. Zdeněk Jičínský, DrSc. uvítal přítomné a objasnil účely porady, přičemž je vyzval, aby se vyslovili k prezidentovu návrhu změny státního znaku a přednesli své názory na řešení státního znaku. Požádal, aby stanoviska byla stručná a vyjádřila se i k ostatním zde prezentovaným názorům.

JUDr. Jiří L. Bílý /15/, /Katedra dějin státu a práva právnické fakulty UJEP v Brně/: Zdůraznil, že by měly být stanoveny zásady pro změnu státního znaku,

aby nesvazovaly pozdější ústavní vývoj. Republikové znaky by neměly být národní. Každý stát by měl užívat znaků svých právních předchůdců nebo si zvolit svobodně znak, tedy přicházejí v úvahu znaky Čech, Moravy, Slezska, Uherského království resp. Slovenského státu. Druhá zásada, určit státoprávní uspořádání až ústavami. Znak musí vydržet co nejdéle. Zásada historickoprávní, na co náš stát navazuje, na celky se státní suverenitou. Porušit zásadu hierarchie jednotlivých znaků ze středověku, tedy podle toho hlediska je prezidentský návrh správný. Morava si zaslouží přednostní postavení na čestném štítu jako nejstarší státoprávní centrum, pokud to nebudeme zamlžovat interpretací středního štítu, že je to znak Velké Moravy. Vznikl roku 1233 jako teritoriální znak. Na prvním a čtvrtém poli hlavního štítu je český lev oprávněný jako přenesení království do Čech, dle Dalimila. Potom následuje znak slovenský, vyjadřující státní tradice slovenské a uherské. V navrhovaném českém znaku, pouze lev, je moravský znak v anonymitě a měl by tam být spolu se znakem Slezska.

Jiří Louda /16/, /morav. heraldik, Olomouc/: Byl prezidentem vyzván, aby zhodnotil znak z roku 1960 a navrhl možnosti vytvoření nového znaku. Příslušné návrhy odevzdal prezidentovi. Čtvrcený znak Čech a Slovenska mnil jako malý znak federace, ale kancelář prezidenta jej prezentovala jako jediný znak federace a přidala do toho moravskou orlici. Čtvrcený znak má historický precedens - čeští a slovenští /sic! / králové takto čtvrtili znaky. Do velkého znaku chtěl, podobně jako dr. Bílý, navrhnout i ostatní historické země Čech a Moravy.

PhDr. Rostislav Nový, CSc. /17/, /tehdy odborný asistent katedry PVH a AS filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze/: Seznámil s dopoledním stanoviskem historiků z Prahy, Bratislavy a Brna k problematice Československé a České republiky. Státní znak je závažný symbol a vyžaduje delší přípravou práci a federální znak je do jisté míry závislý na schválení znaků obou republik. Proto otázku nerozhodovat unáhleně i pro její finanční náročnost. Vyjádření tradic Velké Moravy erbem představuje zjevný anachronismus. Mezi etnikem Velké Moravy a českým a slovenským národem nelze doložit přímou souvislost. Jistá státoprávní kontinuita s českým státem, nikoliv se státností slovenskou. Moravská orlice se v pramenech objevila až ve 13. století a k Velké Moravě neměla žádný vztah. Její zavedení by bylo v zásadě stejným pochybením, jakým je symbolická připomínka husitství v dosud platném znaku. Znak federace by mohl obsahovat jen základní symboly obou národních republik. Symboly Moravy a Slezska by měly být součástí znaku České republiky, který musí určit zvláštní komise.

RNDr. Roman Zelenay, CSc. /18/, /slovenský genealog a poslanec FS/: Odvolal se na stanovisko vzešlé ze IV. Setkání genealogů a heraldiků v Ostravě v říjnu 1989, podle nějž by se mělo vycházet z ústavního právního uspořádání naší vlasti, tedy federativního, jež vzniklo dohodou obou národů. Slovenské historické a vlastivědné instituce podporují iniciativu prezidenta, ale jsou proti moravské orlici v srdečním štítě, protože Velká Morava existovala v předheraldickém období, proto se připojuje k názoru historiků tlumočenému předřečníkem. Znaky Slezska a Moravy jsou otázkou českého znaku a je nutno přihlídnout k citění obyvatel těchto zemí, ale při tvorbě federálního znaku je třeba vycházet z federativního uspořádání.

Dr. Bílý: "Myslím, že jsme odborná komise, ne politická. A musíme se vyjadřovat ke všem otázkám."

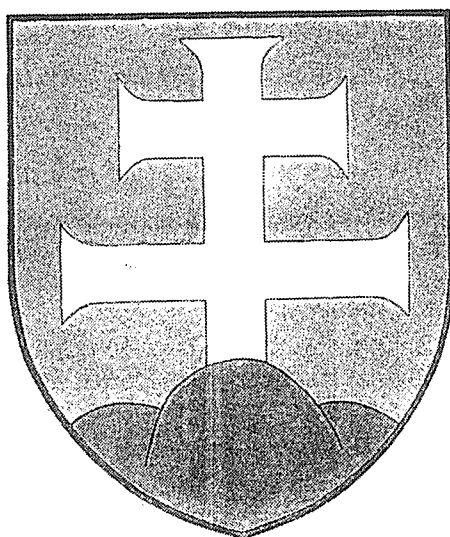
Prof. Jičínský: "Odborná komise jsme, ale otázka státního znaku je i politická záležitost, proto musí být politická otázka uváděna v soulad."

PhDr. Vladimír Růžek /19/, /Archivní správa MV ČR/: Přčetl názory, které vyslovil na zmíněném IV. Setkání v Ostravě. Z obsáhlého refrátu je možno shrnout, že je třeba respektovat historickou podobu státních symbolů a zároveň adekvátnost současným i budoucím potřebám státní reprezentace. Velký federální znak by měl respektovat i znaky Moravy a Slezska, vedle něj by měly být dva

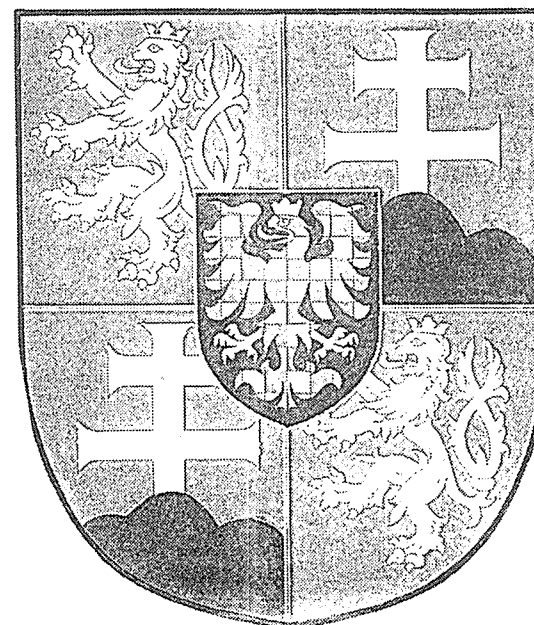
Návrh státních symbolů předložený Federálnímu shromáždění
prezidentem ČSFR Václavem Havlem

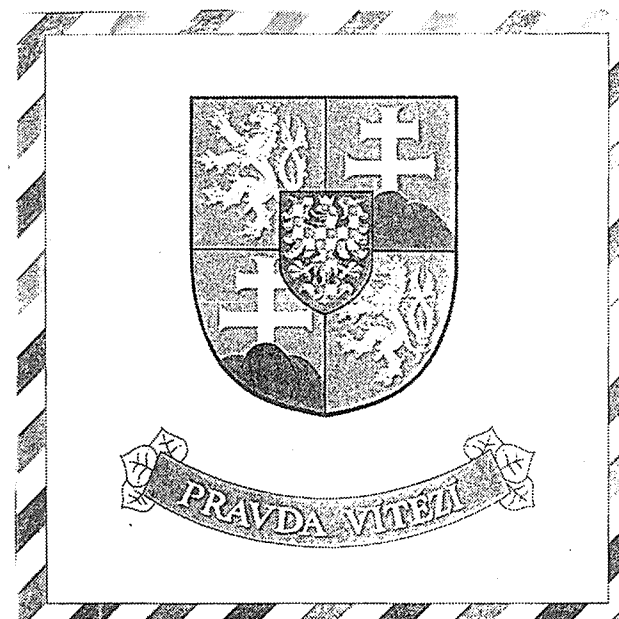
Česká republika

Slovenská republika

Česká a slovenská federativní republika

Standarta prezidenta ČSFR

republikové znaky. Nejužívanějším by se měl stát malý federální znak v podobě malého znaku ČSR z roku 1920. Ten má následující výhody: představuje vědomí státní kontinuity naší republiky, což se projevilo jeho užíváním na demonstracích, znak byl v roce 1920 stanoven komisionálně na základě iniciativy V. Šrobára, tradice nezankla nacistickou okupaci, koncepci malého znaku ČSR respektovala i neheraldická úprava z roku 1960, odpovídá demokratickým tradicím předmnichovské republiky, na rozdíl od polceného znaku má povahu integritativní. Vytýká se mu, že hrudní štítek se znakem Slovenska symbolizuje dynastické pojetí, což je však mechanická aplikace zásad rodové heraldiky na státní./20/ Republiková heraldika si nutně vytváří vlastní interpretační moduly. Možných interpretací je více a podobné řešení se objevuje např. u hrabat Tilly. Nepochybně se jedná o čestné umístění slovenského znaku a nelze přijmout interpretaci o přednosti srdečního štítku, neboť zde je poloha hrudního štítku excentrická. Postavení lva i slovenského znaku je rovnocenné a vzájemně se doplňuje. Jedná se o v pravém smyslu slova československý symbol. Pro zavedení hovoří i jeho známost v cizině, byť v posledních třiceti letech byl užíván v pozmeněné neheraldické podobě.

PhDr. Pavel R. Pokorný /21/, Archiv Národního Muzea/: Republikové znaky nejsou malými vřící federálnímu znaku. Nutno uvažovat ve dvou rovinách, a to o znaku federálním a republikových. Více stupňů pro federální znak je do jisté míry převzetím zvyklostí první republiky, která tři stupně svého znaku mechanicky převzala ze zvyklostí Rakousko-Uherské monarchie. Pro naše podmínky by více stupňů znamenalo neúměrné náklady. Federativní uspořádání státu je na národnostním principu, ne na zemském a znak by měl tento fakt jednoznačně vyjadřovat. Zemská prezentace znaku odpovídá myšlence jednotného národního nebo státního celku. Štítek na zvířatech ve znacích panujících rodin představoval jednoznačně znaky panujících dynastií. Podobně střední štít na vícekrát dělených znacích. Štítek na prsou lva nemůže plně a vlastně vůbec vyjádřit rovnocenné národní složení federativního státu. Státní znak se musí skládat z obou národních znaků. Polcení je pro miniaturizaci zřetelnější. Obě červená pole se musí odlišit zlatou nebo stříbrnou linií, aby nevytvářela dojem jednoho pole. Čtvrcení je v našich podmínkách nejstarší heraldickou kombinací od nastoupení prvních cizích dynastií na český trůn. Král Jan logicky čtvrtil na jezdeckých pečetích znaky Čech a Lucemburska. V prezidentově projevu zmíněné čtvrcení u uhersko-českého znaku Jagellonců není tedy první. Polcení štítu je v podstatě záležitost francouzské a potom i italské heraldiky. Z psychologického hlediska působení znaku je snad vhodnější čtvrcení, kdy zejména pro laickou veřejnost odpadá pocit upřednostnění jedné figury. Znaky republik by měly vycházet jednoznačně z teritoriálního či geografického hlediska. Slovenský znak je nesporný, v České republice je potom třeba uvažovat právě o vyjádření Moravy, případně Slezska.

RNDr. František Skřivánek /22/, SÚPPOP, vedoucí redaktor Heraldiky a genealogie/: Nepravdivost je vlastně vlastností celé heraldiky. Nemůžeme vycházet z jednoho pojetí heraldiky, musí se brát v úvahu posun od prvního československého znaku, a jaké je a bude uspořádání našeho státu. Jde o federaci Čechů a Slováků, je to aliance, je to manželství, a tady těžko připadá jeden znak na druhý. I když krása znaku z první republiky má značnou popularitu, přece jen jde o znak historický. Nezbyvá, než vytvořit alianci rovnocenných partnerů, zabývat se tím, zda volit dva štíty, polcený, či čtvrcený znak. U polceného znaku bychom se dostali do nebezpečné vertikality znaku./23/ Ke stanovisku historiků: "Pro heraldiku je příznačné, že znaky dávají do předheraldického období. Přece sám Konstantin Veliký má svůj erb, stejně tak král Artuš má svůj erb. Důkazy v tomto směru máme. Tím nechci říkat, že by tam měla být zrovna orlice moravská, ale uvědomme si, že je to zase záležitost našeho citu. Pokud se český národ cítí pokračovatelem, tak historické kontinuita není sentiment. Heraldika má takovou vlastnost, že se pohybuje i proti směru dějinného vývoje. To je její pravidlo." /sic/ /24/

Dr. Pokorný: "Měl bych ještě faktickou poznámku k časovým posunům. Samozřejmě, že najdeme v heraldické produkci, či písemnictví /mám zde na mysli renesanční a barokní erbovníky/ celou řadu tzv. osobních znaků od Adama, přes biblické osoby až po antické hrdiny. Domnívám se, že tato argumentace zde neobstojí. To bychom museli přihlížet i k běžným zvyklostem výtvarného umění, kde jednotliví světci byli oblékáni až do pozdního baroka do dobových fixovaných kostýmů. Myslím, že argumentace pro umístění moravské orlice jako podobného renesančně barokního historismu neobstojí. Nechci zde zavádět polemiku jiného druhu, ale neodpustím si připomenout, že Velkomoravská říše je v podstatě terminus technicus a dodnes není jednoznačně prokázáno její centrum." Jde o státní útvar teritoriálně vágní a atribuce moravské orlice je skutečně ahistorická. Lze to přirovnat k situaci, kdy bychom třicetiletou válku chtěli prezentovat současnými nejmodernějšími zbraněmi, protože časový úsek je zhruba stejný.

Ing. Zdenko Alexy /25/, slovenský heraldik a vexilolog/: Přednesl stanovisko předsednictva SNR, jež pravilo, že stanovení státního znaku Slovenské republiky patří výlučně do kompetence SNR a ne FS. Vítají čtvrcenou podobu federálního znaku a nesouhlasí se středním štítkem se znakem Moravy, což neodpovídá federaci dvou rovnoprávných republik. Znak Moravy ze 13. století není symbolem pro fakt, že prvním státním útvarem v historii našich národů byla Velkomoravská říše. Nebrání se však tomu, aby na plochách štítu vyhrzených pro heraldické symboly České republiky byl vhodně umístěn i znak Moravy. Dále bylo požadováno, aby další návrhy byly před uzákoněním projednány s reprezentací SNR a vlády Slovenské republiky.

J. Louda: "Většina z nás si tady neuvědomuje, že vidíme naši heraldiku jenom z našeho pohledu, ale podívejme se do světa, protože znak bude pro zahraničí. Tam by tomu rozuměli jinak. Do roku 1707 měla Anglie znak čtvrcený, protože to byly země, z nichž každá měla svůj parlament a svoji samosprávu. Když v roce 1707 Anglie zrušila skotskou samosprávu a skotský parlament, provedli změnu znaku a skotská čtvrt byla zrušena a do anglické čtvrti se dostalo půl anglického lva a skotského lva. Totožná s půlením znamená zrušení federace. Jde o to, abychom tímto polcením nevyjádřili, že jsme ztratili parlament a samosprávu."

PhDr. Tomáš Krejčík /26/, Numismatické odd. Moravského muzea, Brno/: Vyjádřil potěšení nad snahou prezentovat moravský znak ve znaku federace, ale ne za cenu ahistoričnosti, jak se problém snažil zdůvodnit dr. Skřivánek. Fiktivní erby byly záležitostí kroužků humanistů, kteří se tím zabývali v soukromí, aniž to kdy bylo součástí oficiální symboliky. Velká Morava nemá žádný symbol, který by žil v podvědomí širší veřejnosti. Proto pro federaci stačí štít se znaky Čech a Slovenska. Moravští odborníci navrhuji, aby v českém znaku byly i znaky Moravy a Slezska, podobně jako ve velkém znaku ČSR. Samotný český lev byl užíván pouze epizodicky v roce 1919 a v období protektorátu./27/

PhDr. Karel Müller /28/, Státní oblastní archiv v Opavě/: Odvolal se na otevřený dopis prezidentu republiky, který podepsaly nejvýznamnější opavské instituce. Připojil se k tomu, co řekli dr. Zelenay, dr. Nový a dr. Krejčík. Federální znak by měl být tvořen vedle slovenského znaku i českým znkem, jímž by mohl být český lev, jenž dříve symbolizoval nejen Čechy, ale i země Koruny české. Znaky Moravy a Slezska by se měly uplatnit ve znaku České republiky, jak to navrhoval J. Louda v roce 1969, tedy v 1. a 4. poli lev, ve 2. Morava a ve 3. slezská orlice. Jako slezský znak doporučil dolnoslezskou vřatislavskou orlici, protože tato reprezentovala Slezsko v hranicích, jak je známe od roku 1742, čímž reprezentovala i Těšínsko. Byla též obnovena při obnově Země slezské roku 1850, jak je to dokumentováno celou řadou heraldických památek a jako taková se objevuje i ve znacích ČSR z roku 1920. Orlice by měla být černá se stříbrným perizoniem, ve zlatém poli a korunovaná.

PhDr. Jiří Urbanec, CSc. /Památník Petra Bezruče, Opava/: Promluvil jako zástupce Slezského muzea a Matice slezské. Obyvatelstvo Slezska bere dosud prezentované oficiální návrhy jako pokračující diskriminaci Slezska. Celkově je souhlas řešit federální znak oběma národními znaky, ale v republikovém znaku, pokud tam bude znak Moravy, musí tam být i znak Slezska, i když dnes patří k Československu pouze jedna dvacatina slezského území před rokem 1742. Též je třeba mít na paměti tradici slezského znaku z doby národního obrození, což je dodnes aktuální.

PhDr. Leon Sokolovský, CSc. /29/, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava/: Reagoval na návrh dr. Růžka, že malý znak ČSR z roku 1920 je na Slovensku jednoznačně odmítán odborníky i veřejností jako znak českoslovácký, který je spojen i s obdobím asymetrického modelu. Podpořil federální znak složený z historických symbolů obou národů, multiplicita znaků ve čtvrceném štítě je podle něj bezdůvodná. Nejdůležitější je korektní výtvarné řešení. Dále tlumočil zásadní část stanoviska slovenských historiků, které doporučilo erb polcený. Jako odborníci můžeme přijmout jakékoli stanovisko, ale když nebude v souladu s názorem podstatné většiny lidu této země, neuspějeme.

Prof. Jiřínský: Podpořil poslední část vyjádření předsedníka a konstatoval, že státní znak by měl být symbolem státnosti. Zvláště je to důležité pro vyjádření české státnosti, protože tato své symboly nemá. V rámci federace se udílelo málo k tomu, aby oběma České republiky si uvědomovali svou státnost, aby se odlišila od slovenské a československé.

PhDr. Zbyšek Svoboda /30/, Historický ústav Československé armády/: Měli bychom se dohodnout na systému státního znaku a na podmínkách reálné aplikace. Každá republika by měla mít svůj znak, na Slovensku je to jednoznačné a v českých zemích by to měl být parléřovský lev. Neshody jsou v podobě federálního znaku. Zabýval se podrobně vznikem státní vlajky a státního znaku ČSR, kde byly problémy nesrovnatelně větší, takže bylo nutno dojít ke kompromisu. Federální znak by měl být malý a velký. Velký přísluší prezidentovi a Národnímu shromáždění. Na standardě prezidenta republiky by měli být štítonoši, lvi, jako v Kyselově zpracování s heslem Pravda vítězí a lipovými ratoletmi. Častěji je ale používán znak malý. Velký znak by mohl být podle návrhu doc. Nového, tedy ve čtvrceném štítě Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko./31/ Tento tzv. Masarykův znak byl přesně znak Československé národní rady v Paříži, který byl tehdy doplněn Svatoplukovými pruty, jako symbolem Velké Moravy, jež nebyly tři, ale čtyři. Tato velkomoravská symbolika by se tam mohla dostat, což je záležitost výtvarníků. Není nutné, aby státní znak byl natolik frekventovaný jako dosud.

Prof. Jiřínský: Požádal o vyjádření, zda je nutno, aby měla federace malý a velký znak, je-li to nezbytné z nějakých zásadních důvodů.

Prof. PhDr. Jozef Novák, DrSc. /32/, proděkan filozofické fakulty Univerzity Komenského, Bratislava/: Připomenul své snahy o řešení aktuálních otázek v tomto směru v roce 1968 a v roce 1989 dlouho před 17. listopadem. Obnoví se historické národní symboly, které se budou v obou republikách používat samostatně. Návrhy na federální znak jsou, přestože vycházejí z obnovy historické národní symboliky, ve své celkové kompozici opět novotvary. Vyjádřil lítost nad úplným odsouzením prvorepublikového malého znaku, který, přestože vyjadřuje koncepci českoslováckismu, představuje zároveň myšlenku organické jednoty našeho státu. V této souvislosti je zajímavé, že organickou jednotu štítu vyjadřuje i prvorepubliková československá vlajka a o její změně se naštěstí nehovoří. Prvorepublikový malý znak má řadu předností: je jednoduchý, umělecky působivý, lehko zapamatovatelný, a známý na celém světě. Obnovením by se zachovaly tradice naší státnosti. Upřednostňují se národní zájmy nad zájmy státními. Namísto celosvětových integračních snah se u nás prosazují národní a regionální zájmy. Namísto intelektu vstupujeme do světa formálními

projevy. Není možné, aby každá změna uspořádání státu se dodatečně nevyhnutelně musela projevit ve státní symbolice i v názvu státu. Připravovaný novotvar státního znaku nám není ke cti. Jakékoli řešení bude trvalým zdrojem nespokojenosti jak v Čechách, tak na Slovensku. Bude zdrojem trpkosti. Jednou z historických konstant, která podporuje zdravé historické vědomí je i státní znak a my teď narušujeme historickou kontinuitu. Vřelý vztah budou mít obě země vždy jen k národní části toho znaku, který budou používat samostatně.

RNDr. Tomáš Grim /Geodézie Opava, s.p./: Vyzdvihl tradiční hospodářskou vyspělost Slezska, jehož identita trvá dodnes. Myšlenka Velké Moravy je problematická, podobně jako použití moravské orlice jako reminiscence na tuto říši. Podpořil dr. Sokolovského v názvu státu Česko-Slovenská republika a polcený štít, který tuto skutečnost vyjadřuje. Hrudní štítek nevyjadřuje rovnoprávnost. Máme-li novou dobu, musíme zvolit i nový státní znak. Doporučil užití nikoli španělského, ale francouzského štítu, který svou plochou lépe umožní grafické znázornění heraldických figur. Další linka by měla být zlatá jako zbroj českého lva.

Milan Hlinomaz /33/, Státní ústřední archiv v Praze/: Podpořil stanovisko dr. Müllera. Stanovení státního znaku by měl být vysoce odpovědný, kvalifikovaný a demokratický tvůrčí proces, vycházející z historických tradic a soudobé politické reality. Prvorepublikové symboly vznikly až po patnáctiměsíčním experimentování. Nejprve je třeba vyřešit vnitřní státoprávní uspořádání. Bude-li zachován princip národní federace, nebo bude-li prosazena trojfederace spolu s Moravou. Tato hlediska se mohou vyjasnit až po svobodných volbách a budou muset být obsažena v ústavě. Mnohost názorů na problematiku by měla tato komise objektivizovat. Již teď by měla hledat reálné alternativy znakových podob, které by odpovídaly realitám státoprávního uspořádání republiky. U znaku Slovenska je výhoda, že se kryje s národním územním republikovým pojetím. V českých zemích se prostor obývaný českým etnikem skládá ze tří historických teritoriálních celků, Čech, Moravy a Slezska. Je nutno brát na zřetel, že část Moravanů se již považuje za etnikum. V národně pojaté symbolice federace by nemělo mít zemské pojetí místo, mělo by se objevit až v symbolice České republiky, což přísluší ČNR. Je však třeba počítat s alternativou, kdyby obyvatelé Moravy a Slezska trvali na zastoupení svých znaků ve federálním znaku. Pak by musel být dvoustupňový znak, národní a v zemském pojetí. Muselo by se specifikovat užití obou znaků. Vhodné by bylo vyhlásit soutěž o umělecké pojetí znaku. Hlavní požadavky jsou, aby státní znak byl heraldicky správný a odpovídal státoprávní realitě našeho státu. Zároveň několik věcných připomínek. Pokud se jeví jako nutná recepce Velké Moravy, může být tato spatřována ve dvouramenném kříži slovenského znaku. Českoslovácká koncepce malého znaku ČSR byla překonána pozdějším státoprávním vývojem. Estetické hledisko už není hlavní. Na standardě prezidenta by měli štítonoši v podobě lvů své místo, jak navrhoval dr. Svoboda a pokud jde o heslo Pravda vítězí, mělo by být v původní, latinské formě./34/ Tak bychom se zpřístupnili více světu. Snad by byl vhodný tiskový mluvčí komise, aby si někdo nečinil monopolní nárok na vyjadřování v této věci, jako doposud. Jde o to, aby z této komise bylo nějaké objektivní stanovisko, aby nebyly prezentovány monolitní voluntaristické interpretace, které matou veřejnost. Dokonce to došlo tak daleko, že v JZD Chýně u Prahy se tisknou barevné reprodukcce návrhu pana Loudy a veřejnost je takto dezorientována./35/

Prof. Jiřínský: Tato porada odborníků není orgán, takže nepotřebuje stanovit mluvčího. Ze strany FS není zájem nikoho ve svobodné diskusi omezovat. Federace se zatím skládá ze dvou národních republik a otázka moravsko-slezská je problematikou České republiky. Brněnským účastníkům připomněl, aby racionalita vítězila na tím, co ztěžuje věcné řešení.

/Přestávka/

Během přestávky opustili jednání J. Louda a dr. F. Skřivánek. Po ní se

řízení jednání ujal místo prof. Jičínského akademik Macek, který shrnul předchozí jednání tak, že není sporu o slovenský znak. Jednoznačně byla převážnou většinou odsouzena podoba prezidentova návrhu federálního znaku. Je třeba se ujednotit, zda federální znak dvoustupňový nebo jednostupňový. Převážují návrhy na polcený znak nad čtvrceným. Ještě je třeba podrobněji probrat standartu prezidenta republiky. Český znak by měl obsahovat znaky Moravy a Slezska.

Ing. Alexy: Navázal na dr. Svobodu ohledně případné miniaturizace znaku. Je třeba posoudit realnost návrhu pro praktické použití. Vztít v úvahu námět, že by měly být dva české republikové erby, z toho samotný český lev pro miniaturizaci při běžném používání.

Akad. Macek: Neměli bychom posuzovat, kde a jak znaky užívat, není to v kompetenci komise, ale soustředit se na to, zda jeden federální znak, či dva a vyřešit otázku republikových znaků.

PhDr. Ladislav Vrtel /36/, Odbor archivnictví MVZP SR, Bratislava: Připomenul, že nehovořil v prvním kole. Federativnost republiky je možno vyjádřit pouze paritním zastoupením obou národních znaků. Předpokladem federálního znaku je však existence znaků obou národních republik. Na Slovensku je situace jasná, v České republice musí dojít ke konsensu mezi českými, moravskými a slezskými heraldiky v otázce obsahu českého znaku. Jde o to, zda bude český znak zastoupen ve znaku federace všemi svými motivy nebo jen některými? Federaci je možno vyjádřit třemi způsoby: čtvrceným nebo polceným štítem nebo aliancí samostatných štítů. Výhoda čtvrcení je v tom, že nemůže nastat kompoziční shoda mezi československým znakem a znakem Maďarska. Nedostatkem je miniaturizace. V případě čtvrcení znaku České republiky je třeba zvážit, zda je únosná kompoziční shoda se znakem federace a stejnost symbolu v 1. a 4. poli. Polcení by bylo nejjednodušším spojením obou znaků do společného štítu. Jde o jeden z Kursových návrhů státního znaku z roku 1919, kterému byla věnována pozornost již v letech 1968-69 a 1989./37/ Nevýhodou je podobnost dvojramenného kříže s maďarským znakem. Rozhodujícím symbolem a v praxi skutečně užívaným jsou státní vlajky, které jsou dostatečně odlišné. Co se týče deformace figur v úzkých polích polceného štítu, je to otázka výtvarného řešení, přičemž je možno vycházet z historických příkladů zvládnutí podobné problematiky./38/ Řešení, kde by byly republikové znaky na samostatných štítech, vyjadřuje volnou, decentralizovanou federaci až konfederaci. Takovéto řešení by navazovalo na dřívější, tzv. legionářský znak. Je třeba vybrat řešení odpovídající perspektivám československé federace a následně řešit výtvarně podrobnosti, případně vypsáním soutěže.

Dr. Zelenay: Ve federálním znaku tedy budou dva znaky dvou suverénních republik. Na prezidentské standartě v případě, že by tam byl český nápis Práva vítězů, na rubu standarty by měl být slovenský nápis, event. souhlasíme s tím, kdyby tam byl latinský nápis, což vyřeší problém.

Prof. Novák: "Latinsky tento nápis nepřichází v úvahu, protože je to odvozeno historicky z 15. století..." /dále nebylo rozumět/.

Dr. Müller: Federální znak by měl být jeden a mělo by se diskutovat, zda čtvrcený nebo polcený. Pak dva republikové, z nichž slovenský je bez problémů. Český by měl být 1. a 4. pole lvi, 2. pole moravská orlice a ve 3. poli slezská orlice.

Dr. Urbanec: Podpořil jeden federální znak v polcené formě, na standartě prezidenta se štítonoší a heslo Veritas vincit. Pokud by návrh nebyl ve FS schválen, užívat do nových ústav v přechodném období prozatímně starého znaku z roku 1920.

Akad. Macek: Jsme jen poradní orgán FS, proto bychom neměli mluvit o konsensu.

Dr. Nový: Projevil souhlas s jedním federálním znakem a se dvěma odlišnými znaky pro Slovensko a pro Českou republiku. Tím konstatoval to, co po-

depsaly přítomné osoby ve stanovisku historiků.

Dr. Pokorný: Navázal na dr. Svobodu v tom, že je nutno zvážit, zda velký znak federace má své uplatnění, když znak na standartě prezidenta je určitou výjimečnou situací, kvůli čemuž není nutno zřizovat velký federální znak. Zde je možná aplikace znaku federace, kde podpořil polcený štít s národními znaky. Pro standartu možno doplnit o štítonoše nebo ratolestmi a stuhu s nápisem. Měl by být zachován motiv národních barev, bílý nápis na červené stuze. Užití velkého znaku federace postrádá upotřebení. Pro pečeť nebo podobné případy je možná používat variantu znaku ze standarty.

M. Hlinomaz: Připojil se k polcené formě federálního znaku, ve standartě doporučil lvy, jako štítonoše a heslo Veritas vincit. Český republikový znak řešit jako čtvrcený, 1. a 4. pole český lev, 2. pole Morava, 3. pole Slezsko. Tento návrh byl prezentován již v roce 1969 v Mladém světě č.20 zde před nedávnem přítomným panem Loudou. Doporučil poskytovat sdělovací prostředkům co nejobjektivnější informace, aby již nehrály roli nějaké osobní ambice.

Dr. Bílý: Navázal na předřečníka v tom, aby se neprojevovaly osobní ambice, mělo by se dodržovat odborné krédo. Byl pro jeden federální znak, kde by byly zastoupeny všechny tři státotvorné složky, tři základní území: Čechy, Morava, Slovensko. Území, které se hlásí ke Slezsku, není původní slezské území, vyjma kousku Těšínska. Znak navržený panem prezidentem by klidně mohl existovat. Bylo by třeba vytvořit znak, který by nevytvářel žádné problémy, žádné třenicí ve společnosti, bez ambicí různých národů a regionů. V úvahu by se měl vzít i znak československé národní rady - Masarykův.

Dr. Krejčík: Federální znak by měl být jeden, se znaky Čech a Slovenska, zda čtvrcený nebo polcený, zatím neuzavírat. Podle jeho zkušeností s mincemi by neměla miniaturizace dělat dobrému rytci problémy. Erb České republiky: dvakrát erb Čech, jednou moravská a jednou slezská orlice, ve čtvrceném štítě. Ve standartě by měl být latinský nápis. V dalších fázích přizvat výtvarníky, aby pomohli vytvořit estetickou stránku.

M. Hlinomaz: Apeloval, aby to byli výtvarníci heraldici.

Dr. Pokorný: "K polcenému štítu jsme slyšeli od pana Loudy příklad o zpochybnění federace. Domnívám se, že jde zcela jednoznačně o insulární záležitost, že přece jenom jsme ve střední Evropě a měli bychom vycházet z našich zvyklostí, z našich podmínek. Jestliže něco bylo aplikováno v určité konkrétní historické době v Anglii, nemusí to být pro nás závazné."

Dr. Svoboda: Předvedl prvorepublikovou prezidentskou standartu ze sbírek Vojenského muzea a podrobně rozebral její problematiku v souvislosti se státní pečeti. Uvedl, že znak Slezska jako aspirační, je důležitý pro formální stránku naší reprezentace jak v republikovém, tak ve federálním znaku. Na prezidentské standartě by měli být štítonoši a federální znak by měl být malý a velký. Okraje standarty neřešit jako Hegar v roce 1960 na způsob přeložené stuhu. Podpořil heslo Veritas vincit, aby nebyly komplikace. Obhajoval tradici vojenského čepicového emblému s malým znakem ČSR, který měl v armádě čtyřicetiletou tradici a SNP bylo charakterizováno tímto znakem. Není nutné, aby na čepicových odznacích byl federální znak, ale tento tradiční. Dal kolevat několik exponátů čepicových odznaků ozbrojených složek první republiky a protektorátu. Na stejnojmenné hradní stráž navrhovalo Vojenské muzeum sdružený znak legionářský./39/

Dr. Sokolovský: Oponoval spontánnosti užívání prvorepublikového malého znaku na Slovensku, kde vedle něj převažoval polcený znak. Podpořil jeden federální znak, který by po doplnění o štítonoše a nápisovou stuhu plnil funkci velkého znaku na standartu prezidenta a na státní pečeť. Podpořil latinskou formu hesla, pokud by bylo v národních jazycích, tak na každé straně jiným jazykem. O podobě republikových znaků ať rozhodnou národní rady, ale podpořil český republikový znak se znaky Čech, Moravy a Slezska.

Dr. Pokorný: V bouřlivých listopadových dnech šlo spíše o vyjádření nechuť ke stávajícímu znaku prostřednictvím jeho předválečné formy, protože většina lidí si jiný znak nedovede představit. Ke štitonošům poznamenal, že by měli být stříbrní, protože je to atribuce českého lva.

Dr. Müller: Podpořil latinskou formu hesla pro pečeť, na standartě by mohlo být z každé strany jiným jazykem.

Dr. Růžek: Zopakoval svou obhajobu malého federálního znaku a vyjádřil se pro teritoriální řešení velkého federálního znaku. Spontánní objevení se malého znaku s roku 1920 označil za projev vědomí státní kontinuity a úcty ke státnímu znaku. Ztotožnil se s dr. Svobodou v otázce pekuniární, kdy nové znaky budou něco stát.

Dr. Nový: Ztotožnil se se stanoviskem předřečníka a podpořil názor, že na prezidentské standartě by měl být polcený nebo čtvrcený znak s větvíčkami a nápisem, s ohledem na pečeť latinsky. Znak České republiky by měl být pro běžné užívání český královský lev a pro jiné potřeby, pokud by byly, by se respektovala hlediska Moravy a Slezska.

Dr. Svoboda: Citoval názor heraldika Karla Schwarzenberga, že malý česko-slovenský znak je ideálním symbolem rovnosti Čechů a Slováků právě proto, že srdeční štít býval vyhrazen rodovému erbů panovníka.

Dr. Krejčík: Pokud by bylo více znaků, v případě změn státoprávních, v budoucnosti by se mohly změnit jen některé znaky, nikoliv všechny. V tom je výhoda řešení, které navrhoval dr. Růžek.

Prof. Novák: Dosud nebyla řeč o národních vlajkách, což je bezprostřední součást státní suverenity. Není možné se vrátit k tomu, že československá vlajka je současně národní vlajka česká. Tato otázka se musí vyřešit.

Dr. Vrteř: Otázka vlajky nepatří na toto jednání. Pokud jde o čtvrcení a polcení štítu, polcený štít je nejlepší z toho důvodu, aby nedocházelo ke kompoziční shodě.

Dr. Zelenay: Státní znak federace by měl vycházet ze současných principů rovnoprávné federace. Slovenská veřejnost nepokládá za rovnocenné postavení slovenského znaku na hrudi lva. Bylo zde správně řečeno, že daro budeme vysvětlovat po heraldické stránce, když to lidé budou cítit jinak. Mělo by se to vzít v úvahu. Přiklonil se k federálnímu znaku bez moravské orlice a podpořil čtvrcený znak České republiky s českým lvem a moravskou a slezskou orlicí. Ke standartě ať se vyjádří odborníci. Optimální asi bude latinský nápis, byl by univerzální. Štitonoši v podobě lvů by byli na místě.

Dr. Pokorný: "V televizi jsme se mohli doslechnout o tom, že velké rozpaky ve společnosti vzbuzuje právě čtvrcený štít."

Dr. Sokolovský: Je třeba se poučit z historie. Upozornil na separatistické tendence na Slovensku, které jsou ve znamení slovenského znaku. I dobře míněné /heraldicky opodstatněné/ potlačení slovenského znaku by mohli tito lidé zneužít a získat tak sympatie ostatního obyvatelstva. Na tuto skutečnost nelze zapomenout s ohledem na historické zkušenosti, které máme z období 1938-1939.

PhDr. František Cigánek /Vedoucí archivu FS/: Po zveřejnění prezidentova návrhu 23. ledna začalo být FS zaplavováno souhlasnými i odlišnými stanovisky veřejnosti i odborníků, individuálně i skupinově. Prof. Jičínský rozhodl požádat vás jako představitele heraldiky v Československu o pomů. Návrh musí projít všemi deseti výbory. Protože je to otázka značně odborná, o které toho drtivě většina poslanců moc neví, bude třeba z vašeho středu určit 4 - 5 zástupců, kteří by tlumočili zástupcům výborů to, k čemu jste dospěli. Diskuse vyústila v závěry, které se dají formulovat už jako úprava návrhu, který byl předložen panem prezidentem. Nesporné jste se dohodli na jediném federálním znaku, který se dá odvodit z historie a i ze současné a budoucí politické reality. Měl by to být znak vyjadřující rovnoprávné postavení dvou národů v naší republice. Prozatím to vypadá, že by měl být jeden federální znak, o dal-

ší alternativě se ještě dá hovořit. Otázka znaků republik bude postoupena národním radám. Na příštím zasedání FS se zřejmě bude řešit obsahově otázka federálního znaku a otázka standarty. Výtvarné vyjádření toho, k čemu byste dospěli, je záležitostí další. Bude nutné tlumočit závěry naší porady. Bylo by dobré, abyste si určili své zástupce do užší skupiny, které by závěr jasně formulovala. Zástupci tohoto kolektivu by chodili do výborů a tlumočili tam názory. Zvolení členové by se měli shodnout na tom společném.

/Složení užší komise: Čechy - dr. Nový, dr. Svoboda. Morava: dr. Müller, dr. Bílý. Slovensko: prof. Novák, dr. Vrteř, ing. Alexy, dr. Zelenay./

Akad. Macek: "Vodítkem musí být zápis o diskusi, protože tam je vidět různost názorů naprosto zřetelně. To musí i těch 8 členů respektovat. Stenografický zápis je třeba především v dohledné době dát k dispozici těm, kteří o těchto věcech budou jednat a ve FS by měl tento zápis hrát úlohu určité oficiální základny."

Dr. Zelenay: "Má-li komise informovat FS, musí reprezentovat názory, které tu byly s tím, že většina názorů byla taková a menšina taková. Nelze o tom dále diskutovat."

/Konec protokolu 16,11 hod./

Jak by mělo být nezaopatřeno čtenáři ze srovnání tohoto zápisu a příslušných míst ze zmíněných tří čísel Vexilologie patrné, vznikly v interpretaci této problematiky oproti zápisu výrazné odchylky, což je o to nepochopitelnější, že členové užší komise /výše jmenovaní/, dostali zmíněný zápis do osobního vlastnictví a mohli z něj při dobré vůli vycházet. /40/ Ve srovnání s výtvarným autorem a ideovým spolutvůrcem prvorepublikových znaků a vlajky, Jaroslavem Kursou, /41/ na kterého se díky jeho přehnané skromnosti téměř zapomnělo, bylo v tomto případě dosaženo extrému zcela opačného. Skutečnost, že profesionální etika a skromnost ještě nejsou integrální součástí vědomí mnohých odborníků, je fakt zajisté znepokojující.

Příloha:

Přehled právních norem kodifikujících republikovou a federální symboliku z roku 1990:

1. Ústavný zákon SNR č.50 z 1. marca 1990 o názve, štátnom znaku, štátnej vlajke, štátnej pečati a o štátnej hymne Slovenskej republiky. Čiastka 11 z 1.3.1990, s.241; Zákon SNR č.51 z 1. marca 1990 o používání štátného znaku, štátnej vlajky, štátnej pečate a štátnej hymny Slovenskej republiky. Čiastka 11 z 1.3.1990, s.242-243.

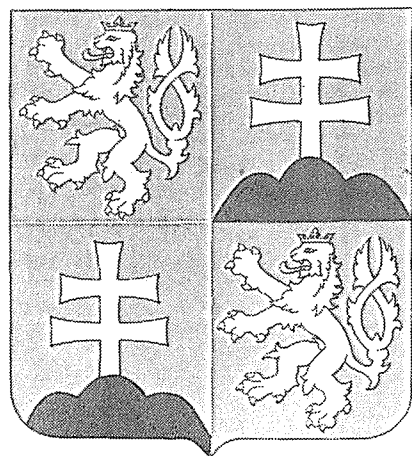
2. Ústavní zákon ČNR č.67 z 13. března 1990 o státních symbolech České republiky. Částka 16 z 13.3.1990, s.314-315; Zákon ČNR č.68 z 13.3.1990 o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky. Částka 16 z 13.3.1990, s. 315-316.

3. Ústavní zákon FS č.102 o státních symbolech ČSFR z 20.dubna 1990. Částka 21 z 23.4.1990, s.514; Zákon FS č.115 z 20. dubna 1990 o používání státních symbolů ČSFR. Částka 25 z 23.4.1990, s.514.

Prameny, literatura, poznámky:

/1/ Jedná se hlavně o příspěvek J. Loudy: Jak jsem navrhoval federální znak, Vexilologie č.78, s.1527-1530 a Z. Alexyho: Ako som navrhol znak Česko-Slovenskej federácie, prezidentský štandard a vlajku Slovenskej republiky. Představme si, že by každý z účastníků podobně prezentoval své zásluhy o změnu státních symbolů. Přitom skutečný podíl na odborném řešení této problematiky tímto příspěvkem nemůže a ani nechce být snižován, je totiž evidentní.

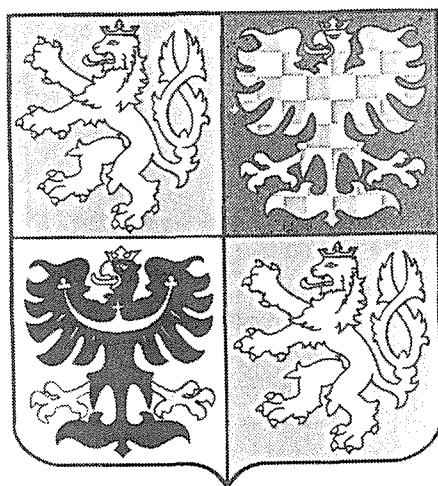
PŘIJATÁ PODoba STÁTNÍCH SYMBOLŮ

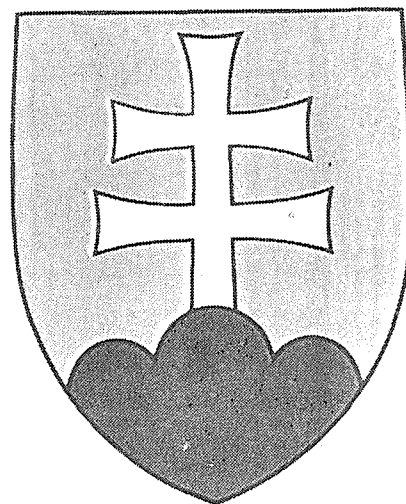
Státní znak ČSFR

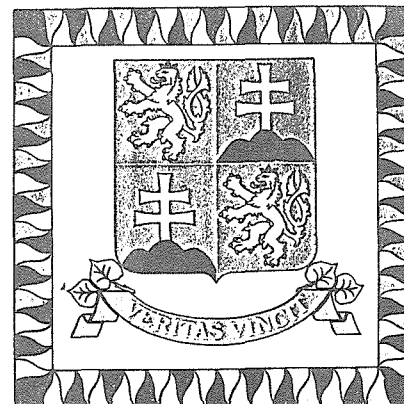
Malý státní znak
České republiky

Velký státní znak
České republiky

Státní znak
Slovenské republiky

Standarda prezidenta ČSFR

Státní pečeť ČSFR

- /2/ Srov. Vexilologie č.76,1989, s.1502. Zde uvedené konstatování, že klub je pro tuto činnost "nejpovolanější a odborně nejerudovanější" je skutečně pyšné a ignoruje heraldickou obec. Mimo to nadřazuje vexilologii heraldice, což není dobře možné, když tato vznikla odštěpením od heraldiky. Lze snad z toho usuzovat na morální a etickou predestinaci všech vexilologů?
- /3/ Svoboda, Z.: Nové československé státní symboly, Vexilologie č.80, s. 1571, kde je obráceně uvedeno vedení porady.
- /4/ Srov. J. Louda, c.d. ve Vexilologii č.78, kde autor praví, že heraldiků byla na poradě jen menšina, že šlo spíše o zástupce institucí. Z tohoto zlovolného konstatování by nezasvěcený čtenář nabyl dojmu, že záležitost řešili pouze někteří osvěceni jedinci, kteří včas zmařili infantilní návrhy většiny heraldicky neerudovaných institucionálních aparátníků, kteří se ve znakové komisi četli coby virilisté, bez zásluh v oboru. Tuto skutečnost uvádí na pravou míru i Z. Svoboda ve Vexilologii č.80, s. 1571.
- /5/ Nepravdivé je tvrzení Z. Svobody, že latinské znění hesla na prezidentské standartě je jeho návrh /c.d. s.1573/. Dne 5.2.1990 se k tomuto návrhu pouze připojil. Srov. protokol. Rovněž Loudovo označení zástupce Archivní správy MV ČR za zástupce FMV je chybné. /C.d. s.1528/. Podobně je nepravdivý Alexyho údaj, že latinská podoba hesla Pravda vítězí vznikla až na poradě užší komise na FS dne 14.3.1990, c.d. s.1553. /Viz protokol/.
- /6/ Alexy, Z.: Das dritte Wappen der Tschecho-Slowakei, Adler, Zeitschrift für Genealogie und Heraldik, 16. /XXX/ Band, Heft 2, April/Juni 1991, s. 26-29. Z toho jedna strana je věnována přetisku Plně moci pro autora od prezidenta, k projednání jeho návrhu ve výborech FS. Díky tomuto narcistnímu excessu nezbylo již místo na obrazovou dokumentaci symboliky české, vedle tam uvedené symboliky československé a slovenské. Text je samozřejmě, jak je tomu u autorů této etické úrovně obvyklé, apologií vlastních zásluh a konjunkturalistické hbitosti.
- /7/ Srov. v pozn. 4, též rozhovor deníku Práce s J. Loudou: Proč právě čtvrcený?, Práce 6.2.1990.
- /8/ Heraldika. Bulletin pro základní historické vědy 1969; Havlík, L.: Morava a československý státní znak, Vlastivědný věstník moravský, roč.20,1968, s. 378-384 /zde rozkresleny všechny varianty spojení znaků Čech, Moravy a Slovenska/; Novák, J.: Dvojramenný kříž s trojvrším, Svet socializmu,

- 1968, č.24, s. 15. Též možno odkázat na množství článků různé úrovně v tehdejších denních tisku.
- /9/ Snad první zmínkou v odborné literatuře byla kritická recenze J. Nováka na Heraldiku M. Bubna, Slovenská archivistika, roč.22,1987, s.144 - 148; týž: Aký bude státný znak?, Literárny týždenník, roč.2,1989, č.23, s.13; Vrteľ, L.: Korene národného symbolu, Literárny týždenník, roč.2, 1989, č.16, s.13.
- /10/ Důvodové zprávy ke změně státní symboliky ČSSR, ČSR a SSR z února a května 1989, na nichž jsou jako autoři uvedeni V.Plevza a L.Novotný. Tyto materiály byly konzultovány s autorem tohoto příspěvku ze strany předsednictva federální vlády v srpnu 1989 a byly touže stranou jednostranně přerušeny.
- /11/ V prosinci 1989 jsem poskytl Svobodnému slovu zkrácenou verzi mého článku: Příspěvek k diskusi o státním znaku ČSSR, Heraldika a genealogie, roč.23,1990, č.2, s.105-112, jehož otištění jsem se ale nedočkal. V předtuše, že se řešení otázky ujalí někteří horliví jedinci, jsem dne 18.1.1990 zaslal FS, ČNR a KP vlastní návrhy řešení změny státních symbolů /republikové znaky a vlajky řešit užitím tradičních národních symbolů a federální znak řešit dvoustupňově, tedy malý spojením obou národních symbolů a velký na teritoriálním principu, tedy na čtvrceném štítě znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, tedy podobou Masarykova exilového znaku nebo Čs. národní rady z prvního odboje; pro případ trojfederace štít rozdělený obráceným vidlicovým řezem se znaky Čech, Slovenska a Moravy, štítonoše v podobě lvů a pod štít heslo Pravda vítězí v latinské, světu srozumitelnější formě/ a návrh složení odborné komise: R.Nový, V. Růžek, P.R.Pokorný, Z.Svoboda, M.Hlinomaz, T.Krejčík, J.L.Bílý, J.Louda, K.Müller, J.Novák, L.Vrteľ, Z.Alexy, kterýžto návrh byl FS plně akceptován. Jelikož FS komisi ještě doplnilo o dalších sedm odborníků, byť ne všichni z nich byli heraldici, je snad z uvedeného přehledu převaha heraldiků a vexilologů jasná.
- /12/ Pokus o formulování problému představuje článek M.Hlinomaze: K vývoji české, slovenské a československé zemské, národní a státní symboliky, Zpravodaj, Klub genealogů a heraldiků Ostrava, 1988, č.36, s.14-22.
- /13/ Zde je třeba upozornit na obhajobu ahistorického symbolu Moravy ve spojitosti s Velkomoravskou říší a jejího upřednostnění v návrhu federálního znaku, jehož duchovním otcem byl J. Louda, jak vyplývá z jeho článku /c.d. s.1528/ a což dosvědčují jeho novinové příspěvky před poradou dne 5.2.1990, v nichž se samozvaně pasoval na herolda čs. federace. Srov. Svobodné slovo, roč.46,č.21, z 25.1.1990, s.1,4, článek Jak se rodil nový znak; Zemědělské noviny z 31.1.1990, článek Návrat českého lva. S heraldikem Jiřím Loudou o novém státním znaku.
- /14/ Vrteľ, L.: Státne symboly Slovenskej republiky, Vexilologie č.79, s.1545-1549; Brožek, A.: Nové státní symboly České republiky, Vexilologie č.78, s.1521-1527. Autor příspěvku čerpal z písemného materiálu porad, což příznivě ovlivnilo věrohodnost zpracování. S některými jeho osobními názory je však možno polemizovat. Např. tvrzení na s.1522, že složení komise ČNR není možno považovat za příliš šťastné, protože mimo B.Bárty byli všichni z Prahy, vypadá, že autor považuje teritoriální příslušnost za kvalifikaci, podobně jako B.Bárta. Uniká mu přitom, že na druhé poradě byl přítomen dr.I.Štarha, dnešní ředitel Zemského archivu v Brně. Přitom hájit oprávněné zájmy Moravy a Slezska bylo věci profesionální cti účastníků porady, čemuž průběh porad odpovídá, vč. výsledků znakových podob. Autor též mylně viní arch. J.Dolejša, že nedovedl specifikovat barevný kód červeně na české vlajce, když v našem státě nic takového neexistuje. Na stejné straně autor lituje, že nebylo přihlédnuto k četným návrhům vexilologů na novou podobu české vlajky. Tato úvaha je irelevantní, když existuje tradiční historická vlajka, což však asi nebrání neukořitelné
- ctižádosti vexilologů vymýšlet zbytečné novotvary.
- /15/ Otázka státního znaku v nové ústavě, Věda a život, 1990, č.3, s.5-8.
- /16/ J.Louda je jistě dobrý heraldický teoretik a kreslíř, jehož hlavní doménou jsou městské znaky, šlechtické i církevní heraldika. Jeho návrh čtvrceného štítu se dvěma znaky českého lva a s moravskou a slezskou orlicí z roku 1969 /Mladý svět č.20/ byl oživen pro velký znak České republiky. Za poklesek je nutno považovat jeho posvěcení ahistorického moravského středního štítu na prvním prezidentově návrhu. Srov. v pozn.13.
- /17/ K počátkům feudální monarchie v Čechách I. Sigillum commune regni, ČNM-hist.muzeum, roč.145, 1976, č.3/4, s.144-164; týž: K počátkům feudální monarchie v Čechách II. K počátkům českého znaku, ČNM-řada hist., roč.147, 1978, č.3/4, s.147-171; týž: Symboly české státnosti v 10.-12. století, Folia historica bohemica, roč.12,1988,s.47-63; návrh dr. Nového ve formě čtvrceného štítu se znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, tedy znaku Československé národní rady z období prvního odboje, byl publikován ve statí Vraťme českému lvu jeho korunu!, Svobodné slovo,20.1.1990; týž: O nový znak československé federace a České republiky, interní materiál pro ČNR z 12.2.1990,s.5; O státním znaku, S dr.R.Novým z filozofické fakulty UK, Svobodné slovo z 15.2.1990.
- /18/ Již 15.1.1990 v rozhlasě hájil návrhy vzešlé ze IV. Setkání genealogů a heraldiků v Ostravě z 15.10.1989, tedy polcený nebo čtvrcený federální znak se znaky Čech a Slovenska.
- /19/ Česká znaková galerie na hradě Laufu u Norimberka z roku 1361./Příspěvek ke skladbě královského dvora Karla IV./, Sborník archivních prací, roč.38, 1988, s.37-311; další jeho názory na problém byly použity v článku Jaký bude lev? Otazníky kolem našeho státního znaku, Rudé právo, 11.1.1990.
- /20/ S myšlenkou hrudního štítu analogického znaku hrabat Tilly přišel v roce 1919 J.Kursa, jak o tom svědčí poznámka ve statí V. Kalouska: Vysvětlivky k zákonu o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In: Věstník ministerstva vnitra 2, 1920, s.249; k problematice hrudního štítu srov. též Novákovu recenzi v pozn.9.
- /21/ Přestože doménou dr. Pokorného je vedle šlechtické heraldiky zvláště heraldika církevní a v poslední době i městská a obecní, byla jeho účast v komisi zárukou heraldického a historického přístupu, což nejlépe ilustruje stenografický zápis.
- /22/ Zde prezentované názory dr. Skřivánka byly zřejmě ovlivněny jeho studií Heraldika na obrazech mistra Theodorika na Karlštejně, Zpravodaj Klubu historiografie /Heraldika a genealogie roč.18/,1985, č.3/4, s.197-236.
- /23/ Zdá se, že jde o záležitost dobového vkusu, podmíněnou panujícím slohem, neboť polcený česko-moravský znak nám dokumentují např. dvě památky z Moravy z 2.pol.15.stol., a to kachel uchovávaný v Moravském muzeu v Brně /zveřejněn na obálce Vlastivědného věstníku moravského 1968/ a svorník klenby v kostele sv. Mořice v Olomouci. Jinak lva v polceném štítě obsahuje např. znak Salcburska.
- /24/ Pak se ovšem vymyká z oblasti pomocných věd historických a je to jediná pomocná věda ahistorická.
- /25/ Drei Etappen der Entstehungsgeschichte des Wappens der Slowakei /1848-1861-1918/. In: Veröffentlichungen des Innsbrucker Stadtarchivs, Neue Folge, Band 18, Innsbruck 1988, s.203-214.
- /26/ Herrschersymbolik auf böhmischen Münzen, Medaillen und Siegeln. Tamtéž, s.323-336.
- /27/ Hlinomaz,M.: Příspěvek ke vzniku státních symbolů Československa v letech 1918-1920, Archivní časopis, roč.36,1986, č.2, s.72-83; týž: K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu, Archivní časopis, roč.37,1987,č.2,s.79-89.
- /28/ Dr. Müller koncipoval otevřený dopis prezidentovi republiky, který byl jedním z nejlepších rozborů problematiky a byl uveřejněn v Ostravském ve-

- černíku 29.1.1990.
- /29/ Znak československé federácie. /Áno, či nie?/, Pravda 9.1.1990. Zde publikován i Kursa polcený znak z roku 1919.
- /30/ Československá vlajka, Heraldika 1972, s.81-82; týž: Vznik československé státní vlajky, Vexilologie č.36,1980, s.622-633; týž: Státní vlajka a státní znak, Svět v obrazech, 1988, č.44, s.15.
- /31/ Srov. v pozn.17.
- /32/ Viz pozn.8; návrhy J.Nováka /a A.Karlovskeho/, Svet socializmu, 1968, č.25, s.16; viz pozn.9; autor odevzdal do tisku knihu s názvem Státní znaky v Čechách a na Slovensku dnes aj v minulosti. Vyšla v Bratislavě v nakladatelství Práca.
- /33/ Srov. s pozn. 27; K některým problémům československé státní symboliky. In: Sborník prací členů SSM Státního ústředního archivu v Praze, Praha 1989, II/2, s.371-397; Příspěvek k diskusi o státním znaku ČSSR, Heraldika a genealogie, roč.23,1990, č.2,s.105-112 /tam i další literatura/; týž: K neznámé epizodě československé státní symboliky, Slovenská archivistika, roč.25,1990, č.1,s.47-55; Expres z 30.1.1990.
- /34/ Na skutečnost, že toto heslo zaznělo poprvé v roce 1429 v Bratislavě, při rokování husitů se Zikmundem Lucemburským, mne před poradou v rozhovoru upozornil doc.Nový.
- /35/ Dle informace získané od arch. J.Dolejše.
- /36/ Srov. v pozn.9; O slovenskom národnom symbole, Slovenská archivistika, roč.24, 1989, č.2, s.60-81; Dvojité kříž v tisícročí, Vlastivedný časopis, roč.39,1990, č.3,s.103-107; Na troch vrškoch biely kříž. Rozprávania o našom znaku, Bratislava, Archa 1990.
- /37/ Viz v pozn. 32 a 9.
- /38/ Viz pozn. 23.
- /39/ To odpovídá tradici zemského pojetí státní symboliky z období prvního odboje. Stávající emblém hradní stráže je však nepodařenou parafrází legitonářského emblému, protože v něm chybí znak Slezska. Ke Svobodovu tvrzení, že používání zemských znaků na Moravě a ve Slezsku bylo kodifikováno již zákonem č.269/1936 Sb. je možno doplnit, že tuto možnost upravovalo již vládní nařízení č.512/1920 Sb. Rovněž prapory v zemských barvách nemají jen 150 letou tradici, ale podle Vojtišky /Naše státní znaky..., s.54/ se užívaly od 16. století /Vexilologie č.80, s.1574/.
- /40/ Jednání na FS ze dne 5.2.1990 bylo potom v různých verzích interpretováno v denním tisku: Dohodneme se?, Mladá fronta 6.2.1990; Sjednotí se názory?, Svobodné slovo 6.2.1990; Proč právě čtvrcený?, Rozhovor Práce s heraldikem Jiřím Loudou z Olomouce, Práce 6.2.1990; Bez moravské orlice, Rudé právo 7.2.1990; tamtéž informace o heraldické výstavě ke změně státního znaku v Domě čs. dětí; Jaký budeme mít státní znak?, Expres 9.2.1990; Měl zmizet i lev, Moravsko-slezský den 15.2.1990; Nesnadný úkol heraldiků i poslanců, Lidová demokracie 15.2.1990; Jaký bude nový znak?, Zemědělské noviny, příloha Náš domov, 16.2.1990, s.3.
- /41/ O J.Kursovi srov Hlinomaz, M.: Archivář a heraldik Jaroslav Kursa, Zpravodaj Klubu historiografie /Heraldika a genealogie roč.18/, 1985, č.3/4, s.289-302; týž: Kursovy návrhy čs. znaku a vlajky, Heraldika a genealogie, roč.20, 1987, č.2,s.159-170.

Kresby:

Jiří Louda

Joska Skalník

/Archiv Federálního shromáždění ČSSR/

Über die Entstehung der neuen tschechischen, slowakischen und tschechoslowakischen Staatssymbole.

Der autor rekapituliert in Kürze den Entstehungsprozess der neuen Staatssymbole von ČSR und beiden Nationalrepublikem. Dabei legt er eine abgekürzte Paraphrase der Stenoniederschrift von der Sitzung der Expertenkommission über die Symbolenänderungen vor. Diese Kommission hat am 5. Feber 1990 in der 28-deralen Versammlung gehandelt. Der Autor macht es um manchmal zu subjektive Ansichten irgendeiner Mitglieder der genannten Kommission, die ihre eigenen Verdienste auf den Revuesseiten Vexilologie No. 78, 79 und 80 hervorgehoben haben, zu objektivisieren. In der Beilage seines Artikels zitiert er auch die legislativen Normen laut welcher die obenangeführten Staatssymbole im ersten Vierteljahr 1990 neu kodifiziert wurden.

Zusammenfassung C. Durdilová

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

JOZEF NOVÁK: ŠTÁTNE ZNAKY V ČECHÁCH A NA SLOVENSKU DNES AJ V MINULOSTI. Bratislava 1990, 167 s.

Důležitá téma československé, české a slovenské státní symboliky se touto publikací dočkalo svého nejsouhrnnějšího zpracování. Autor se zde zhostil zpracovávané látky s nevšední erudicí a přehledem, což nijak neubralo na čtenářské přitažlivosti i pro laickou veřejnost. Kniha je vytištěna na kvalitním papíře, jenž umožnil vyniknout početné barevné i černobílé obrazové příloze.

Přestože těžší práce spočívá v období trvání Československa, předsadil autor hlavnímu textu dvě úvodní kapitoly, jež čtenáře instruují stručnou formou o hlavních zásadách heraldiky a o vzniku a vývoji státních znaků vůbec, jakož i o erbovní problematice na našem území. V kapitolách o státních znacích po roce 1918 se autor snažil, jak sám uvádí, o co možno nejdetailnější pohled na všechny problémy související s používáním i tvorbou našich státních symbolů, a zakoncovat též s anonymitou jejich tvůrců jak v minulosti, tak v současnosti. Za tímto účelem se autor snažil využít všechen dostupný materiál, což se mu většinou podařilo.

Jednotlivé kapitoly knihy se zabývají všemi logickými časovými údobími naší státní symboliky, tedy obdobím první i druhé republiky, protektorátem, Slovenským státem, obdobím 1945 až 1960, léty 1968 - 1969, až po vyvrcholení snah o správné pojetí symboliky československé federace a obou republik v letech 1989 - 1990. Text je přitom vyváženě doprovázen úměrnou obrazovou přílohou, která dokumentuje stěžejní návrhy podob těchto symbolů, a jedik těžší spočívá v dokumentaci přijatých podob státní symboliky na našem území ve zmíněných časových periodách. V textu autor náležitě odkazuje na podrobná zpracování určitých úseků, jež nebylo možno, vzhledem k rozsahu, do publikace celé pojmout.

Předposlední část publikace je tvořena přílohou, v níž jsou uvedeny všechny hlavní legislativní normy ve zmíněné problematice za období let 1918 až 1990, většinou in extenso. Pro

zájemce o detailní poučení o konkrétních časových úsecích naší státní symboliky dobře poslouží seznam použité literatury a pramenů, jehož absence je výrazným nedostatkem Vrteřovy o rok starší popularizační brožury./1/

K obsahu knihy je nutno říci, že přináší mnohé nové podrobnosti o hledání protektorátních symbolů a přihlíží i k nezaplněnému hledání druhorepublikové symboliky./2/ Hlavním přínosem pro české čtenáře je podrobné a objektivní zmapování vývoje symbolů Slovenské republiky 1939-1945, tedy tématu doteď dříve tabuizovanému. Shrnutí problematiky československých státních symbolů vyšlo tedy z pera slovenského odborníka, což pro českou stranu není zahanbující, přihlédneme-li ke skutečnosti, že prof. Novák, jak sám v úvodu uvádí, měl téma zpracované již před dvaceti léty a jeho uveřejnění zabránila éra normalizace, kdy prezentace jakékoli kritiky znaku ČSSR z roku 1960 byla nepřijatelná. Tato časová prodleva umožnila téma doplnit několika podrobnějšími pramennými pracemi, jejichž využití významně faktograficky doplnilo recenzovanou práci./3/ Přednostní morální právo na souhrnné zpracování tématu tedy prof. Novákovi nelze upřít.

Pro české poměry je příznačné, že veškeré snahy o syntetické shrnutí množství dílčích analytických studií v jeden celek, jež byly iniciovány autorem této recenze, nenašly u nakladatelství Melantrich, Horizont a Svoboda kladnou odezvu již zhruba před pěti lety.

Aby bylo kritickému posouzení práce učiněno zadost, je ještě nutno upozornit na některé drobné nepřesnosti, jež si zaslouží uvést na pravou míru, aniž to sníží celkově velmi kladné hodnocení celé práce.

Na s. 34 užitý termín Česká národní rada v Paříži není správný, neboť se jednalo o Československou národní radu.

K excentrickému umístění hrudního štítu se znakem Slovenska na českém lvu mimo vertikální osu, jež je zmíněno na s.43, je možno doplnit, že je to řešení navržené J. Kursou./4/

Na s.44 je možno upřesnit terminologii ohledně středního znaku ČSR, kde byl štít se lvem dobově nazýván jako "přední" štít, jindy srdeční, ale správně se jedná o střední štít.

Na s. 46 je na místě k barvám moravské orlice doplnit, že v historii tohoto znaku vždy soupeřilo zlatočervené šachování jako německý fenomén se stříbrnočerveným šachováním, jež symbolizovalo české národní barvy.

K na téže straně použitému názvu Zakarpatská Ukrajina, je nutno poznamenat, že vznikl až po listopadu 1938, kdy byla uzákoněna autonomie Podkarpatské Rusi, takže by bylo správnější toto území nazývat dobově příslušně.

Na s. 54 je nesprávně uveden měsíc /september/ pro prováděcí nařízení ke znakovému zákonu z roku 1920, které vyšlo v srpnu tohoto roku. V příloze č.3 na s. 138 je již datace správná.

Na s. 123 autor poznamenává, že nelze určit prioritu autorství velkého znaku České republiky, zda jde o oživení návrhu J. Loudy nebo o nezávislé autorství kolektivu odborníků při poradách v roce 1990. Ve skutečnosti byla tato znaková forma J. Loudy oživena na poradě expertů dne 5.2.1990 ve Federálním shromáždění několika odborníky s poukazem na Loudovo autorství./5/

Dále je nutno upozornit na chybu, jež se vloudila do obrazové přílohy, neboť je zde jako definitivní forma prezidentské standardy prezentována jedna z navrhovaných podob se třemi lipovými listy na koncích nápisové stuhy, zatímco uzákoněná forma má listy pouze dva.

S tvrzením, že federální znak je novotvarem, nelze úplně souhlasit, neboť strukturálně čerpá ze čtvercového znaku na pečeti krále Jana Lucemburského a Jagellonců, kteří užívali kombinaci uherského a českého znaku.

V jinak bohatém seznamu použité literatury a pramenů bohužel nenajdeme citaci zásadní práce k nejstaršímu období české a moravské státní a zemské symboliky od R. Nového./6/ ani příslušného čísla Vexilologie se zásadními statěmi o československé státní vlajce./7/

Závěrem je možno s uspokojením konstatovat, že je v knize správně jako autor československé státní vlajky uveden J. Kursa, i když přesněji se jedná pouze o výtvarné autorství, neboť ideové autorství bylo kolektivní. Podobně je tomu s autorstvím nových státních symbolů federace a obou národních republik z roku 1990, jež je ideově rovněž kolektivní, přestože někteří členové poradního kolegia se pasovali na autory./8/

Nakonec možno uzavřít hodnocením, že recenzovaná kniha je potřebnou příručkou, jejíž četba je nejen instruktivní, ale i strhující. Proto je na místě autorovi za tuto velmi pěknou publikaci projevit vedle obdivu také srdečný dík, neboť tato se jistě stane využívanou pomůckou odborných knihoven i jejich ozdobou zároveň.

Milen Hlinomaz

Poznámky:

- /1/ Vrteř, Ladislav: Na troch vrškoch biely kríž. Rozprávania o našom znaku, Bratislava 1990, 62 s.
- /2/ Srov. podrobněji Hlinomaz, M.: K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu, Archivní časopis 37, 1987, 2, s.79-89; týž: K neznámé epizodě československé státní symboliky, Slovenská archivistika 25, 1990, 1, s.47-55.
- /3/ Hlinomaz, M.: Archivář a heraldik Jaroslav Kursa, Zpravodaj Klubu historiografie /Heraldika a genealogie/, 18/1985, č. 3-4, s.289-302; týž: Návrhy znaku Podkarpatské Rusi z roku 1920, tamtéž, roč.19, 1986, č.2, s.187-190; týž: Příspěvek ke vzniku státních symbolů Československa v letech 1918 - 1920, Archivní časopis 36, 1986, 2, s.72-83; týž: Kursovy návrhy čs. znaku a vlajky, Heraldika a genealogie 20, 1987, 2, s.159-170; týž: K vývoji české, slovenské a československé zemské, národní a státní symboliky, Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků Ostrava, č.36/1988, s.14-22; týž: Příspěvek k diskusi o státním znaku ČSSR, Heraldika a genealogie, 23, 1990, 2, s.105-112.
- /4/ Srov. Věstník ministerstva vnitra 2, 1920, s.249.
- /5/ Srov. zkrácenou parafrázi stenografického záznamu porady expertů na FS dne 5.2.1990 v Heraldické ročence 1991.
- /6/ K počátkům feudální monarchie v Čechách II. K počátkům českého znaku, ČNM - řada hist. 147, 1978, č.3/4, s.147 - 171.

- /7/ Vexilologie č.36, 1980, s.612 - 637.
/8/ Vexilologie č.78, 79, 80, srov. též c.d. v pozn. 5.

KARTOUS, P. - NOVÁK, J. - VRTEL, L.: ERBY A VLAJKY MIEST V SLOVENSKEJ REPUBLIKE, Bratislava 1991, 341 s.

Slovenským odborníkům se podařilo vydat, jako výsledek práce Heraldické komise při slovenském ministerstvu vnitra, užitečnou a instruktivní příručku o vývoji 135 městských znaků slovenských měst.

V předmluvě autoři osvětlují tradici a oblibu užívání městských znaků i jejich reprezentační hodnotu a možnost rozličného užití. V delší kapitole nazvané Vznik a vývoj městských erbů autoři nastiňují problematiku vývoje městských znaků na Slovensku již od 13. století, kterýžto proces trval přibližně 200 let. Jak správně vystihli, byl fenoménem tohoto procesu německý kolonizační živel. Podrobněji jsou zde zmíněny některé zákonitosti typologie městských znaků pro určité časové periody.

Následující kapitola s názvem Heraldická komise MV SR a výsledky její práce shrnuje ve stručnosti výsledky práce této komise a hodnotí na konkrétních charakteristických příkladech složitost jejího úsilí. Je zde uvedeno jmenovité složení v ní působících odborníků za celé patnáctiletí její činnosti. Zajímavá je statistika a výčet měst s historickými erby, s upravenými historickými symboly a s novotvary. Zasvěceně jsou zde heraldicky zhodnoceny skupiny erbů podle věcného obsahu.

Poté následuje jádro publikace, Katalog městských erbů a vlajek. Uvádí se zde název města a popis erbu. Další text se zmiňuje o vývoji symboliky příslušného města a o jeho pečetních symbolech nebo o případných přechodných neheraldických novotvarech. Údaje o přijetí erbu jsou uvedeny zpravidla jen u novotvarů nebo unravených historických znaků. Na další straně je barevné vyobrazení znaku a vlajky toho kterého města od Ladislava Čisárika ml.

Za nedostatek je možno pokládat, že se v textu neodkazuje na konkrétní písemné či jiné prameny, z nichž byla podoba znaku převzata, jako je tomu u českého protějšku recenzované publikace. /1/ Dále je třeba kriticky zmínit absenci konkrétních popisů jednotlivých městských vlajek, jež jsou sice odvozeny od městských znaků, ale absence jejich popisu může způsobit mnohé nepřesnosti v případné mnohoznačné interpretaci. Vexilologická terminologie má svá specifika, která by si právě zde zasloužila prezentovat, aby příslušný úzus vexilologického popisu zakotvil v povědomí veřejnosti. /2/ Je zde sice odkázáno na Vrtelovu práci ve Slovenské archivistice, ale toto odborné periodikum není veřejnosti běžně dostupné. /3/ Absence těchto popisů vlajek je o to nepochopitelnější, uvědomíme-li si, že pod každým znakovým blasonem zbývá polovina volné stránky.

V následující kapitole jsou podrobně probrány i s obrazovými ukázkami postupy tvorby jednotlivých kategorií městských symbolů, jako jsou: městský znak, pečeť města, městská vlajka, pořadí městských barev. Pak následují další symboly vycházející

cí z městského znaku a vlajky: znaková zástava města, standarda primátora města, zástava v městských barvách, kombinovaná korouhev a krátká zástava v městských barvách. Krátce je též vysvětleno užití jmenovaných symbolů.

Konec knihy tvoří seznam literatury k uvedené problematice, který poslouží k hlubšímu poučení pro případné zájemce. Za šťastné je možno pokládat následující zařazení německého překladu dvou úvodních kapitol knihy.

Závěrem je možno o recenzované publikaci konstatovat, že se jedná o velmi potřebnou příručku, která by měla posloužit jako inspirace pro české podmínky, až ukončí činnost komise při České národní radě.

Milan Hlinomaz

Poznámky:

- /1/ Čarek, Jiří: Městské znaky v českých zemích, Praha 1985.
- /2/ Základní práce o vexilologických zásadách popisu je z pera Z. Svobody: Vexilologické názvosloví, Praha 1972. /vyšlo jako příl. č. 3 Heraldiky 1972. Pro veřejnost nejdostupnější shrnutí je v knize L. Muchy a S. Valáška: Vlajky a znaky zemí světa, Praha 1987, s. 9.
- /3/ Vrtel, L.: Zásady tvorby a používání vlajek v SSR, Slovenská archivistika 24, 1989, č. 2, s. 175-178.

RAYMOND REUTER, CHRISTIAN CALMES: JEAN GRAND-DUC DE LUXEMBOURG, Un Souverain et son Pays /Jean, Grossherzog von Luxemburg. Ein Fürst sein Land; Jean Grand-Duke of Luxembourg. A Sovereign and his Country/. Luxnews, 1986, 222 s.

Výpravná publikace o současném panovníkovi Lucemburského velkovévodství se skládá ze tří mutací textu /francouzské, německé a anglické/, které jsou spolu spojeny v jednom svazku. Každá mutace je rozdělena do čtyř kapitol. V první se může zájemce seznámit s historií Lucemburska od jeho počátků v roce 963 až po rok 1815, kdy bylo Lucembursko, náležející v letech 1443-1506 k Burgundsku, 1506-1684 ke Španělsku, 1685-1697 ke Francii, 1698-1714 opět ke Španělsku, 1714-1795 k Rakousku a 1795-1814 k Francii, ustanovené jako samostatné velkovévodství, jehož hlavou se stal nizozemský král.

Druhá kapitola pojednává o dějinách Lucemburska od roku 1815 až do roku 1919, kdy na trůn nastoupila velkovévodkyně Charlotte, druhorozená dcera velkovévody Viléma IV.

Třetí kapitola popisuje velkovévodovo mládí až do roku 1964, kdy se ujal vlády. Velkovévoda, jenž se plným jménem nazývá Jan Benedikt Vilém Robert Antonín Adolf Marek d'Aviano, se narodil 5. ledna 1921 velkovévodkyni Charlottě a jejímu manželovi Felixi princovi Bourbon-Parma. Jejich sňatek se udál 6. listopadu 1919, tedy v Charlottiných třiačtyřiceti letech. Malému Janovi šel za kmotra papež Benedikt XV. V dubnu 1934 odešel do internátní školy Ampleforth College v Yorku, kde setrval až do roku 1938. 5. ledna 1939, při příležitosti svých 18. narozenin, byl prohlášen následníkem trůnu a zároveň byl jmenován poručíkem lucemburských ozbrojených sil.

Změnu v jeho životě, stejně jako v životě celého Lucemburska, znamenal rok 1940. V prvních hodinách 10. května 1940 se princ na poslední chvíli podařilo uprchnout před postupujícími vojsky wehrmachtu. Jeho cesta směřovala nejprve do Španělska a pak do Portugalska, odkud koncem července 1940 za pomoci prezidenta Roosevelta odcestoval do Spojených států. Z USA přesídlil do Montrealu. V Kanadě počal studovat na Lévalově univerzitě v Quebecu práva a politické vědy, a to až do 6. října 1942, kdy spolu s otcem odešel do Velké Británie, kde nastoupil službu v armádě. Od 28. července 1943 byl poručíkem a od 3. března 1944 nadporučíkem Irské gardy. Dne 11. června 1944 se vylodil s gardovou tankovou divizí v Bayeux v Normandii a bezprostředně se účastnil bojů u Caen a Caumontu. Po bojích u Falaise-Argentan překročily tanky 32. brigády, k níž princ patřil, 25. srpna Seinou u Vernonu a 29. srpna 1944 Sommu poblíž Amiensu. 1. a 2. září projely Arrasem a Duai a 3. září osvobodily Brusel. 17. září bojoval u Arnheimu, v prosinci se účastnil bojů v Ardenách. Koncem ledna dalšího roku dobyl Reichswald a pokračoval v cestě až k Labi, kde skončil poblíž Hamburku. 14. dubna 1945 se vrátil zpět do vlasti, kde byl 17. července jmenován plukovníkem lucemburské armády.

7. listopadu 1952 se zasnoubil s princeznou Josefinou Charlottou Belgickou /nar. 11. října 1927/. Svatební oběd se odehrál 9. dubna 1953 na zámku Betzdorf. Z manželství počlo pět dětí, Marie Astrid /1954/, Jindřich /1955/, dvojčata Jan a Markéta /1957/ a Vilém /1963/.

V letech 1951 - 1961 byl princ Jan členem Státní rady, 28. dubna 1961 byl jmenován místodržitelem velkovévodkyně, která 12. listopadu 1964 podala abdikaci a dosavadní dědičný princ Jan nastoupil na lucemburský trůn. O současném životě lucemburské velkovévodské rodiny podává přehled čtvrtá kapitola.

Celá publikace, provedená na krádovém papíře, je prostoupena mnoha barevnými i černobílými fotografiemi, které ilustrují jak dějiny Lucemburska, tak hlavně životní běh současného velkovévody. Jde o chvalyhodný počín k pětadesátinám panovníka.

Michal Fiela

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA MĚSTSKÉ A OBECNÍ HERALDIKY A ZNAK HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Jakub Hrdlička

Společenský pohyb našich dní je poznamenán i návratem k tradičním symbolům, což se nemůže vyhnout ani oblasti heraldiky. Doufejme, že na rozdíl od proměn tohoto rázu v jiných oborech lidské činnosti nejde jen o povrchní "přemalování firem", ale o skutečný návrat k vyšší úrovni heraldiky městské a nové i obecní. V prvním případě tedy především o obnovení historických znaků měst, v druhém o tvorbu znaků nových, jež by měly vycházet z české heraldické tradice.

Tato část heraldiky byla postavena na upravený legislativní základ, /1/ který podstatně rozšiřuje dosud platné ustanovení z roku 1967, jež opětně povolilo městům používat znaky, popřípadě radám tehdejších městských národních výborů, po schválení ze strany ministerstva vnitra, provádět v takovýchto znacích úpravy, nebo je nově navrhovat, pokud lokalita získala statut města. Pouze určitá část návrhů na městské znaky byla konzultována s dosavadní Komisí pro znaky měst při Archivní správě ministerstva vnitra České republiky /dříve České socialistické republiky/ a ani u těchto případů nedošlo vždy k úplnému akceptování jejích závěrů kompetentními místy.

Dnešní právní úprava zřejmě jako důsledek emancipačních snah v znovu zaváděné samosprávě přiznala právo znaku obcím a pražským městským částem, které nikdy předtím městský statut neměly a tudíž žádný znak nepoužívaly. Ahistoričnost takovéto úpravy je nasnadě, zvláště pokud si uvědomíme důsledek v podobě eskalace žádostí o schválení návrhů zasílaných obecními úřady předsednictvu České národní rady, jemuž udělování nových znaků náleží. Jestliže je nesporně negativní, že poslanci nedbali ojedinelých hlasů odborné veřejnosti, varujících před takovýmto zněním zákonů, které nemá v naší ani evropské heraldické právní historii opory. O to více byl v prvopočátku zarážející přístup kompetentní instituce, která přes iniciativní nabídky dosavadní Komise pro znaky měst při Archivní správě ministerstva vnitra České republiky, Heraldické komise při Archivu hl.m. Prahy i jednotlivců z naší společnosti, neprojevovala z počátku zájem o existenci sboru, který by posoudil návrh z odborných hledisek. Pouze malé procento jich z určité setrvačnosti procházelo první ze jmenovaných komisí, zatímco v Praze se podařilo doporučit zastupitelstvům městských částí, aby se obracely nejdříve na Heraldickou komisi městského archivu.

Dalším úskalím nové právní úpravy je nevyřešený postup při částečné úpravě již existujícího znaku, neboť znění zákonů umožňuje používat obcím, městským částem a městům buď znaky tak zvané historické, nebo si je nechat nově udělit. To však nespécifikuje, kde je kompetentní k odstranění "přídavků" posledních desetiletí v tradičních městských znacích či provedení jiných úprav, nebo rozhodnutí, která z několika vývojových variant hi-

storického znaku bude používána dnes. V praxi to jistě povede k úpravám přímo ze strany města, městské části a po čase i u některých obcí, které získávají znak dnes či mohly být v určitém období městem, což opět povede k nechtěné proměnlivosti heraldických symbolů, záležející pouze na mínění místních samosprávných sborů. Kontrast této praxe s heraldickou tradicí, kde tyto pravomoci spadaly do regálu a později do rozhodnutí celostátních či celorepublikových institucí, jež alespoň částečně zajišťovaly reprezentativnost a heraldickou úroveň nových či změněných /polepšených/ symbolů, je až příliš zřejmý.

Současně se u obcí množí případy, kdy jsou např. mluvící znamení v polích obecních pečeti či znaky uzurpované, nikdy nepotvrzené a používané jen po určitou dobu, vydávány za právoplatně udělené a historické.

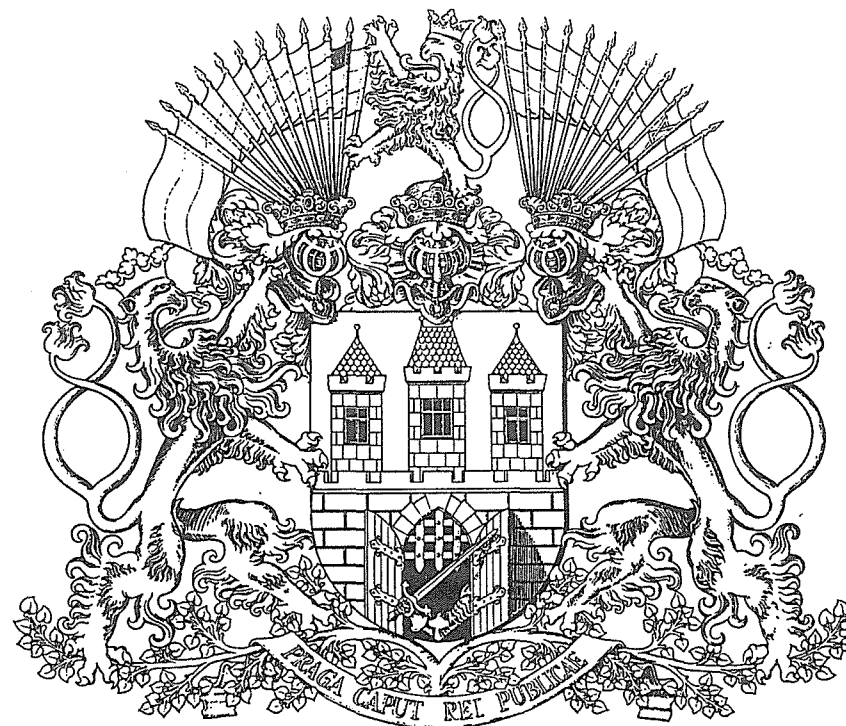
O tom, jak složité či spíše nemožné bude časem alespoň zmapovat obecní heraldiku, která nepochybně dosáhne aplikací nové právní úpravy značné kvantity a variability, není snad ani nutné dlouho hovořit.

Také při přijímání zatím poslední podoby pražského znaku ve finální legislativní fázi panovala určitá právní nejistota, zda změna znaku patří do pravomoci města či České národní rady, což způsobilo m.j. i dvojitý postupné schvalování nejdříve ještě v radě Národního výboru hl.m.Prahy /dále jen NVP/ a poté s jistým časovým odstupem v již nově zvolené radě Zastupitelstva hl.m. Prahy. Nicméně již fakt, že změna akcentovala kromě nových prvků i částečný návrat k podobě štítu ze staroměstského znaku Starého Města pražského uděleného v roce 1649, u klenotů pak ke znaku Prahy z roku 1927 a celkové heraldičtější stylizaci, čímž nešlo rozhodně o zcela nově utvářený znak, vedl k tomu, že Praha provedla změnu sama.

Pražský, resp. dříve staroměstský znak prožil, počítaje v to i poslední úpravy, již nejméně sedm výrazných vývojových etap. O prvních pěti a jejich motivaci existuje dnes již značně úplná literatura,^{/2/} na kterou je možné odkázat. Dosud nebyla ovšem podrobněji popsána změna předposlední, jejíž pochopení při posuzování postupu odborné komise při změně poslední a také snad lecos napoví o tom, jak byly městské znaky utvářeny a nevhodně upravovány v posledních desetiletích.

S přijetím nového státního znaku ČSSR v roce 1960 bylo jen otázkou času, kdy bude počítována nutnost změnit i znak hl. m. Prahy. Ostatně státní symbolika v podobě štítonošů byla zastoupena ve staroměstském znaku od roku 1475, přičemž začlenění Čech do širšího svazku Římské říše bylo naznačeno klenotem císařské koruny na přilbě nad štítem. V roce 1649 byl tento symbol posílen přidáním černého, dvouhlavého orla s iniciálami tehdy vládnoucího panovníka a tak je pochopitelné, proč tento říšský, resp. později rakouský a zvláště habsburský symbol byl po roce 1918 vynecháván /někdy i s ostatními dvěma klenoty, jindy neopak byly ponechány i s prostřední přilbou, řídce dokonce s císařskou korunou/, aby byl konečně v roce 1927 zastoupen lvem z tzv. malého státního znaku /klenoty byly příznačně vynechávány v letech 1939 - 1945/, zdůrazňujícím nové státní uspořádání. Jestliže právě tato heraldická figura zmizela v roce 1960 ze symboliky státní, nemohla přetrvávat, zvláště při tehdejší vší podřizující ideologii, ve znaku hlavního města.

V roce 1964 v souvislosti s přípravou tehdejšího návrhu

Předběžný návrh znaku hl.m.Prahy od P. Tybitancle

zákona o hl.m. Praze byl dán popud ke změně dosavadního znaku, platného od roku 1927. V první verzi materiálu dr. Jiřího Čarka, ředitele Archivu hl.m. Prahy /dále jen AMP/, s názvem "Návrh na novou úpravu znaku hlavního města Prahy a městských barev",^{/3/} vypracovaném již jako návrh usnesení rady NVP, se počítalo hned s pěti úpravami.

Především ozbrojené rámě ve štítě nemělo napříště držet meč, ale palcát. Meč nevyhovoval jednak proto, že šlo o část polepšení Ferdinanda III. z roku 1649, jednak pro skutečně "závažné" obvinění, že totiž v roce 1927, kdy byly ze znaku odstraněny některé "habsburské" prvky, obhajoval /4/ městský archivář dr. Václav Vojtíšek ponechání tohoto atributu mimo jiné i jeho užitím na praporu pražského pluku československých legií. Naopak ruka s palcátem měla symbolizovat "významné postavení Prahy v době husitského revolučního hnutí". Další, nejpodstatnější změna se týkala prostředního klenotu rostoucího lva za l. republiky z tzv. malého a v letech 1945 - 1960 jediného státního znaku. Byl nahrazen rostoucím lvem ze státního znaku platného v letech 1960 - 1990, vč. nezbytné červené, zlatě lemované hvězdy, která se volně vznášela v prostoru nad středním klenotem. Následovaly dva naprosto neheraldické zásahy, které se naštěstí

nakonec neprosadily. Měly zmizet koruny z hlav štítonošů, jejichž zbroj měla být zbavena zlaté barvy. Zvláštní ovšem je, že se vůbec neuvažovalo o jejich stylizaci v duchu lva z prostředního klenotu, přestože navrhované opatření je mělo tomuto výtvoru co nejvíce přiblížit. Koruny na přilbách "jako nečasový prvek" měly být nahrazeny jakýmsi zlatými kruhy. Konečně se navrhovalo přidat po jedné prázdné žerdi do každého z bočních klenotů za dvě obce, o které se od roku 1927 do roku 1964 Praha rozrostla - Ruzyně a Čimice.

V již namožené první verzi však byly, neznámo na čí popud, provedeny dvě změny v textu. Výsledkem bylo úplné vypuštění ozbrojeného rámě s mečem bez jakékoliv náhrady a ponechání původního počtu žerdí. Zvláště druhý zásah postrádá sebemenší logické zdůvodnění. Městské barvy měly zůstat beze změn, ale prapor směl být používán pouze vedle státních symbolů.

Jak nebylo v tehdejších dobách ani jinak možné, ještě před projednáváním v radě NVP, stejný materiál /v podobě první upravené verze/ schválilo předsednictvo městského výboru KSČ /příznačně ve formě přísně tajného dokumentu/, a ještě před zasedáním rady již uložilo nový znak předložit plénu poslanců NVP.

Alespoň některé heraldické nešvary se před rozhodujícím zasedáním rady NVP, stanoveným na 29. září 1964, podařilo - snad vlivem dr. Čarka - odstranit. Na druhé verzi návrhu, kde je jako spoluautor uveden i dr. Obraz z odboru vnitřních věcí /dále jen OVV/ NVP, byl z pasáže o historickém vývoji znaku vykřtnut odstavec o "škodlivosti" ozbrojeného rámě a do blasonu opětovně zařazen jeho popis s dodatkem: "symbol statečnosti Pražanů v obraně města, osvědčené naposledy i v pražském povstání proti nacistům v r. 1945".

Ve verzi, kterou můžeme pro přehlednost nazvat 2a, byla předmětná pasáž z podstatně rozšířeného historického vývoje znaku taktéž přeformulována ve smyslu druhé verze až dodatečně, navíc však byl znovu přijat požadavek o rozšíření počtu žerdí v klenotech. Jistou skutečnost v těchto změnách znamenala jistě i proměna předkladatele, jímž se namísto ved. OVV dr. Josefa Jirkovského stal tajemník NVP dr. Zdeněk Kiesewetter, pozdější nechalně známý normalizátor, který mimo krátkou přestávku zastával tuto funkci až do přelomu let 1989 - 1990.

Kdo anebo co přimělo tohoto komunistického funkcionáře, že v definitivní třetí verzi návrhu byly nakonec redukovány původně předpokládané změny jen na prostřední klenot a již několikrát uváděné obohacení bočních klenotů, dnes ani v budoucnu asi již nebude zjištěno. Dotázané instituce /5/ - filozofická fakulta Univerzity Karlovy a Národní muzeum /dotaz OVV NVP zaslan šest dní před rozhodující schůzí rady / se nepochybně vyslovovaly již k poslední verzi návrhů. Odpověď filozofické fakulty pokud vůbec vznikla, se v materiálech odboru nedochovala. Dr. Vladimír Denkstein, ředitel Národního muzea, v dopise z 29. 9. 1964 /tedy ve stejný den, kdy rada zasedala a tudíž nemohla vyjádření ani obdržet/, po poradě s historickými odděleními, hodnotil úpravy jako "nedotýkající se vlastní historicky zdůvodněné podstaty znaku" a jinak se z pochopitelných důvodů zdržel za svou instituci námitek a připomínek.

Také v doprovodném textu, jehož autorem byl s největší pravděpodobností dr. Čarek, který buď pro potřeby rady či pléna NVP podává podrobnější historii znaku, jsou ve zhodnocení význa-

mu znaku hlavního města uváděny již pouhé dvě úpravy. Možná, že určitou roli zde sehrála i tvorba kresebné stránky návrhu, jejímž autorem se po odmítnutí prvního z dožádaných výtvarníků stal nakonec tehdejší ředitel Střední průmyslové školy výtvarné na Hollarově náměstí v Praze, František Křížek. /6/

V jeho pojetí byla v podstatě intaktně zachována stylizace znaku z roku 1927, tedy díla prof. Františka Kysely, a do něj implantovány tři nové prvky. Žerďe pochopitelně odpovídaly ve všem původní stylizaci a prostřední klenot byl přesně obkreslen ze státního znaku. Jednoznačně je to patrné z originálu barevného provedení velikosti 1x1 m, chovaného dosud v AMP. /7/ Taktéž v dopise OVV NVP Středočeským tiskárnám se jako nejlepší barevné i stylistické předlohy uvádějí oficiální vyobrazení kresby prof. Kysely z roku 1927 a státního znaku z roku 1960, které jim též zaslal. /8/

In margine je třeba poznamenat, že stejné zasedání rady NVP, které schválilo úpravu znaku, uložilo AMP a OVV vypracovat i znění směrnice pro používání městských symbolů, kterou pak schválila 7. prosince 1964. Kromě omezeného používání velkého i tzv. malého /pouze štít/ znaku pražskými národními výbory a institucemi od nich odvislými /hl. omezení spočívalo v používání praporu je se st. symboly, také znak mohl být užíván jen tam, kde nešlo o správní záležitosti, což v době, kdy státní a samosprávná složka splývala, znamenalo jeho používání v uváděných nejčastějších příkladech pouze pro čestné, propagační, informativní ap. případy a nemohl figurovat na písemnostech a jejich pověřovacích prostředcích vzešlých ze správní činnosti/. Dále směrnice obsahovala ustanovení o odborném dohledu nad provedením znaku u těchto institucí ze strany NVP, zatímco u neměstských institucí použití povoloval a jeho důstojné uplatnění kontroloval OVV NVP opět za odborné součinnosti AMP. Jedinou a krajní sankcí mohlo být nařízení o odstranění znaku, který by nevyhovoval uváděným podmínkám. Porovnáme-li tuto směrnici s dnešní soubornou vyhláškou o podobě i používání městských symbolů /viz dále/, jsou dnes sankce daleko citelnější, chybí ovšem konkrétní vymezení kompetence k případnému stíhání a potrestání za znevážení, či nesprávné anebo nepovolené užití znaku. Prapor může bezplatně používat každý a sankcím je vystaven pouze v případě jeho znevážení či nesprávného umístění; znak pak všechny samosprávné pražské instituce a organizace jimi řízené /pokud např. městské části nepoužijí svého vlastního znaku/ bez souhlasu a bezplatně, ostatní právnické a fyzické osoby pak jen se souhlasem rady zastupitelstva hl.m. Prahy, která může poplatek ve výjimečných případech odpustit.

Ani nová vyhláška však neumožnila používat městského znaku v oblasti přenesené či smíšené pravomoci /např. označení sídel úřadů městských, t.j. v Praze aj. statutárních městech magistrálních a městských částí republikovými znaky/, což je dno zákonem o používání státních a republikových symbolů, který opět neuznal v historii běžné používání městských znaků ve všech oblastech městské správy. Městských symbolů je tedy napříště povoleno užívat jen v pověřovacích prostředcích a v záhlavích písemností, což je bezesporu nejčastější možnost jejich užití, vydaných z vlastní pravomoci měst, městských částí a obcí. V praxi toto nařízení zřejmě povede a dnes již vede ke zjednodušení, kdy se poměrně složité odlišení nebude provádět a

městské či obecní písemnosti nebudou nést své, ale republikové symboly. Přesto je možno uplatnění městského znaku značně širší, než tomu bylo v období 1964 - 1990, navíc při důsledné kontrole je možno počítat s přínosem pro obecní pokladnu, jednak za povolení používat znaku neměstskými institucemi či soukromými osobami, a jednak z pokut za nepovolené či znevažující používání. Ze strany soukromé osoby jde o přestupek s vyšší pokuty do 1000 a u právnické či podnikatelské osoby pak delikt s vyšší pokuty až do 200 000 Kčs. /9/

Vraťme se však od vzkříšení znakového práva ke vzniku nového znaku hl.m. Prahy. Nutno poznamenat, že podobně jako u symbolu státního, tak i první snahy o určité změny v pražském znaku lze zaznamenat již před pádem totality. Především symbolika bočních klenotů po rozšíření Prahy v letech 1968 /na základě býv. zákona o hl.m. Praze, přijatého o rok dříve/ a 1974 značně pokulhávala, vždyť z dnešního počtu 112, původně samostatných měst a obcí, bylo ve znaku zachyceno žerděmi pouhých 47, z původních 24 erbovních měst a městeček praporci jen 18.

K vážným pokusům však mohlo dojít až ve zmíněných podmínkách. Z iniciativy ředitele AMP doc. Václava Ledvinky se dne 9. února 1990 sešla skupina odborníků, která signovala jím navržený dopis novému primátorovi Jaroslavu Kořánovi. Nabídla mu možnost vytvořit opět důstojný symbol hlavního města, který by navázal na takřka sedmisetletou tradici pražských heraldických symbolů i tradici AMP, který již po 150 let je garantem heraldické čistoty znaku hlavního města.

Na první schůzce byly předběžně dohodnuty i možné první úpravy: štít ponechat bez obsahových změn, zlepšit však jeho výtvarnou úroveň částečně návratem ke štítu znaku z roku 1649 /tj. vynechat stínování kvádrů a stínek hradby a věží, vynechat členění cimbuří, ruku s mečem zobrazit jako skutečné obrněné rámě držící meč přesahující klenbu brány, na křížení latí mříže zachytit hřeby, zlatá vrata zanikající na stejné barevné zdi o pět nakreslit v barvě dřeva a zlaté ponechat pouze jejich panty/, dosavadní prilby buď nahradit skutečnými kolčími či variantně turnajskými, všechny koruny použité ve znaku pojednat jako listové v tradiční stylizaci, a jelikož boční klenoty nelze rozšířit o dalších více jak šedesát žerdí, je nutno vypustit i dosavadní prázdné žerdě a ponechat pouze ty, jež nesou praporce, které ovšem budou doplněny o dalších šest nových, vytvořených na základě znaků šesti historických, erbovních měst a městeček, o které se Praha rozrostla po roce 1964.

V otázce prostředního klenotu, který od roku 1475 představuje určitým způsobem pojatý symbol státní, nebylo rozhodnuto, neboť v době schůzky byla v plném proudu jednání o federálním a republikových znacích. Proto byly přijaty dvě varianty. V případě obnovení státního znaku v podobě tzv. malého, prvorepublikánského se vrátit k prostřednímu klenotu pražského znaku z roku 1927, v případě přijetí jiného federálního znaku, by se použil dvouocasý, stříbrný lev se zlatou zbrojí a korunou. V obou případech musí být stylizace lva v klenotu, i lvů jako štítonošů shodná. Zlepšit se měla i podoba lipové ratolesti, alespoň zvětšením jednotlivých větví a listů.

Skupina ve složení doc. Václav Ledvinka, doc. Rostislav Nový, dr. Milada Hlochová, dr. Vladimír Růžek, dr. Michal Fiala a dr. Jakub Hrdlička se rozhodla svěřit provedení předběžné-

ho kresebného návrhu rytci Petru Tybitanclovi, dále pověřila dr. Fialu a dr. Hrdličku vypracováním přehledu navrhovaných změn pro svou další schůzku a posledně jmenovaného i předáním dopisu pražskému primátorovi.

Jelikož i při druhé schůzce skupiny dne 19. února byla situace kolem podoby státního znaku nadále nejasná, bylo rozhodnuto prostřední klenot na něj nevázat a většina skupiny se přiklonila k druhé variantě dohodnuté na první schůzce. Dále byly na návrh dr. Hrdličky precizovány další změny, především byl zredukován počet více jak 200 kvádrů zdi a věží ve štítě na 108 /později opraveno na správných 112/, čímž byly vyjádřeny všechny pražské obce a nahrazena tak symbolika prázdných žerdí, dále byl zmenšen počet stínek hradebního cimbuří na 7 viditelných, tj. 5 celých a u velké věže na 4, u malých pek na 3 stínky v cimbuří. Skupina podle barev znaků stanovila šest nových praporců historických měst a městeček a na návrh téhož přijala změnu devízy /obojí viz popis nového znaku/.

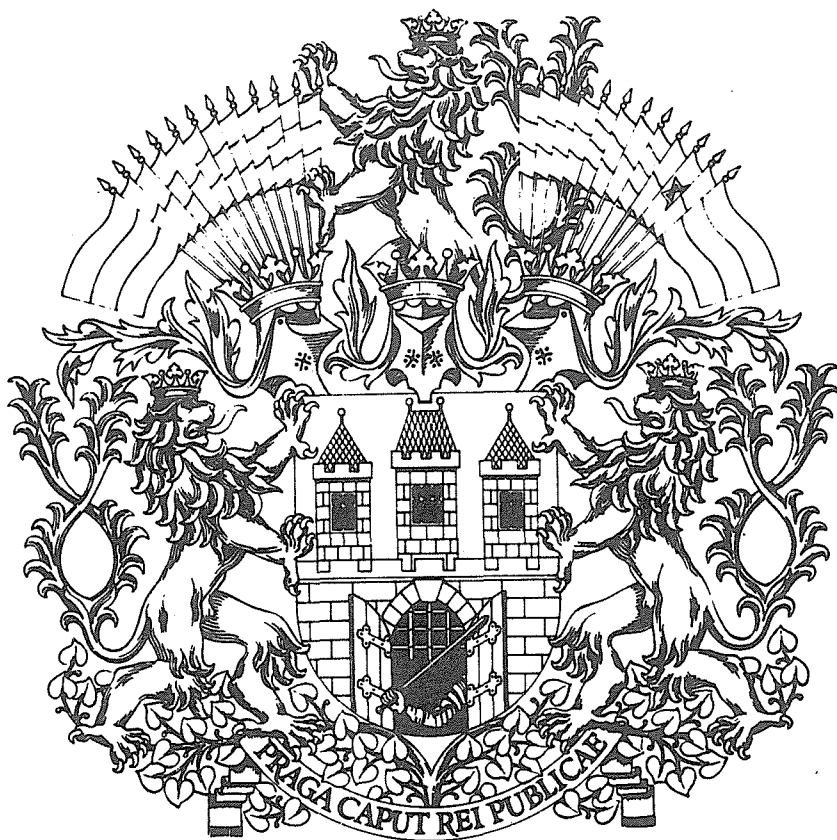
Při třetím jednání dne 7. března byl již k dispozici návrh P. Tybitanca, kde bylo shledáno několik dílčích odchylek proti popisu, které bylo nutné napravit před vyhotovením barevné verze, většina skupiny proti mínění dr. Fialy a dr. Hrdličky zastávala názor, že celé ztvárnění je pojeté příliš historizujícím způsobem a neodpovídá modernímu heraldickému projevu i praktickým potřebách kladeným na městský znak. Kompromisně bylo dohodnuto, aby tento návrh byl dokončen, ovšem současně bude zadán ještě jinému výtvarníkovi a mezi oběma bude zvolen vhodnější.

Barevné provedení návrhu P. Tybitanca bylo pak rozdáno k předběžné informaci členům rady NVP, což ovšem proběhlo bez větší odezvy, stejně jako článek ve Večerní Praze, kde byla otištěna "pérovka" návrhu. Několik málo čtenářů zaslalo kritické dopisy, které se týkaly především stylizace lvů.

Zhruba ve stejné době byla bohužel ze strany AMP promarněna šance vtělit tehdy již hotový popis nového znaku do textu návrhu zákona o hl.m. Praze, ačkoliv se dvě jeho zástupci /doc. Ledvinka, dr. Jiří Pešek/ zúčastnili spolu s ostatními představiteli Prahy na společném jednání o tomto zákoně s prezidentem republiky, federální a českou vládou na zámku v Kolodějích, přestože k tomu byli některými legislativci vybičováni. Hlavním důvodem byla především neexistence definitivního kresebného návrhu. Tím se stalo, že uvažovaný zákon - na rozdíl od obdobného zákona minulého či zákona Slovenské národní rady o hl.m. Slovenské republiky Bratislavě - neobsahuje kodifikaci podoby znaku hl.m. Prahy a je v něm řešena pouze problematika užívání znaku u městských částí i případné přijímání nových, zatímco obdobné ustanovení pro celou Prahu je nutno hledat v zákoně o obcích.

Během léta roku 1990 byl dokončen také druhý návrh, dílo akad. malíře Karla Pánka. V srpnu byl většinou skupiny provedení malých korektur vybrán jako vhodnější a prezentován v tomto smyslu i vedení města. Jediné, co je mu snad možné vytknout, je stylizace ozbrojeného rámě a částečně i lvů, kde je vidět určitá závislost na předloze Františka Kysely.

Dokončením tohoto návrhu vlastní heraldická práce skupiny na značnou dobu skončila a až do komunálních voleb vedení města, zaneprázdněné nepochybně důležitějšími úkoly, se dále změně znaku nevěnovalo. Po volbě nových poslanců, teď již zastupitel-

Definitivní návrh znaku hl.m. Prahy od ak.mal. K. Pánka

stva hl.m. Prahy, však vyvstala otázka znaku na jejich legitimacích, neboť dosavadní velký znak byl z pochopitelných důvodů odmítán.

Dosavadní rada NVP /nová rada zastupitelstva nebyla ještě zvolena/ se na samém konci listopadu 1990 obrátila na AMP, aby do 3. prosince připravil vyhlášku o podobě nového znaku. Vlastním sestavením byl pověřen autor tohoto příspěvku, přičemž byl předložen popis znaku /viz dále/, krátce předtím konzultovaný s Komisí pro znaky měst při Archivní správě ministerstva vnitra České republiky, /vážnější námitky zde vznesli jen dr. Jaroslav Charouz proti novému heslu a prof. Ivan Hlaváček, který se vyslovil také pro obrácené hodnotní pořadí praporců/ a důvodová zpráva, jež hodnotila nutnost změn, vyzdvihla zlepšenou heraldickou výtvarnou stránku, novou symboliku Prahy jako celku 112 obcí i hlavního města České republiky /prostřední klenot/ a fe-

derace /jazykově neutrální, latinská deviza s českým překladem "Praha hlavní město státu" na lipové ratolesti o dvou hlavních větvích podpírajících znak/. Pro krátkost času nebyly schopny odbory finanční a vnitřních věcí vypracovat také druhou část vyhlášky o podmínkách používání městských symbolů a tak měla být, v případě kladného přijetí vlastní podoby znaku, řešena následným, pozdějším předpisem.

Při projednávání v radě NVP však velký znak narazil na opozici socialistů /kteří ústy dr. Štěpánka přes podaný ústní výklad i dobové vyobrazení tvrdili, že ve znaku z roku 1927 bylo ve skutečnosti 17 praporců a tudíž po přidání dalších šesti jich musí být 23 nikoliv 24 a navrhovali se cele vrátit ke znaku z roku 1927/, ale především komunistů /členové rady Javornický a Málek/, kteří po zpochybňování, zda úprava nepřínáleží předsednictvu České národní rady, a zda nebude při každé další územní změně znak třeba "novelizovat", přešli až k zesměšňování symboliky nového znaku.

Jelikož rada nebyla schopna konsensu, byl přijat návrh tajemníka Magistrátního úřadu dr. Tomáše Uhlíře, aby prozatím byla pro praktické účely schválena alespoň tzv. malá forma, tj. štít nového znaku.

Druhé projednávání nepozměněného návrhu znaku proběhlo o dva měsíce později. Předkládajícím "Vyhlášky hl.m. Prahy o znaku a praporu hl.m. Prahy a jejich užívání" byl první náměstek primátora dr. Jiří Exner, autory doc. Ledvinka /heraldická část - vlastní návrh zůstal bez jakékoliv změny, rozšířena byla příslušná část důvodové zprávy/, vedoucí odboru vnitřní správy Magistrátního úřadu dr. Jentač /správní část vyhlášky a důvodové zprávy/ a dr. Hrdlička /doprovodný informativní materiál o historickém vývoji pražského a staroměstského znaku od 13. do 20. století/. Návrh textu vyhlášky vzala rada zastupitelstva pouze na vědomí při svém zasedání dne 30. ledna 1991, dne 21. února 1991 pak byl přijat s jedinou úpravou v důvodové zprávě, týkající se případného používání pražského znaku městskými částmi, jednohlasně všemi přítomnými poslanci zastupitelstva hl.m. Prahy. Nový znak vstoupil v platnost 18. března 1991, kdy nabyla účinnosti i zmíněná vyhláška, kde je popsán takto:

Na červeném štítě je zlatá hradební zeď z kvádového zdiva se stříbrným cimbuřím o sedmi viditelných a pěti celých stínkách, prolomená otevřenou bránou s vytaženou zlatou mříží. Veřeje brány přirozené barvy mají zlaté kování. Z brány vyniká na černém pozadí ozbrojené rámě držící stříbrný meč se stříbrným jílcem a zlatou zástitou. Klenba brány je stříbrná, uprostřed se zlatým klenákem. Nad hradební zeď vystupují tři zlaté věže z kvádového zdiva, střední větší, se zlatým cimbuřím o čtyřech stínkách a se zlatou valbovou atřechou s dvěma zlatými makovicemi, postranní menší, se zlatým cimbuřím o třech stínkách a se stanovou střechou s jednou makovicí, vše taktéž zlaté barvy. Velká věž je prolomena trojdílným a malé dvojdílným černým oknem se stříbrným rámem.

Na štít jsou postaveny tři kolčí přilby se zlatými korunami a zlatočervenými příkrývadly. Prostřední přilba nese rostoucího, dvouocasého, stříbrného lva se zlatou korunou a zbrojí. Postranní přilby pak nesou praporce erbovních měst nebo městských částí, které mají historický praporec, spojených v hlavním městě.

Praporce na heraldicky pravé přílbě mají zlaté žerďe a tyto barvy /postupující vždy z vnější strany znaku do středu a u jednotlivých praporců shora dolů/: 1. zlatá - červená - stříbrná /Nové Město/, 2. stříbrná - modrá /Hradčany/, 3. zlatá - modrá /Vyšehrad/, 4. červená - modrá - stříbrná /Libeň/, 5. stříbrná - červená /Bubeneč/, 6. stříbrná - modrá - zlatá /Košíře/, 7. stříbrná - červená - zlatá /Smíchov/, 8. stříbrná - červená - modrá /Vršovice/, 9. stříbrná - zelená - červená /Žižkov/, 10. modrá - červená - stříbrná - zelená /Uhřetěves/, 11. černá - červená - stříbrná /Horní Počernice/, 12. zelená - červená - modrá /Zbraslav/.

Praporce na heraldicky levé přílbě stejného provedení /při stejné postupujícím popisu/ mají tyto barvy: 1. červená - zlatá - stříbrná /Staré Město/, 2. stříbrná - modrá /Malá Strana/, 3. červený praporec se zlatou hvězdou Šalamounovou /Josefov/, 4. stříbrná - červená /Holešovice-Bubny/, 5. stříbrná - modrá - stříbrná - modrá /Břevnov/, 6. stříbrná - červená /Karlín/, 7. modrá - zelená - stříbrná /Nusle/, 8. stříbrná - červená - stříbrná - červená /Královské Vinohrady/, 9. stříbrná - červená - zelená /Vysočany/, 10. zlatá - modrá - stříbrná /Modřany/, 11. modrá - stříbrná - červená /Radotín/, 12. červená - stříbrná - červená /Dubeč/.

Stít drží z každé strany dvouocasý, stříbrný lev se zlatou korunou a zbrojí. Tito lvi stojí na zlaté lipové větvi s ratolestmi. Přes ní visí červená, zlatě podšitá stuha s devizou provedenou zlatým písmem "PRAGA CAPUT REI PUBLICAE".

Frameny, literatura, poznámky:

- /1/ Zákon ČNR ze dne 4. září 1990 o obcích /obecní zřízení/, §5: "Není-li zvláštním zákonem určeno jinak, mohou obce, jejich orgány a organizace užívat znak a prapor obce. Jiné orgány, organizace a zařízení, právnické a fyzické osoby tak mohou učinit jen se souhlasem obecní rady. Pokud obec nemá historický znak a prapor, mohou jí být na její návrh předsednictvem České národní rady uděleny." Zákon ČNR ze dne 9. října 1990 o hlavním městě Praze, §5: "Městská část, její orgány a organizace a s jejím souhlasem jiné orgány, organizace a zařízení, právnické a fyzické osoby mohou používat znak a prapor městské části. Pokud městská část nemá historický znak a prapor, mohou jí být po vyjádření zastupitelstva /rozumí se zastupitelstva hl.m.Prahy, nikoliv místního či obvodního zastupitelstva - pozn.autora/ uděleny předsednictvem České národní rady." Tamtéž, § 24 Zastupitelstvo, odst. 2, písm. i, vyjadřuje se k návrhu historického znaku a praporu městské části /§5/.
- /2/ Souhrn starší literatury u J.Čarka: Městské znaky v českých zemích, Praha 1985, s.317-318, pasáž o staroměstském a pražském znaku tamtéž, s.305-308 a 312 - 313, nově o počátcích staroměstského, resp. pražského znaku pojednal V.Růžek: Česká znaková galerie na hradě Laufu u Norimberka z roku 1361, Příspěvek ke skládě královského dvora Karla IV., Sborník archivních prací 38/1988, č.15, s.105 a s.174-176 a R. Nový: Nejstarší heraldické památky staroměstské radnice, Pražský sborník historický, 22/1989, s.33n.
- /3/ Všechny odkazy na písemný materiál ke změně znaku v r.1964 vycházejí z neupraveného fondu uloženého v Archivu hl.m.Prahy,NVP, odbor vnitřních věcí. Dnes jsou tyto materiály, jako priora, u písemnosti heraldického poradního sboru ve spisovně Archivu hl.m.Prahy, rok 1990. První konkrétní materiál není datován, vznikl nepochybně před zářím 1964, neboť již 9. září t.r. se zmíněný odbor obrátil na odborného asistenta VŠUP v Praze M. Hegara s žádostí o vypracování barevného uměleckého vyhotovení nového znaku velikosti 1x1 m.

V informaci pro vedoucího odboru o šest dní později se uvádí, že umělec doporučený odborem školství NVP, protože se "zúčastnil na vypracování návrhu znaku státního a presidentské standardy", nabídku předběžně přijal a určil si termín tři týdnů. Proč později od realizace ustoupil a kresebné úpravy provedl někdo jiný, není z dochovaného materiálu patrné.

- /4/ Vojtíšek,V.: Znak hlav. města Prahy, Les armes de la ville de Prague, Praha 1928, s.8.
- /5/ Po schválení nového či spíše upraveného znaku byla informována OVV NVP i Komise pro zpodobňování ústavních činitelů a jiných významných osobností při ministerstvu školství ČSSR.
- /6/ Vlastní smlouva či zakázka s tímto výtvarníkem se nazachovala, jako autor kresebné části návrhu je uváděn v dopisech OVV NVP ostatním odborům, které se podílely na přípravě objednávky barevného vyobrazení u Středočeských tiskáren /a v informaci o těchto jednáních pro dr. Kiessewettera/ z prosince 1964 /fond cit. v pozn. 3, čj. 3566/1964/ a v dopise vedoucího OVV NVP z 20.5.1965, ve kterém u něj objednává dalších 300 perokreseb znaku stejného typu, které byly použity při schvalování úpravy plénem NVP dne 26.10.1964 /tamtéž, čj. vnitř. 936/1965/, neboť tiskárny slíbily vyhotovení až v říjnu 1965.
- /7/ Archiv hl.m.Prahy, Clam-Gallasův palác, trakt zadního schodiště, záchodek ve třetím patře; kresba není signována, zřejmě i autor cítil, že jde pouze o řemeslné spojení dvou originálních stylizací.
- /8/ Fond cit. v pozn.3, čj. vnitř. 129/1965; z dopisu vyplývá také, že ještě v lednu 1965 měl NVP k dispozici jen perokresby Fr. Křížka. Jednání o tisku se vlekla až do léta 1965 /poslední dopis tamtéž, čj. vnitř 1790/65/ a předpokládalo se vyhotovení asi 4000 ks. Nakonec vyšla barevná vyobrazení až o mnoho let později ve značném nákladu, ale v době, kdy už předloha znaku byla dostatečně známa a tudíž o ní nebyl zájem. Valná část nákladu je proto dosud za nepatrný obolus k dostání v Archivu hlavního města Prahy ve velmi kvalitní reprodukci.
- /9/ Nová vyhláška je ve Sbírce všeobecně platných vyhlášek hl.m. Prahy, částka 1, č.1, roč. 1/1991, jako příloha tohoto tisku je vloženo i vzorové barevné vyobrazení. Znění starých předpisů vážících se k bývalému znaku, vyhl. o znaku hl. města Prahy schválená plénem NVP dne 26.10.1964 a Směrnice pro užívání znaku hlavního města Prahy schválená radou NVP 24.11.1964, lze nalézt ve Sbírce nařízení, vyhlášek a instrukcí NVP, roč. 1964, částka 8, č.15 a 16.

Kresby: Petr Tybitancl

Karel Pánek

Die neue Rechtsregulierung der Stadt- und Gemeindeheraldik und der Wappen der Hauptstadt Praha /Prag/.

Im Jahre 1991, also genau 630 Jahre von der Entstehung der ältesten und erhaltenen Wappenabbildung der Prager Altstadt an der Kaisersresidenz Karl IV., der Burg Lauf, hat die Prager Stadtvertretung über die Symboländerung der Hauptstadt entschieden. Es war historisch nach der Reihenfolge die siebente Symbol- oder besser Wappenänderung von Prag, bzw. der Prager Altstadt, deren Wappen im J. 1784 als Wappen der neu entstandenen Hauptstadt übernommen war, und dies war auch die dritte Änderung in diesem Jahrhundert, nach den Herrichtungen in Jahren 1287 u. 1264. Inhaltlich löst die neue Herrichtung:

wachsendes Kleinod, mit Gold gekrönter silberne Löwe /Prag - die Hauptstadt von Böhmen/; die Seitenkleinode vergrößert um 6 neue Fahnen in den Farben der Wappenstädte, welche in den Jahren 1968 und 1974 zur Prag angeschlossen wurden, und gleichzeitig hat man die leeren Fahnenstangen entlassen. Die haben nämlich die Stadtteile symbolisiert, welche vor dem Anschluss Böhmer waren /auf dem alten Wappen der Zustand zum J. 1964/. Diese Symbolik wurde durch 112 Goldquader der Schildfiguren ausgedrückt /d.h. Prag als die Stadt, welche durch Vereinigung von 112 Gemeinden von denen 24 historische Wappenstädte sind, entstanden ist; neue Devise "PRAGA CAPUT REI PUBLICAE" /Prag - die Hauptstadt des Staates, d.h. der ČSFR/.

Bei eigenem Entwurf der bildenden Figur des neuen Wappens, der Autor ist akad. Maler Karel Pánek, hat man gegen der Stilisierung von den Jahren 1927 und 1964 mehr auf die heraldische Zeichnung geachtet, besonders mit der Aufmerksamkeit auf die Muster der Prager Wappenprivilegien. Deswegen wurde die Zeichnung der Schildfiguren, Sturmhauben, Kronen, Standarten und auch der Löwen in den Kleinoßen als auch Schildträger zubereitet. Auf diese Weise hat Prag wieder ein würdiges Wappen bekommen.

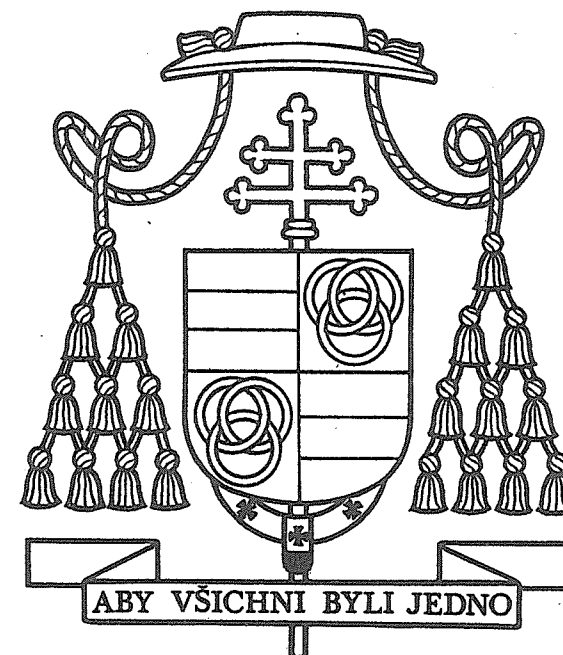
Zusammenfassung Cecilie Durdilová

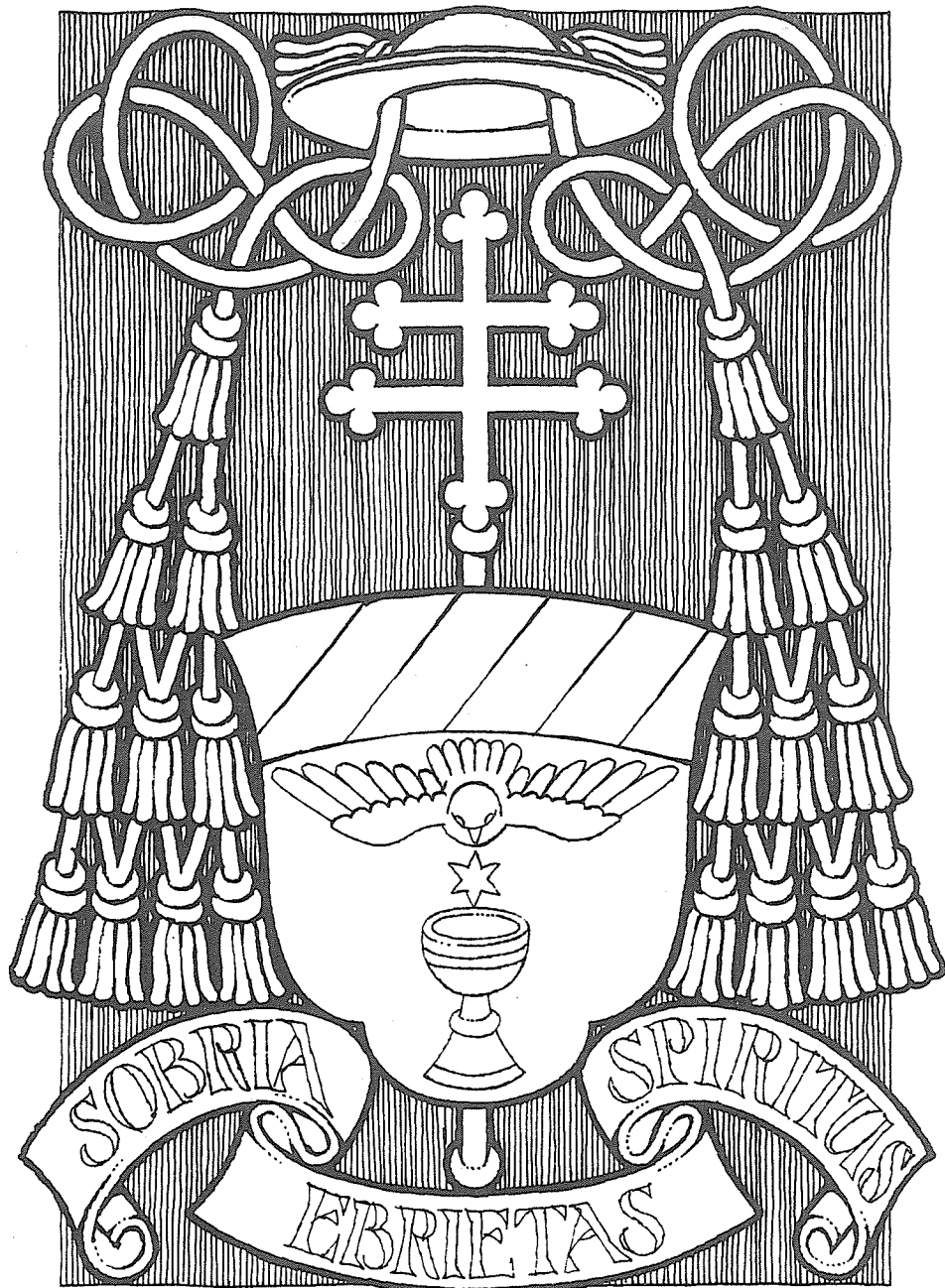
ECCLIASTICA

Pavel R. Pokorný

NOVÝ PRAŽSKÝ ARCIBISKUP

Po opakované žádosti přijal papež Jan Pavel II. dne 27.3. 1991 rezignaci pražského arcibiskupa Františka kardinála To-máška. Jeho nástupcem byl zároveň jmenován dosavadní českobudějovický biskup Mons. PhDr. Miloslav Vlk. Narodil se 17. 5. 1932 v Lišnici /o.Písek/. Po maturitě na gymnáziu v Českých Budějovicích v roce 1952 pracoval rok jako dělník a po dvou letech základní vojenské služby studoval v letech 1955 - 1960 na filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor archivnictví. Studie zakončil diplomovou prací věnovanou paleografickému rozboru Jenského kodexu. Od 1. 7. 1960 do 30. 9. 1964 pracoval jako archivář v okresních archivech v Třeboni, Jindřichově Hradci a Českých Budějovicích. Po studiích na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích byl 23. 6. 1968 v Českých Budějovicích vysvěcen na kněze. Po té působil jako sekretář biskupa ThDr. Josefa Hloucha. Od 1. 7. 1971 byl přeložen do farnosti Lažské /o.Prachatice/ a od 1. 11. 1972 do Starého Rožmitálu /o.Příbram/. S platností od 1. 10. 1978 byl zbaven tzv. státního souhlasu k výkonu povolání duchovního a dále pracoval v Praze jako čistič oken. V letech 1986 - 1988 pak jako archivář Státní banky. Od 1. 1. 1989 se mohl opět vrátit do duchovní správy. Zprvu do Žihobců a od 1. 9. 1989 do Čachrova /o.Klato-

vy/. Sídlním biskupem v Českých Budějovicích byl jmenován 14. 2. 1990 a 31. 3. přijal biskupské svěcení z rukou pražského světícího biskupa ThDr. Antonína Lišky v budějovické katedrále. Jako pražský arcibiskup byl intronizován 1. 6. 1991 ve velechrámu sv. Víta.

Znak: Čtvrcený štít. V 1. a 4. černém poli zlaté břevno, ve 2. a 3. modrém poli 3/2+1/ prostupující se stříbrné kruhy se zlatou společnou výsečí. Za štítem zlatý patriarchální kříž, u paty palium. Devize: ABY VŠICHNI BYLI JEDNO. Vše převýšeno arcibiskupských kloboukem.

První a čtvrté pole je sterobylý znak pražského arcibiskupství. Osobní znak ve druhém a třetím poli je vyjádřením biskupského hesla, tedy jednoty jejímž středem je Kristus, symbol trojiční a zároveň i mezinárodního hnutí Focolare.

APOŠTOLSKÝ NUNCIUS V ČSFR

Na svém zasedání 18. ledna 1990 rozhodla federální vláda obnovit diplomatické styky s Vatikánem, které sice nebyly nikdy formálně přerušeny, ale z naší strany jednostranně zmrazeny vypovězením vatikánského zástupce v roce 1949. V pořadí pátým nunciem v Československu byl 30. června 1990 jmenován Svatým stolcem titulární arcibiskup z Perty Mons. Giovanni Coppa. Do Prahy přicestoval 17. září a 25. září 1990 předložil své pověřovací listiny.

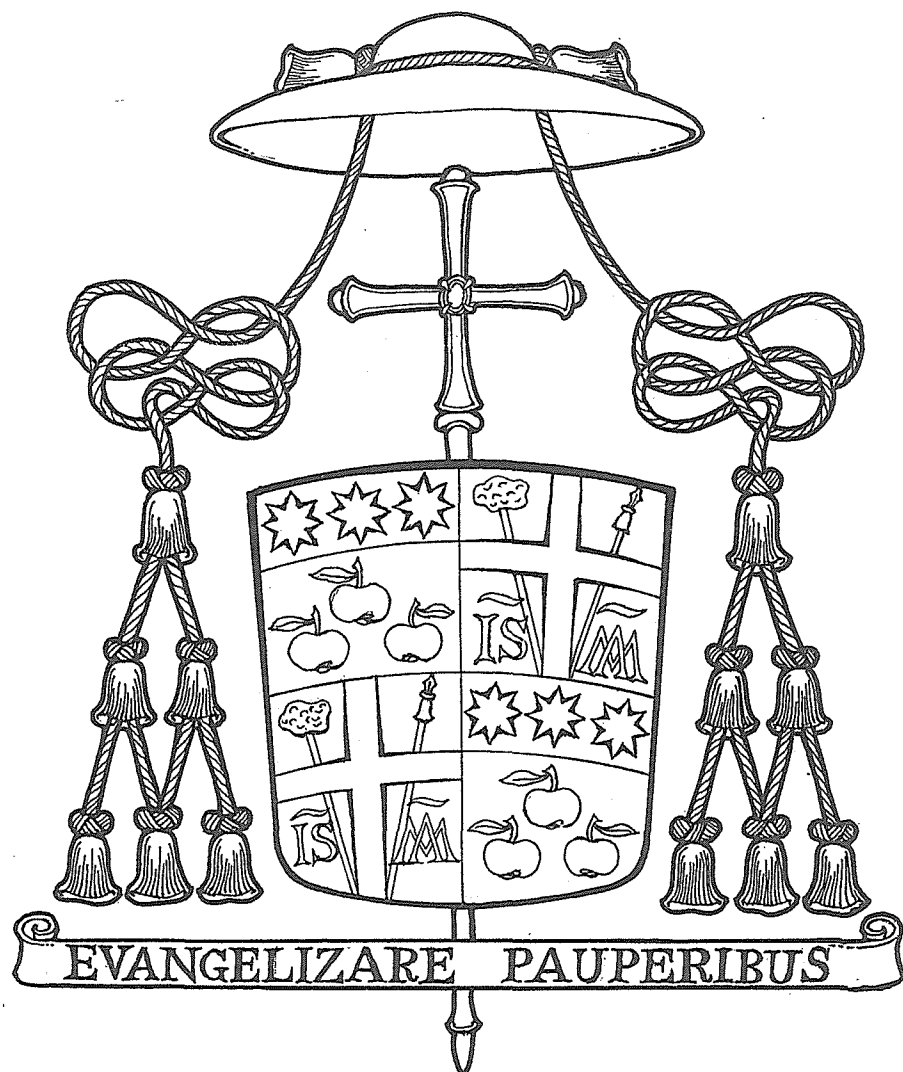
Narodil se 9. 11. 1925 v severoitalském městě Alba. Teologii vystudoval v diecézním semináři svého rodného města a 2. 1. 1949 byl zde vysvěcen na kněze. Doktorát filozofie získal na milánské univerzitě Sacro Cuore. Do služeb římské kurie vstoupil v roce 1952 a o šest let později se stal pracovníkem vatikánského Státního sekretariátu. Roku 1979 byl jmenován delegátem pro všechny papežské zastupitelské úřady. V této funkci navštívil řadu zemí všech kontinentů, mj. i Československo. Titulárním arcibiskupem z Perty byl jmenován 1. 12. 1979 a biskupské svěcení přijal 6. 1. 1980.

Znak: V modrém poli, pod pětkrát červeně a stříbrně dělenou hlavou, stříbrný kalich. Nad ním zlatá hvězda, nad kterou se vznáší bílá holubice. Za štítem zlatý patriarchální kříž. Devize: SOBRIA EBRIETAS SPIRITUS /mírná opilost ducha/. Vše převýšeno zeleným arcibiskupským kloboukem.

Kalich je narážkou na nunciovo příjmení /coppa = kalich/, celý motiv pak vyjadřuje vtělení Kristovo prostřednictvím Ducha svatého skrze P. Marii a jeho trvalé opakování v mešní oběti. Hlava štítu je převzata z vlajky rodného města.

BISKUP ČESKOBUDĚJOVICKÝ

Mons. ThDr. Antonín Liška CSsR., jedenáctý sídelní biskup českobudějovický, se narodil 17. 9. 1924 v Bohumlicích /o. Prácheň/. Středoškolská studia absolvoval na redemptoristickém gymnáziu v Libějovicích u Vodňan. Ještě před jejich ukončením vstoupil sám 15. 8. 1944 do kongregace redemptoristů. Po maturitě v roce 1946 pokračoval ve studiu teologie na řeholním učilišti v Obořišti a teologické fakultě Univerzity Karlovy. Násilná likvidace řádů a kongregací v dubnu 1950 mu přinesla in-

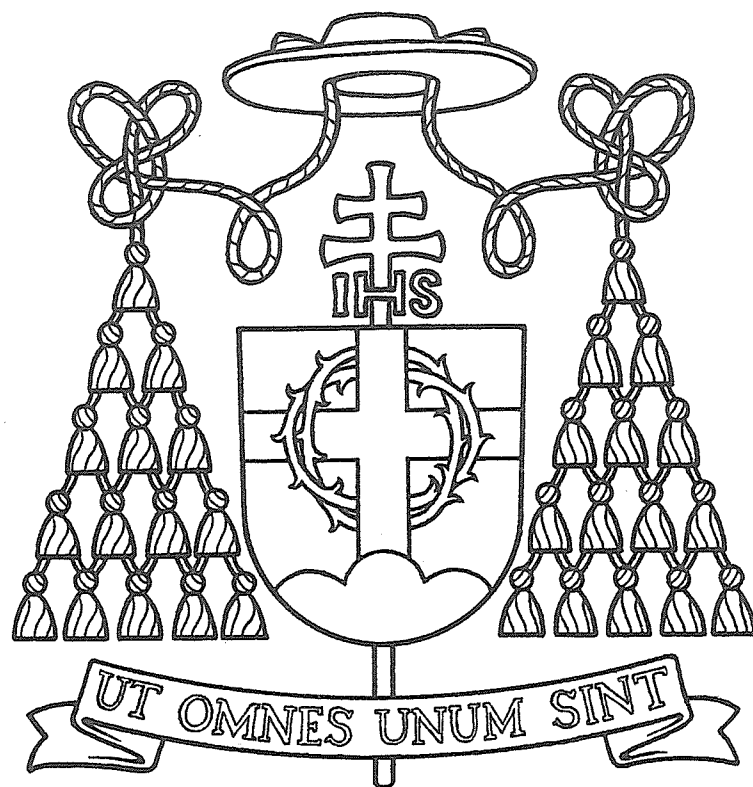
ternaci v Králíkách a vojenskou službu v útvarcích PTP. Kněžské svěcení přijal tajně 22. 9. 1951 v Praze. Od roku 1954 pracoval v civilních zaměstnáních. Jako duchovní směl působit teprve od 15. 5. 1971, a to pouze mimo rodnou diecézi. Stal se farářem v Poříčí nad Sázavou a ve Vranově. O čtyři léta později dosáhl doktorátu teologie. Podílel se na ekumenickém překladu Bible a pracoval jako oficiál interdiecézního soudu českých diecézí. Kanovníkem Metropolitní kapituly u sv. Víta byl od 1. 5. 1987. Papež Jan Pavel II. jej 19. 5. 1988 jmenoval titulárním biskupem vergenským a 11. 6. téhož roku přijal biskupské svěcení v pražské katedrále. Světitelem byl František kardinál Tomášek za asistence papežského nuncia se zvláštním posláním Francesca Colasuonno a světícího biskupa pražského ThDr. Kajetána Matouška. Od 23. 1. do 27. 3. 1991 byl druhým generálním vikářem, od 28. 3. do 1. 6. administrátorem a 4. 6. jej arcibiskup Miloslav Vlk jmenoval generálním vikářem a současně biskupským vikářem pro východní část pražské arcidiecéze. Sídelním biskupem v Českých Budějovicích byl jmenován 28. 8. 1991.

Svůj dosavadní znak upravil takto: Čtvrcený štít. V 1. a 4. poli znak budějovické diecéze. Pod stříbrnou hlavou se třemi zlatými, osmihrotými hvězdami /1+1+1/ v černém poli tři zlatá jablka s lístky na stopkách /1+2/. Ve 2. a 3. poli znak osobní. V modrém poli zlatý kříž sahající do krajů štítu, podložený nástroji umučení - vpravo stříbrnou holí se zlatou nabodnutou houbou, vlevo stříbrným kopím a dole provázeným zlatými monogramy IS a MA /variance na znak redemptoristů/. Za štítem zlatý latinský kříž. Deviza: EVANGELIZARE PAUPERIBUS /hlásat evangelium chudým/. Vše převýšeno zeleným biskupským kloboukem.

SLOVENSKÝ KARDINÁL

Když byla koncem května 1991 oznámena jména kardinálů, kteří budou jmenováni v příští konsistoři, vzbudila výraznou odezvu nejen v Československu, ale i ve světě skutečnost, že se mezi nimi objevilo i jméno biskupa nejstarší slovenské diecéze.

Prvním domácím kardinálem na Slovensku se stal nitranský biskup JUDr. h.c. Ján Chryzostom Korec S.J. Narodil se 24. 1. 1924 v Bošanech /o. Topolčany/. Již v raném mládí vstoupil do jezuitského řádu /noviciát 14. 9. 1939, sliby 15. 9. 1941/. Studoval v Ružomberoku, Trnavě a Brně. Po likvidaci řeholí v dubnu 1950 byl několik měsíců internován a pak propuštěn do civilního zaměstnání. Kněžské svěcení přijal tajně v Rožnavě 1. 10. 1950. Ve svých 27 letech byl na základě mimořádných papežských fakult vysvěcen 24. 8. 1951 rovněž tajně na biskupa, řádovým spoluprátem Pavlem Hnilicou. Nadále pracoval v dělnických profesích, jako laborant a dokumentátor. V roce 1960 byl 11. 3. zatčen a 20. 5. odsouzen ke 12 letům vězení. Po propuštění 21. 2. 1968 se zapojil do obnovy církevního života. Téměř rok se však musel léčit na následky věznění. Ačkoliv byl 24. 6. 1969 plně rehabilitován, mohl sice odjet na návštěvu Říma, kde mu papež Pavel VI. daroval osobní biskupské insignie, ale nezískal souhlas pro duchovenskou činnost. Znovu pracoval jako montér až do svého odchodu do důchodu v roce 1984. Jeho četné práce literární se šířily pouze v opisech. Jako neúnavný zastávce náboženských i občanských práv a svobod, byl soustavně šikanován StB. Během let se stal výraznou morální autoritou nejen slovenských kato-

líků. Dne 7. 1. 1990 byl jmenován rektorem bratislavského semináře a 6. 2. sídelním biskupem v Nitře. Správu diecéze kanonicky převzal 20. 2. 1990. Ve slavnostní papežské konsistoři dne 28. 6. 1991 jej Jan Pavel II. povýšil do sboru kardinálů.

Znak: V červeném poli na modrém trojvrší stříbrný latinský kříž do krajů štítu, propletený zlatou trnovou korunou. Za štítem stříbrný // patriarchální kříž přeložený literami IHS. Deviza: UT OMNES UNUM SINT /aby všichni byli jedno/. Vše převýšeno červeným kardinálským kloboukem.

SVĚTICÍ BISKUP PRAŽSKÝ

Nově jmenovaný světicí biskup pražský, Mons. ThDr. Jaroslav Škarvada, se narodil v Praze dne 14. září 1924. Po maturitě na vinohradském reálném gymnáziu v roce 1943 byl zaměstnán v zemědělských podnicích v Havlíčkově Brodě a v Praze. Již tehdy studoval tajně teologii a hned v roce 1945 odjel s první skupinou českých boboslovců do Říma. Zde byl také 12. března 1949 vysvěcen na kněze. Protože situace doma neskytala možnost kněžského působení, rozhodl se zůstat v cizině. Na Lateránské univerzitě dosáhl v roce 1950 doktorátu teologie a od

roku 1951 působil jako kaplan v severní Itálii. Po čtyřech letech byl jmenován profesorem věrouky semináře v Chieti. V roce 1965 jej povolal, do Říma vypovězený kardinál Josef Beran, ze svého sekretáře. Po srpnu 1968 se z pověření nemocného kardinála ujal organizování duchovní péče o Čechy v zahraničí a po jeho smrti byl touto péčí pověřen přímo Svatým stolicí. Po-
pež Jan Pavel II. jej 18. prosince 1982 jmenoval titulárním biskupem litomyšlským a 6. ledna 1983 osobně vysvětil v bazilice sv. Petra. Jako biskup se plně věnoval duchovní péči v české krajině a opochlikly od Evropy na Austrálii. V posledních dvou letech opakovaně navštívil Československo a účastnil se na zasedání biskupské konference. Dne 18. srpna 1991 byl jmenován světicím biskupem pražské arcidiecéze a do vlasti se trvale vrátil dne 10. září 1991. I nadále má pokračovat ve své dosavadní činnosti a jeho jmenování pomocným biskupem pražským potvrzuje skutečnost, že i krajane po celém světě jsou součástí domácí církve.

Již od roku 1983 užívá tento znak: Červený štít. V 1. a 4. černém poli zlatý heraldický kříž, ve 2. a 3. červeném poli stříbrný vznášející se holubice Ducha svatého. Za štítem latinský kříž. Deviza: UT OMNES UNUM SINT /= Aby všichni byli jedno/. Vše převýšeno biskupským kloboukem.

V 1. a 4. poli je původní znak zaniklé litomyšlské diecéze a 2. a 3. pole ilustruje biskupovo heslo.

Kresby: Jan Oulík
Zdírkař Čech
Emil Konopásek

Ecclesiastica.

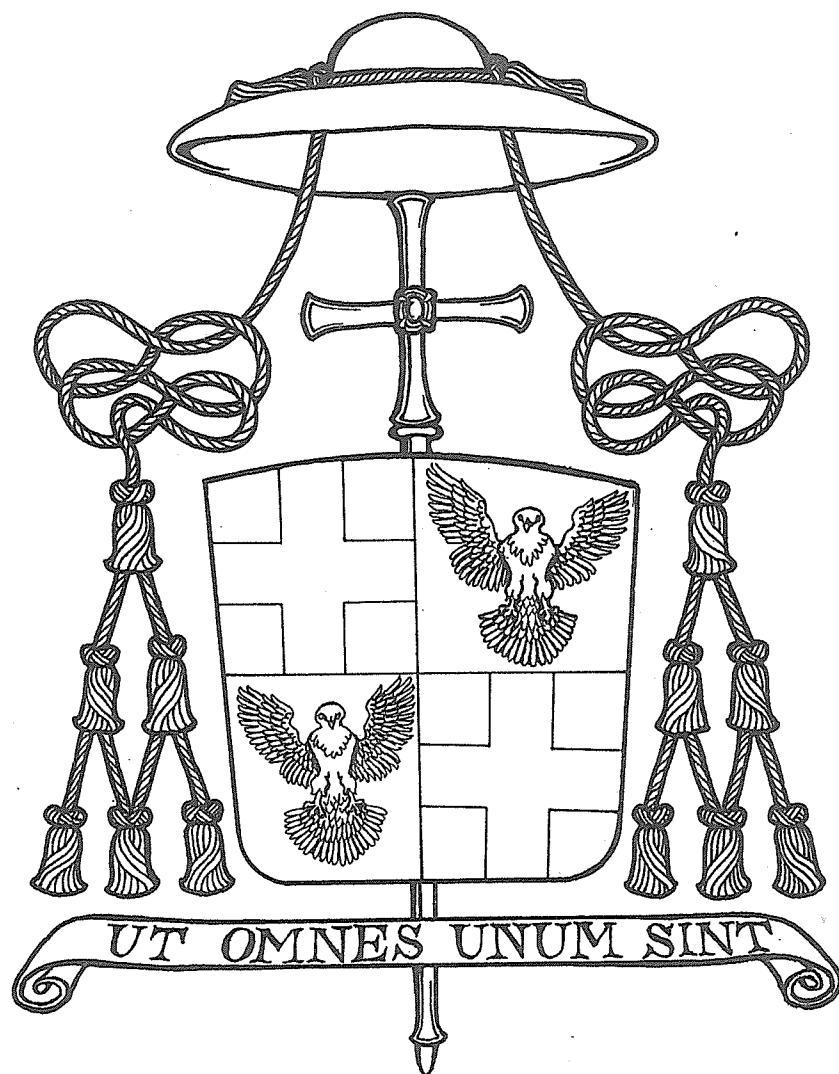
Der neue Prager Erzbischof Mons. PhDr. Miloslav Vlk, apostolischer Nuntius der ČSFR Mons. Giovanni Coppa, der Bischof von České Budějovice./Budweis/ Mons. ThDr. Antonín Liška OSaR, der Kardinal und Bischof von Nitra /Neutra/ JUDr. h.c. Ján Chryzostom Korec, der Prager Weihbischof Mons. ThDr. Jaroslav Škarvada.

Zusammenfassung Cecilie Durdilová

Znak světicího biskupa pražského Mons. ThDr. Jaroslava Škarvady je na straně 112.

KNIHA V LISU

Jaroslav Jásek

Současná podoba knihy jako uměleckého, řemeslného a technického objektu je výsledkem staletého úsilí o dochování písemných projevů různé provenience a druhu. Lhostejno, zda se jednalo o záznamy literární, hospodářské, politické či rituální.

Nemá smysl, při příležitosti rozboru knihařské symboliky, zabývat se vývojem uchovávání informací v knižní podobě. Tento problém náleží jiným. Knihy měly z počátku převážně religiозní charakter, později, díky rozšiřující se vzdělanosti a zejména po vynálezu knihtisku, se zvyšovala poptávka po knihách světského charakteru. Stoupala produkce knih a množil se i počet osob zabývajících se vazbou, která se, zejména v období renesance, baroka, rokoka a empiru, stala i uměleckou profesí.

Od konce 18. století se stalo vydávání knih obchodním podnikáním, které se často projevovalo snahou po jednoduché a levné vazbě průmyslového charakteru. Koncem 2. poloviny 19. století a začátkem 20. století dochází ve výrobě knih k roztržistění a specializaci. Až do dnešní doby přetrvává průmyslová vazba na straně jedné a umělecká vazba na straně druhé./1/

Po celá staletí tak žijí ve tvůrčí symbióze autoři či původci textu, písaři či knihtiskaři, knihaři či knihvazači a knihkupci. Mnohdy však některé uvedené profese splývají, protože víme, že písaři či knihtiskaři knihy i vězali, někdy i prodávali.

První zmínka o bratrstvu, ve kterém byli začleněni knihvazači, je z roku 1348, kdy "malíři a štítaři pražských měst založili bratrstvo. Pořídili bratrství ke cti a chvále Boží, Matěří boží a svatého Lukáše, ke cti všem svatým a všem věrným křesťanským dušem k utěšení a sobě k věčnému spasení, ... a přijali v bratrstvo i sklenáře, knihvazače, řezbáře, pergameníky, zlatotepce, illuminatory a jiné příbuzné řemeslníky"./2/ Z výčtu řemesel sdružených v bratrstvu je zcela bez pochyb vidět, že pro výrobu knih mělo, mimo písařů, všechny profese. Knihy byly většinou velmi výpravné, v bohatě zdobených vazbách, rukopisy iluminované.

Knihařské řemeslo v 16. století v Praze vzkvétalo. Zatím, co v 15. století víme za osmdesát let pouze o třech knihařích, v 16. století je možné nalézt knihařů dvaadvacet./3/ V tomto případě jde ovšem o knihaře zapsané do městských knih a to pouze o měšťany; jak zjistíme dále, bylo jich ve skutečnosti ještě více. Zde je však opět nutné připomenout, že v tomto období se pod termínem knihaři myslí knihvazači a knihkupci, a nelze je spolehlivě od sebe rozeznat, neboť knihaři i "od ouřadu volání k odhadům knihy. Rozuměli vazbě a ceně knihy"./4/

Zde je třeba mírně odbočit a vysvětlit, že prodejem knih se také zabývali knihtiskaři a proto, když jim Ferdinand I. zakázal knihy tisknout, zvali sami sebe knihaři, protože prodávání knih jim nebylo odnato. Za Rudolfa II. se také v Praze vyskytují obchodníci, většinou cizinci, zabývající se pouze prodejem knih, píšící se knihhandlíři./5/ Tolik odbočka na okraj vysvětlující možnost některých terminologických posunů.

Knihaři Starého a Nového Města pražského měli od roku 1596 společný cech na základě nových statut. Na tomto místě je po-

vinností připomenout, že na počátku 16. století provozovali knihařské řemeslo i Židé./6/ Otázkou zůstává, zda to byli řemeslníci či obchodníci. Mimo pražská města bylo knihařů poskrovnu a pracovali zejména tam, kde byly tiskárny. Víme proto o jednotlivcích v Lounech, Příbrami, Písku, Žatci, Litoměřicích, Bělé či Krumlově./7/ Přehled o pražských knihařích máme z let 1526 až 1620 téměř úplný./8/

Jak již bylo uvedeno, od roku 1596 mají na základě statut společný cech knihaři Starého a Nového Města pražského. V roce 1597 byl také obnoven tovaryšský řád, ve kterém jsou zajímavá pravidla o odměňování tovaryšů. "V tomto každém čase může tovaryš tři dni zahálet, ale mistr jemu jen půl vochlony povinen, kdyby dělal čtyři dny, mistr za celý týden zúplna dáti plat má"./9/ Liberálnost v odměňování vskutku mimořádná.

Díky dochovaným záznamům máme možnost v tomto období nahlédnout do knihařovy dílny, vysledovat výrobní postup a přivonět k tomuto překrásnému a náročnému řemeslu. Jednotlivé archy, popsané či potištěné, položené na hladkém kameni či kovo-

vé desce, bylo nutno nejdříve pozvolna tlouci mosazným kladivem, aby byly uhlezeny. Takto zpracované archy pak byly, pomocí kostěných nástrojů /až 7 druhů/, pečlivě složeny a do kvaternů složeny lisovány. Kvaterny se pak šily knihařskými jehlami k sobě. Sešitá kniha byla opatřena deskami, které se spojovaly hřbetem. Knihař dbal, aby sešité kusy byly do hladka oříznuty pomocí hoblíků, štřepejchrů či vosných nožů. Ořízka se barvila nebo zlatila. Desky byly z počátku dřevěné potažené kůží různých druhů, později lepenkové potahované různými látkami a zdobené tak, jak to příslušné módní vlny vyžadovaly./10/

Osudy knihařského řemesla jsou v následujícím čase obdobné jako u ostatních řemesel. Po zániku cechů v minulém století vznikala různá knihařská společenství, která se zabývala jak běžnou vazbou, tak i "fajnovostmi"./11/ Dnes je většina úkonů u běžných vazeb zcela zautomatizována, na rozdíl od uměleckých knihařů, kteří pojímají vazbu jako umělecké dílo, jako výtvarný objekt. A tak jako kdysi, to znamená zejména před vynálezem knihtisku, bylo toto řemeslo v podstatě volným uměním, tak i

dnes jsou výjimečné tisky umocňovány umělecky pojatou vazbou, vyznařující estetické myšlení a citění jednotlivce nebo ateliéru. Skutečné knihařské řemeslo tak přetrvává, aniž bylo příliš pokoreno, jak jsme toho byli svědky v posledních čtyřiceti letech u jiných řemesel.

A nyní se věnujme symbolice knihařského řemesla. Dokladů o používání symbolů knihařů se nedochovalo mnoho a můžeme jednoduše říci, že hlavním symbolem tohoto řemesla je kniha sevřená v knihařském lisu./12/

Notoricky je známá donátorská výzdoba znakem knihaře v graduálu z Lomnice nad Popelkou z let 1578-1582, kde je v modrém korunovaném štítě kniha sevřená v lisu přirozených barev. Je zde zobrazena konečná fáze knihařské práce. Nově svázaná kniha schne v lisu a tím dostává konečnou podobu./13/

Zatím co na pokladně pražských knihařů z období kolem roku 1730 jsou v kartuších vyvedeny výjevy smrti sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého /14/, je na korouhvi knihařů z roku 1791 zřetelně vidět dva lvy držící štít, kde nad knihou sevřenou v lisu je otevřená kniha a pod litem letopočet 1791./15/

Ve sbírce typářů Archivu hl.m. Prahy se dochovaly dva doklady existence pečeti pražských knihařů.

Na pečeti knihařů Starého a Nového Města pražského a Malé Strany z 2. poloviny 17. století je opět kniha ztažená litem, nad níž je umístěna otevřená kniha./16/ Popis pečeti: V pečetním poli lemovaném rozvilinami je kniha sevřená v lisu, provázená nahoře rozevřenou knihou, dole květinou a rozvilinami. Dva soustředné opisy jsou lemované linkami, pečet o $\varnothing$ 45 mm je lemována rozvilinami mezi linkami. Opis: /květina/ SIGILEINES /květina/ EHRSAMEN HANDWERCHS DER BVCHBINDER. DER /ALTEN. NEVEN STADT PRAG VND KLEIN SEITENN.

Jiná symbolika je na pečeti malostranských knihařů z přelomu 18. a 19. století. Popis pečeti: V pečetním poli je postava anděla s rozevřenými křídly, která drží dvě kartuše. V pravé kartuši je zavřená kniha, v levé špatně znatelný předmět, který může být buď vosným nožem nebo kosticí. Opis je lemován linkou, pečet o $\varnothing$ 45 mm pak vavřínovým věncem. Opis: /květina/ SIGILLVM. DER. BVCHBINTER. DER. KO. KLEIN. STAT. PRAG./17/

U dochovaných knihařských privilegií a statut jsem žádné vyobrazení znaku ani jeho popis nenašel.

Můžeme proto zdůraznit, že základním atributem symbolizujícím krásné knihařské řemeslo je kniha stlačená litem. Jestliže jiná řemesla symbolizuje buď nástroj či výrobní fáze, nebo konečný výrobek, zde máme všechny tyto jevy pohromadě. Lis /nástroj/ lisuje /výrobní fáze/ knihu /konečný výrobek/.

Není mi známo, že by současní knihařští řemeslníci či jejich družstva nebo spolky užívali tento jedinečný symbol svého řemesla. Myslím však, že není daleko doba, kdy nám bude opět připomínat tradici, zručnost a cit českých knihařů.

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Doležal, J.: Vazby knih, Praha 1976, s.7-10.
- /2/ Winter, Z.: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století, Praha 1906, s.196.
- /3/ Winter, Z.: Řemeslnictvo a živnost XVI. věku v Čechách, /1526-1620/, Praha 1909, s.327.

- /4/ l.c. /3/, s.326-327.
- /5/ l.c. /3/, s. 327.
- /6/ l.c. /3/, s. 327-329.
- /7/ l.c. /3/, s. 330.
- /8/ l.c. /3/, s. 332-335.
- /9/ Winter, Z.: Český průmysl a obchod v XVI. věku, Praha 1913, s. 375.
- /10/ l.c. /9/, s.598-603; současné způsoby vazeb jsou popsány v publikaci v knize l.c. /1/.
- /11/ Podrobnosti uvedeny v: Janotka, M.-Linhart, K.: Řemesla našich předků, Praha 1987, s.184-186.
- /12/ Mj. Čarek, J.: Poznámky k soupisu typářů, Archivní časopis, 1973, č. 1, s.9.
- /13/ Barevné vyobrazení je publikováno v knize: Husa, V.- Petrán, J.- Šubrtová, A.: Homo faber, Praha 1967, č. obr. 140.
- /14/ Novotný, A.: Pražské cechovní truhlice a korouhve, Praha 1948, č. obr. 24; Diviš, J.: Pokladny pražských cechů, Praha 1984, s.37.
- /15/ Novotný, A.: Pražské cechovní truhlice a korouhve, Praha 1948, č. obr. 50.
- /16/ Archiv hl.m. Prahy, sbírka pečetidel, sign. III./154.
- /17/ Archiv hl.m. Prahy, sbírka pečetidel, sign. III./155.

Foto pečeti: Jaroslav Beneš

Das eingeklemmte Buch in der Presse.

Seit Anfang unseres Zeitalters wissen wir, dass das Buch ein Erzeugnis der Buchbinder ist. Die Bücherproduktion steigerte nach der Buchdruckerfindung. Die erste Nachricht von der Bruderschaft, in welcher die Buchbinder eingegliedert waren, stammte vom Jahre 1348. Die Buchbinder der Prager Alten und Neuen Stadt hatten ihre korporative Zunft vom Jahre 1596. Im Laufe der Jahrhunderte haben sich die Buchbinder nicht nur mit dem Buchbinder befasst, aber auch mit deren Verkauf. Der Grundsymbol der Buchbinder ist das in der Presse eingeklemmte Buch.

Zusammenfassung Cecilie Durdilová

DVA NEZNÁMÉ ZNAKY BÝVALÝCH PRAŽSKÝCH PŘEDMĚSTÍ KRÁLOVSKÝCH VINOHRAD A ŽIŽKOVA Z 19. STOLETÍ

Michal Fiala

Dějiny bývalých pražských předměstí, která byla na přelomu 19. a 20. století povýšena na města, sahají hluboko do středověku. Ves Břevnov máme doloženu už v 10. století, Nusle a Vršovice o století později, Košíře a Bubeneč ve století dvanáctém, všechny jako zemědělská sídla s obyvatelstvem. Odlišnější je tomu v případě území na východ od Nového Města pražského. 16. února 1358 vydal Karel IV. privilegium o zřizování vinic kolem Prahy do vzdálenosti tří mil. K ochraně Hor Viničných bylo vydáno zvláštní viničné právo, které mimo jiné osvobozuje Hory Viničné od placení daní, ubytování vojska a opatřuje je i vlastní pravomocí. Vinice byly podřízeny perkmistrovi, který vedl agendu pozemkovou, soudní i vybírání zvláštního poplatku, perkrechtu, vyplývající z povahy vinic jakožto dominikálního majetku. Perkmistr byl každoročně volen z obecních starších Starého Města pražského a od roku 1558 se stal úředníkem královským. Po třicetileté válce začaly vinice upadat a pustnout, výsady braly za své, roku 1783 zrušil Josef II. i úřad perkmistra hor viničných a vinice byly podřízeny císařskému úřadu vinohradskému, jež spravoval královský prokurátor. Na území vsi Olšan, která se stala součástí Královských Vinohrad a později přešla pod Žižkov, byl založen roku 1680 novoměstský hřbitov, u něhož byl zřízen roku 1719, pět let po poslední morové ráně, která postihla Čechy, kostel sv. Kříže s poustevnou, později s kaplí. Stejně roku jako novoměstský hřbitov byl založen v sousedství hřbitov staroměstský, který se stal roku 1787 nařízením Josefa II. spojeným hřbitovem Starého a Nového Města. Návštěví jižně od vrchu Vítkova v rozcestí mezi starou silnicí do Kutné Hory a cestou do Olšan proslulo jako Šibeniční hora. Zde stálo popraviště Starého Města pražského a po založení Nového Města bylo nedaleko zřízeno též popraviště novoměstské. V 2. polovině 18. století oživila zpusťované končiny Hor Viničných Kanálská zahrada, kterou nechal upravit Josef Emanuel Čenale hrabě Malabaila. Tato zahrada zanikla roku 1892, kdy ji její tehdejší majitelé, pražský průmyslnický a bankéřský rod Zdekauerů, rozdělil na stavební parcely. Část Kanálky se stala součástí Riegrových sadů. Dalšími sady byly sady Wimmerovy, založené počátkem 19. století majitelem velkostatku Nusle a Vršovice Jakubem svobodným pánem Wimmerem, které však po zakladatelově smrti zpusťly.

Roku 1843 bylo na Horách Viničných 68 samot se 169 obyvateli. Roku 1848 ztratily Hory Viničné vlastní úřad a osvobození od ubytování vojska. Pomýšlelo se dokonce na to, aby jejich pozemky byly připojeny k sousedním obcím. K tomu naštěstí nedošlo, když se Karel rytíř Helminger, Eduard Pstross, obecní

rada Smetana, rytíř Doudlebský ze Šternku a další zavázali nést náklady spojené s udržováním obecní správy. Guberniálním nařízením č. 86 z 13. června 1849 byly sloučeny usedlosti a pozemky za branami Slepou, Žitnou, Koňskou, Novou a Špitálskou v samostatnou obec Vinohrady. Ostatní pozemky Hor Viničných byly připojeny ke Smíchovu, Košířům, Břevnovu a Dejvicím. Nejvyšším rozhodnutím ze dne 7. ledna 1867 se dostalo Vinohradům názvu Královská Vinohradská obec resp. Královská obec Vinohrady. Královské Vinohrady se začaly rychlou měrou rozšiřovat, hlavně ve své severní části. Z iniciativy obyvatel jižní části obce za Koňskou a Žitnou branou byly Královské Vinohrady výnosem zemského výboru č. 20601 ze 16. července 1875 rozděleny na dvě obce, severní /Vinohrady I/ a jižní /Vinohrady II/. C.k. ministerstvo vnitřní výnosem č. 7148 ze 7. srpna 1877 přeměnilo název obce Vinohrady I na Žižkov, zatímco jméno Královské Vinohrady bylo ponecháno inohradům II. Nejvyšším rozhodnutím z 26. října 1879 byly Královské Vinohrady povýšeny na město a o necelé dva roky později, 15. května 1881 se téhož významu dostalo Žižkovu. Přesto, že Královské Vinohrady a Žižkov bezprostředně sousedily s Královským hlavním městem Prahou, nebyly s ním spojeny. Vídeňská administrativa neměla zájem na vytvoření českého velkoměsta, a když byla postavena před fakt, že se osídlení kolem Prahy rozrůstá, raději novým předměstím udělila statut samostatného města, než aby je spojila dohromady. Podobně tomu bylo i v případě dalších satelitních měst, z nichž se připojení k Praze dostalo pouze 12. září 1901 Libní. Tento stav trval až do roku 1921. Podle zákona z 8. února 1920 byla satelitní města připojena k Praze s platností od 1. ledna 1922, přičemž jejich území byla zachována v podobě správních obvodů. Výrazný zásah nepřineslo ani správní rozdělení s platností od 1. dubna 1949. Nového správního rozdělení se Praha dočkala zákonem č. 36/1960 Sb. V něm byla s komunistickou arogancí, která nebrala ohled na tradice, rozdělena na deset administrativních celků, jejichž hranice se neřídily hranicemi bývalých katastrálních území pražských částí. Lépe z toho vyšel Žižkov, který leží skoro celý v Praze 3, pouze jeho nevelká část vklíněná mezi Karlín a Libeň patří k Praze 8. Vinohrady, tehdy už bez adjektiva Královské v názvu, byly rozparcelovány mezi Prahu 2, Prahu 3 a Prahu 10, a situace se nezměnila ani po vydání Zákona o hlavním městě Praze v loňském roce. /1/

Heraldická literatura a pragensia obsahující heraldickou přílohu uvádí jako městské znaky Královských Vinohrad a Žižkova ty, které jim byly uděleny císařem Františkem Josefem I. O tom, zda Královské Vinohrady a Žižkov užívaly už dříve nějakého heraldického symbolu, jako tomu bylo v případě Vršovic, Karlína nebo Libně, jejíž znak nebyl dokonce během tří let, kdy Libeň požívala postavení samostatného města, stvrzen panovníkem. Přesto tyto znaky existují.

V depozitářích Archivu hlavního města Prahy je uchováváno mosezné razítko, které patří Královským Vinohradům. Razítko má průměr 32 mm. Pečetní pole popsáno podle otisku tohoto typáře: Ve štítě šikmo položená, v lokti ohnutá paže, přes ní je kosmo položená šavle. Nad štítem se vznáší otevřená přilba. Stít drží dva dvojocasí lvi korunovaní královskou korunou. Vše položeno na plášti splývající z královské koruny. Razítko má dvojazyčný, český a německý, opis. Nad znakem zní KRÁL. OBEC VINO-

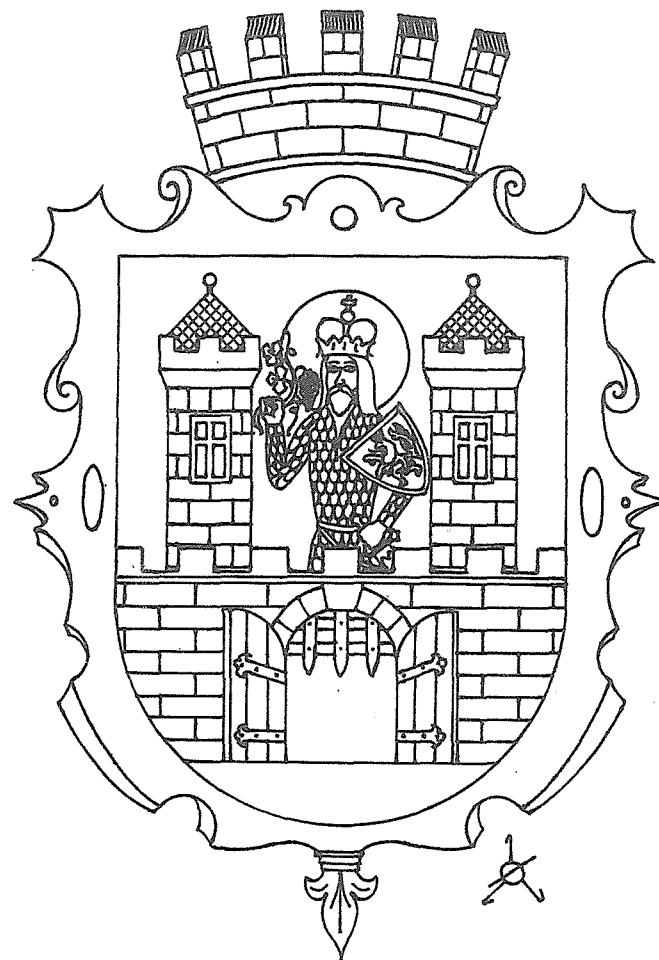
Otisk razítka
Královské obce Vinohrad

HRADY, pod znakem je jeho německý ekvivalent KÖNIGL. GEMEINDE WEINBERG./2/ Dle opisu je možno datovat tento znak mezi rok 1867, kdy se Vinohradům dostal název uvedeného v opise razítka, a rok 1875, kdy se jednotná obec rozpadla. Štitonoši znaku, čeští lvi, jsou patrně symbolem zvláštního postavení Královských Vinohrad mezi obcemi v Českém království, které je naznačeno oficiálním pojmenováním. Stejně tak je tomu i v případě královské koruny a pláště. Figury ze štítu lze interpretovat obtížně. Z jejich položení by se dalo usuzovat na nezávislou soudní působnost, která vyvrcholila 1. srpna 1878, kdy bylo do Vinohrad umístěno sídlo soudního okresu, přičemž o rok dříve se staly sídlem samostatného policejního komisařství, což by mohlo vzbudit domněnku o tom, že znak byl používán ve Vinohradech II i po rozdělení obce, pokud nejde o reminiscenci na historické soudní působnosti perkmistra hor viničných v dobách předjosefinských.

Podkladem pro oficiální znak se symbol z razítka nestal. Nejvyšším rozhodnutím z 23. ledna 1890 se dostalo Královským Vinohradům úplně jiného znaku, který je popsán a vyobrazen v německy psané listině ze 7. února 1890./3/ Svou podobou je oficiální znak Královských Vinohrad derivátem zaniklého znaku Nového Města pražského. V červeném štítě stojí na zeleném trávníku stříbrná kvádřová zeď se zlatým cimbuřím o sedmi stínkách, s otevřenou branou se zlatými, černě kovanými vraty a s polo-spuštěnou zlatou mříží. Ze zdi vynikají dvě stříbrné věže, každá s černým oknem se stříbrným rámem. Věže mají zlatá cimbuří o třech stínkách a stříbrné stanové střechy se zlatou mekovicí. Mezi věžemi vyrůstá z cimbuří postava sv. Václava s hnědým voussem, s knížecím kloboukem na hlavě a zlatou svatozáří kolem hlavy, oblečená ve stříbrném šupinatém brnění. V pravici pozvedá vinnou ratolest se dvěma listy a s jedním modrým hrozdem v přirozených barvách, levicí svírá červený jílec meče, který visí na opasku a na levém rameni má červený, stříbrně lemovaný gotický štít se stříbrným dvouocasým lvem s červeným jazykem a zlatou korunou. Celý štít je obklopen zlatou kartuší, na jejímž horním okraji spočívá stříbrná hradební koruna.

Doklad znaku Žižkova pochází z pozdější doby. Je jím Polohopisný plán Karlína, Žižkova s Olšany. V měřítku 1:4000 ho sestavil geometr královského hlavního města Prahy Alfred Hurtig

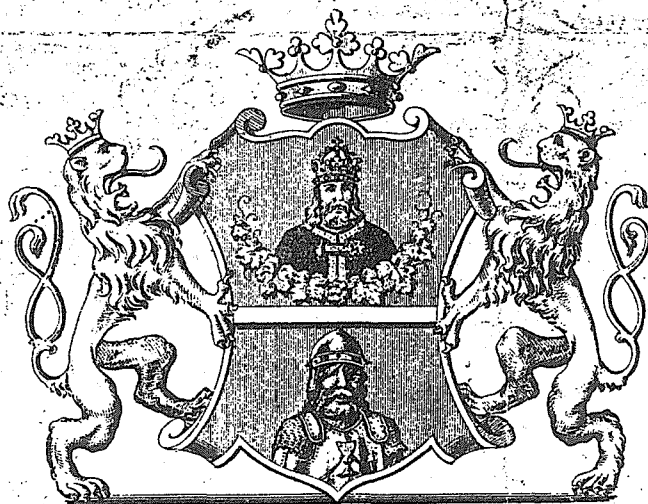

Znak Královských Vinohrad udělený roku 1890

a vydal roku 1891 F. Kytka./4/ V horní levé části plánu jsou umístěny dva znaky. Vyše postaven je znak Karlína. Karlín vznikl roku 1817 z osídlení před Spitálskou branou a na město byl povýšen 22. února 1903. Znak mu byl udělen privilegiem z 28. března 1904./5/ Obecní znak Karlína z plánu se od znaku uděleného roku 1904 odlišuje jen v drobnostech. Je proveden v kruhovém štítě s kartuší. Tinkтуры jsou naznačeny šrafováním. Na rozdíl od oficiálního znaku je štít modrý, loď stříbrná a iniciála K na plachtě a vlajce černá. Lev stojící na lodi navíc nemá korunu a v boku lodi jsou tři obdélníková okna namísto pěti okrouhlých. Vlny jsou provedeny jako sedm vlnitých pruhů stříde-

Karlín.

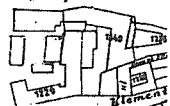

Žižkov.

PRIMATORSKÝ

Primatorský ostrov
Primatoren Insel

Lodní mlýn
Schiffmühle

U sv. Petra
Petersplatz

Karlínská ul.
Karlinský pl.

Okružní ul.
Okresní nám.

Radnická ul.
Radnický pl.

Pelagarská ul.
Pelagarský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

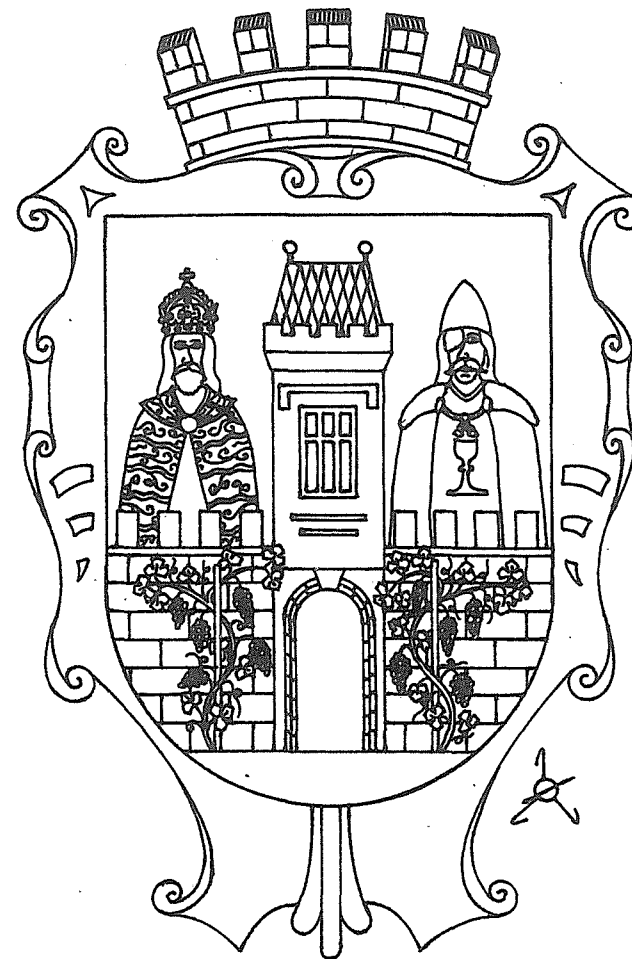
Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

Mlýnská ul.
Mlýnský pl.

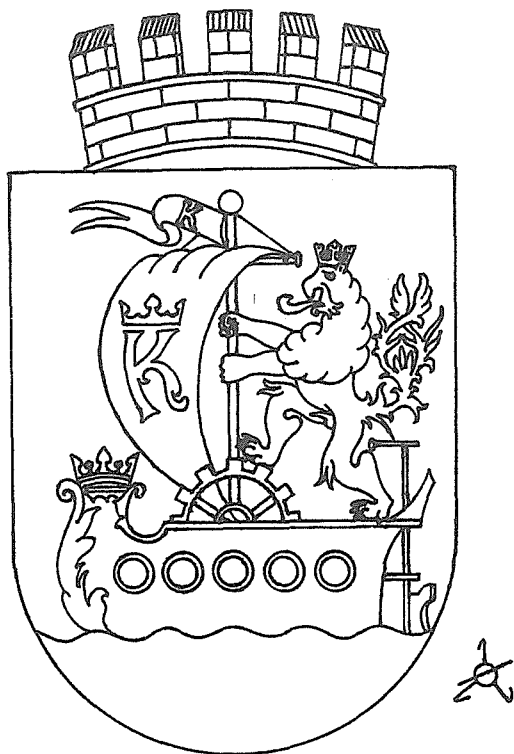

Znak Žižkova z roku 1898

vě modrých a bílých./6/

Jinak je tomu se znakem Žižkova, jenž je na plánu umístěn pod znakem karlínským. Už z jeho kompozice je patrné odlišné postavení obou obcí. Zatímco Karlín byl ještě třináct let poté pouhou, byť rychle se rozvíjející, a okresní hejtmanství, okresní soud a policejní komisařství mající, obcí, Žižkov právě prožíval desáté výročí od svého povýšení na město. Červený štít je dělen stříbrným zužujícím břevnem, okraj štítu je tříbrnný. V horní polovině je poprsí Karla IV. v modrém oděvu se zlatými doplňky. Hlava krále je vousatá s dlouhými vlasy a s královskou korunou. Celé poprsí vyniká z vinných ratolestí. Ve spod-

Výřez z plánu Karlína a Žižkova se znaky jmenovaných obcí z roku 1891

Znak Karlína z roku 1904

ní polovině je poprsí Jana Žižky z Trocnova vynikající ze spodního okraje štítu. Žižka má na hlavě přilbu, tělo mu kryje pancíř s emblémem kalicha, ramena jsou kryta drátěnou košilí, která vyniká z krunýře. Hlava je vousatá s dlouhými vlasy, na pravém oku je klípec. Na štítě spočívá listová koruna. Štít drží dva čeští lvi.

Na rozdíl od Královských Vinohrad má znak Žižkova spojitost se znakem pozdějším, který mu byl udělen listinou z 20. května 1898./7/ Červený štít byl napříč prostoupen stříbrnou kvádřovanou zdí, kterou uprostřed rozdělovala stříbrná věž s valbovou střechou se dvěma makovicemi. Věž měla černé okno se stříbrným rámem, ve spodní části věže byla klenutá brána, jejíž vnitřek měl červenou barvu. Po každé straně brány se pnula kolem kůlu ze zeleného trávníku vyrůstající vinná réva přirozených barev s modrými hrozny. Pod cimbuřím zdi se réva větvila. Vpravo od věže vynikala postava Karla IV. s dlouhými vlnitými vlasy a vousy, oblečená v korunovačním ornátě a s královskou korunou na hlavě. Vlevo od věže vynikala postava Jana Žižky z Trocnova v železném brnění a s železnou přilbou na hlavě.

Na krunýři měl červený kalich, přes krunýř splýval modrý plášť s širokým hnědým límcem z kožešiny, jenž byl na prsou spjat zlatou šňůrou s třapci. Štít obklopovala zlatá kartuš, na níž spočívala hradební koruna.

Zmíněné archiváře se znaky Královských Vinohrad a Žižkova dokládají, že tato předměstí znak užívala už před panovníckým udělením znaku, dokonce už před jejich povýšením na město v době, kdy byla ještě spojená. Žižkov po oddělení a patrně po povýšení na město umístil do svého uzurpovaného znaku poprsí zakladatele vinic kolem Prahy, jejichž bylo město pokračovatelem, a poprsí Žižkovo jakožto mluvící znamení. Obě dvě hlavní figury se pak dostaly do znaku, jenž jim byl udělen, takže můžeme usuzovat na to, že znak doložený na plánu z roku 1891 zaujal místo v povědomí Žižkovských či alespoň ve špičkách městské samosprávy.

Znak z vinohradského razítka patrně po rozpadu jednotných Královských Vinohrad nebyl užíván a jako symbol neexistujícího celku nebyl, alespoň částečně, vkomponován do znaku z roku 1890, kam se dostal sv. Václav, jenž byl podle tradice zakladatelem vinařství v Čechách.

Závěrem je možno konstatovat, že ani heraldika měst 19. století se neomezuje na znaková privilegia a následné reprodukce znaku na úředních dokumentech příslušného města, na stavbách nebo na jiných předmětech reprezentativní povahy, ale je nutno vzít v úvahu i možné znaky starší, které byly uzurpovány městy ať už v jejich éře městské, či v jejich předchozí éře obecní.

Prameny, literatura, poznámky:

- /1/ Z prací k dějinám Královských Vinohrad a Žižkova uvádím:
Dějiny Prahy /red.J.Janáček/, Praha 1964.
Dějiny Prahy v datech /red.Z.Míka/, Praha 1988.
Ruth,F.: Kronika královské Prahy a obcí sousedních, Praha 1903-1904.
Kohout,J.-Vančura,J.: Praha 19. a 20. století, Praha 1986.
Kárníková,L.: Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914, Praha 1965.
Fuksa,F.: Vinohrady, Ottův slovník naučný /OSN/ XXVI, Praha 1907,s.732-736.
Jiráek,A.: Žižkov, OSN XXVII, Praha 1908, s.877-884.
Znaky uvedených předměstí jsou mj. v:
Liška,K.-Mucha,L.: Klíč k našim městům, Praha 1979.
Čarek,J.: Městské znaky v českých zemích, Praha 1985.
- /2/ Archiv hl.m.Prahy /AMP/, Sběrka pečidel a razítek, sign.II/126.
- /3/ AMP, Perg., sign. I/98.
- /4/ AMP, Sběrka map a plánů, inv.č. 287.
- /5/ AMP, Perg., sign. I/104.
- /6/ Znak z r.1904: Červený štít, v němž na stříbrných vlnách v patě štítu pluje vpravo obrácená zlatá loď se zvýšenou přídí, zlatým stěžněm a kormidlem. Bok lodí je prolomen pěti černými okrouhlými okénky. Na stěžni se dme na zlatém ráhne stříbrná plachta, na níž je červená iniciála K a nad ní červená listová koruna. Na vrcholu stěžně vlaje stříbrný guidon s červenou iniciálou K. Uprostřed lodí se z loďního trupu zdvíhá polovina ozubeného kola ocelové barvy. Na zadní palubě lodí stojí stříbrný dvojocasý lev se zlatou zbrojí a se zlatou korunou. Oběma předními tlapami drží stěžně a pravou zadní nohou se opírá o ozubené kolo. Zvýšená loďní příď je korunována zlatou listovou korunou. Na horním okraji štítu spočívá stříbrná hradební koruna.
- /7/ AMP, Perg., sign. I/100.

Kresby: Michal Fiala

Zwei unbekannte Wappen der ehemaligen Prager Vorviertel Královské Vinohrady /Königliche Weinberge/ und Žižkov vom XIX. Jahrhundert.

Im Archiv der Hauptstadt Prag sind zwei Wappenbelege von Královské Vinohrady und Žižkov aus der Zeit vor der Wappenverleihung aufbewahrt. Älteres Abzeichen ist der Stempel der königlichen Gemeinde Vinohrady, der aus der Zeit, wenn Královské Vinohrady und Žižkov /1867-1875/ noch beisammen existierten, stammt. Bei der Regenten Wappenserteilung hat man ein anderes Motiv benutzt.

Ein jüngeres Dokument ist das Wappen von Žižkov, das sich auf dem Stadtplan von Karlín und Žižkov /vom J. 1891/ befindet. Es ist hier mit dem Wappen von Karlín abgebildet. Das Wappen von Karlín unterscheidet sich fast überhaupt von demjenigen das erst i.J. 1904 erteilt wurde.

Die Figuren von Karel IV. und Jan Žižka von Trocnov wurden auf das Wappen, das dem Žižkov i.J. 1898 erteilt wurde, nachgemacht, und sie wachsen aus der Schanzmauer aus.

Zusammenfassung C. Durdilová

H e r a l d i c k á r o č e n k a

nabízí své stránky

k propagaci

Informace

solidních

můžete získat

firem

na kontaktní adrese

nebo na tel. čísle /02/ 791 86 52

/Jaroslav Jísek - redaktor Heraldické ročenky/

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

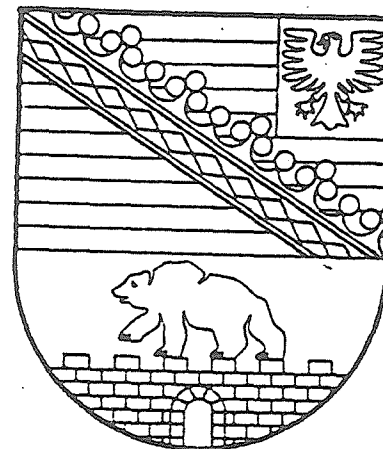
ZNAMY NOVÝCH SPOLKOVÝCH ZEMÍ

Po sjednocení Německa 3. října 1990 a zániku NDR, byly na jejím území obnoveny původní spolkové země, které zanikly při správní reformě NDR v roce 1952. Brandenburg, Sachsen-Anhalt, Thüringen, Sachsen a Mecklenburg-Vorpommern. Poslední z nich je novým spojením původně samostatných územně správních celků. Nové spolkové země našly v lednu 1991 přirozeně i své heraldické vyjádření. To většinou respektuje znaky původních historických teritorií, ale byly také vytvořeny znaky nové.

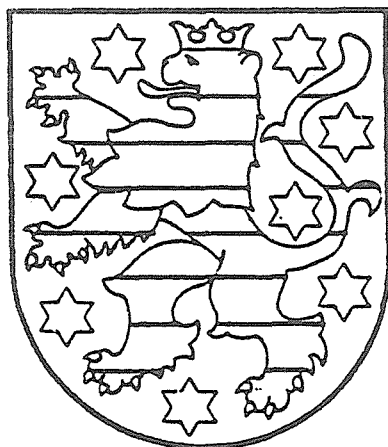
B r a n d e n b u r g

Ve stříbrném poli červená orlice se zlatou zbrojí a pružinami na křídlech. Tedy původní historický znak Braniborska. Vlajka červeno bílá s vloženým zemským znakem unrostřed.

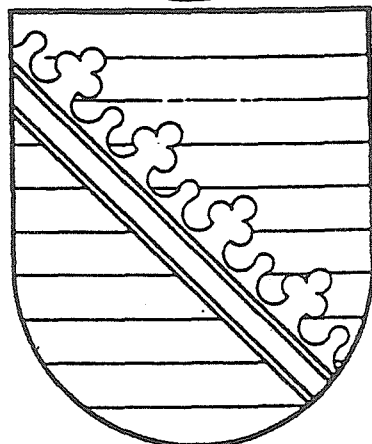
S a c h s e n - A n h a l t

Dělený štít. Horní pole devětkrát zlato černě dělené je překryto kosmou, zelenou, routovou korunou. V levé volné čtvrti černá, zlatě ozbrojená orlice ve stříbře. V dolní stříbrné polovině černý medvěd kráčející po cimbuří červené zděné hradby s prázdnou branou. Zde jde o nově vytvořenou variantu spojující znaky Saska s vloženým polem nesoucím pruskou orlici a země Anhalt. Vlajka žluto černá.

Thüringen

V modrém poli sedmkrát červeno stříbrně dělený lev se zlatou korunou, provázený stříbrnými hvězdami. Lev je původním erbovním zvířetem durynských lantkrabat a hvězdy v novém znaku představují počet zemí, z nichž bylo Durynsko v tomto století obnoveno. Vlajka bílo červená.

Sachsen

Devětkrát černo zlatě dělený štít s kosmou, zelenou routovou korunou. Tradiční zemský znak. Vlajka bílo zelená.

Mecklenburg-Vorpommern

V pravé zlaté polovině polceného štítu černá býčí hlava s červeným vyplazeným jazykem, stříbrnými rohy a zlatou korunou. V levé stříbrné polovině červený gryf se zlatou zbrojí. Spojení původních historických znaků Meklenburska a Pomořan. Vlajka modro bílá, bílo červená, dělená uprostřed úzkým žlutým pruhem.

P.R.P.

Kresby převzaty z německého tisku.

JEŠTĚ JEDNOU K ERBOVNÍMU PRIVILEGIU JIŘÍHO B. PONTANA Z BRAITENBERKA PRO JANA ARLETA Z OTMUCHOVA Z R. 1604.

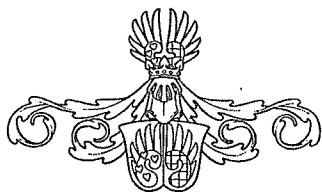
V roce 1984 jsme upozornili na neznámou erbovní listinu vydanou palatínem Pontanem z Braitenberka 26. května 1604 v Praze pro Jana Arleta z Otmuchova. Toto privilegium, které schází v palatinově kopiáři, bylo původně uloženo ve státním archivu ve Vratislavi, odkud se koncem 2. světové války ztratilo. /1/ Tuto skutečnost jsme opakovali ještě o tři léta později při publikaci registru erbovních listin bohemikálního charakteru ve výše uvedeném archivu. /2/ Naše informace pocházely ze soupisů bohemik ve Vratislavi, prováděných pracovníky opavského státního archivu v 70. letech. Mezitím však v roce 1980 došlo k rozsáhlé archivní restituční akci, během níž se z území tehdejší NDR vrátilo do vratislavského archivu velké množství archiválií, považovaných do té doby za ztracené. /3/ Jak jsme při nedávné osobní návštěvě ve Vratislavi zjistili, bylo mezi znovuobjevenými listinami také zmíněné Pontanovo privilegium. /4/

Pergamenová listina /59,5x42,5-6,5 cm/ nese červenou přívěsnou pečeť vydavatele, Jiřího Bartholda Pontana z Braitenberka, pražského domského probošta, apoštolského protonotáře a císařského palatina, na černo zlatě červeně bílých nitích v misce z pározeňného vosku. Na přímluvu ThDr. Baltazera Neandra, arcijáhna u sv. Jana ve Vratislavi, uděluje tímto privilegiem Pontan erb Janu Arletovi z Otmuchova /Hans Arlet von Otmuchau/, komorníku vratislavského biskupa Jana VI. Erb je v listině německy popsán a uprostřed ní také rukou zkušeného iluminátora vymalován. Štít je polcený, v pravém černém poli zlatý dvouocasý lev, levé pole dvakrát děleno, nahoře a dole červené, uprostřed stříbrné, v obou červených polích po jedné stříbrné rži. Koláč helm s černo zlatě červeně stříbrnou točenicí nese klenot v podobě dvou buvolích rohů dělených zlatě černě a červeně stříbrně; příkrývadla červeně stříbrná a černo zlatá. Erb je vkomponován do modrého, zlatě bohatě damaskovaného oválu /10,5x9,0 cm/, lemovaného zeleným vyvřínovým věncem, který je nahoře i dole převázán červenými stuhami.

Karel Müller

- /1/ Müller, K.: Neznámá erbovní listina palatina Jiřího Pontana z Braitenberka, Heraldická ročenka 1984, s. 78-79.
- /2/ Müller, K.: Erbovní listiny bohemikálního charakteru ve Státním archivu ve Vratislavi, Zpráva KGH 1987, č. 30-31, s. 10-12.
- /3/ Kobzdaj, E.: Archiwalia Śląskie przekazane Archiwum Państwowemu we Wrocławiu z Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Archeion 84, 1988, s. 157-165.
- /4/ Citace dnešního uložení: Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Augustiniáni-kanovníci na Písku u Vratislavi /Rep. 55/, inv. č. 202, kart. 11. Současně opravujeme údaje o dochování dvou listin uvedených v našem článku v pozn. 2. Z NDR byly vráceny také listiny z roku 1697 pro Karla Christiana Pfluga /šlechtické znakové privilegia, inv. č. 42/ a z r. 1699 pro Antonína Alberta von Tasso /Augustiniáni-kanovníci na Písku u Vratislavi, inv. č. 250/.

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

Zprávy Heraldické společnosti v Praze

Členské schůze Heraldické společnosti v Praze se konaly v badatelně Archivu hl.m.Prahy, Husova 20, Praha 1 - Staré Město. Účastníci měli možnost vyslechnout následující přednášky:

27. 2.1990 MVDr. RNDr. Radoslav hrabě Kinský z Vchynic a Tetova: Heraldická praxe mého rodu a příbuzenstva.
13. 3.1990 PhDr. Michal Fiala: Česká heraldická terminologie v pobělohorském období.
27. 3.1990 PhDr. Pavel R. Pokorný: K biskupským znakům Slovenska.
10. 4.1990 Jiří Hanáček: Nobilitace brněnských kanovníků.
24. 4.1990 PhDr. Milan M. Buben: Návštěva Otty Habsburského v Praze a Panevropská unie.
29. 5.1990 Jaroslav Jásek: Využití cechovních tradic a symboliky v tzv. kultuře podniků současnosti.
18. 9.1990 PhDr. Karel Müller: Slezské obecní pečete a jejich symbolika.
9.10.1990 PhDr. Heide Mannlová: Pozdně gotický znak v architektuře.
23.10.1990 PhDr. Milan M. Buben: Rod Coudenhove-Kalergi v Čechách.
6.11.1990 PhDr. Milan Hlinomaz: K problematice náhrobků Rožmberků ve Vyšším Brodě.
20.11.1990 PhDr. Jakub Hrdlička: Heraldika v iluminovaných rukopisech jihomorevských archivů.
11.12.1990 PhDr. Pavel R. Pokorný: Z heraldikových poznámek.
Práce spojená se vznikem Heraldické společnosti, která probíhala v 1. pololetí roku 1990, byla popsána v Heraldické ročence 1990. Ve 2. pololetí 1990 odstoupil z funkce redaktora Pavel Palát a proto výbor přistoupil ve smyslu platných stanov k těmto změnám: Do výboru byl kooptován PhDr. Michal Fiala a pověřen funkcí pokladníka. Zároveň na tuto funkci rezignoval Jaroslav Jásek, který byl pověřen funkcí redaktora /tyto změny byly dodatečně schváleny Valnou hromadou, viz dále/.

Zápis

z Valné hromady Heraldické společnosti v Praze /dále jen HSP/ konané dne 18. června 1991 od 17.30 hod. v badatelně Archivu hl.m.Prahy /Clam-Gallasův palác/ v Praze 1, Husova 20.

Přítomno 22 osob dle presenční listiny.

Valnou hromadu HSP zahájil a přivítal PhDr. Stanislav Hořál-ek. Zprávu o činnosti HSP přednesl PhDr. Milan Buben, který vyzdvihl zejména úspěšnou přednáškovou činnost HSP v uplynulém období a skutečnost, že vzhledem k velmi obtížným ekonomickým okolnostem, se vůbec podařilo vydat Heraldickou ročenku 1990.

Členské záležitosti přednesl jednatel JUDr. Luboš Kratochvíl. Byly schváleny změny ve výboru HSP. Novým redaktorem byl potvrzen Jaroslav Jásek, novým pokladníkem PhDr. Michal Fiala. Byl schválen členský příspěvek na rok 1991 ve výši 50 Kčs s tím, že poštovné bude účtováno členům /dosud účtováno nebylo/. JUDr. Luboš Kratochvíl navrhl obnovení tradice zájezdů po památkách Čech i zahraničí.

Zprávu o hospodaření HSP přednesl PhDr. Michal Fiala a Valná hromada HSP ji schválila bez připomínek /text uveden dále/.

V diskusi vystoupil PhDr. Pavel Pokorný, který hovořil o dvouvýstavě ve Strahovském klášteře, věnované liturgickým před-
mětům a řádům a kongregacím a dále o výstavě věnované rodu Manderscheidů Šternberků v Trojském zámku v Praze. Rovněž podal informaci o shromáždění heraldiků v Pardubicích, kde se ukazují nové možnosti pro konání větších akcí místo Ostravy.

Po té byla Valná hromada HSP v 18.45 hod. ukončena.

Zapsal: PhDr. Milan Buben

Zpráva

o hospodaření Heraldické společnosti v Praze za období od 26. června 1990 do 18. června 1991.

Druhé pololetí roku 1990 bylo ve znamení převodu financí z bývalé pobočky Heraldika České numismatické společnosti na Heraldickou společnost v Praze /HSP/.

Nový běžný účet HSP č. 6042849-018 byl založen u České státní spořitelny v Praze 1 vkladem 20 Kčs dne 28. září 1990. Z účtu pob. Heraldika ČNS bylo dne 3. října 1990 převedeno do pokladní hotovosti 500 Kčs. Z téhož účtu byla dne 29. října tr. převedena na nový účet HSP částka 4900 Kčs. Zbytek 36,43 Kčs pokryl s tím spojené administrativní výdaje.

Od tohoto data činí celkové příjmy HSP 13445 Kčs a celková vydání 12132,80 Kčs. Přebytek proto činí 1312,20 Kčs. S původním vkladem a převedenou částkou je na účtu HSP k 18. červnu 1991 částka 6232,20 Kčs. Hlavním výdajem byla částka 12000 Kčs za Heraldickou ročenku 1990, ostatní výdaje byly administrativní povahy. Hlavními příjmy byly úhrady od institucí za Heraldickou ročenku 1989 a úhrady členů /resp. členský příspěvek/ za Heraldickou ročenku 1990. Institucím bylo účtováno poštovné ve výši 5 Kčs při zaslání ročenek. Dalším příjmem byla částka 2000 Kčs za vypracování návrhu znaku pro městskou část Praha 7. K 18. červnu 1991 činí pokladní hotovost 1345,55 Kčs. Celkové jmění HSP k tomuto datu je 7577,75 Kčs.

PhDr. Michal Fiala, pokladník

Výbor Heraldické společnosti v Praze upozorňuje, že část členů dosud nezaplatila členský příspěvek na rok 1990. Je opravdu smutné, že k těmto skutečnostem vůbec dochází. Výbor společnosti bude postupovat ve smyslu stanov od urgency až po vyloučení z Heraldické společnosti v Praze.

-jj-

Kontaktní adresa:

**Heraldická společnost v Praze
Kyjevská II 160 00 Praha 6**

OBSAH

Milan Buben: Adolf F.J. Karlovský znovu v Praze.	3 - 4
Jakub Hrdlička: Páni dvořané Petra Voka z Rožmberka a dvořanská světnice Třeboňského zámku, I. část.	5 - 67
Milan Hlinomaz: Ke vzniku nových českých, slovenských a československých státních symbolů.	69 - 87
Jakub Hrdlička: Nová právní úprava městské a obecní heraldiky a znak hlavního města Prahy.	93 - 104
Pavel R. Pokorný: Eccledistica.	105 - 112
Jaroslav Jásek: Kniha v lisu.	113 - 117
Michal Fiala: Dva neznámé znaky bývalých pražských předměstí Královských Vinohrad a Žižkova z 19. století.	118 - 126
Zprávy Heraldické společnosti v Praze.	130 - 131
Příloha: Dvořanská světnice Třeboňského zámku v letech 1607-1761 /zenitová projekce/.	

- glosy - poznámky - zprávy - recenze -

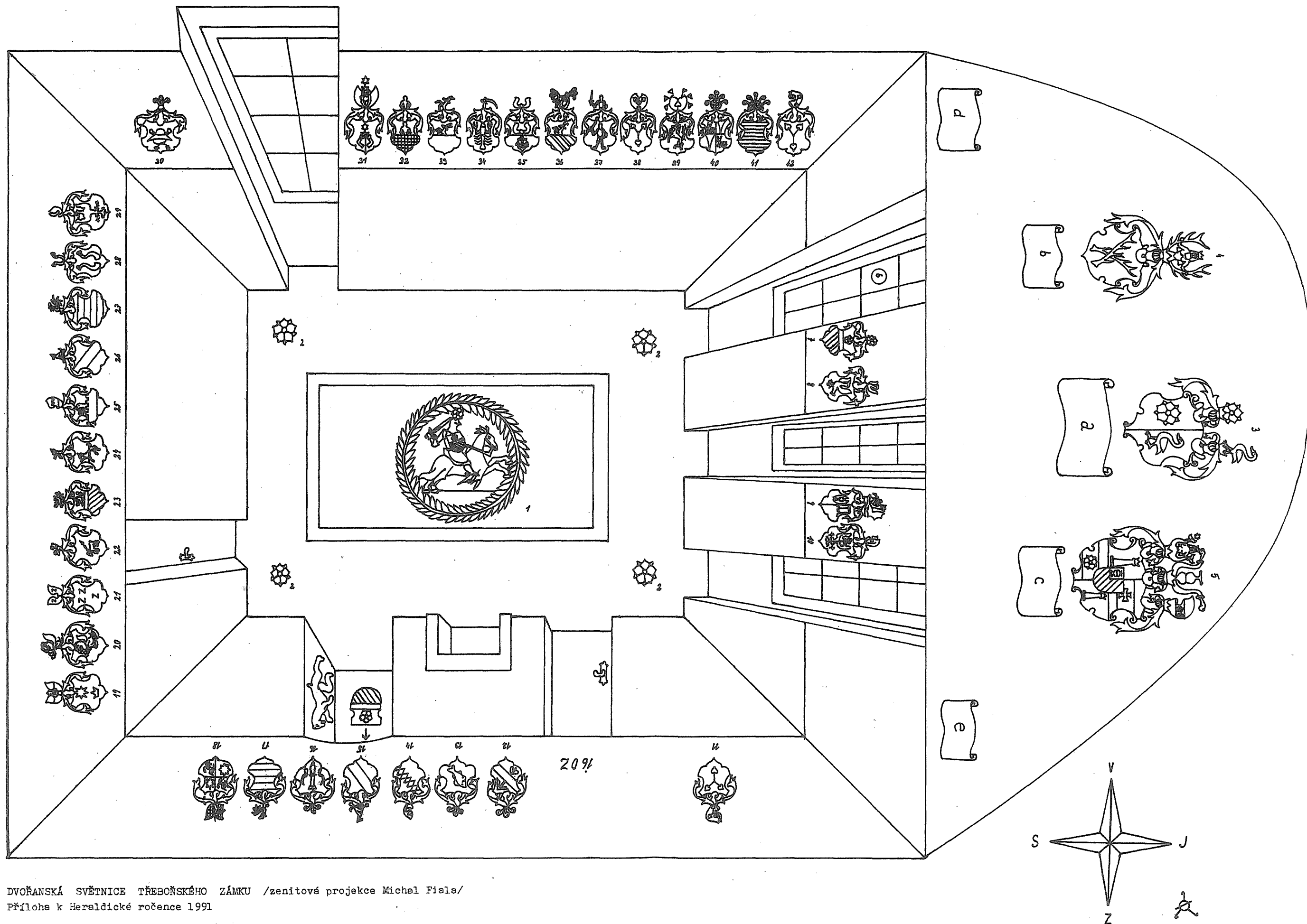
700 let pražské heraldiky /Jaroslav Jásek/	67 - 68
Jozef Novák: Štátne znaky v Čechách a na Slovensku dnes aj v minulosti /Milan Hlinomaz/	87 - 90
Kartous, P.-Novák, J.-Vrteľ, L.: Erby a vlajky miest v Slovenskej republike /Milan Hlinomaz/	90 - 91
Raymond Reuter, Christian Calmes: Jean Grand-Duc de Luxembourg /Michal Fiala/	91 - 92
Znaky nových spolkových zemí /Pavel R. Pokorný/	127 - 128
Ještě jednou k erbovnímu privilegiu Jiřího B. Pontana z Braitenberka pro Jana Arleta z Otmuchova z r. 1604 /Karel Müller/	129

Kresby: Adolf F.J. Karlovský, Michal Fiala, Jiří Louda, Joska
Skelník, Petr Tybitancl, Karel Pánek, Jan Oulík, Zdi-
rad Čech, Emil Konopásek.

Foto: Ladislav Forman, Jaroslav Beneš.

Německá resumé: Cecilie Durdilová.

Tisk: Bedřich Krent - ofset, Praha 4.

DVOŘANSKÁ SVĚTNICE TŘEBOŇSKÉHO ZÁMKU /zenitová projekce Michal Fišer/
Příloha k Heraldické ročence 1991